

MAP Zuivelindustrie melkveehouderij en melkhandel

in crisistijd - 1929-1940

Opmerking:

(Dit is nog een β versie!)

Deze knipselmap bevat gegevens afkomstig uit meerdere digitale krantenarchieven met als hoofdthema: gebeurtenissen rond rundveehouderij, melk, zuivel en zuivelfabrieken, in de crisisjaren 1930 - 1939. *

Het bevat kleine knipsels en langere (knipsel)teksten over prijsdalingen, oorzaken en vooral crisis- en zuivelwetgeving. Kortweg alles wat er in de dertiger jaren gebeurde in het traject 'boer en melkkoe t/m de zuivel nuttigende medemens!

*over de in 1938 opgerichte AVM en (1e) CMC komt een afzonderlijke MAP

Dit is één van de ca. 20 Mappen over een klein deel van de Nederlandse zuivelhistorie. Het is geen uitgewerkte verhaal, maar bevat alleen de *bron gegevens* zoals ik ze tegen ben gekomen. Serieuze belangstellenden kunnen bij zuivelhistorienederland.nl de bron-bestanden en de MAP-versie in een OpenOffice.org bestand opvragen.

www.zuivelhistorienederland.nl

1emaal geplaatst als β versie 2012-11-08

Datum	Onderwerp	blz
	Snelkeuze 1931 / 1932 / 1933 / 1934 / 1935 / 1936 / 1937 / 1938 / 1939 / 1940 / Bijlagen	
	Hoofdpuntenlijst / Inhoudsopgave	
1929-12-07	Algemene beschouwingen.....Over Crisis in de landbouw	
Jaren-30		
1930-04-26	Deel uit verslag Jaarvergadering CZ. Oostrum	
1930-04-26	Commentaar op aanpak landbouwcrisis	
1930-05-31	De landbouwcrisis in de tachtiger jaren en in 1930!	
1930-08-02	Tekst circulaire FNZ aan de leden – 344 zuivelfabrieken – door secretaris Posthuma	
1930-10-04	Verbitterde boeren na aanhoren troonrede	
1930-10-04	Terugblik vee fokkerij in Limburg en ode aan de ZNZ en veeconsulenten	
1930-10-25	De invloed van bietenkoppen en bladeren op de smaak van melk en de boter	
1931		
1931-01-14	Viertal grafieken met verkoopprijzen – 1929 / 1930 - van boter, kaas, condens en pmelkpoeder	
1931-05-15	Gegevens over Boter en Margarine verbruik in Nederland (1921 - 1930)	
1931-06-24	Deel uit Jaarverslag FNZ 1930, met gegevens ook over standpunt van dat moment	
1931-06-27	Algemene vergadering ZNZ – dalende boterprijzen begin Crisistijd	
1931-09-16	FNZ standpunt tegen mengebod Boter en Margarine	
1931-10-16	Minderhoud kort verslag over Preadvies Landbouwcrisis	
1931-10-23	Friesche Maatsch. v. Landbouw pleit voor meer samenwerking (m.n. Coöp. en particulieren)	
1931-11-06	Noodkreet Friesche Maatsch. v. Landbouw aan Pachtters over lage melkprijs	
1931-12-12	ZNZ vergadering over o.a. sterk zakkende (boter)prijzen	
1931-12-30	Oprichting door FNZ. VVZM. En BvKP. van Crisis-Zuivelbureau	
1932		
1932-03-05	Verslag interpellatie in Tweede kamer over landbouwcrisis – ook Ament	
1932-04-13	Veeteelt – zuivelbereiding – nood in de Landbouw	
1932-04-16	De boeren en de crisis – lezing Rijkslandbouwconsulent Dr. ir. Deckers (Overijssel?)	

1932-04-22	Steun melkveehouders / Wetsontwerp ingediend	
1932-04-23	Gemende boter en gemengde gevoelens- PenM. commentaar op Crisis-zuivelwet	
1932-04-25	De Crisis-Zuivelwet – meer over het ontstaan er van	
1932-05-06	Crisis-Zuivelwet. Zuivelconsulent Croesen plan protesteerd tegen	
1932-05-11	De <i>Commissie Lovink</i> Ontstemt over ingediend voorstel Crisis-Zuivelwet.	
1932-05-20	Protestbrief FbvCZ en FNZ. Voorz. Posthuma om haast te maken met steun	
1932-05-23	Vrijwillige beperking der kaasproductie – standpunt Friese Zuivelbond	
1932-05-28	De crisizuivelwet behandeling in de tweede kamer	
1932-06-11	Steun aan de melkveehouders – steun geheel ten goede van de veehouders	
1932-06-17	Hulp aan melkveehouders – gang van zaken	
1932-06-22	De Crisis-Zuivelwet en de zelfkarnende en/of zelfkazende veehouders	
1932-07-04	Uitvoering <i>Crisis-Zuivelwet</i> in Zeeland	
1932-07-11	* 11 juli in werking treding van Crisis-Zuivel-Wet (Crisiszuivelwet . CZW.)	
1932-07-13	Uitvoering Crisis-Zuivelwet	
1932-07-15	Crisis-botermerken voor Boerenboter op Zeeland	
1932-07-15	Melkveehouders krijgen per 10 juli een toeslag van 1¼ cent per kg. melk extra	
1932-07-22	Prijs <i>Crisis-Botermerken</i> voor boerenboter in Zeeland / Uitleg werking ook voor fabriek!	
1932-07-23	Over invoering <i>Crisis-Zuivel-wet</i>	
1932-07-27	Waarschuwing voor zelfkarnende boeren – Zeeland – per 1 aug overgangsregeling verstreken	
1932-07-30	Stenge controle Crisis-maatregelen	
1932-08-06	Waarschuwing voor zelfkarnende boeren – Burgemeester Venray	
1932-08-22	Crisis-Zuivelwet – de kaasregeling	
1932-09-08	De Crisiswet en haar voorlopige resultaten – 2 dln. C. Zwagerman Zeeland	
1932-09-10	Nu ook accijns op rundvet en reuzel – door C. Zwagerman	
1932-09-17	Goed onderscheiden over kosten drie Crisiswetten	
1932-09-24	De boterprijs lager dan in 1930	
1932-10-01	Nood der zelfkazers	
1932-10-01	Crisis zuivel maatregel: Bedrag Melk en boter verhoogd	
1932-10-25	Uitleg C. Zwagerman over de nieuwe Crisis-Zuivelwet	
1932-10-28	Wijziging Crisis-Zuivelbesluit II - verplichte inschrijving zelfkarners bij Centrale	
1932-11-29	Voorzitter ZLM. Dieleman over melkprijs	
1933		
1933-02-08	Een jaar Bond van boerderijboterproducenten Zeeland	
1933-03-08	Zeeuwse Zuivelconsulent C. Zwagerman over de Crisiszuivelwet	
1933-03-17	C.Z.W. Per 26 maart 1933 vergunning voor verkoop van consumptiemelk	

1933-03-25	Steunmaatregelen voor de landbouw	
1933-04-03	Beperking van de kaasproductie - fabriekskaas	
1933-04-21	Nw melkbesluit in Soest kan weg ???	
1933-04-22	Nederlandsche rundveestapel inkrimpen; maar hoe	
1933-04-24	Aanpassing bepaling ondermelk bij kaasproductie	
1933-04-29	De hachelijke toestand van onze Zuivelexport – FNZ noodkreet	
1933-05-09	Rechtzaken	
1933-05-20	Ingezonden – Over onbillijkheid menging (natuur)boter en margarine....	
1933-06-03		
1933-06-10	Het betekenis van het Nederlandsche veehouders en zuivelbedrijf – moeilijk !!! met gegevens	
1933-07-08	Nieuwe regering. Komst nieuwe crisis-wetgeving op komst met meer overheid-bevoegdheid	
1933-07-18	De boterbereiding op de Zeeuwsche boerderijen – boekje Zuivelconsulent C. Zwagerman	
1933-09-08	Ingezonden: Over misverstand regeringstoelag der melk	
1934		
1934-03-23	Soest Verslag 'Vrijwillige' vergadering betrokkenen Crisis-Zuivelwet	
1934-04-07	De werking van de Crisis-zuivelwet deel-I	
1934-04-14	De werking van de Crisis-zuivelwet deel-II	
1934-04-21	De werking van de Crisis-zuivelwet deel-III	
1934-04-28	De werking van de Crisis-zuivelwet deel-IV slot	
1934-04-28	De landbouw op de been houden - bedragen	
1934-05-11	Protest FNZ tegen hogere voerkosten door.....graansteun	
1934-05-11	Vergadering CBTB – C. Zwagerman Crisis-Zuivelwet	
1934-06-15	Over plannen voor centralisatie der provinciale crisisorganisaties	
1934-06-25	Protest melkveeouders Zuid-Holland tegegen Regeringscontract CM	
1934-07-14	Boter export problemen bij de ZNZ.	
1934-11-03	Regerings bemoeiing met de landbouw. Gaat zij in verkeerde richting?	
1934-11-10	Nieuwe steunmaatregeling voor veehouderij	
1934-11-26	Steunmaatregelen tbv. de landbouw en 't scheuren van grasland	
1934-12-05	Voordrachten Zeeuwsche Landbouwmaatschappij over de crisismaatregelen der regering	
1934-12-18	Druk bezochte crisisvergadering Walcheren	
1935		
1935-02-02	<i>De nood der boeren</i> : Crisisvergadering Katholieke Ned. boeren en Tuindersbond	
1935-03-09	Bezwaar over werking <i>Consumptiemelkregeling Wettelijk gebied</i> door FNZ.	
1935-03-29	Beperking melkproductie	

1935-05-11	Is de zuivelsteun een mislukking	
1935-05-08	Als alle boeren eens roomboter aten.....	
1935-06-22	Zuivelbureacratie.....Bond van Melkveehouders deel	
1935-08-10	Actie op ons platteland tegen de verkoop van margarine	
1935-08-30	De Zuivelpolitiek – veel te veel melkproductie	
1935-08-31	Onze koeienmisère	
1935-11-11	Inkoopprijs van melk – regeringscontract - verlaagd (!) – uitleg werking	
1935-11-13	Extra maatregelen ivn. Productiebeperking melk	
1936		
1936-02-20	Onze Zuivel-Politiek – export gegevens boter	
1936-03-11	Rechtstreekse steun aan kleine boeren – max 3 koeien	
1936-03-14	Bevolking moet meer melk drinken.....	
1936-03-25	De annulering der melkpoeder	
1936-04-11	De koe als zorgenkindje	
1936-04-11	Pover bestaan der rundveehouderij ondanks 130 miljoen steun	
1936-09-30	Heffingen en toeslagen op eerste levensmiddelen – zuivelproducten - verlaagd.	
1936-10-05	Crisis-publikatie / Minimum prijs Consumptiemelk	
1936-12-09	Er komt een nieuwe regeling voor de consumptie-melk	
1936-12-15	De regeling voor de consumptie-melk	
1937		
1937-01-30	Commentaar RenM: Bezwaar tegen export van goedkope Boter en eten van dure margarine	
1937-03-01	Plannen voor nieuwe Consumptiemelk-regeling	
1937-03-19	Consumptiemelkregeling 1937-1938	
1937-07-28	Intrekking uitgesteld – 1 dec. nw. regeling	
1937-08-10	Plan voor verlaging van de toeslag op melk	
1937-08-30	Verlaging vd. Heffing op boter, olien en vetten, einde menggebod	
1937-08-31	Opkoop boerenboter in Zeeland stopt.....reden menggebod vervallen!	
1937-10-09	Gegevens over begroting 1938 Landbouwcrisisfonds	
1937-10-30	Vergadering ZNZ.: voor de Boter-expert gunstige vooruitzichten	
1937-10-30	Op vergadering ZNZ ook gesproken over MKZ. uitbreiding in Limburg	
1937-11-06	Verruiming kalvertoewijzing en Zuivelsteun Zelfkazers gewijzigd	
1938		
1938-04-02	Consumptiemelkregeling Wettelijk gebied ontstaan C.M.C. en A.V.M.	

1938-04-05	Consumptiemelkregeling Nieuwe bepalingen 1 april van kracht	
1938-04-09	Waar ging onze boter naar toe	
1938-05-14	Uit Jr.verslag CZ. Oostrum: beter boterprijzen afgelopen jaar / exportgegevens	
1938-10-15	Aanvraag premie voor de start van een <u>niet</u> -varkenshouderij.....Humor	
1938-11-10	Klachten over zuivelproductie	
1939		
1939-03-14	De ondermelk op de boerderij-1	
1939-04-05	Een jaar bestaan van CMC.	
1939-04-15	De ondermelk op de boerderij-2	
1939-04-19	Radiotoespraak Min. van Economische zaken	
1939-06-02	Grote moeilijkheden met export kaas	
1939-08-07	Uitbetaling na vetgehalte – ZMC. en AVM.	
1939-09-02	Bijlage-1 10 Jaar veefokdag in Noord-Limburg	
1939-10-19	Zwagerman over reden / noodzaak van verhoging consumptiemelk prijs	
1939-11-04	Protest <i>Bond van Melkveehouders</i> en CMC tegen betaling naar vetgehalte	
1939-11-07	Verplichte aansluiting (boerderij)-boterbereiders	
Bijlagen	Overzichtverhalen Crisis jaren	
Bijl.-1	Crisisjaren uit boek Crijn	
Bijl.-2	Crisisjaren 1929 – 1939 uit <i>50 Jr. Boerenleenbank</i> Eindhoven	
Bijl.-3	Stukje uit 25 Jr. DOMO boterpris daling	
Bijl.-4	AVM Zuid-Nederland 25 Jaar	
Bijl.-5	VVZM. 40 jaar	
Bijl.-6	VVZM. 40 Jr. Loonontwikkeling	
Bijl.-7	Crisisjaren-30 in <i>ZOH Oosterwolde 100 Jr.</i>	
Bijl.-8	Crisisjaren-30 In <i>Ontwikkeling Veehouderij - 1970</i>	
Bijl.-9	Crisisjaren in <i>Een wandeltocht door 75 jr. zuivelgeschiedenis - 1975</i>	
Bijl.-10	Crisisjaren in div. gedenkboeken.	
Hoofdpunt.	Hoofdpuntenlijst	
Trefwoordl.	Inhoudsopgaven / Trefwoordenlijstlijst	

Binnenl. Nieuws

Onze landbouw in zorgwekkenden toestand. Vijandschap der stedelingen tegenover onzen landbouw? Uitbreiding der cultuurgronden en verhooging van den export noodig.

.....

De algemeene Beschouwingen in de Tweede Kamer over de Rijksbegroting 1930 vorderen heel wat tijd. De vorige week was o. m. gewijd aan Binnenlandsche Zaken en Landbouw¹. Zonder in den breedte op het bij die algem. beschouwingen gesprokene te willen ingaan, noemen we, uit het behandelde slechts 'n enkel punt.

De crisis in den landbouw heeft eenigen der sprekers geïnspireerd, de crisis, waarin volgens velen niet alleen de landbouw verkeert, maar waarmede men ook in den tuinbouw en de veehouderij te kampen heeft. Beweerd wordt, o. a. dat deze crisis te beschouwen is als een gevolg van den oorlog. Na den oorlog toch, zoo wordt gezegd, zijn bij de productiekosten in land-en tuinbouw in meerdere mate gestegen, dan de opbrengsten der producten.

Er zou thans een wanverhouding bestaan tusschen de productiekosten, en de prijzen, welke voor de producten gemaakt worden.

Onze landbouw heeft al meerdere malen een crisis doorgemaakt, o. a. in de tachtiger en negentiger jaren der vorige eeuw. Volgens een der sprekers in de Tweede Kamer is onze landbouw niet op bevredigende wijze door deze crisis heengekomen. En, zoo lezen we, in den tachtiger en negentiger jaren kon men den landbouw toeroepen: „verbeter uw bedrijf.”

Iets wat in den tegenwoordigen tijd niet meer schijnt te kunnen, waar onze landbouw aan de spits staat.

Wat er dus voornamelijk nog gedaan kan worden, is uitbreiding der cultuurgronden. De landbouw hier te lande verkeert in zorgwekkende toestand, zegt een der Kamerleden, en een ander merkt op, dat alle eeuwen door, in ons land de landbouw het slechts betaalde en 't meest miskende bedrijf geweest is.

Dezelfde spreker wijst er op, dat naar zijn meening de geheele stadsbevolking vijandig staat, tegenover den boerenbond. 't Ziet er dus volgens den hier bedoelden afgevaardigde (en eenige anderen) met de resultaten van onzen landbouw maar poovertjes uit.

De conclusie kan zijn, dat we niet alleen moeten uitzien naar sterke uitbreiding der cultuurgronden, maar dat ook getracht moet worden den export van onze landbouwproducten waar mogelijk, krachtig te bevorderen.

Nu werd in de Kamer wel door verschillende sprekers betoogd, dat het er met onzen landbouw treurig uitziet, maar aan den anderen kant wordt in een adres dat onlangs door den Senaat der Landbouwhoogeschool tot den minister gericht werd, o. m. gesproken van den grooten bloei van

¹ Pas in 1935 zou er een eigen Ministerie voor Landbouw en Visserij komen, de eerste minister was Mr. Dr. L. N. Deckers.

onzen landbouw sedert het jaar 1896. Aan dien grooten bloei blijkt dan toch volgens sommigen momenteel nog wel iets te haperen, al zal ook door degenen, die deze meening zijn toegedaan, wel erkend moet worden, dat inderdaad onze landbouw, niet het minst door de meer toegepaste landbouwwetenschap en landbouworganisatie niet onbelangrijk beter er voor zou kunnen staan, en ook werkelijk staat, dan eenige tientallen jaren terug. We hebben er allen belang bij, dat het landbouwbedrijf in zijn vollen omvang zoo rendabel mogelijk is.

Zegt niet een oud spreekwoord : Als het den boer goed gaat, gaat het ons allen goed?

	Roode tarwe p. 100 kg Groningen.	Rogge p. 100 kg Groningen.	Haver p. 100 kg Groningen.	Boter per kg Leeuwarden.	Kaas per kg Woerden.	Eieren p. 100 stuks Roermond.
	f	f	f	f	f	f
1920	25,20	22,—	19,29	2,87	1,50	11,45
1921	15,71	16,31	11,58	2,62	1,55	10,08
1922	11,62	10,38	10,87	2,12	1,10	7,19
1923	10,74	9,—	9,04	1,97	1,16	5,85
1928	10,96	10,96	11,28	2,18	1,13	6,09
1929	10,36	8,90	8,13	2,09	1,07	6,39
1930	8,54	5,50	5,56	1,71	0,94	5,13
1931	6,32	4,76	5,73	1,39	0,80	4,50
1932	12,50 ¹⁾	5,12	5,78	0,93	0,56	3,14

De cijfers laten zien, dat de zeer hooge prijzen van 1920 door den val van 1921 voor de akkerbouwproducten gehalveerd werden, terwijl de prijzen der dierlijke producten wel daalden, doch niet in zoo sterke mate.

Bron: Boek Z.W. Sneller - 1943 blz. 504

Goessche Courant, 04/04/1930; p. 3/8

— Te Vlaardingen is een melkoorlog ontstaan tusschen de veehouders en de grossiers. Het gaat uitsluitend om de consumptiemelk. Naar de meening van de veehouders krijgen deze voor de melk te weinig en daarom besloten zij zelf de melk te laten uiventen. De prijs hiervoor was vastgesteld op 9 cent (de prijs der slijters is 12 cent), doch zoowel de grossiers als de slijters leverden voor denzelfden prijs, waarop de veehouders wederom verlaagden tot 7 en 6 cent per liter.

Vlissingse Courant, 08/04/1930; p. 7/8

Te Venlo is onder de melkleveranciers een melkoorlog uitgebroken, welke tot gevolg heeft gehad dat de prijs reeds tot 9 cent per liter is gedaald. Het publiek profiteert dus van dezen strijd. Men verwacht evenwel dat de concurrerende partijen het spoedig weer eens zullen zijn.

* *

1930

Peel en Maas, 1930-04-26; p. 1/10

volledige verslag in MAP Oostrum

Vergadering Stoom zuivelfabriek *H. Maria* te Oostrum.

(kort stukje over crisis)

De Voorzitter, de heer Litjens uit Wanssum, opent de vergadering met de Christelijke groet en een hartelijk woord van welkom aan de talrijke aanwezigen. Na de mededeling dat een drietal bestuursleden bericht hebben gezonden, wegens familieomstandigheden deze vergadering niet te kunnen bijwonen, wenst hij allen een Zalige Pasen en houdt hierna een kort overzicht over de Boterhandel en wat daarmee samenhang. Het spijt spreker zo weinig goeds te kunnen zeggen. Was er in de laatste jaarvergadering reeds op gewezen dat een daling te verwachten was, deze vrees is bewaarheid en de crisis is toegenomen. Ging voorheen 80 miljoen kilo boter naar Duitsland, nu staat de invoer bijna stop.

Ook in andere landen is de algemene toestand lang niet rooskleurig. De goedkopere stikstoffen zijn zo overvloedig te verkrijgen, dat overal een overproductie aangetroffen wordt, die noodzakelijk op prijsdaling der goederen moet uitlopen.

Als schuldig aan de ontwrichting meent spreker te moeten aanwijzen: de wereldoorlog met zijn nasleep van hoge belastingen, hoge tariefmuren in tal van landen, hoge lonen, die concurrentie beletten en grote industrieën lam leggen, met gevolg werkloosheid en mindere koopkracht onder het volk. Spreker meent te mogen zeggen, dat zonder krachtige hulp van de regering de Limburgse boer ten dode is opgeschreven. Doch hulp verwacht hij stellig van een Jhr. Ruys de Beerenbrouck, Minister van Staat, een Directeur-Generaal van de Landbouw, die met het wel en wee van de boer zo goed op de hoogte zijn.

Met de hoop en wens voor een gunstiger verloop, dan spreker thans vermoedt, sluit hij zijn inleiding.

.....

Peel en Maas, 1930-04-26; p. 6/10

.....

Zooals we reeds eerder vermeld hebben, voor zoover nog noodig, maken onze land- en tuinbouw een crisis door. Ons land maakt wat dit betreft geen uitzondering; ook allerwege in het buitenland wordt van een land- en tuinbouwcrisis gewag gemaakt. Naar eenige dagen geleden werd medegedeeld is in voorbereiding de instelling van een staatscommissie, die tot taak zal hebben te bestudeeren welke maatregelen getroffen kunnen worden met den toestand van land- en tuinbouw op het oogenblik. Aan de zeer lange reeks commissies, welke in ons land reeds werkzaam zijn op verschillend gebied en wellicht in zeer verschillend tempo, zal dus weer een nieuwe commissie worden toegevoegd.

Nu is er ruim een jaar geleden ook al eens een commissie ingesteld. die onder meer had te onderzoeken of en zoo ja in hoeverre en door welke oorzaken er in land- en tuinbouw een wanverhouding bestond tusschen bodemprijzen en productiekosten aan den eenen kant en opbrengst der pro-

ducten aan den anderen kant. Hebben we dus nu twee commissies! Hoe dit zij, van enkele zijden, wordt er op gewezen, dat het wenschelijk zou zijn het werk dat door de benoemde commissie(s) verricht moet worden, in handen te leggen van een departement van Landbouw met daaraan verbonden een gansche staf van deskundigen.

Maar misschien zou het werk der commissie wel het resultaat kunnen opleveren, dat als „het” middel om zoo spoedig mogelijk een einde aan den crisis te maken, zou zijn: de instelling van een afzonderlijk ministerie van Landbouw.

Het Hbl. er aan herinnerende, dat Staatscommissies soms heel langzaam en traag werken, zegt o.m. te vreezen, dat wanneer het rapport van eerstbedoelde commissie verschenen zal zijn, de toestand waarin land- en tuinbouw dan zullen verkeeren, niet meer de toestand van „het oogenblik” zal zijn, maar dat hij nóg hopeloozer zal zijn. Uit een en ander kan men opmaken, dat de instelling van een commissie die tot taak heeft enz. enz. niet met algemeene instemming wordt begroet.

Scherpe critiek op de instelling van de nieuwe staatscommissie wordt van landbouwkundige zijde uitgeoefend in landbouwvakbladen en ook daarin wordt met nadruk gewezen op het belang van een afzonderlijk departement, dat den landbouw in de gelegenheid zal stellen direct met de regeering te kunnen spreken.

Vermelden we hier nog iets op het gebied van landbouw, dit namelijk, dat de F.N.Z., de *Algemeene Nederlandsche Zuivelbond* zich met een adres tot den Minister van Binnenlandsche Zaken en Landbouw heeft gericht, waarin dringend verzocht wordt zoodanige maatregelen te nemen, dat er een eind komt aan de mogelijkheid boter en margarine te vermengen en dit product als „melange” in den handel te brengen. In het adres wordt er o.m. op gewezen, dat de (natuur) boterprijs steeds in dalende richting gaat en dat, waar de overheid eenerzijds zware verplichtingen op het veehoudersbedrijf legt, anderzijds verwacht mag worden, dat zij (de overheid) er tegen zal waken dat aan genoemd bedrijf geen oneerlijke concurrentie wordt aangedaan. Adressanten zullen vermoedelijk wel gelijk hebben.

Intusschen zouden we willen vragen of het mis is, wanneer we meenen, dat er al strafbepalingen zijn gesteld op het verkoopen van „natuurboter” van alles wat krachtens de samenstelling in meerdere of mindere mate van het natuurproduct afwijkt, ‘t Gaat in het adres echter blijkbaar om een verbod van het vermengen en verkoopen van ‘t gemengde als melange.

Men zou zeggen: als de menschen nu weten dat ze melange koopen en dus geen natuurboter... maar en dit kan de vraag zijn.....”weten” ze het altijd en overal ?

De Landbouwcrisis.

Een vergelijking van de huidige, met die uit de tachtiger jaren.

Telkens hoort men bij de bespreking der tegenwoordige landbouwcrisis herinneren aan de tachtiger jaren, toen de boerenstand eveneens in groote moeilijkheden verkeerde.

In de „Standaard” vinden we het ziekteproces van dien tijd geteekend, dat hoofdzakelijk een gevolg was van de groote ontwikkeling van het verkeer in Amerika.

Door de wondere ontwikkeling van het verkeer in Amerika, aldus het blad, werd toen voor ons en onderscheidene Europeesche landen het kwaad gebrouwen.

Onafzienbare gebieden, tot dien tijd onbebouwd, het geweldige prairie-gebied ten Westen van de Missisippie werden door de uitbreiding van het spoorwegnet voor de cultuur, inzonderheid voor de graancultuur, ontsloten.

Nog omstreeks 1880 lagen, wanneer men van de Oostelijke kuststreek het land introk, onafzienbare vlakten braak: doordien middelen tot transport ontbraken, kon de vruchtbare bodem niet in beslag worden genomen.

Op z'n Amerikaansch, in 't reusachtige, werden middelen getroffen, om dit euvel weg te nemen. Het Amerikaansche gouvernement stond breede strooker grond, soms ter grootte van Europeesche koninkrijken af aan de spoorwegmaatschappijen, die in koortsachtiger haast een net van spoorwegen over de Vereenigde Staten uitbreidden.

In zoo geweldig tempo werd die verbinding tusschen binnenland en kust tot stand gebracht, dat in vier jaar tijds méér werd aangelegd, dan geheel Duitschland aan spoorwegen bezit.

De sporen waren er en nu moesten de menschen, de bouwers, de bewerkers van den bodem nog komen.

De spoorwegmaatschappijen traden zelf als landmaatschappijen op, lokten de menschen door gratis of tegen spotprijzen de gronden binnen het bereik der spoorlijn af te staan.

De menschen lieten zich lokken bij tienduizenden trokken de landverhuizers uit Europa naar de nieuwe wereld.

In 5 jaar, van 1880-1884 hebben zich toen meer dan 3 millioen landverhuizers in Amerika gevestigd.

Enorme productiviteit werd door de boerenbevolking ontwikkeld; van de vruchtbaarheid van den maagdelijken bodem kon naar hartelust geprofiteerd worden; bemesting was niet noodig, rooibouw werd gepleegd. De tarweproductie steeg in betrekkelijk weinig jaren van 36 tot 166 millioen H.L., maïs van 215 tot 541 millioen H.L.

Die hoeveelheden kon uiteraard Amerika niet verbruiken, groote stoomvaartlijnen, die de landverhuizers in Amerika brachten, moesten den uitvoer van producten er weer uit brengen. Door het al lager stellen der vrachtprijzen kon aan de Europeesche markt moordende concurrentie worden aangedaan.

Werd tot 1870 nog slechts 90 millioen K.G. tarwe meer ingevoerd in Nederland dan uitgevoerd,

dit klom in dien crisistijd tot 361 millioen, bij rogge en maïs ging het van 90 millioen tot 605 millioen omhoog.

De meelinvoer, die vroeger bij ons geen beteekenis had, werd ook eveneens tot 90 millioen K.G. in 1890 opgevoerd.

Diezelfde transportvergemakking welke de graanoverstroming van Amerika bracht, dreven ook Rusland Britsch-Indië en Argentinië tot toevoer en zoo moest Nederland, waar 70 pCt. van den bebouwbaren bodem met graan beteeld werd, wel in ellende geraken.

Lang heeft de crisis geduurd. Het duurde tot 1895, eer het ook in Amerika spaak liep. Overproductie van graan bracht ook daar malaise, leidde tot inzinking der prijzen en inkrimping van den graanbouw.

Hier had zich de toestand langzamerhand hersteld.

Om lessen te trekken uit hetgeen vroeger gebeurde, dient men het verleden te kennen. De beschouwing van het anti-revolutionaire blad is daarom wel belangrijk.

Overproductie veroorzaakt ook thans mede de crisis. Inkrimping van sommige producten naar de voorlichting van deskundigen zal een gevolg zijn.

Gelukkig, dat de boer van 1930 zijn grooten steun heeft in de veelvertakte organisatie, welke zijn vader en grootvader van de tachtiger jaren moesten missen.

Laten zij hun bonden op de eerste plaats in eere houden en vertrouwen op hun leiders.

Er heerscht thans groote onrust onder de landbouwende bevolking.

De groote wereldoorlog, die reeds meer dan tien jaren achter den rug is, doet nog altijd in sterke mate zijn ongunstigen invloed gelden.

Door de ontzettende uitgaven als gevolg van dien oorlog, zijn vele landen danig verarmd en zijn de belastingen tot een onrustbarend niveau gestegen. Daarbij is de koopkracht sterk verminderd en zoo raken de verschillende bedrijfstakken in de knel.

Om hun eigen handel en industrie te beschermen, is men in vele landen overgegaan tot het heffen van hooge invoerrechten, of tot het geven van uitvoerpremiën of garantie-toelagen, waarvan een land als 't onze, waar nog steeds de vrijhandel domineert, de dupe wordt.

Daarbij komt, dat door 't gebruik van de moderne werktuigen, in sommige landen op goedkope wijze geproduceerd kan worden, en de producten tegen lagen prijs op de markt gebracht worden.

Door de toeneming der landbouwende bevolking is er groote vraag naar cultuurgrond. Er is grondgebrek ontstaan, de vraag overtreft verre het aanbod, met als gevolg, dat de koop- en pacht-prijzen in vergelijking met den prijs der landbouwproducten op veel te hoog peil staan.

Dit zijn alle evenveel oorzaken die er toe geleid hebben, dat er een toestand is ontstaan, waardoor vele land- en tuinbouwbedrijven met verlies werken en zelfs met, ondergang bedreigd worden, waardoor men terecht kan spreken van een landbouwcrisis.

In de landbouwers en op vergaderingen wordt die toestand druk besproken en er worden middelen beraamd, op welke wijze men deze het beste te boven kan komen.

Gaat men den prijs der landbouwproducten na, dan blijkt, dat die van het veebedrijf zich nog het best op peil houden, terwijl het vooral de akkerproducten, zooals granen, aardappelen en suiker-

bieten zijn, die het sterkst van de daling te lijden hebben.

Maar als die toestand nog lang blijft voortduren - en de teekenen wijzen er op, dat het een lange lijdensweg kan worden - zullen - ook de veeteeltproducten mee naar den afgrond getrokken worden.

Het blijkt reeds uit 't bovenstaande, dat - wat de opbrengst der verschillende producten betreft - deze in vele gevallen afhangen van het buitenland, omdat die bij onzen internationalen handel op het buitenland afgestemd zijn.

Zoo heeft Amerika, het graanland bij uitnemendheid, zijn korenbouw na den oorlog sterk zien toenemen, waardoor de uitvoer uit dat land in vergelijking met voor den oorlog meer dan verdubbeld is.

Het bedrijf is daar sterk extensief. Door het gebruik van de moderne landbouwwerktuigen kunnen daarop groote complexen grond reusachtige hoeveelheden graan gebouwd worden tegen geringen kostprijs.

Daartoe werken ook mee de lage grondprijzen, terwijl voor bemesting vaak geen cent hoeft uitgegeven te worden, daar de nieuw in cultuur gebrachte gronden voor vele jaren overvloed van voedingsstoffen herbergen.

Dat heeft tot gevolg, dat de granen op de Nederlandsche markt gebracht, niettegenstaande de vervoerkosten, van de hand gaan voor een bedrag, waartegen de graanverbouwende boer in ons land niet kan concurreren.

Wij hebben hier een geval, dat tengevolge van de vrije concurrentie een toestand is ontstaan, die voor het graanbedrijf in ons land noodlottig is.

Iets anders doet zich voor wat betreft de aardappelen.

Door de hooge invoerrechten, die speciaal Duitschland heft, is deze handel met dat land feitelijk stop gezet, en is de uitvoer van goedgekeurde pootaardappelen naar België en Frankrijk alleen nog maar van eenige beteekenis.

Zonder de Deutsche invoerrechten, zou zeker de uitvoer van handelsaardappelen naar de industriegebieden van West-Duitschland loonend zijn geweest, terwijl nu de marktprijs van het binnenlandsch product op veel te laag niveau stond in vergelijking met de productiekosten.

Hier doet zich dus het geval voor. dat door beschermende maatregelen van het buitenland de prijs sterk gedrukt wordt.

Een gelijksoortig geval doet zich voor met den prijs der suikerbieten. Door de sterke toename dezer teelt en mede in verband met de sterk toegenomen suikerproductie in andere landen, is de suikerprijs zeer gedaald. Om deze nu toch voordien bietenbouwer loonend te maken, is men in andere landen er toe over gegaan. een garantiëpremie toe te passen. waardoor den verbouwer een vaste prijs verzekerd is.

In ons land kent men die premie niet. Zoo is men in bieten verbouwende streken, zooals in West-Noord-Brabant, door den nood gedwongen, zich op andere gewassen toe te leggen.

Met den tuinbouw ziet het er al evenmin rooskleurig uit en hier kan de strop nog grooter zijn dan bij den landbouw.

De meeste landbouwartikelen toch laten zich gedurende korteren of langeren tijd bewaren, zoodat in normale tijden betere prijzen kunnen afgewacht worden.

De meeste tuinbouwproducten echter zijn aan spoedig bederf onderhevig, zoodat ze zoo spoedig mogelijk op de markt gebracht moeten worden. Daardoor kan de aanvoer plotseling zoo sterk toenemen, dat ze de vraag verre overtreft en de waar soms niet kwijt te raken is. We zagen het dezer dagen met de spinazie. Door de gunstige weersomstandigheden was de oogst op een gegeven oogenblik zoo onrustbarend groot, dat zelfs Wijnkoop met de gratis aangeboden waar geen raad wist.

De hoge toltarieven drukken den prijs der tuinbouwproducten sterk, en ook breidt in dat land de kassenbouw zich meer en meer uit.

Ook de eierhandel gaat een zorgvolle toekomst tegemoet. Wordt het aangenomen nieuwe invoerrecht in Duitschland werkelijkheid - 30 Mark per 100 K. G. - dan gooit onze nabuur voor dit artikel feitelijk de deur dicht.

Er is een noodtoestand in de landbouwwereld ingetreden, die zorgvol stemt en waarvan het einde nog niet te overzien is. Die noodtoestand zal zich ook in andere takken van het bedrijf doen gevoelen. De Nederlandsche bevolking toch bestaat voor een groot deel uit den land- en tuinbouwenden stand, en het kan de regeering zeker niet onverschillig zijn, dat dit nijveredeel van ons land aan bloedarmoede ten onder gaat.

Maar ook de landbouw zelf zint op middelen, om met eigen hulp dien toestand te boven te komen. In de landbouworganisaties wordt dan ook de heerschende toestand met allen ernst besproken.

Hierover een volgende keer. - nog - niet opgenomen

Goessche Courant, 21/07/1930; p. 2/4

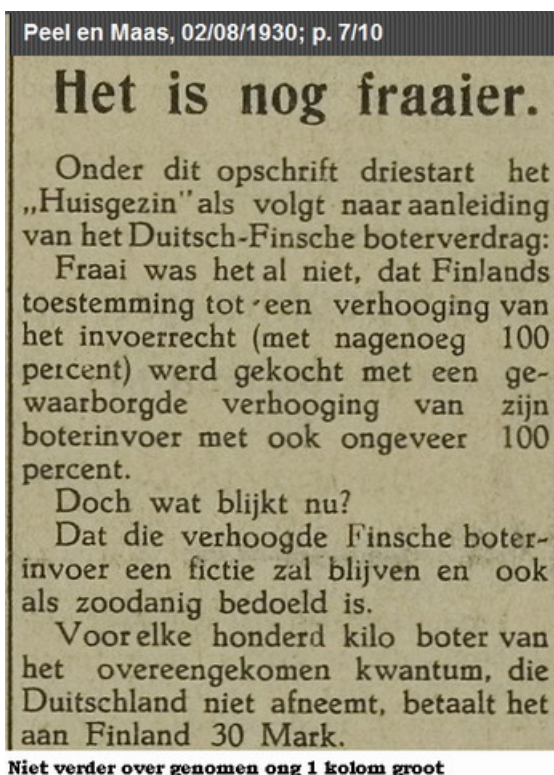
Bond van oud-leerlingen.

Gedachtenwisseling over den landbouw-crisis.

Onder voorzitterschap van den heer W. de Buck hield de bond van oud-leerlingen van land- en tuinbouw cursussen in Zeeland Zaterdagmorgen te Middelburg zijn jaarvergadering, en bij zijn opening betreurde de voorzitter de niet groote opkomst. Spr. heette in het bijzonder welkom den secretaris van de Z. L. M., den heer Bosselaar, vertegenwoordiger van den Kring Walcheren en den rijkszuivelconsulent. Spr. wees op het belangrijke onderwerp, dat aan de orde kwam, n.l. den landbouw-crisis.

De heer Zwagerman dringt er op aan bij de behandeling van den crisis nuchter te blijven en bij de behartiging der landbouwbelangen één te zijn. Men mag niet vergeten, dat Nederland een industrie- en handelsland is en slechts 30 pct. bij land- en tuinbouw betrokken. Daarbij wordt Nederland niet geregeerd door een dictator, maar door een vertegenwoordiging van het volk zelf. Spr. wekt de boeren op te zorgen, dat het geld voor steun aan de suikerbieten ook in hun handen komt.

Dit staat volgens spr. nog lang niet vast. De boeren verstaan niet altijd hun belangen. Zoo zijn er bijv. in Walcheren melkveehouders, die hun coöperatie niet steunen, maar de melk leveren op zeer gevaarlijke voorwaarden aan een particulier

Het Buitenland en onze Zuivelproducten.

De circulaire van den Alg. Ned. Zuivelbond aan de 433 aangesloten fabrieken.

Het bestuur van den Alg. Ned. Zuivelbond – FNZ. - heeft aan de 433 bij dezen bond aangesloten fabrieken de volgende circulaire verzonden:

Het zal u reeds voldoende bekend zijn, dat aan den afzet onzer zuivelproducten in het buitenland steeds grootere moeilijkheden in den weg worden gelegd, speciaal in Duitschland, waar een steeds verder gaande bescherming der binnenlandsche productie wordt toegepast, waardoor b.v. het invoerrecht op boter binnenkort met 80 pct. verhoogd zal worden en van 27,50 R.M. op 50 R.M. of *f*30 per 100 kg. zal worden gebracht.

Krijgen belanghebbenden in Duitschland hun zin, dan zal ook het invoerrecht op kaas worden verhoogd en van 30 R.M. op 40 R.M. of *f*24 en van 20 R.M. op 30 R.M. of *f*18 per 100 kg. worden gebracht.

Het invoerrecht op melkproducten, gecondenseerde melk en melkpoeder, is 40 R.M. of *f*24 per 100 kg. en daarmee reeds zoo hoog, dat dit vooral den export van eerstgenoemd artikel bijna onmogelijk heeft gemaakt.

Deze hooge en steeds hooger wordende invoerrechten op onze zuivel- en melkproducten zijn

daarom zoo fnuikend voor ons land, omdat Duitschland reeds sedert jaren door zijn groote industriele bevolking vooral in het Westen en Zuiden ons voornaamste afzetgebied is. In 1929 ging niet minder dan 36.000 ton boter en 43.000 ton kaas of resp. 76 pct. van onzen totalen boterexport en 14 pct. van onzen kaasexport naar Duitschland.

Hieruit blijkt voldoende de overwegende beteekenis, welke dit land bij den export onzer zuivelproducten heeft, maar er blijkt tevens uit, hoe gevoelig wij getroffen worden, indien dit land voortgaat op den weg der bescherming door het steeds hooger optrekken der tariefmuren. U zult het ongetwijfeld met ons eens zijn, dat onze zuivelindustrie het grootste belang heeft bij een onbelemmerd verkeer van goederen tusschen de verschillende landen. Ons land is door zijn bodemgesteldheid, den aard zijner bevolking en zooveel andere factoren voor een groot deel aangewezen op de uitoefening van veeteelt, land- en tuinbouw. Wij kunnen op dit gebied het beste leveren, dat de consument vragen kan. Deze takken van volksbestaan hebben zich in den loop der jaren zóódanig ontwikkeld, dat een belangrijke hoeveelheid dezer producten (van de zuivelproducten plus minus 70 pct. der productie) op de internationale markt moet worden afgezet.

Zooals wij gezien hebben, gaat een groot deel daarvan naar Duitschland, een land dat juist door andere natuurlijke omstandigheden in hooge mate op de winning en vervaardiging van industriele producten - zooals kolen, mineralen, hout, glaswaren, chemicaliën, machines, enz. - aangewezen is. Wij hebben in groote mate behoefte aan deze producten en wat is nu natuurlijker, dan dat er een voortdurende vrije uitwisseling dezer producten tusschen beide landen plaats heeft ?

Het verleden heeft bewezen, van hoeveel belang dit voor beiden is. Nu men echter van Duitse zijde voortgaat, deze vrije uitwisseling - vooral wat den invoer onzer producten betreft - steeds meer te belemmeren en men dus blijkbaar meent, dat een land met een zoo groote behoefte aan export als Duitschland, ongestraft den import van producten uit andere landen kan tegengaan, dienen wij ernstig na te gaan, wat wij kunnen doen, om te trachten daarin verandering te brengen.

Het meest voor de hand liggende en misschien ook wel het zekerst werkende middel van tegenweer is om van onzen kant zoo min mogelijk artikelen uit Duitschland te betrekken en op aanbiedingen uit dit land, wanneer wij er maar eenigzins buiten kunnen, te antwoorden, dat wij niet bereid zijn te koopen, zoolang men voortgaat den afzet onzer producten op de tegenwoordige wijze te bemoeilijken.

Wanneer alle uit Duitschland importeerende lichamen dit standpunt innemen, zich bij elke aanschaffing eerst afvragen, of zij het buiten Duitse goederen kunnen stellen en aan de vertegenwoordigers der betreffende industriën mededeelen, dat zij pas weer bereid zijn te koopen van hen, zoodra Duitschland ten aanzien van onze producten een andere houding aanneemt, dan twijfelen wij niet, of de vertoogen, welke de aldus in Duitschland gedupeerde industrieën wel tot haar regering zullen richten, zullen meer invloed oefenen, dan hetgeen in een geval als dit door onze regering kan worden bereikt, hoe zeer wij er ook van overtuigd zijn, dat door haar al het mogelijke gedaan wordt, om een invloed ten goede te oefenen.

Men vergete niet, dat Nederland de grootste afnemer van Duitschland is en dat de invoer aan Duitse goederen in ons land den uitvoer naar dat land ver overtreft, zoodat wij een betere klant

van Duitschland zijn, dan Duitschland van ons

In 1929 bedroeg de waarde van onzen totalen invoer uit Duitschland R.M. 1.355 miljoen, terwijl onze uitvoer naar dat land een waarde van R.M. 707 miljoen vertegenwoordigde. Het bedrag, waarvoor in dat jaar aan zuivelwerktuigen en hulpstoffen voor de zuivelbereiding uit Duitschland werd betrokken, schatten wij op 10 miljoen gulden. Men zal het met ons eens zijn, dat dit toch wel bedragen zijn, die ook bij de Deutsche uitvoerbalans gewicht in de schaal leggen. Het reeds genoemde bedrag van R.M. 1.355 miljoen bedraagt 14 pct, van Duitschland's totalen uitvoer, waarmede wij - zooals reeds gezegd - boven aan de lijst van gebruikers van Deutsche goederen staan.

De reeds genoemde wisselwerking tusschen industrie en landbouw, de zeer gemakkelijke vervoergelegenheden en oude handelsrelaties tusschen beide landen verklaren dit voldoende. Wij behoeven ons niet voor te stellen, dat wij alles kunnen missen, wat Duitschland ons leveren kan, maar toch kan een maatregel als de hier geadviseerde spoedig eenigen invloed doen gevoelen.

Men moet zich daarvoor natuurlijk eenige opofferingen aan geld, zoowel als aan moeite getroosten. Wij nemen echter aan, dat men er dit wel voor over heeft, waar het hier gaat om de meest vitale belangen van ons bedrijf. Wij mogen ook niet voorbij zien dat de waarde van onzen uitvoer naar Duitschland dalende is, terwijl die van onzen invoer uit dat land daarentegen sterk stijgt. In 1929 was onze uitvoer 2½ pct. lager dan in 1928, onze invoer echter 15 pct, hooger. Dit wordt mede veroorzaakt door het sterker optredende protectionisme in Duitschland. Hiervan worden wij de dupe en elke onzer werke er daarom zoo krachtig mogelijk toe mede, dit te bestrijden door een boycot der Deutsche goederen.

Men meene niet, dat dit advies onsympathiek is. Integendeel, wij willen niets liever dan dat het niet noodig was. De harde noodzakelijkheid dwingt er echter toe, u dit advies te geven en zal het beteekenis hebben en den noodigen naklank in Duitschland hebben, dan dient het ook zoo algemeen mogelijk te worden opgevolgd.

Hierbij ingesloten doen wij u een lijst van goederen toekomen, waarvoor wij niet op Duitschland aangewezen zijn. De bedoeling van deze lijst is alleen, om u te laten zien, met welke artikelen wij zonder groot bezwaar buiten Duitschland kunnen. Het spreekt van zelf, dat de artikelen, die men gewoon is van of door bemiddeling van de organisatie te betrekken, ook in de toekomst kunnen worden blijven betrokken. Onze afdelingen *Centrale Aankoop* en *Technisch Bureau* zullen de tot nog toe betrokken Deutsche artikelen zoo veel mogelijk door andere vervangen. De betreffende leveranciers dezer afdelingen zijn omtrent onze actie aangeschreven.

Het bestuur van den Alg. Ned. Zuivelbond.

(w.g.) POSTHUMA, Voorz. GELIJK,² Secretaris Den Haag, Juli 1930.

2 Moet GELUK zijn (ZHN.)

Verbitterde boeren.

De indruk van de Troonrede is niet overweldigend geweest. Onze lezers hebben 't kunnen opmaken uit de persstemmen, welke we hun hebben voorgezet.

Aan allen kant voelt men zich onvoldaan over het magere stuk. Het sterkst echter wel in landbouwkringen.

„*De R. K. Boerenstand*,” het officieel orgaan van den Nederlandschen R. K. Boeren- en Tuindersbond, vertolkt die ontstemming o.m. in dezer voege:

Het wordt nu langzamerhand duidelijk, dat de boeren-en tuindersstand niets, maar dan ook heelemaal niets van deze regeering moet verwachten.

De land- en tuinbouw wordt ijskoud aan zijn lot overgelaten. Er is wel geen enkel land ter wereld aan te wijzen, waar de regeering zich niet tot het uiterste inspant om den land- en tuinbouw te helpen de crisis, die vooral dit bedrijf teistert, levend door te komen.

Niet aldus in Nederland. Onze huidige regeering laat dit meest vitale van alle bedrijven stilletjes aan zijn lot over. Deze houding zou verklaarbaar zijn, als de boeren en tuinders zichzelf konden helpen. als zij sloom en achterlijk en lui waren en geen vinger hadden uitgestoken om zichzelf te helpen. Maar onverklaarbaar is die houding thans, nu het land- en tuinbouwbedrijf zucht onder zware en deels absoluut onbillijke lasten, hem van overheidswege opgelegd, nu het onbeschermd staat tegen alle aanslagen van het buitenland, nu het trots groote activiteit en bekwaamheid geen raad weet om het hoofd boven water te houden.

Er wordt geen droge korst brood verdiend op tallooze boerderijen en tuinderijen, ja er wordt veelal met verlies gewerkt; kapitaal zoo dit er is, wordt ingeteerd, er worden schulden gemaakt. De moedeloosheid neemt hand over hand toe en slaat hier en daar over tot vertwijfeling. Er komt een verbitterde stemming in tal van boerenen tuindersgezinnen en een voor orde en rust gevaarlijke geest begint over den anders zoo rustigen en goedaardigen boeren- en tuindersstand vaardig te worden.

Dat de regeering de crisis niet in een hand-omdraaien uit de wereld kan helpen, begrijpt iedereen, die niet totaal stompzinnig is. Maar hetgeen de boeren en tuinders verbittert, is de totale onverschilligheid, die de regeering aan den dag legt ten opzichte van den noodtoestand, waarin een groot deel van den land- en tuinbouw thans reeds verkeert en waarin een nog grooter deel dreigt te komen verkeeren.

Evenmin laten de boeren en tuinders zich overbluffen met een tirade als deze : „Groote krachtsinspanning en wijs beleid zullen met Gods hulp moeten voeren naar betere tijden.”

„Vertrouwen op Gods hulp” hebben de boeren en tuinders van katholieken stempel altijd gehad en zij zullen dit behouden ook. Van „groote krachtsinspanning hebben ze doorlopend al blijkt gzeven. Maar hun vertrouwen in 't „wijs beleid” van deze regeering is langza-

merhand tot nul gereduceerd.

Het alles overstemmend geluid is dat van den minister van Financiën, die met een reeds jaren lang ingestudeerde grafstem spreekt over den toestand van 's Rijks financiën - den hollen weerklink waarvan we in de z.g. Millioenennota terugvinden.

De regeering kan het ermee doen!

Veefokkerij in Limburg

Iedereen die het vee in deze streek voor een 40-tal jaren gekend heeft, staat verbaasd, hoe dit alles in zoo korten tijd heeft kunnen veranderen.

Nu ziet men overal stierhouderij en, fok- en controleverenigingen, boterfabrieken, Duitsche varkens, Tesselsche schapen en bijna uitsluitend Maas-Rijn-IJsel-vee.

Toen van dat alles niets. De veefokkerij had dan ook weinig te beteekenen. En vooral op de zandgronden zag het er nog primitief uit.

Het kon ook haast niet anders. Buiten de dorpen strekten zich de heidevelden en bosschen uit, waar de boer met kar en koe naar toe trok om wat hout en naalden te verzamelen voor brandstof of dekking, of heide voor strooisel. En langs de moeizaam voortstroomende beek of het drassige peelwater was 't grootste deel van 't jaar zooveel nattigheid dat aan voedsaam weidegras niet te denken viel.

Daar de akker het met enkel stalmest moest doen - de kunstmest was pas in opkomst - waren de oogsten schraal en moest de grond nu en dan wat rust nemen om weer op verhaal te komen. Op de Maasdorpen zag het er beter uit. De kleiweiden bevatten van natura meer voedsel en het 't Maasvee had in dien tijd dan ook al een zekere reputatie. Als een arme drommel zijn koetje mankeerde, dan was dat een harde slag, omdat onderlinge hulp in den vorm van veeverzekering nog niet bestond. Maar dan ging het goede hart van zijn medemensch open en meteen ook zijn beurs, en er werd geld ingezameld om den stakker te helpen. En voor nog geen dertig stukken (5-frankenstukken) kocht hij aan den heikant een dier, dat den naam van koe droeg en van achter veel geleck op een soldaat, in 't gelid, die de hakken tegen elkaar slaat.

Schapen werden er veel meer gehouden dan thans. Ze vonden langs wegen en dijken, op braakvelden en heiden hun voedsel. Het was toen nog een mengeling van Kempens- en Rijnschaap met hier en daar wat Engelsch bloed. Tot men tot het besef kwam, dat ook voor deze streken het Tesselsche schaaap het meest gewenscht was.

De varkensfokkerij stond eveneens op primitieven grondslag. Het was toendertijd een allegaartje, waarbij op afkomst niet gelet werd. Het meeste kwam voor het, inlandsche varken met lange kegelvormige snoet en groote lobooren. Door selectie verkeeg men het veredeld Limburgsche varken, dat hier overheerschend werd. Langzamerhand leerde men de betere eigenschappen van het Duitsche varken kennen.

De verkoopverenigingen wezen het aan als het geëigende materiaal voor den handel en zoo heeft het Limburgsche spekvarken over de heele linie het veld moeten ruimen, behalve een klein gebied in den omtrek van Roermond, waar de vraag naar kale biggen er nog wat leven in houdt, maar overigens op apegapen ligt, en waar de dorpslachte nog als vaststaande stelling verkonigt, dat een mes beter door een dunne dan door een dikke huid gaat.

Door de slechte uitkomsten van den graanbouw ging men zich meer op de veeteelt toeleggen. De

kunstmest deed zijn intrede en bracht groote veranderingen teweeg. Het werd nu ook mogelijk, op de zandgronden allerlei voedergewassen te telen, waar vroeger niet aan te denken viel. Heiden werden ontgonnen, waterlossingen gereguleerd en vochtige broekgronden drooggelegd.

De keuterboer, die voor dien tijd met al zijn land niet van spek tot brood kon komen, zag zijn grond snel in waarde toenemen. Hij werkte met noeste vlijt aan de verbetering van zijn land en vee en werd een gezeten boer. De veel gesmade heikant met zijn plaggenhuisjes werd een bloeiende landbouwtreek, overal verrezen prachtige boerderijen met een nijvere boerenbevolking, waaraan de Maaskant een voorbeeld kan nemen.

In het jaar 1893 werd de *Zuid Nederlandsche Zuivelbond opgericht* met den heer **Truyen** als voorzitter en den heer **Ament** als secretaris. Van dien tijd ging het in de goede richting vooruit. Men leerde beseffen, dat het vooral aankwam om dieren te fokken met flinke melkgift en hoog vetgehalte en een beter inzicht in de voederingsleer reikte hier de helpende hand.

Ook won de overtuiging meer en meer veld, dat bij goed fokvee ook gelet dient te worden op een evenredig, sterk gebouwd dier, op goed exterieur, en door een beter inzicht in de leer der overerving wilde men ook iets weten omtrent afstamming en productie. Zoo ontstonden de fok- en controleverenigingen.

Het volgend jaar zal de heer **Timmermans**, veeteeltconsulent, zijn zilveren jubilé als zodanig vieren en de heer **Jaspar**, Inspecteur van het *Nederlandsche Rundveestamboek* zijn koperen. Dat wil zeggen, dat deze mannen dan zoovele jaren in Limburg gewerkt hebben.

De heer Timmermans heeft alzoo de heele ontwikkeling van den veestapel in onze provincie meegemaakt en in de juiste banen gestuwd. In al die jaren heeft hij het heele gebied van de vee-fokkerij in Limburg bestreken en er zijn beste krachten aan gewijd door woord, geschrift en daad.

De heer Jaspar heeft heel wat vooroordeelen moeten overwinnen. Vooral over 't beenwerk is heel wat te doen geweest, zoo zelfs, dat 't menigeen in de beenen zou geslagen zijn. Maar hij hield stand, overtuigd als hij was dat zonder krachtig onderstel geen dier jaren achtereen tot hooge productiviteit in staat is zonder te degenereeren.

En door den arbeid van zulke mannen, én door voorlichting bij onderwijs en in vakbladen, wat voeding, verpleging en fokkerij betreft, ging het ook in Limburg op 't rechte pad vooruit, zooals een show op de *Limburgsche fokdagen* duidelijk aantoonde. En als er nu nog gezorgd wordt voor meerdere diepte, voor een meer gezonken type, waarop o.a. door een bij uitstek deskundige als de heer **Van Zadelhof** nog dezer dagen gewezen werd, dan naderen wij al meer en meer het ideaal.

De kennis op 't gebied der vee-fokkerij neemt meer en meer toe, ook de ambitie is er. Toch is het nog opmerkelijk, dat er op elk dorp nog maar enkele fokkers zijn, die uitblinken. Moge ook dit aantal vermeerderen. Want goed fokvee maakt nog altijd een goeden prijs uit. Het is juist in deze tijden van malaise, als we na weer beleven, noodig, zich toe te leggen op een eerste klas product. De vier fokdagen in Limburg hebben in den korten tijd van hun bestaan burgerrecht verkregen: Het zou een mooie demonstratie zijn, als over eenige jaren eens het puikje van het Limburgsche

vee op één centraal punt werd samengebracht.

J. H. D.

Land- en tuinbouw.

De invloed van bietenkoppen en bladeren op de reuk en de smaak van de melk en de boter.

Door den Heer **C. Zwagerman**, rijkszuivelconsulent te Middelburg, is een brochure uitgegeven, waarin hij het resultaat van zijn onderzoekingen heeft neergelegd, hoe het mogelijk kan gemaakt worden, dat de voeding van bietenkoppen en bladeren geen of weinig invloed heeft op de reuk en de smaak van de melk en de boter.

Voor belangstellenden heeft genoemde Heer nog een aantal brochures gratis beschikbaar. Van al het vele praktische dat in dit geschrift te lezen is, willen we alleen het meest belangwekkende vermelden.

Hij wijst er dan allereerst op, dat de bietenkoppen en bladeren in zeer groote hoeveelheid vaak worden toegediend met als gevolg, dat:

- 1) de reuk en de smaak der melk walgelijk wordt;
- 2) het rantsoen voor dieren, die nog flink melk geven te eenzijdig en onvoldoende is;
- 3) de dieren hevige diarrhee krijgen, waardoor ze verzwakken;
- 4) spijsverteringstoornissen aan de orde van den dag zijn;
- 5) veel koeien in dezen tijd aan ernstige klauw en beengebreeken gaan lijden;
- 6) groote masás voeder worden vermorst;
- 7) de zode van het weiland buitengewoon veel lijdt, vooral als de koppen en de bladeren over een betrekkelijk klein oppervlak worden verspreid.

Het is daarom gewenscht en met het oog op den smaak der melk, het op peil houden der melkgift, de gezondheid van het vee en een economisch benuttenen het voeder voor alle veehouders voordelig als volgt te handelen.

Het vee en zeker het melkvee wordt bij het begin van de bietencampagne opgesteld, óf wel gedurende den nacht, of wel gedurende dag en nacht.

Koppen en bladeren worden in beide gevallen uitsluitend op stal gevoederd met daarbij ruw en krachtvoeder. De combinatie: 's nachts opstallen en overdag op de weide voldoet in de practijk ook uitstekend. Stroo, koppen en bladeren en krachtvoeder worden dan op stal verstrekt; in geen geval op de weide. De dieren blijven in de weide ook veel rustiger en eten daar ook gras.

Men nemen ten opzichte van de koppen en bladeren, die versch gevoederd worden de volgende voorzorgen:

- 1) Men late deze, voordat ze aan het melkvee worden gevoederd, zoo mogelijk een week verwelken.
- 2) Men make op het bouwland niet te dikke hoopen of rijen teneinde broeien te voorkomen.
- 3) Men streve er naar bij het verzamelen van de koppen en bladeren zoo weinig mogelijk te

bevuilden.

- 4) Men hale geen te groote hoeveelheden koppen en bladeren tegelijk naar den stal. Men spreide het buiten in zeer dunne lagen uit of legge het in een laag van ten hoogste 1 dM. dik op een latwerk van paaltjes, die pl.m. 30 c.M. hoog zijn. Broei van het voeder moet beslist worden voorkomen. Deze broei heeft tengevolge dat de dieren veel meer vermors- en en dat de smaak der melk meer lijdt.

Bij de voeding neme men het volgende in acht:

- 1) Men zorge er voor de voederbakken minstens eenmaal per dag grondig te reinigen.
- 2) Men verstrekke het voeder in vele kleine porties. Op die wijze gaat er weinig verloren. Bij slordig voederen komen verliezen van 50 pCt. en meer voor.
- 3) Men wissele af met hooi en stroo en tweemaal per dag krachtvoeder naar behoefte der die- ren.
- 4) Men voedere per dag en per dier 1 ons geslibd krijt (dit is koolzure kalk, die per K.G. 5 à 10 ct. kost) en een half ons keukenzout.

Dit voldoet in de practijk zeer goed. De mest blijft mooier en er ontstaat een belangrijk betere verhouding tusschen de verschillende mineralen in het rantsoen.

De heer Zwagerman wijst ten slotte op de hoeveelheid voedsel, welke verloren gaat bij de ver- schillende wijze van voederen. Hij berekent. dat bij een oogst van 38.000 K.G. suikerbieten per H.A. 23.000 K.G. koppen en bladeren ter beschikking komen. De waarde daarvan komt overeen met die van 24.000 K.G. voederbieten en 425 K.G. grondnotenkoeken.

Voedert men de koppen en bladeren nadat ze eenigen tijd verwelkt zijn zorgvuldig in een groot aantal kleine porties op stal dan krijgt men een verlies van *f* 15.

Voedert men versche koppen en bladeren op stal tot verzadiging, zonder ander bijvoeder en zon- der bijzondere voorzorgen tegen broei, dan is het totaal verlies *f* 60.

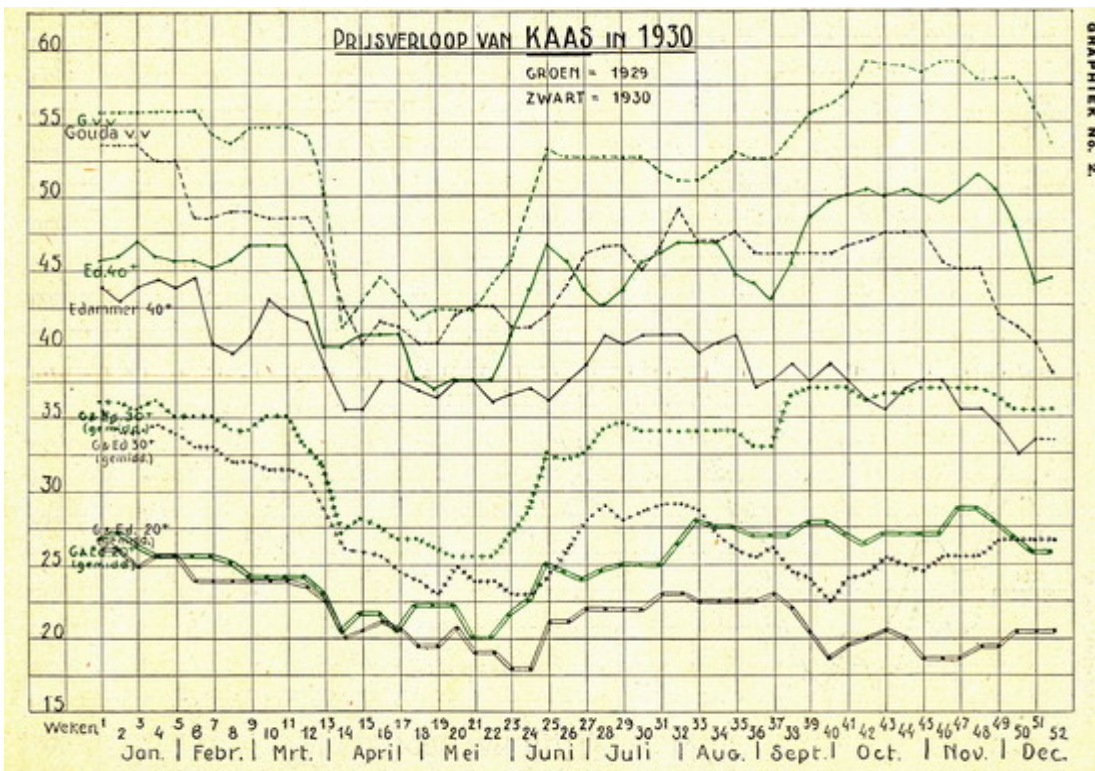
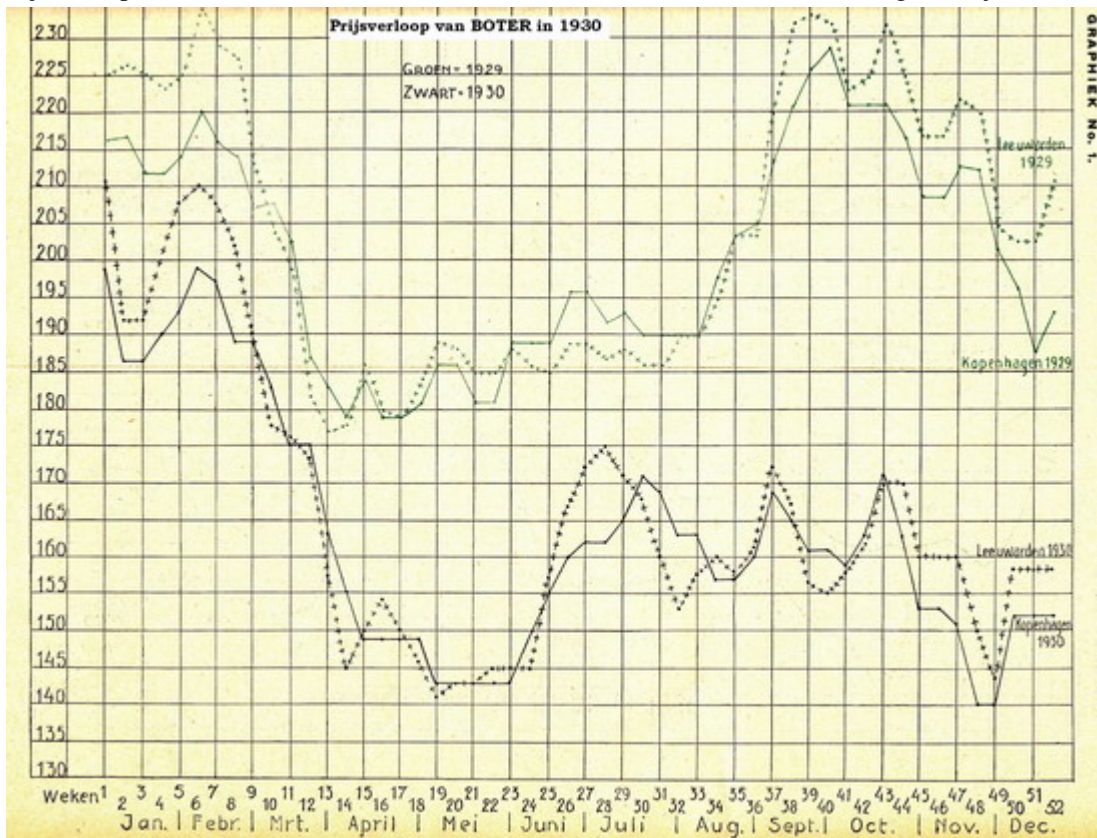
Voedert men de koppen gesneden terwijl ze op hoopen worden bewaard tusschen half Nov. en half jan. op stal, aangevuld met ruw en krachtvoeder, dan bedragen de verliezen *f* 170.

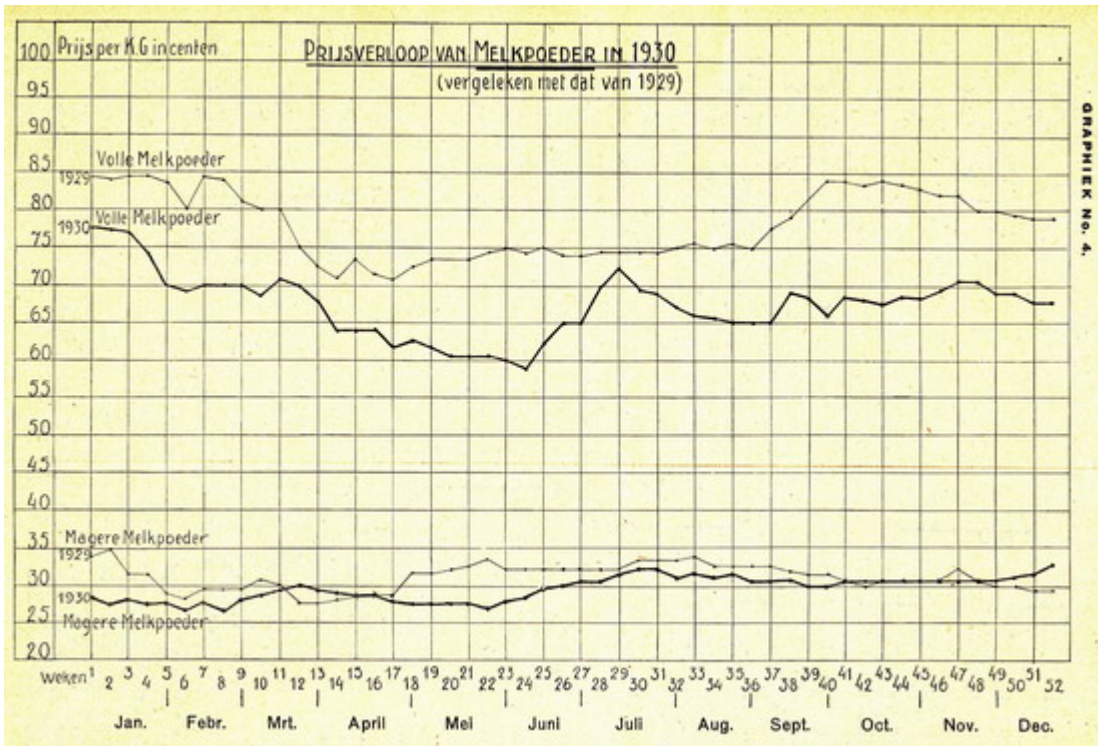
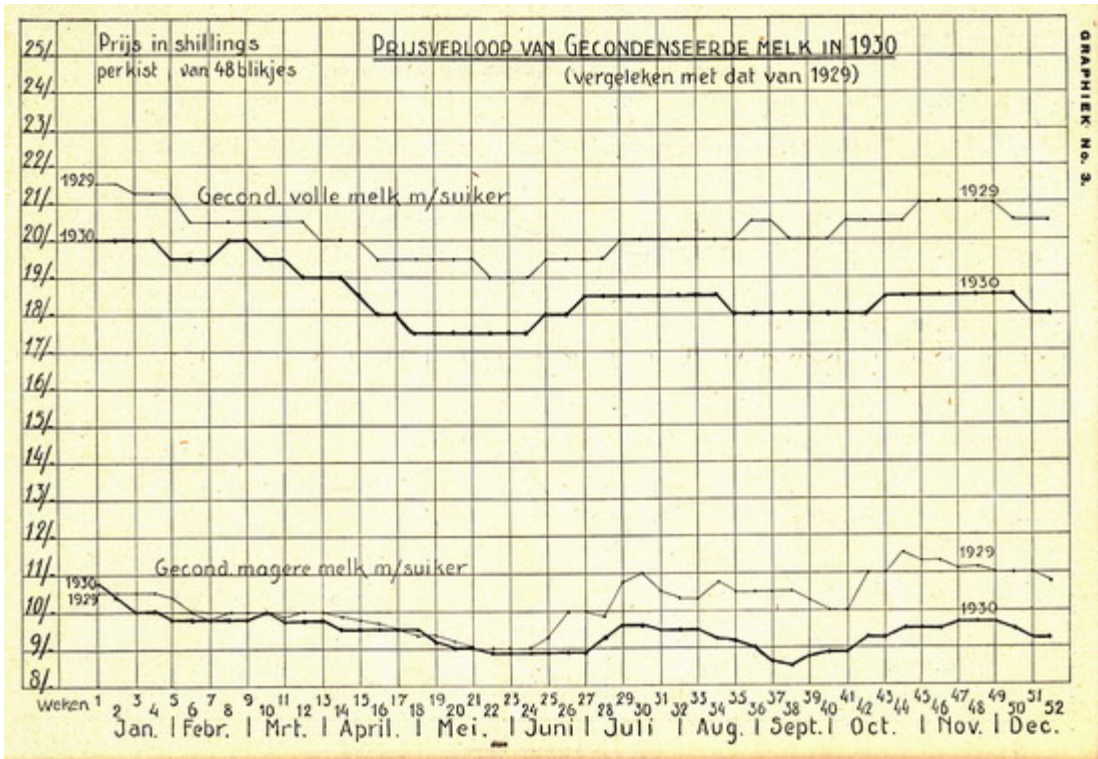
Voedert men de bladeren en koppen ingekuuld als kuilvoeder in den winter op stal, dan is het ver- lies *f* 110.

Voedert men de koppen en bladeren volop in de wei, waar ze behoorlijk worden gespreid, dan is het verlies *f* 75.

Worden de koeien het bouwland opgedreven, dan is het totale verlies *f* 160.

Me dunkt dat het sprekende cijfers zijn. Wie wil weten, hoe aan deze cijfers gekomen is, schaffe zich de brochure aan. Voor de veehoudende en bietenverbouwende kleiboeren is hier een zaak, waarop bezuinigd kan worden. Dat men er gebruik van make !

Margarine en roombotergebruik in Nederland AZMW 1931-05-15

Boter en kaas productie AZMW 1931-06-05

Verbruik in Nederland van boter

Aan een mededeeling in het Maandschrift van het Centraal Bureau voor de Statistiek ontleenen wij de volgende gegevens:

De Nederlandsche margarine-industrie onderging in 1930 den invloed van in verhouding lage prijzen voor natuurboter en andere consumptievetten. Hierdoor werd de afzet van margarine bemoeilijkt. In procenten van den gemiddelden kleinhandelsprijs van 1921 tot 1925 bedroegen de kleinhandelsprijzen in de jaren van 1926—1930:

	1926	1927	1928	1929	1930
margarine	95	90	89	89	89
natuurboter	87	89	92	90	76
vet spek	87	70	73	85	73
reuzel	85	72	70	77	71

Onder deze omstandigheden ging het verbruik van natuurboter, dat in de vorige vier jaren betrekkelijk weinig veranderd was, met 5½ miljoen KG. of 12 pCt. vooruit. Het verbruik van margarine kon zich niet geheel handhaven — het verminderde 1,7 miljoen KG. of ruim 2 pCt. — doch bleef niettemin belangrijk hooger dan in enig jaar vóór 1929:

jaren	Binnenlandsch verbruik		Binnenlandsch verbruik	
	van margarine		van natuurboter	
	totaal KG.	per hoofd der bevolking in KG.	totaal KG.	per hoofd der bevolking in KG.
1921 ...	39.800.000	5,8	43.400.000	6,3
1922 ...	38.300.000	5,4	46.300.000	6,6
1923 ...	42.900.000	6,0	48.400.000	6,8
1924 ...	50.700.000	7,0	43.200.000	6,0
1925 ...	54.600.000	7,4	41.300.000	5,6
1926 ...	55.200.000	7,4	43.000.000	5,8
1927 ...	61.700.000	8,1	43.200.000	5,7
1928 ...	64.700.000	8,4	44.700.000	5,8
1929 ...	71.800.000	9,2	45.500.000	5,9
1930 ...	70.100.000	8,9	51.000.000	6,5

AZMW 1931-05-15

Nederlandsche productie van boter en kaas.

Het Maandschrift van het Centraal Bureau voor de Statistiek publiceert de volgende gegevens van de Directie van den Landbouw over de Nederlandsche productie van boter en kaas in de laatste tien jaar:

jaar	boter		kaas	
1921	60.100.000	KG.	97.700.000	KG.
1922	62.800.000	„	97.600.000	„
1923	69.400.000	„	105.500.000	„
1924	73.300.000	„	120.500.000	„
1925	75.000.000	„	113.300.000	„
1926	83.000.000	„	122.500.000	„
1927	85.100.000	„	125.900.000	„
1928	85.300.000	„	132.200.000	„
1929	86.700.000	„	134.800.000	„
1930	87.200.000	„	136.900.000	„

AZMW 1931-06-05

Deel uit het FNZ. Jaarverslag 1930³

.....
Besluit,

Kon 1929 niet tot de gunstige jaren voor het veehoudersbedrijf gerekend worden, met 1930 is dit in nog veel mindere mate het geval. Vrijwel gedurende het geheele jaar bleven de prijzen van alle zuivel- en melkproducten beneden die van 1929. De boter- en kaasprijzen bleven ver bij die van 1929 ten achter. Voor de gecondenseerde melk en melkpoeder was het verloop wat bevredigender. (zie vier grafieken hiervoor: uit O.O. 14 jan. 1931)

De groote val in de boterprijzen kwam in het begin van April en het geheele jaar door hielden wij prijzen, die ongeveer op het niveau van vóór 1914 lagen en in verschillende weken zelfs 70 à 80 ct. per kg bij die van 1929 ten achter bleven. Bij de kaas traden de groote verschillen iets later in, n.l. in begin Juni. De prijzen van dit product hadden ook verder gedurende het geheele jaar een zeer onbevredigend verloop.

De gemiddelde bruto-boterprijs, berekend naar de gedeclareerde uitvoerwaarde, daalde van f 1.815 in 1929 tot f 1.512 per kg in 1930. Voor de kaas zijn deze cijfers gemiddeld f 0.825 en f 0.722 per kg. Berekend naar de productie van 1929 en aannemende dat de producten, die in het binnenland geplaatst zijn, een even sterke prijsdaling hebben ondergaan als die welke naar het buitenland geëxporteerd werden, is de bruto-opbrengst van boter in 1930 27 miljoen en die van kaas 13 miljoen gulden bij die van 1929 ten achter gebleven.

Hiertegenover staat voor het veehoudersbedrijf ook ongetwijfeld een teruggang in de voederkosten, daar het veevoeder in 1930 aanmerkelijk goedkooper was dan in 1929, terwijl 1930 door het mildere weer een veel betere hooioogst gaf, maar deze voordeliger exploitatie kan niet opwegen tegen den geweldigen teruggang in opbrengst onzer beide belangrijkste zuivelproducten: boter en kaas.

Bovendien is in deze 40 miljoen niet begrepen de mindere opbrengst van gecondenseerde melk, melkpoeder en consumptiemelk. De teruggang der prijzen van die producten was niet zoo groot als die van boter en kaas, deze laat zich ook niet berekenen, daar van deze producten nog geen betrouwbare productiecijfers bekend zijn, maar laten wij deze wegvallen tegen het voordeliger voeder, dan blijft toch altijd nog het nadeelig verschil van 40 miljoen uit hoofde der boter- en kaasprizen voor de veehouderij te boeken.

Het jaar 1930 heeft in het teeken gestaan van de economische wereldcrisis, die wij doormaken. De akkerbouw heeft hiervan reeds in zoodanige mate de gevolgen ondervonden, dat reeds in het begin van het jaar de regeering niet afzijdig kon blijven en middelen moest beraamen om op de meest bedreigde punten te hulp te komen. De instelling der *Landbouwcrisiscom-*

³ In 1930 werd er op meerdere (zuivel)onderwerpen samen gewerkt met de VVZM. Zo onder meer in de *Vereeniging van Belanghebbenden bij den Handel in Melkproducten* (H.C.P.). Ook werden er samen met VVZM en de *Bond van Kaasproducenten* gesprekken gevoerd met de Wnd. Directeur-Generaal van den Landbouw over een plan voor export bevorderende reclame, dit echter zonder resultaat!

*missie*⁴ was hier het gevolg van.

Tot op de helft van het jaar kan men gerust zeggen, dat in de veehouders, althans wat de opbrengst der zuivelproducten betreft, van geen crisis gesproken kon worden. Daarna begon het er, na de boven aangegeven belangrijke daling der prijzen veel op te lijken, dat ook de veehouderij in de algemeene crisis werd meegetrokken, al mag niet worden voorbijgezien, dat vooral de gemengde bedrijven op de zandgronden hiervan minder zullen hebben te lijden dan de meer gespecialiseerde bedrijven, doordat zij een grooter verscheidenheid van producten voortbrengen en de producten uit eigen bedrijf meer voor eigen gebruik kunnen benut worden, waardoor zij minder artikelen van buiten af behoeven te kopen.

In ons vorig jaarverslag wezen wij er uitvoerig op, welke belangen hierbij betrokken zijn. Hoewel de lage boterprijzen ook in deze streken, het sterkst gevoeld zijn, was er de varkenshouderij en -waar, dit mogelijk was - de verwerking tot melkproducten, die eenigen steun aan dit bedrijf gaf en de uitkomsten gunstig beïnvloedde.

De slechte gang van zaken in den afzet der producten is duidelijk tot uiting gekomen bij den export. Waren onze uitvoercijfers de laatste jaren steeds stijgende, in 1.930 viel bij de boter en de kaas een vrij belangrijke daling te constateeren. In den boterexport was een teruggang van 11½ %, in den kaasexport een van 2½% te constateeren. In den uitvoer van gecondenseerde melk en melkpoeder was nog eenige toename, hetgeen ongetwijfeld verband hield met de relatief betere prijzen welke voor deze producten gemaakt konden worden. Door het buitengewoon lage prijsniveau, waarop de boter in 1930 gekomen is en dat zich ook in 1931 heeft voortgezet, daarbij in aanmerking genomen de verlaging welke ook de varkensprijzen hebben ondergaan, is de neiging tot uitbreiding der melkproducten-fabricage en kaasbereiding; welke in vrijwel alle zuivelgebieden valt waar te nemen; volkomen begrijpelijk, hoewel ook hier ten slotte wel zal blijken dat men aan bepaalde grenzen gebonden is, daar vooral de melkproductenmarkt toch reeds vrij regelmatig aan overvoering lijdt, en ook de kaasprijzen vrij belangrijk door de tijdsomstandigheden blijken te worden beïnvloed.

De productie, zoowel van boter als kaas, nam in 1930 nog toe, zoodat - de voorraden bij het begin en aan het eind van het jaar buiten beschouwing gelaten - de conclusie voor de hand ligt, dat de afname in het binnenland is toegenomen. De intusschen uitgekomen cijfers omtrent het verbruik hebben dit voor de boter ook bevestigd. Het boterverbruik in het binnenland ging met 12 % vooruit. Per hoofd der bevolking beteekende dit een verhoogd verbruik van 5.9 tot 6.5 kg, waaruit is af te leiden, dat het publiek aan boter de voorkeur geeft, wanneer de prijs beneden een bepaalde grens komt. Het is alleen jammer, dat deze prijs in de huidige omstandigheden beneden den productieprijs ligt, zoodat het grootere verbruik voor den boer geen evenredig voordeel oplevert. Niettemin blijft het van belang, het boterverbruik zooveel mogelijk aan te moedigen, opdat dit eenigszins stimuleerend op den boterprijs werkt.

Het is alleszins begrijpelijk, dat men in tijden, zooals wij die thans beleven, allerwege naar midelen ter verbetering uitziet. Aangezien deze economische crisis niet alleen ons eigen land, ook

4 Het Landbouwcrisiscommissie was door de Minister van Binnenlandse Zaken en Landbouw op 3 mei 1929 in het leven geroepen na een eerdere de interpellatie van 2e kamerlid vd. Heuvel. FNZ. Voorzitter F. E. Posthuma was hier lid van en vervulde de functie van Secretaris. FNZ. Secretaris de heer J. A. Geluk was waarnemend lid.

niet alleen Europa, maar de geheele wereld teistert, zullen het ook algemeene internationale maatregelen moeten zijn, die tot verbetering kunnen leiden. Maar dan nog gelooven wij, dat de verbetering voor een belangrijk deel uit de crisis zelve zal moeten voortkomen. Veel wat in de tijden van hoogconjunctuur gedurende en na den oorlog op te zwakke basis was opgebouwd, zal deze tijden niet kunnen doorstaan en zodoende zullen wij voor het overblijvende, dat wèl een goeden ondergrond heeft, door deze crisis tot betere toestanden komen.

Wij achten het in het belang van het gezonde bedrijfsleven, dat men dit proces van gezondmaking, dat de crisis ongetwijfeld in zich draagt, zoo min mogelijk belemmert door kunstmatige regelingen. Wij gelooven er dan ook niet aan, dat een land zijn landbouw, of zijn industrie, op den duur kan redden door regeeringsmaatregelen, die een kunstmatigen toestand voor bepaalde bedrijven scheppen. Om algeheelen ondergang te voorkomen kan men er mogelijk tijdelijk niet buiten en wij hebben er ook geen bezwaar tegen, daaraan - zij het met de grootste voorzichtigheid - mede te werken, doch men late zoo spoedig mogelijk weer de vrije invloeden op de bedrijven werken, opdat deze zich ontwikkelen naar de eischen die de maatschappij hun stelt.

In dit verband moeten wij elken maatregel toejuichen, die er van den Volkenbond uitgaat om het steeds verder gaande protectionisme te stuiten en dit zoo mogelijk terug te dringen. In 1930 heeft dit streven niet veel succes gehad en hebben wij veel meer toename dan afname van het streven naar kunstmatige bescherming om ons heen gezien. Toch zal eenmaal de tijd aanbreken, dat men tot het inzicht komt, op deze wijze niet te kunnen doorgaan. De toenadering, welke nu reeds bij verschillende groepen van gelijkgezinde landen valt te constateeren, wijst reeds in die richting.

Zal men er eenmaal toe komen, deze richting in het algemeen in te slaan - en voor den afzet onzer producten is het zeer te hopen dat men spoedig zoover komt - dan zal ongetwijfeld blijken, dat de landen en bedrijfsgroepen, die het minst beschermd zijn geworden, ook het eerst en het meest van den nieuwen toestand zullen kunnen profiteren, daar zij zich hierbij het gemakkelijkst zullen kunnen aanpassen.

Algemeene vergadering van den Zuid.Nederl. Zuivelbond te Eindhoven.

Maandagmiddag werd te Eindhoven de jaarvergadering gehouden van den *Zuid-Nederlandschen Zuivelbond*. Voorzitter was de heer J. J. C. Ament, Roermond, die in zijn openingswoord op de moeilijkheden wees, die ook de gemengde bedrijven zwaar drukken. De landen waarop we met onzen export zijn aangewezen toonen een sterk verminderde koopkracht, die zich uit in beschermende maatregelen voor eigen producten en verhooging der invoerrechten o.a. voor zuivelproducten en vleesch.

Men dient thans geen kruideniers- of struisvogelpolitiek te voeren, maar de moeilijkheden manmoedig te bezien en ze met vasten wil te boven zien te komen.

Er dreigt gevaar, in dien zin dat men neigt over te gaan tot een soort onverschilligheid en het hoofd in den schoot legt. Dit is niet de goede weg. Er is thans meer dan ooit energie noodig om de crisis te bestrijden. Die bestrijding bestaat daar in, dat men alle maatregelen te baat moet nemen om rationaal dat te doen wat noodig is, om het bedrijf op peil te houden. Daartoe is aller medewerking noodig.

De bond is in al zijn geledingen nog gezond en levenskrachtig en onder Gods zegen zal hij stand houden.

De Voorzitter lichtte de uitbetaling voor geleverde boter nader toe. Tot nu toe geschiedde deze volgens gemaakte mijnprijzen. Er is echter aandrang tot verandering hierin gekomen. De mijn is niet meer wat ze was, toen alle boter daar verkocht werd. Dit geschiedt thans niet meer. De mijnprijzen zouden geen zuiver beeld meer geven van de waarde der geleverde producten.

Het bestuur heeft de zaak onder de oogen gezien. Het stelt zich voor het tegenwoordige mijnsysteem niet alleen te handhaven maar zelfs uit te breiden. Daartoe is een speciale commissie ingesteld om dit vraagstuk te bestudeeren. De exportverenigingen geven aan hun afnemers crediet en dat werkt zeer aantrekkelijk. Zij die aan de mijn koopen moeten contant betalen en komen daarom liever niet zelf. Van de zijde der mijn is men de koopers tegemoet willen komen door het geven van reductie etc. Dat alles heeft de mijn tot nu toe doen blijven wat ze was. Veel vooruitgang is er niet. Het bestuur blijft echter attent.

Als men beweert, dat het verkoopen aan de mijn niet geheel en al een juist beeld geeft van de waarde van het verkochte product dan steekt daarin een grond van waarheid.

Het bestuur kwam derhalve met een tusschen voorstel. Men zal de keuringen uitbreiden en deze niet om de 14 dagen, maar b.v. om de week doen geschieden. Men komt door dit nieuw systeem tot een strengere keuring op punten ter bepaling van den middenprijs De gemaakte prijzen door de fabrieken kunnen dan eventueel naar boven of beneden afgerond worden.

Het bestuursvoorstel werd met algemeene stemmen goedgekeurd. De invoering zal slechts tijdelijk en bij wijze van proef geschieden.

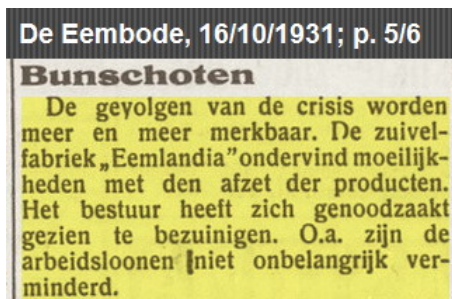
De rekening en verantwoording werd onder dankzegging aan den secretaris in zijn geheel goed-

gekeurd.

De heer van den Heuvel, Venray, drong aan om de kleinhandelsprijzen zooveel mogelijk aan den lagen kant te houden, om aldus het verbruik van natuurboter te bevorderen en de concurrentie met de margarine beter het hoofd te kunnen bieden.

De heer **Geluk**, secretaris F.N.Z., antwoordde hier op, dat de winstmarge op de boter in het algemeen niet hoog is in vergelijking met andere producten. De tusschenhandelaars verdienen er niet zoo heel veel op. De boterprijs staat ongeveer gelijk met de verpakte artikelen. De winstmarge bedraagt gemiddeld ongeveer 14 pct.

Met het drukken der winstmarge moet men voorzichtig zijn. Het zijn juist de winkeliers, die er toe mee moeten helpen het verbruik van boter in de hand te werken. Kan hij er niet voldoende aan verdienen dan laat hij het artikel links liggen. Van den anderen kant moet men zich voor overdrijving wachten, maar daarvoor is thans weinig gevaar.

Waarom men nooit moet overgaan tot het mengen van boter en margarine als hulpmiddel voor de boeren.⁵

De voorzitter van de *Zeeuwsche Maatschappij van Landbouw*, Mr. P. Dieleman, heeft eenigen tijd geleden in een vergadering van het hoofdbestuur dier maatschappij, volgens de daarvan gepubliceerde notulen in het Landbouwblad voor Zeeland en Noord-Brabant, een aantal punten genoemd, die aan het urgentieprogram der landbouworganisaties zullen worden toegevoegd.

Hierbij werd door hem ook genoemd een menggebod voor margarine en boter. Let wel lezer: geen mengverbod, doch een menggebod! Hij wil dus blijkbaar een overheidsmaatregel, waarbij voorgeschreven wordt, dat de margarine gemengd met boter gegeten zal worden, om dusdoende de boter een nieuw afzetgebied te bezorgen.

De boterbereiders kunnen er best een nieuw afzetgebied bij gebruiken, doch alvorens op den raad van den heer Dieleman in te gaan, dienen zij zich te herinneren, welk een strijd de zuivelbereiders pl.m. 30 jaar geleden gestreden hebben om hun product uit handen te krijgen van de boterknoei-ers, die ook boter en margarine door elkaar mengden. De slechte naam, die onze boter in het laatst der vorige eeuw in het buitenland had, was in hoofdzaak het gevolg van het werk dezer mengers en het heeft den boterbereiders veel moeite en geld gekost en kost dat nog dagelijks - in den vorm der botercontrôle - om den naam onzer boter in dat opzicht veilig te stellen en veilig te houden.

Hoe slecht het met onzen boter afzet ook gaat, wij zullen voor dit product toch altijd voor een belangrijk deel op export aangewezen blijven. De totale boterproductie bedroeg in 1930 rond 87.000.000 kg, waarvan 42.000.000 kg werd geëxporteerd. Het is daarom van het grootste belang, dat de naam onzer boter in het buitenland ongerept blijft; in het binnenland moet dit natuurlijk evenzeer het geval zijn. Het publiek mag niet aan het wankelen worden gebracht omtrent de vraag: wat is boter en wat is margarine? Het eerste is het natuurproduct der Nederlandsche veehouderij, het tweede een kunstproduct der groot-industrie, dat voor 85% van buitenlandschen oorsprong is en door de opdringerige en vaak misleidende reclame die ervoor gemaakt wordt, een gevaarlijke concurrent voor de boter. Het is in het belang der boter, dat er tusschen beide producten een zoo scherp mogelijke scheidingslijn blijft, opdat het publiek ze niet met elkaar vereenzelvigd.

In den oorlogstijd heeft onze Regeering te kwader ure besloten, melanges van boter en margarine te distribueeren, omdat men het toen uit een oogpunt van voedselvoorziening noodig achtte. De zuivelorganisaties zijn daar altijd tegen geweest, omdat zij den goeden naam der boter hierdoor bedreigd achtten en de totale hoeveelheid vetvoedsel er niet door steeg. Voor zoover ons bekend,

⁵ Cartoon: *Officieel Orgaan FNZ*. 21 jan. 1931 Nr. 3

heeft het toen (gelukkig) geen directe slechte gevolgen gehad, omdat het toen oorlog was, elk in zijn eigen land opgesloten zat en vooral de oorlogvoerende landen blij waren, dat ze vetvoedsel konden kopen.

Nu is het echter juist andersom en zou men in de meeste importeerende landen wel gaarne motieven hebben om ons product te weren. Geheel zonder gevolgen is de regeeringsmelange uit den oorlogstijd intusschen ook niet gebleven, omdat het daarna de melangebereiding voor de vrije markt in de hand heeft gewerkt, een euvel dat steeds in omvang toeneemt en waartegen elke boterbereider zich verzetten moet, omdat het tegen zijn belang is, dat er een concurrerend artikel op de markt komt, waarmede gemakkelijk misleiding kan plaats vinden.

Met het mengen van boter en margarine scheidt men de gelegenheid tot knoeien en misleiding, men werkt er toe mede, dat een veel grooter gedeelte van het publiek dan thans het geval is, de waardeering voor den goeden smaak van zuivere natuurboter verliest, terwijl men in het buitenland zijn goeden naam als boterbereidend land en leverancier van onvervalschte natuurboter in de waagschaal stelt.

En wat wint men ermede? In ons land wordt jaarlijks rond 71.000.000 kg margarine gebruikt. Het verbruik is dalende, hetgeen natuurlijk verband houdt met de lage boterprijzen. Gesteld, dat men een menggebod met 15% boter voorschrijft, - dit is het percentage dat controleerbaar is en thans ook in melanges ten hoogste is toegelaten - dan zou er dus een nieuw afzetgebied voor ruim 10.000.000 kg boter gevonden zijn. Er blijft dan echter evengoed nog pl.m. 32.000.000 kg boter te exporteerden, waarvan te verwachten is dat er tengevolge van het menggebod relatief eer een lagere dan een hooger prijs voor te bedingen zal zijn. Bovendien zal de afzet onzer boter er in het binnenland door afnemen, ten eerste omdat er botereaters op de (gemengde) margarine zullen overgaan, waarbij zij steeds 85 % margarine en 15 % boter consumeeren en ten tweede omdat de margarine er duurder door wordt en er dus meer vraag naar goedkope spijsvetten zal komen, waardoor het debiet van boter + (gemengde) margarine afneemt. Tenslotte zal het menggebod van overheidswege geregeld en op de uitvoering gecontroleerd moeten worden, waarvoor een regeeringsapparaat met ambtenaren noodig is. In den regel zijn de boeren hiervan geen voorstanders.

Misschien hebben wij wat veel aandacht aan de op zichzelf mogelijk wat ondoordacht gedane uitlating van den voorzitter der Zeeuwsche Landbouw-Maatschappij besteed, maar toch achtten wij het gewenscht hierop direct den vinger te leggen en te wijzen op de groote gevaren welke er aan' een dergelijken maatregel verbonden zouden zijn.

G. (J. A. Geluk ?)

Landbouwcrisis

Door Prof. Minderhoud⁶

De Vereniging voor Staathuishoudkunde en Statistiek zal in haar gewone algemene vergadering, te houden op 31 oktober a.s., het volgende onderwerp behandelen: De landbouwcrisis als element der algemene economische depressie. Deze besprekingen worden gevoerd aan de hand van een drietal preadviezen uitgebracht door Th. Ligthart, Prof. **Dr. Ir. G. Minderhoud** en Prof. Dr. H. Frijda.

Het prae-advies van de heer Ligthart behandelt de grote tropisch-agrarische vraagstukken. Prof. Minderhoud heeft de Nederlandse agrarische vraagstukken te behandelen.

Het preadvies van Prof. Frijda (dat nog niet verschenen is) behandelt speciaal de geldkwesties, die op de crisis invloed kunnen hebben. Van het preadvies van Prof. Minderhoud, dat duidelijk blijkt geeft, het resultaat te zijn van omvangrijke en diepgaande studie, laten wij hier de samenstelling volgen:

Preadvies van Prof. Minderhoud,

De landbouwproductie is, in veel sterkere mate dan de industriële, gebonden door de natuur. Deze gebondenheid is oorzaak, dat de landbouw zich minder gemakkelijk aan gewijzigde economische omstandigheden kan aanpassen; tevens vloeit er een extra groot risico voor de ondernemers in de landbouw uit voort. De menselijke arbeid kan in de landbouw minder regelmatig en minder productief worden aangewend dan in de industrie, terwijl de aanwending van machinale arbeid, vooral in streken met hoog ontwikkelde cultuur, op velerlei bezwaren stuit.

Het kapitaal rouleert in de landbouw buitengewoon langzaam, terwijl in verhouding tot de jaarlijkse omzet een zeer ruime hoeveelheid vast kapitaal wordt vereist.

Deze beide feiten zijn oorzaak, dat de landbouw niet zo vlug en niet zo tijdig door vermindering van productie kan reageren op prijzen, die de productiekosten niet meer dekken.

Tijdelijke stopzetting van het bedrijf is om technische redenen onuitvoerbaar, terwijl de hoge vaste lasten maken, dat extensivering gemakkelijk tot grotere verliezen kan leiden dan voortzetting van het bedrijf op de oude voet. Dientengevolge is uitzieken van een landbouwcrisis door afgenomen voortbrenging een zaak, die jaren nodig heeft.

De Nederlandse landbouw is wel het meest onbeschut van alle bedrijven; hij staat in dit opzicht ook achter bij onze export-industrieën. Dit is één van de voornaamste redenen, waarom de lonen in de landbouw algemeen veel lager zijn dan die in andere beroepen. In verhouding tot de prijs der producten zijn de lonen in de landbouw echter buitenmatig hoog. Aangezien in de landbouw het kleinbedrijf, dat onder normale omstandigheden in ons land reeds even sterk staat als het grootbedrijf, van abnormaal hoge lonen geen hinder heeft, (daar alle werk door eigen krachten wordt verricht), lijden de kleinere bedrijven onder de crisis minder dan de grotere.

6 Spelling is aangepast – MS. Word 97 (ZHN.)

Hiertoe werkt ook mee het feit, dat de kleine bedrijven meer dierlijke producten voortbrengen en voorts artikelen, die nauw aan de tuinbouw zijn verwant. De prijzen dezer artikelen hebben zich, dankzij de betrekkelijk grote welvaart buiten de landbouw, na de oorlog van 1914 / 1918, in het algemeen beter gehouden dan die der eerste levensbehoeften; de vraag naar deze laatste is klaarblijkelijk zeer weinig elastisch.

In de 19^e eeuw kunnen wij twee zware landbouwcrises constateren. De eerste, plotseling optredend en zeer diep, zich echter beperkende tot de akkerbouw en in haar loop geremd en verzacht door bescherming van Overheidswege. De laatste, minder plotseling optredend, doch langduriger en daardoor algemener met als gevolg een totale verarming van het platteland.

Beide crises volgden op een periode van welvaart van de landbouw, als gevolg waarvan de productiekosten (landprijzen en lonen) relatief hoog waren. Beide vonden hun grond in een vrij plotseling optredend overvloedig aanbod van graan, voortspruitend uit de in cultuur brenging van grote productiegebieden in andere landen. Beide deden hun invloed in gans West-Europa gelden voor zover beschermende maatregelen de gevolgen niet verzachtten. Beide demonstreerden, dat een landbouwcrisis in haar ontstaan, verloop en gevolgen grote verschillen met industriële crises vertoont.

De jaren 1873 en 1907, die men in leerboeken veelal als jaren van diepe crises vindt aangeduid, waren voor de landbouw voorspoedig.⁷

De twintigste eeuw begon met een periode van voor de landbouw bevredigende welvaart. De hoge trap, waarop de landbouwtechniek ten onzent stond en de grote koopkracht van de ons omringende landen droegen in hoge mate tot de bloei van de landbouw bij. Deze periode werd afgesloten door de wereldoorlog, gedurende welke de fundamentele betekenis van een krachtige landbouw binnen eigen grenzen ten duidelijkste bleek.

De oorlogsjaren brachten aan de boeren ruime winsten, waardoor de voorzichtige onder hen in de gelegenheid kwamen, om schulden af te lossen, of om reserves te vormen. Daarnaast deden zij koopprijzen van landerijen ontstaan, die gemiddeld wellicht bijna anderhalf maal zo hoog waren als vóór 1914; voorts pachtprizen, die nog iets sterker gestegen waren, dan de koopprijzen en eindelijk lonen van landarbeiders, die - hoewel laag in vergelijking met die, welke in andere beroepen werden betaald - toch het 2½- à 3voudige van de vooroorlogse lonen bedroegen.

Aan deze periode van bloei is in 1920 plotseling een einde gekomen. De prijsdaling, die toen intrad, was vooral voor de akkerbouwproducten buitengewoon sterk en maakte het akkerbouwbedrijf naar commerciële begrippen volkomen onrendabel. De boer toch, die een matige intrest rekende voor het in zijn boerderij gestoken kapitaal, kreeg als regel voor zijn arbeid en voor zijn risico (dat in de landbouw zeer groot is), een beloning, die kleiner was, dan hetgeen een stadsarbeider verdient.

De slechte bedrijfsuitkomsten waren naast de lage prijzen der producten mede te wijten aan de -

7 Staat er dus.....(ZHN.)

als gevolg van de periode van voorspoed tijdens de oorlog - zeer hoge lonen, pachten en grondprijzen.

De veehouderij-bedrijven, welke arbeidsexpansiever zijn en waar meer werk door eigen krachten gebeurt, werden minder getroffen dan de akkerbouwbedrijven; vooral ook omdat het veevoeder aanzienlijk goedkoper was geworden. Hetzelfde geldt ongeveer voor de zandstreken.

In de tuinbouw gaven de fijnere cultures reden tot tevredenheid. De grove vertoonden meer het beeld van de akkerbouw, zodat vele tuinders noodgedwongen hun toevlucht tot het gebruik van kassen hebben moeten nemen.

Als geheel genomen was de periode van 1920-1929 voor de landbouw onbevredigend, zodat de meeste in de oorlog gevormde reserves in deze jaren weer teniet gingen. Voor de weide- en zandstreken duurt deze onbevredigende toestand nog voort. Voor de akkerbouw en een deel van de tuinbouw is na 1929 door een hernieuwde snelle prijsdaling een crisis ontstaan, die velen reeds aan of over de rand van de afgrond heeft gebracht.

Deze landbouwcrisis is niet door de algemene crisis teweeggebracht, hoewel deze laatste het verloop van de eerste wel heeft beïnvloed, in deze zin, dat de landbouwcrisis er ernstiger door geworden is en er langduriger door zal zijn.

Voor verschillende landbouwproducten heeft de vraag zich minder ontwikkeld dan met de toename van de bevolking op aarde overeenkomt. Nochtans liggen de voornaamste redenen van de verbreking van het evenwicht tussen vraag en aanbod niet bij de onvoldoende *vraag*, doch bij de sterk toegenomen productie van verschillende artikelen.

Deze productievermeerdering dankt haar ontstaan aan zeer verschillende oorzaken, waarvan een grote groep min of meer permanente gevolgen zal hebben. Daarnaast hebben echter toevallige, tijdelijke oorzaken een rol gespeeld. Dientengevolge is het wel is waar niet waarschijnlijk, dat binnen afzienbare tijd het prijsniveau weer zal komen op zodanige hoogte, dat de akkerbouw in ons land zonder verlaging van productiekosten en zonder Regeringssteun lonend zal worden, doch evenmin mag worden aangenomen, dat het tegenwoordige prijspeil gedurende vele jaren in stand zal blijven.

De onzekere toestand, welke thans in een deel van de tuinbouw heerst, n.l. in dat deel, dat het dichtst bij de akkerbouw staat, vindt - in tegenstelling met de crisis in de landbouw - zijn oorzaak voor een belangrijk deel in de reusachtig toegenomen productie in ons eigen land; daarnaast hebben vooral de door het buitenland getroffen invoerbelemmeringen schadelijke gevolgen voor onze tuinders gehad.

De gevolgen van de crisis in de akkerbouw waren reeds dit voorjaar ernstig. Men kan de toen bestaande toestand wellicht het duidelijkst aldus voorstellen: indien een boerenzoon dit voorjaar in de beste akkerbouwstreken van ons land *gratis* een boerderij werd aangeboden, echter onder de verplichting om deze te exploiteren bij de toen geldende prijzen der producten, dan zou deze jonge boer zich financieel benadelen als hij het aanbod aanvaardde, m.a.w. de *pachtwaarde* was toen

negatief. De *pachtprijzen* zijn dan ook in de betreffende streken met ongeveer 50 pCt. gedaald.

De kooprijzen, waarbij men uiteraard ook met vooruitzichten in een verder verwijderde toekomst rekening houdt, zijn met ten minste een derde gedaald. Nieuwe beginnende boeren komen dus op aanmerkelijk lagere lasten te zitten. Een groot aantal boeren met hypotheek en pachters, die nog verscheidene huurjaren hebben, zijn evenwel reeds geruïneerd.

De sterk gedaalde pachten zullen vele verpachters, die deze bron van inkomsten niet kunnen missen, in moeilijkheden brengen.

De landarbeiders ondervinden reeds thans de gevolgen door een zeer grote werkloosheid en door loonsverlagingen, welke laatste in sommige streken nog door collectieve contracten worden voorkomen, doch die bij langere duur van het tegenwoordig prijsniveau niet achterwege kunnen blijven.

De neringdoenden en andere middenstanders op het platteland en in de kleinere steden ondervinden de gevolgen van de afgenomen koopkracht van allen, die rechtstreeks of indirect van de landbouw moeten leven. Duurt deze toestand nog een jaar voort, dan zal zeker meer dan een derde deel der natie onder de crisis lijden. Ook zij, die thans nog crisiswinsten maken, zullen dan de nadelen groter dan de voordelen zien worden.

Uitzicht op verbetering is er heden nog niet. Door technische en organisatorische perfectionering van het bedrijf zal nog wel iets kunnen worden bereikt, doch dit middel werkt langzaam.

Nuchtere beschouwing van de onkostenrekening van een doorsnee akkerbouwbedrijf leert, dat uitsluitend door verlaging van de productiekosten de crisismoeilijkheden niet kunnen worden overwonnen. Dit zal alleen mogelijk zijn, als daarnaast de prijzen der producten hoger worden.

Tot nu toe zijn de prijzen van suiker door de Overheid gesteund door een compenserend invoerrecht op witte suiker, alsmede door de toezegging uit de Staatskas van productiepremiën. Een en ander was niet voldoende om de suikerbietenteelt in de gewenste omvang te handhaven. De tarweprijzen zullen belangrijk boven de wereldmarktprijzen kunnen komen door het ingevoerde maal- en menggebod (Tarwewet 1931). Het krediet toegezegd aan de aardappelmeelindustrie, werd verleend op voorwaarden, die de betrokkenen slechts na lange aarzeling durfden te aanvaarden; het mag als steunmaatregel nauwelijks naam hebben.

Thans zijn allereerst maatregelen tegen dumping gewenst, alsmede rechtstreekse financiële steun voor verschillende cultures, in het bijzonder voor de teelt van rogge en haver „voor de markt”. Teelten, waarvan de producten worden geëxporteerd, zullen, om niet in de fout van dumping te vervallen, bezwaarlijk financieel gesteund kunnen worden. Waar deze teelten in stand moeten blijven, schijnt slechts kredietverlening geoorloofd. Dit geldt m.n. zowel voor de tuinbouw als voor de veeteelt- en zuivelproducten.

Van de fijne tuinbouwproducten, alsmede van de voortbrengselen van de veeteelt zijn de prijzen echter nog niet positief verliesbrengend.

Geforceerde overgang van akkerbouw tot veeteelt of tuinbouw kan de markt voor laatstgenoemde bedrijven echter gemakkelijk grondig bederven.

Het geld, benodigd voor verdere steun aan de akkerbouw, dient in de eerste plaats te worden ontleend aan de bestaande overschotten van vorige jaren.

Ook belastingverhoging en verlaging van salarissen en lonen van allen, die in dienst zijn van publiekrechtelijke lichamen, of van door deze lichamen gesubsidieerde instellingen, is voor dit doel verantwoord.

Ten slotte kunnen ook enkele invoerrechten, die een zuiver fiscaal karakter kunnen dragen - in de eerste plaats een recht op de invoer van tarwe en meel - alsmede enkele verhogingen van accijnzen voor dat doel op haar plaats zijn. Zelfs met de beste wil zal de Overheid een sterke verarming van het platteland en de ondergang van vele producenten echter vermoedelijk niet kunnen voorkomen.

Minderhoud

Landbouwcrisis.

In het *Friesch Landbouw Weekblad* van 17 October: schrijft de Secretaris van de *Friesche Maatschappij van Landbouw*:

Met onze uitvoer van landbouwproducten is het al heel droevig gesteld op dit oogenblik en de toekomst is al zeer donker. We kunnen voor nadere bijzonderheden verwijzen naar het artikel van den Handelsconsulent der Fr. M. v. L., doch willen nog de opmerking maken, hoe ook op dit terrein het besef van de werkelijkheid den weg tot samenwerking kan openen. Beschouwingen over vrijhandel en protectie, men gevoelt ze als afgedaan. De nuchtere feiten vragen om een oplossing. En het gaat hier niet om kleine verbeteringen aan een oud systeem. Integendeel, veeleer zal met zich moeten oriënteren in een richting, die in normale tijden als principieel verwerpelijk, als een gebrekkige noodmaatregel of een hersenschim zou worden beschouwd. De Staat als alleen-exporteur, goederen-schappen, enz. het zijn begrippen, die niet in het verre verschieft liggen, doch men voelt de nabijheid, zonder zich nog den vorm helder te kunnen voorstellen.

De internationale verhoudingen zijn thans wel zoo beslissend voor het tebovenkomen van de crisis, dat men zich de oplossing niet kan denken, zonder dat daarbij de Staat een veel belangrijker rol op economisch gebied gaat spelen.

In dit licht bezien is men meer en meer geneigd om het als een gemis aan werkelijkheidsbesef te zien, wanneer in deze kritieke tijden op landbouwgebied nog zooveel versnippering is en gebrek aan samenwerking. Het gebrek aan solidariteit tusschen gelijksoortige coöperatieve instellingen, zooals „exportfabrieken” en „vrije fabrieken”, de huivering om als coöperaties en speculatieve zuivelfabrieken groote dingen samen aan te pakken, om maar een paar voorbeelden te noemen, wat beteekenen die verschillen in vorm en pluimage vergeleken bij wat er op het spel staat in dezen crisistijd.

De meerdere overheidsbemoeiing, die ons misschien staat te wachten, kan zich nog in velerlei vorm uiten. Het is in dit verband zeer goed denkbaar, dat thans de tijd rijp is om aan de vrijwillige organisatie van den landbouw, zooals die zich vooral van de vorige crisis heeft ontwikkeld, een officieel karakter te geven. Met andere woorden, dat een zoodanige ombouw en concentratie plaats vindt, dat Provinciale Kamers van Landbouw met publiekrechtelijke bevoegdheden de plaats van de algemeene landbouworganisaties gaan innemen om deel te nemen aan de noodzakelijk geworden regeling van productie en afzet.

Wij willen niet verder op deze mogelijkheid doorgaan om de opmerking te mijden, dat ook in dezen alleen met de werkelijke ontwikkeling der dingen rekening moet worden gehouden. Het zij slechts genoemd om aan de lezers meer de gedachte bij te brengen, dat wij leven in een tijd, dat belangrijke verschuivingen en vervormingen zeer goed mogelijk zijn. Een goede onderlinge samenwerking, verdraagzaamheid en waakzaamheid zijn daarom eerste vereischten.

De kleine dingen moeten voor de groote wijken, vooral in deze dagen.

Crisistoestand Veehoudersbedrijf.

Door het Bestuur van de *Friesche Maatschappij van Landbouw* is het volgende schrijven gericht tot de verhuurders van greidboerderijen in Friesland:

Dat door de economische crisis ook vooral de landbouw getroffen wordt, mag als bekend verondersteld worden. En ook, dat in het bijzonder de akkerbouw het eerst in erge mate van de lage prijzen der producten heeft te lijden gekregen. Het Bestuur der *Friesche Maatschappij van Landbouw* vreest echter, dat nog lang niet tot alle verhuurders van grasland in Friesland de wetenschap is doorgedrongen, met welk een verbazende snelheid de laatste maanden de crisistoestand in het veehoudersbedrijf is verergerd.

De volgende cijfers mogen dit verduidelijken:

		Melkprijs per 1 % vet.	Melkprijs ⁸ bij 3,7 % vet
Medio Juli	1931	1,65 cent	6,11 cent
„ Augustus	„	1,55 „	5,74 „
„ September	„	1,45 „	5,37 „
„ October	„	1,20 „	4,44 „

Dus ondanks het feit, dat de melkproductie tegen het najaar sterk vermindert en daarom in normale tijden de prijs meestal eenige stijging vertoont, heeft dit jaar een zeer sterke val plaats gehad. Omgerekend in den melkprijs per KG. kan worden gezegd, dat deze van Juli tot October gedaald is van 5,36 tot 4,44 cent.

In hoeverre men reeds op een hellend vlak was, kan blijken uit de volgende cijfers:

Gem. melkprijs per 1 pCt. vet.
Mei-Nov. 1929 2.44 cent
Mei-Nov. 1930 1.85 „
Mei-Nov. 1931 1.39 „

De daling van den melkprijs van ongeveer 20 procent gedurende de laatste vier maanden der weideperiode 1931 beteekent dus een aanzienlijke versnelling der afglijdende beweging.

Daarbij komt, dat de veehouder thans in hooge mate getroffen wordt door een daling van de vee-prijzen, die eveneens juist dit najaar zeer verscherpt is.

De volgende middenprijzen volgens de noteeringen op de Veemarkt te Leeuwarden toonen dit duidelijk aan:

	17 Oct.-1930	16 Oct.1931
Melke- en kalvekoeien	(per stuk) 315 gld.	200 gld.
Graskalveren	(„ „) 95 „	40 „
Vette schapen	(„ „) 34 „	26 „
Lammeren	(„ „) 27 „	19 „
Vette koeien	(„ KG.) 90 cent	60 cent
Vette varkens	(„ „) 52 „	33 „
Zouters	(„ „) 55 „	31 „

⁸ Laatste kolom toevoeging van ZHN.

De prijzen zijn dus voor alle soorten vee 1/3 of meer gedaald, voor graskalveren zelfs tot op de helft.

Ten einde een nader beeld te geven wat het boven geschetste prijsverloop beteekent voor de financiële positie van den Frieschen veehouder, worden hier nog enkele gegevens vermeld, die ontleend zijn aan het boekjaar 1930/1931.

In het greidegebied (klei en veen) waren de gemiddelde *bruto*-inkomsten gedurende dat jaar per pondemaat (36¾ are) :

aan melkgeld f 90.
aan verkocht vee f 45.

Een daling van 20 pCt. van den melkprijs en van 40 pCt. van de veeprijzen, zou dus beteekenen een vermindering der *bruto*-inkomsten per pondemaat van respectievelijk f 18 en nogmaals f 18, samen f 36.

De *bruto*-winst per pondemaat bedroeg in de weidestreek in 1930/1931 gemiddeld f 68 waarbij reeds geprofiteerd werd van de zeer lage voederprijzen (gemiddeld f 24 per pdmt. tegen f 52 in het voorafgaande jaar). Deze *bruto*-winst moet dienen tot betaling van de huur, van de rente van het bedrijfskapitaal, van de eventueele waterschaps- en andere lasten, terwijl het overschot (*netto*-winst) voor den boer-ondernemer is.

Wat een vermindering van f 36 beteekent op een *bruto*-winst van f 68 per pondemaat zal ieder kunnen begrijpen.

Het Bestuur der *Friesche Maatschappij van Landbouw* meent dan ook verdere beschouwingen achterwege te kunnen laten en acht het eveneens overbodig in te gaan op de oorzaken, die juist in de laatste maanden voor het Friesche veehoudersbedrijf den toestand sterk hebben verslechterd. Dat die oorzaken moeilijk te voorzien waren en ten deele een kunstmatig karakter hebben door maatregelen in het buitenland, kan echter wel gezegd worden.

Wij hopen dat de hierboven gegeven cijfers mogen bijdragen tot verheldering van het inzicht der verhuurders van greidebedrijven in Friesland omtrent den noodtoestand, waarin hunne pachters zijn geraakt.

Het Bestuur der Fr. M. v. L.
W. OOSTERBAAN, *Voorzitter.*
J. VAN DER MEER, *Secretaris.*

De boter in gevaar

In de te Roermond gehouden algemeene vergadering van den *Zuid Nederlandschen Zuivelbond* – ZNZ. - wees de voorzitter, de heer J. Ament, op het onrustbarend terugloopen der boterprijzen. De gemiddelde jaarprijs bedroeg van 1922 tot 1929 per kg. f2,10. Deze prijs daalde in 1930 tot f 1,70, in de eerste negen maanden van 1931 tot f 1,38. Indien deze prijs had kunnen gehandhaafd blijven, zou de heele prijsdaling een gemiddelde opbrengst van f 60 per melkkoe per jaar bedragen, wat ongeveer neerkomt op ongeveer 30 pct. De laatste weken is de prijs evenwel weer naar beneden gegaan. Blijft deze zich in den komenden zomer zoo handhaven, dan wordt in het veehoudersbedrijf met verlies gewerkt

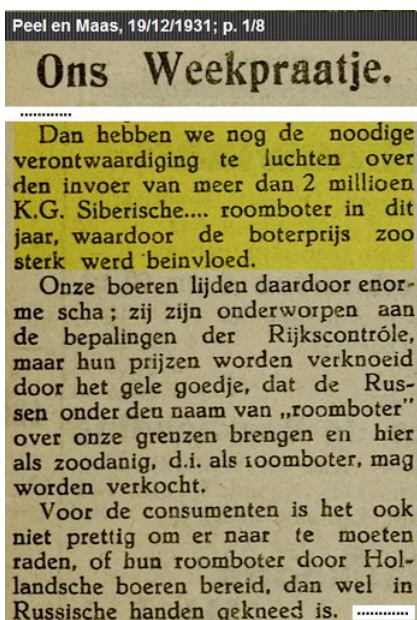
De algemeene toestand is niet alleen slecht voor de veehouderij, doch ook voor de varkensmestrij en het akkerbedrijf, besluit spr.

Wegens de moeilijkheden, welke worden ondervonden met den afzet der boter, vooral naar het buitenland, heeft men gepoogd den afzet in het buitenland uit te breiden, waartoe men zich reeds met eenig succes heeft gewend tot kloosters en andere instituten.

.....

Bij de rondvraag werd door den heer Peeters, afgevaardigde van Schijndel, een motie voorgesteld, waarin geëischt wordt, dat de invoer van buitenlandsche boter zal worden belet en beschermende maatregelen van de regeering worden gevraagd voor den afzet van veeteeltproducten.

Met algemeene stemmen werd hiertoe besloten.

Oprichting Crisis-Zuivelbureau.

Op Donderdag 24 December heeft de installatie-vergadering plaats gehad van het *crisis-zuivelbureau*, waarin met het oog op de buitengewone tijdsomstandigheden en de regelingen, die in verband daarmee noodig zullen zijn, zal worden samengewerkt door den Algemeenen Nederlandsen Zuivelbond (F. N. Z.), de Vereeniging voor Zuivelindustrie en Melkhygiëne (V. V. Z. M.) en den Bond van Kaasproducenten (B. v. K.). Deze drie organisaties zijn in dit bureau vertegenwoordigd door resp. 3, 2 en 1 lid, als hoedanig door den F. N. Z. zijn aangewezen de heeren Dr. F. E. Posthuma, J. J. C. Ament en J. A. Geluk ; door de V. V. Z. M. de heeren G. J. Blink en J. M. Wagenaar Hummelinck en door den B. v. K. de heer A. van Wijnen.

Het *crisis-zuivelbureau* heeft in zijn installatie-vergadering tot voorzitter benoemd den heer Dr. F. E. Posthuma en tot onder-voorzitter den heer G. J. Blink. Besloten werd, op zeer korten termijn iemand aan te stellen, die met de dagelijksche uitvoering van het werk kan worden belast en die tevens secretaris van het Bureau en de in te stellen commissies zal zijn.

Het *crisis-zuivelbureau* heeft zich met een schrijven tot den Minister van Binnenlandsche Zaken en Landbouw gewend, waarin het kennis geeft van zijn oprichting en samenstelling en zich beschikbaar stelt voor de uitvoering van regelingen op zuivelgebied, die met het oog op de buitengewone tijdsomstandigheden zullen blijken noodig te zijn. Hierbij is in de eerste plaats gedacht aan de thans urgent zijnde regeling van den uitvoer van zuivel- en melkproducten naar Frankrijk in verband met de daar te lande getroffen maatregelen.

De werkwijze van het bureau is zoodanig gedacht, dat het zich voor de onderdeelen der te behandelen vraagstukken zal doen bijstaan door speciale commissies, waarin ook vertegenwoordigers van andere vereenigingen van bij die onderdeelen direct betrokken belanghebbenden zullen worden opgenomen.

Het *crisis-zuivelbureau* zal voorloopig worden gevestigd Laan van Meerdervoort 18, Den Haag.

ONZE BOTER.

In verband met een mededeeling van het Duitse gezantschap, waaruit blijkt, dat, in afwachting van een nadere regeling, op alle uit Nederland in Duitschland ingevoerde boter een invoerrecht van 100 Rijksmark per 100 K.G. wordt geheven, heeft het Crisis-Zuivel-Bureau telegrafisch aan de regeering verzocht, den uitvoer van boter naar Duitschland onder de crisisuitvoerwet te brengen. Dit is noodig om den export van het contingent, dat tegen 50 Rijksmark kan worden ingevoerd, op de voor Nederlandsche boterproducenten best mogelijke wijze te regelen.

De nood der boeren.

Interpellatie-Weitkamp in de Tweede Kamer.

Nog is Minister Ruys belast met het Departement van den landbouw. Zal het de laatste keer zijn, dat hij de klachten der boeren in ontvangst neemt? Hoe, hoog de nood op het platteland gestegen is, bewijst het luiden van de noodklok in de Kamer. De heer Weitkamp, die de interpellatie aanvroeg voor de boeren op den zandgrond, heeft hun nood in schrille kleuren geteekend en maatregelen gevraagd. Maatregelen voor een loonenden melkprijs, voor den varkensexport, voor de rogge teelt, voor den verbouw, van gerst, voor de verlichting der sociale lasten, voor de verlaging der vrachttarieven, voor de koolboeren, voor de debiteurs-ontginners.

Men ziet: het is niet gering.

Maar de nood is ook hoog gestegen. „*Het water is tot aan de lippen gestegen*”, zei de heer Fleskens; „*er is een noodtoestand en het kraakt aan alle kanten*”. Een „*operatief ingrijpen*”, achtte de heer Ament noodig en hij gaf cijfers om te rillen. Waren de boterprijzen in 1929 nog *f* 1,98 tot *f* 2,32 de kilo, zij zakten in 1930 tot *f* 1,70, in 1931 tot *f* 1,36 en de Limburgsche afgevaardigde zag nog verdere daling in het verschiet. De prijsdaling is hier ongeveer een 50 pct. Zij is catastrofaal voor de weidebedrijven. En de varkensfokkers zijn er al even erg aan toe. Onze varkensvleeschexport was in 1930 bijna 70 miljoen kilo ter waarde van 64 miljoen gulden. Dit export was in 1931 gestegen tot 85 miljoen kilo, maar de waarde ervan gedaald tot 48 miljoen gulden.

Alleen groote middelen, snel en energiek toegepast, aldus de heer Ament, kunnen helpen: de middelen moeten er toe strekken de prijzen op te voeren. Het was in andere woorden hetgeen de interpellant al had betoogd en hetgeen volgende sprekers op hun wijze wederom betoogden. Wij wijzen op den heer Fleskens, die vooral heil ziet in sterke contingentteering en op den heer Ebels, die een uitstekende rede uitsprak en wiens concentratiegedachte ons alle aandacht waard lijkt voor de exporteurs.

Ridder van Rappard vroeg aan de Regeering toch vooral de adviezen van de Boerenbonden te volgen en zich niet te storen aan de wenschen der crisis-comité's.

Namens een der groote landbouworganisaties (en vermoedelijk zijn al de boeren het wel ongeveer met hem eens) sprak Baron van Voorst tot Voorst. Zijn rede was vooral van belang, omdat zij enkele praktische voorstellen aan de hand deed, welke uitvoerbaar lijken.

De Minister luisterde. Hij luisterde als de wijze Marabou en antwoordde. Maar zóó, dat een deel der sprekers weinig tevredenheid toonde. Nu willen wij volstrekt niet zeggen, dat dit antwoord ons wel bevredigde. Maar één ding moet daarbij worden erkend: Ruijs verstaat heelemaal niet de kunst om reclame te maken. Hij had dit kunnen doen. Deze Minister van Landbouw had kunnen zeggen: ik heb er toe meegewerkt, dat Landbouw, Handel en Nijverheid in één hand komen en geholpen zullen worden door een beteren economischen voorlichtingsdienst: ik - en de collega, die hier naast mij zit (Minister Verschuur was ook aanwezig) - hebben voor de contingentteeringwet gezorgd; ik heb de veenkoloniale aardappelen gesteund met vier-en een-half miljoen;

ik, heb den steun aan de bieten op 14 miljoen gebracht: ik heb meegewerkt aan de vrachtprijsverlaging voor de vroege aardappelen; ik heb door het stellen der portefeuille-kwestie de Tarwewet er doorgehaald, waarover allen boeren tevreden zijn; ik heb het vlas gesteund, den tuinbouw in Noord-Holland, de kweekers te Breezand en mijn Regeering heeft de invoerrechten op aardappelen, paarden en vleesch verhoogd.

Dat had de Minister kunnen zeggen. Hij deed het niet, maar volstond met te verklaren, dat er veel in voorbereiding was. Toch, psychologisch ware het niet kwaad, dat voortdurend werd herhaald, dat er wel iets, en zeer veel, gedaan is door de Regeering, van wie bijna alles wordt verwacht, niet alleen door de noodlijdende boeren.

De heer Ebels herinnerde er terecht aan, dat eerst de nood in de klei- en veen-koloniale streken tot helpen dwong. Daar is geholpen.

Maar nu breidt de crisis zich met ongekende hevigheid uit over den geheelen landbouw en raken ook de boeren in de knel, voor wie de heer Weitkamp interpelleerde. Het is waar, de werkers op den zandgrond zien de prijzen van hun producten ongelooflijk snel dalen. Maar anders dan bij de tarwe, geldt het hier een productie, welke veel meer variëteit vertoont en die voor een zeer groot deel voor den uitvoer is bestemd.

De Minister luisterde.., Hij wist, dat van 1928 tot 1931 de opbrengst der zuivelproducten, waarvan een achtste deel van ons volk leven moet, met bijna 130 miljoen is terug geloopt. Maar de maatregelen tot redding vorderen tijd. Verschillende sprekers vonden, dat de tijd voor deliberatie voorbij is. De heer Weitkamp had al een booze motie klaar en anderen ook. Natuurlijk zal er wel een komen. De Minister wacht blijkbaar gelaten af. Z.Exc. beloofde geen gouden bergen; bij kon dat niet. Maar men mag er op rekenen - als men het verleden ziet - dat de Regeering al het mogelijke wil doen.

Het mogelijke - werd dit niet geboden in de voorstellen van baron van Voorst tot Voorst?
Ons normaal boterverbruik, aldus deze Katholieke afgevaardigde, bedroeg vroeger 35 miljoen kilo : de.....

Vervolg in 3e kolom niet leesbaar

Een paar van de vele *noodkreten* uit de landbouw.....

Zierikzeesche Nieuwsbode, 11/03/1932; p. 2/8

DE NOOD DER VELUWSCHE BOEREN.
Epe (V.D.) De nood der boeren op de Veluwe, waar het grootste deel kleine boertjes met gemengd bedrijf zijn, is zeer hoog gestegen. De zuivelfabrieken, die voor het grootste deel de melk van deze bedrijven verwerken, keeren nog slechts van 3 tot 4 cents per Liter uit. De varkensprijzen zijn tot 9 cents per pond gedaald, waardoor vele boeren niet willen afleveren. Huisvlachten worden ooglukkend toegestaan, waardoor de boeren iets meer van hun dieren maken. Verscheidene Kamerleden hebben deze streek al bezocht om kennis te nemen van de klachten dezer boeren. Thans weer is tegen Zaterdag 19 Maart a.s. een groote vergadering te Apeldoorn bijeen geroepen, om de crisistoestand te bespreken. De Kamerleden Mr. Oud en Ebels zullen er tegenwoordig zijn om met de boeren den noodtoestand te bespreken.

Goessche Courant, 16/03/1932; p. 3/4

Steunmaatregelen veehouders.

Het comité voor economisch verweer uit de land- en tuinbouworganisaties heeft een telegram aan den minister van binnenlandsche zaken en landbouw gezonden, waarin ten sterkste aangedrongen wordt op zoo spoedig mogelijke behandeling van de voorstellen van de landbouw-crisis-commissie inzake steun aan het veehoudersbedrijf. De toestand in het zuivelbedrijf is, aldus seinde het comité, onhoudbaar, daar de boterprijs nu ook in het binnenland beneden één gulden per K.G. gedaald is, en de kaas voor uitvoer spoedig onverkoopbaar zal zijn. Het comité verzoekt in elk geval, de steunmaatregelen vóór het Kamerreces te behandelen, en heeft een buitengewone audiëntie ter bespreking van den toestand aangevraagd.

Goessche Courant, 30/03/1932; p. 3/4

Land-en Tuinbouw

De nood der boeren.

Telegram aan de Koningin.

Het bestuur van de melkfederatie, gevormd door den bond van melkveehouders (lid van de Hollandsche Mij. van Landbouw), den christelijken boeren- en tuindersbond en den r.k. land- en tuinbouwbond in het Bisdom Haarlem heeft een telegram gestuurd aan de Koningin, luidende als volgt:

„Melkprijzen op melkveiling Perseonsdam te Rotterdam heden van f 1,80 tot f 3,20 per honderd liter, kwantum 75.000 liter per dag. Verzoeken u onderdanig doch dringend, zoo spoedig mogelijk tusschenkomst te willen verleen. Boerenstand wordt met totalen ondergang bedreigd.”

Ierseksche en Thoolsche Courant, 08/04/1932; p. 1/6

NOOD DER BOEREN.

Het bestuur van de melkfederatie, gevormd door den bond van melkveehouders, den christelijken boeren- en tuindersbond en den R. K. land- en tuinbouwbond in het bisdom Haarlem zonden aan de Koningin en den Minister van binnenlandsche zaken en landbouw het volgende noodtelegram. „Melkprijzen op melkveiling van f 1.80 tot f 3.20 per honderd Liter, kwantum 75.000 Lter per dag. Verzoeken U onderdanig doch dringend, zoo spoedig mogelijk tusschenkomst te willen verleen. Boerenstand wordt met totalen ondergang bedreigd.”

VEETEELT - ZUIVELBEREIDING.

(nood in veehouderij Friesland)

De aandacht der landbouw-organisaties is nu geconcentreerd op den nood in de veehouderij. De *Friesche Maatschappij van Landbouw*, in welker kring de veeteelt en de zuivelbereiding zoo'n groote rol spelen, heeft er op gewezen, dat de zuivelfabrieken voor de melk slechts 4 ct. kunnen betalen, terwijl de zuivere boterfabrieken met terug levering van de ondermelk, slechts ruim 3 ct. uitbetalen, bij een vetgehalte van 3.3%.

Dit klopt met hetgeen we van particuliere zijde vernamen, dat de laatste melkprijs is gesteld op 0.95 ct. per % vet. De zuivelwaarde der melk komt daardoor 40 % beneden die van vóór den oorlog te staan. Ook de prijzen van fok- en slachtvee zijn in het afgelopen jaar met eveneens 40 % gedaald, terwijl de varkensprijzen slechts weinig meer bedragen dan de helft van den vooroorlogschens prijs. Nog erger is het met de schapenfokkerij, die in den laatsten tijd door gebrek aan afzet vrijwel onmogelijk is geworden.

Misère dus over de heele linie. Natuurlijk en terecht wordt aangedrongen op steun en wordt daarbij aangetoond, dat het bedrijf, uit een economisch oogpunt gezien, dien steun alleszins waard is. Op ongeveer 57% van onzen cultuurgrond wordt veehouderij uitgeoefend, terwijl bovendien nog 12½ % in beslag wordt genomen door den verbouw van voedergewassen. De productiewaarde uit de totale veehouderij wordt berekend op 791½ miljoen gulden.

De eerste steun wordt nu gezocht in een toeslag op de industrie-melk.⁹ De middelen daartoe zou men willen vinden uit de opbrengst van een te heffen accijns op alle spijsvetten. De prijzen van boter en margarine zouden daardoor stijgen. Die twee moeten wel gelijk opgaan, omdat anders het verbruik van margarine zou toenemen, waardoor de getroffen maatregel geen effect zou sorteren. Hierbij wordt dus weer het beginsel gehuldigd, dat de consument, die nu profiteert van de abnormaal lage prijzen, in een verhoogden prijs voor het product iets zal bijdragen ter leniging van den nood van den producent.

De crisis-commissie uit den *Vrijz. Dem. Bond* heeft dit denkbeeld aanvaard, doch met eenige correctie en heeft daardoor dit principe zuiverder gesteld. Ook zij wil een bijslag geven op iederen liter industriemelk. De noodige middelen wil zij halen uit een „speciale heffing van boter, kaas, gcondenseerde melk en melkpoeder, voor zoover deze producten bestemd zijn voor binnenlandsch gebruik”. Zij beperkt zich dus tot een accijns op de spijsvetten, die worden geproduceerd uit de melk, om het beginsel zuiver te houden, dat de consument van een bepaald artikel iets meer moet betalen om den producent van dat artikel tegemoet te komen. Zou men de margarine hieronder betrekken, dan ging dat beginsel verloren, want dan zou de consument moeten betalen in een artikel, dat hij niet gebruikt.

⁹ Industriemelk is die melk die niet rechtstreeks voor consumptie wordt gebruikt. Dus melk voor de bereiding van kaas, boter, melkpoeder, condens enz.....(ZHN.)

Nu hebben we er al op gewezen, dat een verhoogde boterprijs zal leiden tot een grooter verbruik van margarine. Om dit te voorkomen kan ook de Vrijz. Dem. commissie er niet van tusschen om ook op de margarine een speciale belasting te leggen, doch de hieruit verkregen gelden mogen in geen geval aangewend worden ten bate van de melkproducten. De commissie wil deze belasting beschouwd zien als een noodmaatregel, die niet achterwege kan blijven, omdat anders een verbreking van de prijsverhouding tusschen boter en margarine zou plaats hebben, waardoor het heele systeem tot mislukking zou zijn gedoemd. Zij wil daarom de opbrengst van deze belasting, die zal moeten worden opgebracht door het minder kapitaalkrchtig deel der bevolking, aanwenden om daarmede te verlagen den accijns op een ander volksvoedsel, b.v. suiker.

„De Veldbode” vindt dit stelsel „ingenieus”. Zeker is het een gezond denkbeeld, al zal het reken-sommetje niet voor 100 % opgaan en hieruit blijkt, hoe nuttig het is, dat naast landbouw-practici ook bekwame buitenstaanders in zoo’n commissie zitting hebben.

Nu komt de grootste verrassing. In de vergadering der *Hollandsche Maatschappij van Landbouw* deelde de voorzitter, de heer **Lovink**, de voorzitter ook der *landbouw-crisis-commissie*, mede, dat de Regeering tot den steun aan het zuivelbedrijf had besloten, dat zij daarbij dankbaar gebruik heeft gemaakt van de rapporten van organisaties en commissies, doch gemeend heeft, een eigen stelsel verder te moeten ontwikkelen. Tableau! De Minister benoemt een commissie van land-bouwdeskundigen om hem voor te lichten, deze brengt haar advies uit, doch de Minister weet het beter en ontwikkelt „een eigen stelsel”.

Het is te begrijpen, dat dit bericht in belangstellende kringen ongerustheid heeft gewekt. Hard-nekkig doet nu het gerucht de ronde, dat er een menggebod van boter en margarine zal worden ingesteld. Voor niets is de boterproducent angstiger dan juist voor dit stelsel, waardoor de schei-dingslijn tusschen boter en margarine, waarvoor hij jaren heeft gepropageerd met opoffering van groote sommen gelds, practisch zou wegvallen, waardoor althans de mogelijkheid tot knoeierij onrustbarend zou worden vergroot.

Geen wonder derhalve, dat de betrokken organisatie hiertegen geducht te velde trekt. Zij vroeg o.m. een bespreking aan bij Minister Ruys, doch kreeg ten antwoord, dat reeds verschillende or-ganisaties tot een conferentie waren uitgenoodigd, waaronder ook zij. Werkelijk is deze vergade-ring op het departement gehouden, doch onder leiding van den Minister van Arbeid, terwijl de Minister van Landbouw schitterde door afwezigheid. Aan alle aanwezigen werd, o, wonderlijke tijd, strikte geheimhouding opgelegd omtrent het aldaar gesprokene! Een vergadering in den mist dus.

Veel goeds verwachten we hiervan niet, getuige den brief, dien de *Algemeene Zuivelbond* (F.N.Z.) nu weer aan den Minister van Landbouw heeft geschreven, en waaruit blijkt haar veront-waardiging en ook haar ongerustheid.

Tweeërlei commentaar hierop.

Naar onze meening heeft een menggebod van boter en margarine weinig kans om in de Tweede Kamer te worden aangenomen. Dan zal de Minister zeggen, het kan ook anders ofwel, er zal een initiatief-voorstel komen. We achten de Vrijz. Dem.-fractie daartoe bereid en in staat, gezien het

rapport der Vrijz. Dem.-commissie, maar dat kost meer tijd dan noodig is, terwijl de nood met den dag stijgt. Ten tweede vragen we, of het getuigt van tact en van begripen der mentaliteit onzer landbouwers. Zoo iets wekt tot een bittere en zelfs tot een geprikkelde stemming; men zou wel karnemelk in zijn lichaam moeten hebben inplaats van warm bloed, om zoo 'n handelwijze berustend te aanvaarden.

De positie van de leden der *landbouwcrisis-commissie* wordt er niet gemakkelijker door, zij moeten over een groote dosis zelfbeheersching beschikken om nochtans op hun post te blijven. Het laatste bericht is, dat „het wetsontwerp het departement heeft verlaten”. Met belangstelling zien we naar dit rasechte departementale product uit, doch we vreezen, dat er niet zal worden gejuicht, als het kindje binnenkomt.

W.

(Bovenstaande was reeds geschreven, toen we het verrassende bericht van een *meng-gebod* door De Telegraaf- zagen bevestigd. Zie ons vorig nummer. Red.)

De boeren en de crisis !

Dinsdag hield **Dr. Ir. Deckers**, rijkslandbouwconsulent, eene lezing voor de boeren te Mierlo, om den vollen ernst der feiten te toonen en eenige nuttige wenken te geven in dezen somberen tijd.

In „*De Zuidwillemsvaart*” lezen', we hierover het volgende verslag:

Een 50 jaar geleden, zei spreker, was er ook een landbouwcrisis, de oorzaak was toen de zeer sterke daling der graanprijzen. Boeren van toen verbouwden uitsluitend granen, die verhandeld werden in de zoogenaamde beurscafé's. Spreker wees op de namen van Korenbeurs, Graanbeurs, Vlasbeurs, namen van cafés die ons daaraan nog herinneren. Na dien tijd hebben de boeren in onze streken hun bedrijven omgezet in een gemengd bedrijf, waar de hoofdkomsten verkregen worden van 't vee.

Thans is echter de crisis verder doorgevreten. Het eerste begon zij bij die kleiboeren, die uitsluitend landbouwproducten teelden, daarna kwam de malaise in 't veebedrijf en thans zijn ook onze gemengde bedrijven in sterke mate door de crisis aangetast. Er is een schrale troost. zei spreker, in andere landen is 't nog erger.

Denk eens aan de zeer lage maisprijs. Tel daar nu de vracht en tusschenhandelsprijs eens af, wat zal dan de Amerikaansche boer nog beuren? En de Deensche boer van zijn vee, waar de vracht en de invoerrechten af moeten, en dan in ons land nog goedkoper verkocht worden dan ons eigen vee? De Nederlandsche boter brengt weinig op, maar toch nog 't meeste van alle boters. Een schrale troost zeg ik, maar 't is er toch een.

Nu onze inkomsten sterk dalen, moeten wij ook gaan bezuinigen. Alle rangen en standen moeten soberder aan leven. We moeten oordeelkundig bezuinigen. Welke boer bakt tegenwoordig nog zijn eigen brood en mik? Dat zou al een vermindering van uitgaven zijn. Wat wordt er op onze boerderijen door de vrouwen nog aan naaiwerk gedaan? Als er naar de markt gegaan moet worden, gaat men per bus en laat de fiets thuis. Meststoffen en voeder worden met de vrachtauto thuis gebracht en 't paard staat op stal. Ook op de bedrijven is wel een en ander te bereiken.

Spreker raadde aan zoo weinig mogelijk granen te verbouwen (uitgezonderd tarwe), maar meer aardappels, mangels en knolraap. Een bunder aardappels, ook al zou de prijs 1 cent per K.G. zijn, brengt meer op dan rogge of haver. Verder raadde hij aan veel meer kuilvoer te bereiden, zoodat veel bespaard zou worden op meelvoer.

Oude weilanden moeten gescheurd en vervangen worden door nieuwe of kunstwei, die meer gras en hooi opleveren. 't Te veele gras wordt weer ingekuuld. Alleen van 1e klas dieren (koeien, varkens, kippen) was nog eenig voordeel te trekken. Dus 'n goede stierhoudeij, controle- en fokvereniging. De contributie, die men betaalt is geen weggegooid geld. Integendeel! Ook bij de varkenafokvereniging is men in Mierlo te weinig aangesloten.

Maar zal iemand opmerken, dat we weinig rogge moeten verbouwen had men mij eerder moeten zeggen. Geen nood. De rogge kan pl.m. eind April goed worden afgemaaid, wat we noodig hebben voeren we op, 't overige weer in den kuil. Daarop kunnen b.v. aardappelen verbouwd worden, die men zoo weinig mogelijk dure Patentkali geeft, maar gier, die wij op onze boerderijen hebben. Bij de andere gewassen kan kalizout gebruikt worden, dat veel goedkooper is. Gebruikt goed zaaizaad en pootgoed. Slecht zaad en pootgoed eischt 't zelfde werk en dezelfde bemesting en brengt minder op. Mogelijk kunt ge ook eens wat mais verbouwen. Laat geen plekje onbenut voor de teelt van ruwvoer en kuil 't overtollige in.

Als ge zoo handelt zult ge tevreden zijn, uw best te hebben gedaan in deze sombere tijden en als ge tevreden bent, zult ge gelukkig zijn. Vraag ook raad aan de landbouwonderwijzers, dat kost u niets, rekent en cijfert thuis uit wat 't voordeeligste voor U is. Moge dan Gods zegen rusten op uw ijverig streven. want zonder Zijn, zegen vermogen we niet.

Goessche Courant 1932-04-22; p. 1/8

Steun melkveehouders / Wetsontwerp ingediend

Ingediend is een wetsontwerp houdende tijdelijke maatregelen tot hulpverlening aan de melkveehouderij.

In de toelichting zet de regering de hoogst ongunstige toestand uiteen, waarin het veehoudersbedrijf verkeert tengevolge van een tot heden ongekende waardedaling van de opbrengst der melkproductie, waardoor het bedrijf aan algehele verarming is prijsgegeven.

De regering heeft hierin aanleiding gevonden maatregelen te beramen, en advies ingewonnen van de Landbouwcrisis-commissie. De strekking van dit advies heeft zij aanvaard.

Het plan, waarvan de regering is uitgegaan, is als volgt overzichtelijk weer te geven:

- 1) voor zuivelproducten: gecontroleerde verkoop met mogelijkheid van prijsbeïnvloeding voor wat de binnenlandse markt betreft; fondsvorming door middel van de baten van dezen verkoop;
- 2) voor margarine: opneming in de margarines van een niet onbelangrijk percentage boter, welke te mengen boter tegen iets lageren prijs dan de boter in het algemeen centraal wordt geleverd;
- 3) Voor andere spijsvetten van plantaardige oorsprong: gecontroleerde verkoop met mogelijkheid van prijsbeïnvloeding.

Gemengde boter en gemengde gevoelens.

Rekening houdende met den bekwamen spoed, waarmee de crisiswetgeving wordt afgedaan, mag men verwachten, dat we binnenkort voor wat de boter betreft slechts te kiezen zullen hebben tusschen het zuivere natuurproduct en een mengsel van margarine met roomboter. Daarmee zal het publiek voor het eerst merkbaar de lasten gaan torsen van de crisismaatregelen. We zeggen merkbaar, omdat we natuurlijk ook op andere wijzen onzen crisis-cijns reeds hebben geofferd, wat b.v. met de belastingbiljetten van de laatste jaren vóór zich, is na te rekenen.

Meestentijds echter verdiepen we ons daar niet zoo in, - ook zonder crisis trouwens vertoonen cijfers van belastingbiljetten neiging tot stijging.

Voorts betaalden ook sigarettenrookers en wijnproevers reeds extra aan de crisiskas. maar met de duurder boter zal voor het eerst aan het levenspeil van de massa worden geraakt. De sedert eenige jaren steeds dalende lijn van kosten voor noodzakelijk levensonderhoud zal eventjes in haar richting worden geremd, misschien wel zoo zwaar, dat er een stilstand komt en mogelijk, zelfs zal het wagentje der prijswaarden een weinig terugrollen op den stijl opgetrokken weg. Niet alleen de boter immers zal duurder worden, maar ook de melk en de kaas. Vóór de nieuwe prijzen daarvan zich hebben gezet, zullen andere, op het oogenblik nog nauwelijks merkbare invloeden, als die van de contingentering, de markt op hooger niveau hebben gebracht.

Dat alles geeft aan de gemengde boter een gemengd smaakje, tmeer omdat zoovelen zich met een sterk verminderd inkomen hebben moeten vergenoegen, waarbij juist de voordeelige levensstandaard een zoo waardevolle troost was. Men hoort hier en daar luide klagen, dat de crisislaster op de voorgestelde manier niet rechtvaardig worden verdeeld, niet naar draagkracht n.l., maar juist omgekeerd. Wanneer door contingentering en door een menggebod van boter, zoo redeneert men, de prijzen van levensmiddelen en levensbehoeften worden opgevoerd, dan betalen, de groote gezinnen het meeste bij in de crisislaster; het offer van arm en rijk is gelijk aan elkaar.

De klagers echter mogen twee dingen wel bedenken. Eerstens, dat het toch in elk geval bezwaarlijk is om alle uitgaven voor crisismaatregelen uit directe belasting, speciaal uit de inkomstenbelasting, te putten. Daar is een bedrag van honderden millioenen mee gemoeid. Ook de groote inkomens zijn meerendeels sterk verminderd; die inkomens door sterk verhoogde belasting bovenmatig te besnoeien, zou niet alleen het tegengaan van verdere kapitaalvorming beteekenen, maar ook de bemoeilijking der voortzetting van vele zaken en bedrijven. Er zijn bovendien duizenden rijke menschen, die als gevolg van in de laatste jaren geleden verliezen geen inkomen meer hebben genoten, dus teren op hun resteerend vermogen.

Ook al wordt de prijs van sommige artikelen verhoogd, dan kan men nog niet spreken van een heffing ten koste van den consument. Melk, boter en kaas b.v. worden op het moment door de boeren verhandeld tegen prijzen, waarmee ze hun kosten niet vergoed en hun arbeid niet betaald krijgen.

Wanneer de regeering derhalve met kunstmatige middelen zulke prijzen opvoert, helpt zij alleen de producenten aan het hun toekomende. Dat meerdere, dat de regeering nu voor de producenten bedingt, moet door de consumenten worden betaald. Als een winkelier in radio-artikelen een knecht heeft, kan hij dien des Zaterdags niet naar Philips in Eindhoven sturen onder voorgeven, dat die het loon van zijn bediende beter of gemakkelijker kan betalen dan hij. De knecht heeft voor den winkelier gewerkt en niet voor Philips.

De boer, die ons boter of melk levert, werkt voor ons; hij heeft het recht om van ons te vorderen, wat het product hem heeft gekost, plus een betaling van zijn arbeid. Wanneer hij niet meer aan het hem toekomende kon komen door een economische wanorde, welke noch door hem, noch door de regeering is gewekt, dan mag die regeering hem zeker te hulp komen met middelen, welke in staat zijn om de onbillijke gevolgen der ontstane wanorde van zijn schouders te nemen.

Bezien we de zaak zóó, dan schikt ieder zich straks zonder morren in de prijsstijging, welke als gevolg van de crisismaatregelen van de regeering is te verwachten. Ieder voor zich vecht voor een redelijk bestaan; we moeten zoo'n bestaan ook gunnen aan het millioen menschen, dat op directe wijze van land- en tuinbouw leeft en de honderdduizenden middenstanders, wier lot aan dat van den landbouw is verbonden.

Daarnaast zal de regeering een open oog hebben te houden voor de belangen der consumenten. Er moet voor worden gewaakt, dat de prijsstijgingen niet tot het niveau van eenige jaren terug oploopen. De regeering heeft de ambtenaarssalarissen gekort en - bedoeld of niet - loonsverlaging in het vrije bedrijf in de hand gewerkt, waarbij de verlaagde indexcijfers als sterke argumenten naar voren werden geschoven. Men handhave de publieke koopkracht, anders zal menigeen zich bedrogen wanen en zal ook de economische terugslag fataal blijken.

CRISIS - ZUIVELWET.

In ons laatste artikel hebben we er op gewezen, dat de Regering wel tot steun aan de veehouderij bereid bleek, doch daarbij, naar verluidde, niet zou overnemen het stelsel, waartoe de drie landelijke landbouw-centrales haar hebben geadviseerd. Deze willen een toeslag geven op de industriemelk, waarvoor de middelen zouden worden gevonden uit de opbrengst van een te heffen accijns op alle spijsvetten. De minister heeft wel „*dankbaar gebruik gemaakt van de rapporten dier organisaties*”, doch verkoos een eigen stelsel.

We hebben het op komst zijnde wetsontwerp een rasecht departementaal product genoemd, doch nu is uitgelekt, dat het toch niet rasecht is, want dat de particuliere zuivelindustrie de maakster ervan is. We zullen geen verder onderzoek naar het vaderschap instellen, nu het wetsontwerp vóór ons ligt en ons beperken tot een objectieve weergave daarvan.

Het is ondertekend door de ministers van *Binnenlandse Zaken en Landbouw en van Arbeid, Handel en Nijverheid*. Zoals gangbaar is geworden, beginnen de Excellenties te betogen, dat steun op dit terrein niet alleen nodig, maar ook gewettigd is. „*De toestand van het veehoudersbedrijf is tengevolge van een tot heden ongekende waardedaling van de opbrengst der melkproducten zó ongunstig geworden, dat de bevolking van het platteland, waarvoor de veehouderij een der voornaamste bronnen van inkomsten is, aan gevaar van economische ondergang van het bedrijf en derhalve algehele verarming is prijsgegeven.*”

Het gaat hier om een hoeveelheid van ruim 3 miljard K.G. melk. Deskundigen hebben de minister voorgerekend, dat tegen de tegenwoordige zuivelprijzen plm. 2 cents per K.G. melk verlies wordt geleden, oftewel een bedrag van f 60.000.000. Zeer terecht zegt de Regering, dat zonder overdrijving van een zeer ernstige ontwrichting van het veehoudersbedrijf kan worden gesproken, welke voor het gehele Nederlandse agrarisch bestel grote gevaren meebrengt.

Hierin heeft de Regering aanleiding gevonden, maatregelen tot hulp verlening te beramen. „*Zij heeft daartoe het advies ingewonnen van de Landbouw-Crisis-Commissie; al heeft zij gemeend dat advies, wat de middelen tot bereiking van het doel betreft, niet in alle onderdelen te mogen volgen, de strekking ervan heeft ze tot de hare gemaakt.*”

Inderdaad wordt het advies der landbouw-centrales in zoverre gevolgd, dat uit een te vormen fonds „*aan hen, die melk hebben afgeleverd aan erkende zuivelproducenten een uitkering wordt gedaan.*” Deze uitkering kan verschillend zijn, naarmate de melk tot verschillende zuivelproducten is verwerkt, en hangt ook nog samen met de wereldprijs van het zuivelproduct. De bedoeling is, een richtprijs voor de melk te waarborgen, die gelijk staat met de productie-prijs. Winst wordt voor de veehouders totaal uitgesloten, immers art. 4 bepaalt, dat „*de richtprijs van de melk de onmisbare productiekosten daarvan niet te boven zal gaan.*”

Over het benodigde bedrag laat de minister zich als volgt uit:

In 1931 werd in Nederland in den vorm van gecontroleerde zuivelproducten 103 miljoen K.G. botervet geproduceerd, dat is, alles in boter omgerekend, 128.7 miljoen K.G. boter. Hiervan werd in dat jaar 47.6 miljoen K.G. botervet geëxporteerd, of, alles in boter omgerekend, 59.5 miljoen K.G. boter. In het binnenland bleef alzo 128.7 -59.5 is 69.2 miljoen K.G. in boter omgerekend botervet. Aangenomen, dat de richtprijs voor de koemelk zodanig wordt berekend, dat de boter dienovereenkomstig moet opleveren f 1.20 per K.G., terwijl de wereldmarktprijs van de boter f 0,90 is, zo zal in totaal volgens de cijfers over het jaar 1931 dus $128.7 \times f0,30$ is rond 38.6 miljoen gulden benodigd zijn. Dit bedrag moet opgebracht worden door de Nederlandse boterconsumenten.

De regering heeft zich de gang van zaken als volgt, gedacht: Een rechtspersoonlijkheid bezittend lichaam, genaamd **crisis-zuivelcentrale**, zal de minister bij de uitvoering der wet behulpzaam zijn. Het vervoeren, verkopen, voorhanden hebben of afleveren van zuivelproducten zal verboden kunnen worden, als zij niet voorzien zijn van een bepaald merk. Deze merken zullen door de Crisiszuivelcentrale worden verkocht aan erkende zuivelproducenten en erkende importeurs van zuivelproducten. Uit de opbrengst van deze merken zullen de kosten van uitvoering der wet worden bestreden en zal een toeslag worden uitgekeerd op elke K.G. industriemelk.

Nu hebben we er al eerder op gewezen, dat een verhoogde boterprijs leidt tot een groter gebruik van margarine, waardoor het doel, met een verhoogde boterprijs beoogd, niet zou worden bereikt.

De V. D.-crisiscommissie wilde een bijzondere heffing op margarine en het bedrag, dat daardoor zou moeten worden opgebracht, langs een omweg teruggeven door verlaging van accijns op een ander volksvoedsel. De minister wil langs een anderen weg bereiken, dat de margarine-consument niet mee zal betalen, doch of hij daarin ten volle slaagt, moge uit het volgende blijken. Hij zal voorschrijven, dat de margarine een zeker percentage inheemse boter moet bevatten. Maximaal is dat percentage vastgelegd op 50 ten honderd. We zullen dus wel krijgen een margarine-soort, die voor de helft uit binnenlandse boter bestaat.

Voor die helft natuurboter moet de margarineconsument een verhoogden prijs betalen, zij het in mindere mate dan de consument van algehele natuurboter. De margarine in het mengsel wordt niet in prijs verhoogd, doch, die margarine is nu eenmaal niet te verorberen, zonder dat ook de boter wordt geconsumeerd! De margarine-consument van thans, die straks mélange zal eten, moge dus voortdurend bedenken: voor de margarine, die ik nu gebruik, betaal ik geen cent aan steun voor de veehouderij, dit laatste doe ik slechts voor de boter, die ik en passant tot me neem, en dat doe ik graag, omdat de boterprijs toch eigenlijk schandelijk laag is.

Natuurlijk zal de margarine duurder worden. Gaat dit de draagkracht van sommigen te boven, dan worden deze door de minister verwezen naar reuzel en spek, die tegen ongewoon lage prijzen beschikbaar blijven.

Hiervoor zagen we, dat de minister nodig acht een bedrag van 38.6 miljoen gulden. Een heffing van $43\frac{1}{2}$ cents per K.G. boter, die in het binnenland wordt geconsumeerd, zou opbrengen $69.200.000 \times f0,43\frac{1}{2}$ is rond 30.1 miljoen gulden. De boter, die in de margarine zal worden ver-

werkt, zal opbrengen $25.000.000 \times (0.8 \times f0,43\frac{1}{2})$ is 8.7 miljoen gulden. Op papier klopt dit als een bus, in de praktijk is de kans op misrekening groot!

Is nu de prijs van margarine 60 cents per K.G., dan wordt de prijs van een K.G. gemengde waar: 30 cents (de margarine verhoogt niet in prijs) plus 45 cents (de onverhoogde prijs van de boter) plus 17,4 cents (de verhoging van prijs voor de boter, n.l. 80 pct. van $(f 0,43\frac{1}{2} : 2)$ is $f 0,924$. Uit deze berekeningen weten de consumenten van boter en mélanges zo ongeveer waaraan zij toe zijn.

Slaagt de Regering langs deze uitgestippelde weg niet volledig, dan heeft zij nog een achterdeur door zich voor te behouden de mogelijkheid om een gebod tot verwerking van melk in brood vast te stellen. Daardoor zouden nog ongeveer 180 miljoen K.G. melk onder de regeringsbemoeiing betrokken worden.

W.

Averchtsche steun.

Zoo betitelt V. R. IJ. Croesen, een onzer meest bekende oud-zuivelconsulenten, een ingezonden stuk in het officieel orgaan van den F. N. Z. van 27 April j.l.

Het geeft naar onze meening duidelijk de stemming weer, welke er onder de honderdduizenden belanghebbenden in de zuivelwereld thans heerscht. De manier, waarop de Regeering meent, het Koninklijke woord „dat de Regeering het platteland niet vergeet” in te kunnen lossen, hekelt Croesen op sarcastische wijze, zóó raak, dat wij meenen goed te doen, de woorden van deze alleszins deskundige criticus mede door middel van onze rubriek een ruimere kring van lezers, ook buiten de boerenstand, te bezorgen.

Dagelijks neemt de lawine, welke vele plattelanders financieel vermorzelt in omvang toe. Onze regeering toont van dat alles niets te weten. Ze onderzoekt, overlegt, raadpleegt, enz., en als ze tot daden overgaat, breekt er van alle zijden oppositie los. Doch, net alsof al die drukte haar niet aangaat, breidt ze rustig-keuvelend verder.

V. R. IJ. C. dan schrijft:

Hedenochtend zag ik, dat een wetsontwerp, houdende bepalingen tot hulpverlening aan de melkveehouderij is ingediend.

Vóór het door de beide Kamers van de Staten-Generaal behandeld en aangenomen is, en daarna in werking getreden, zal er nog wel eenigen tijd verlopen. De periode van de grootste melk- en boterproductie is dan al voor een gedeelte achter den rug en de hulpverlening komt ten deele te laat.

Dat is niet een gevolg van het feit, dat de regeering niet tijdig door de door haar zelve ingestelde commissie en door de organisaties van belanghebbenden gewaarschuwd is, maar wel van het feit, dat wij geen regeering hebben, die inderdaad regeert, maar die niet anders blijkt te kunnen doen dan achter de feiten aan te loopen.

Of dat bij alle overheidsmaatregelen zoo is, weet ik niet zeker, maar bij den landbouw zijn de feiten niet te loochenen.

Men valle de regeering daarover echter niet te hard.

Er is over dit punt slechts geadviseerd door een door haar zelfbenoemde commissie van deskundigen en ook door de organisaties van belanghebbenden. En een deskundig hoofdambtenaar, die de Minister(s) zou kunnen voorlichten, ontbreekt waar het landbouwaangelegenheden betreft, hoeveel moeite men zich ook gegeven heeft (alleen niet van de zijde der regeering) om die te krijgen. Dat heeft het voordeel, dat men de kosten van zoo'n Directeur-Generaal (of hoe de betreffende ambtenaar bij andere takken van dienst ook moge heeten) bespaart.

Nu heeft men al de kosten eener zelf aangewezen commissie van deskundigen, wier adviezen

men toch zooveel mogelijk niet opvolgt, te bekostigen. Het zou nog meer boter aan de galg gesmeerd zijn, als men ook nog een deskundig hoofd-ambtenaar aanstelde en diens adviezen evenzeer ter zijde legde.

Maar dat alles laat ik nog daar. Het tijdstip, waarop de voorgenomen hulpverlening in werking zal kunnen treden, is eenigszins aan den laten kant. Maar de wijze waarop, dat is knap voor elkaar.

De niet ter zake kundige Minister heeft het klaar gespeeld een heel nieuw systeem van hulpverlening uit te denken, dat totaal verschilt van de wijze, waarop de meermalen genoemde commissie van deskundigen meende, dat het zou moeten gebeuren.

En daarbij is men geheel afgeweken van de lijn, die gedurende de laatste dertig jaren gevolgd is door allen, die het wel en wee van de Nederlandsche zuivelbereiding en veehouderij konden beoordeelen.

Dat is een knap stuk werk, getuigende van groote frischheid van gedachte en ook van groote zelfstandigheid.

Toen ik het wetsvoorstel gelezen had, kwam bij mij als eerste vraag op wat nu eigenlijk het verschil is tusschen een landbouwcrisis en deze overheidsmaatregel terwille van den landbouw.

En ik kon tot geen andere oplossing komen, dan dat door een landbouwcrisis het bedrijf gedurende een aantal jaren er heel slecht aan toe is en duizenden beoefenaars geldelijk ten gronde gaan, terwijl door deze regeeringsmaatregel bedrijf en beoefenaars, zoo niet voor altijd, dan toch voor heel langen tijd te gronde gericht worden.

Dat is tenminste geen halfheid, maar radicaal ingrijpen.

De tijden zijn nu eenmaal voorbij, dat men rekening houdt met het historisch geworden en niet de ervaringen van een vorige generatie.

Iedere tijd heeft zijn eigen eischen en een Minister is groot genoeg om daaraan te beantwoorden zonder rekening te houden met wat de ervaring leert en wat de toekomst brengen zal.

En ook is het zoo verstandig gezien, dat men nu pas met het wetsvoorstel gekomen is, want daardoor zijn de kansen om het in veilige haven te brengen, aanmerkelijk vermeerderd.

Zij, die dit voorstel van de hand wijzen, laden de verantwoordelijkheid op zich, dat er in langen tijd weer niets gebeurt en degenen, die met ongeduld zitten te wachten, hebben liever, dat er wat gebeurt dan in het geheel niets. En al moge het bedrijf er misschien voor langen tijd door te gronde gericht worden, individueel kan men er misschien gedurende eenigen tijd wel voordeel van hebben.

Weet de Minister wel, dat wij hier nu te doen hebben met de meest averechtsche vorm, van steunverlening van overheidswege? Steunverlening aan een bepaalde groep van individuen ter wille van die individuen zelf is een onrechtvaardige bevoordeeling van sommige staatsburgers boven anderen. Individuele steunverlening van overheidswege aan bepaalde individuen is alleen geoorloofd, wanneer daardoor een bedrijf, dat voor de samenleving noodzakelijk is, voor ondergang behoed wordt.

Ik wil hier niet in herhaling vallen van de vroeger aangevoerde redenen, waarom hulpverlening

in dezen vorm het veehouderij- en zuivelbedrijf voor extra langen tijd - zoo niet voor goed - achteruit moet zetten, maar ik wil er met grooten nadruk op wijzen, dat de nadeelige gevolgen van dit wetsvoorstel als het tot wet verheven wordt, komen ten laste van de overheid, die willens en wetens afgeweken is van wat haar eigen commissie van deskundigen en anderen tot oordeelen bevoegden opgemerkt hebben. '

Onder geen enkele omstandigheid zal een toekomstige regeering er zich van kunnen onthouden om met alle kracht, wetgevend, geldelijk steunend, enz., de noodlottige gevolgen te trachten te niet te doen, die voor ons landbouwbedrijf en daarmee voor onze geheele samenleving zijn veroorzaakt door het - ondeskundig en in strijd met de door belanghebbenden en belangstellenden gegeven adviezen - handelen van de tegenwoordige regeering en volksvertegenwoordiging.

F. C. HUIJSER,
Landbouwonderwijzer, Woudrichem.

ONTSTEMD.

De commissie Lovink.

Bij het behandelen van de „*crisis-Zuivelwet*” hebben we er op gewezen, hoe de Minister daarbij het advies der *landbouw-crisiscommissie* heeft terzijde gelegd en een eigen weg is gegaan. We schreven toen, dat de leden van die commissie over een groote dosis zelfbeheersching moeten beschik om desondanks op hun post te blijven. Ondertusschen verluidt, dat inderdaad onder hen personen zijn, die door zoo'n negeering van hun werk wat warm en kribbelig zijn geworden en werkelijk het touwtje in de boot hebben willen gooien. De meerderheid der commissie heeft er echter anders over gedacht en zoo blijft de commissie paraat.

Dit heeft zijn goede zijde, maar ook zijn kwaden kant. Als de commissie in haar geheel bedankt zou hebben voor de verdere eer, dan zou hier een daad zijn gedaan, die de Regeering op haar beurt niet zou hebben kunnen negeeren. Misschien zou dan het denkbeeld van een directeur-generaal van Landbouw ernstiger overwogen zijn, want deed Minister Ruys in de Eerste Kamer juist niet een beroep op het bestaan der commissie-Lovink om den wensch naar een directeur-generaal af te wimpelen.

Nu doet het bericht de ronde, dat de heer Lovink de behandeling der *crisis-zuivelwet* niet zal medemaken. Dus toch wat gepikeerd. We zouden echter liever zien, dat hij in de Kamer ten aanhoore van het gansche volk zijn verontwaardiging eens flink luchtte en vooral, dat hij zijn volle kracht zal aanwenden om het ontwerp veranderd en verbeterd te krijgen.

W.

Vertwijfeling in Friesland.

(Telegram aan Minister om haast te maken met steun)
Oud-minister **Dr. F. E. Posthuma** heeft het volgende telegram gezonden aan den Minister van Economische Zaken en Arbeid:

„Ik heb de eer Uwer Excellentie mede te deelen, dat ik op verzoek van den *Bond van Coöperatieve Zuivelfabrieken in Friesland* mij in mijn kwaliteit van voorzitter van den *Algemeenen Nederlandschen Zuivelbond* (F.N.Z.) met u in verbinding stelt over een oogenblikkelijk ingaande voorloopige steunregeling voor de melkveehouderij.

De toestand in Friesland is thans dusdanig geworden, dat de menschen in staat van vertwijfeling geraken.

Ter voorkoming van zeer ernstige moeilijkheden is het noodig, dat er oogenblikkelijk steun wordt toegezegd. Het is namelijk niet meer mogelijk te wachten tot het wetsontwerp tot steun aan de melkveehouderij in het Staatsblad zal zijn verschenen en de daarvoor noodige uitvoeringsmaatregelen zullen zijn genomen.

Het is met den meesten ernst, dat ik den in de provincie Friesland ontstanen toestand onder de aandacht van Uwe Excellentie breng. En zonder dienaangaande in het bijzonder berichten te hebben ontvangen, kan ik hieraan wel toevoegen, dat de overgrote meerderheid van onze melkveehouders er niet beter aan toe is dan de Friesche collega's.”

Amersfoortsch Dagblad /
De Eemlander, 13/05/1932; p. 7/10

MELKPRIJS IN FRIESLAND TWECE CENTS.

De coöp. fabrieken betalen over de eerste week van Mei 0.6 cent per % vet uit, benevens 70 % wei en 10 % karnemelk.

Naar het Handelsblad verneemt, zullen de coöperatieve zuivelfabrieken voor de in de eerste week van Mei verwerkte melk, afboerderij, uitbetalen zestig cents per vetprocent per 100 K.G., benevens 70 % wei en 10 % karnemelk (in de week daarvoor 75 cents).

Bij het gemiddelde vetprocent van 3.3 ontvangen de Friesche boeren dus per 100 K.G. melk $3.3 \times 60 = 198$ cents, plus 70 liter wei en 10 liter karnemelk. De waarde hiervan als veevoer kan men op zijn allerhoogst aanslaan op 40 cents (immers het veevoer is goedkoop en de vee prijzen, vooral van varkens, ongekend laag). In totaal krijgen de boeren dus f 2.38 per 100 L. melk, dat is dus nog geen vierduitstuk per liter, doch zij krijgen slechts twee cents in de hand!

Ierseksche en Thoolsche Courant, 20/05/1932; p. 1/4

MENGGEBOD BOTER.

Over het gebod om margarine voor 50 % te mengen met boter wordt heel veel geschreven en gesproken. Tegen den maatregel heeft zich de Zuivelindustrie verzet. En ten behoeve van haar is het decreet uitgevaardigd. Uit het adres, dat de margarine-industrie, de Unilever N. V., aan de regeering heeft gezonden, moet men bijna opmaken dat het menggebod zelfs geheel onuitvoerbaar is. De principieele bedenking van de Unilever, dat het niet aangaat de lasten, verbonden aan den voorgenomen steun van de melkveehouders voor een groot deel af te westelen op de weinig draagkrachtige margarineverbruikers, is o. i. volkomen juist.

Ook protest BvM. - margarineindustrie.....

BEPERKING DER KAAS PRODUCTIE

Productieregeling van Regeeringswege niet gewenscht Het standpunt van den . Frieschen Bond

Het bestuur van den Bond van Coöperatieve Zuivelfabrieken in Friesland heeft aan de fabrieken de volgende circulaire gezonden.

De Friesche Coöperatie Zuivelexportvereniging deelde mede, dat door de gezamenlijke aangesloten fabrieken (38) thans minder dan 50 pct van den melkaanvoer tot kaas wordt verwerkt. Van de overige bondsfabrieken hebben 24 verklaard, bereid te zijn, ten hoogste 50 pct. van den melkaanvoer te verkazen. Negentien fabrieken gaven te kennen, zich om verschillende redenen niet te kunnen binden en 4 fabrieken moeten nog een beslissing nemen. Hieronder zijn fabrieken, die melk leveren aan de condensfabriek.

In de Vrijdag gehouden bestuursvergadering is overwogen, bij de regeering aan de dringen op een productieregeling. Het bestuur is echter van oordeel, dat hiertoe niet moet worden overgegaan, doch dat de fabrieken voorloopig met de beperking van de productie van kaas moeten doorgaan. Het bestuur dringt er dan ook bij alle fabrieken op aan, het kaasmaken te beperken tot ten hoogste 50 pct. van den melkaanvoer. De noodtoestand eischt dat vermeend direct eigenbelang opzij wordt gezet.

Het bestuur heeft verder de vraag overwogen, of de ondermelk gratis dan wel tegen vergoeding zal worden teruggegeven.

Met het oog op de uiteenlopende omstandigheden, waaronder de fabrieken verkeerden, en ter vermindering van directe uitbreiding van het kaasmaken, zoodra de prijsverhouding tusschen boter en kaas daartoe aanleiding geeft, acht het bestuur het gewenscht, voor de ondermelk een prijs in rekening te brengen. Het bestuur adviseert, dezen prijs te stellen op 0.5 ct. per liter. Tegenover andere voedselmiddelen is de waarde van de ondermelk ongeveer 0.9 ct. per liter.

Het personeel der fabrieken.

De commissie van arbeidsvoorwaarden uit den Bond van Coöperatieve Zuivelfabrieken in Friesland heeft aan de besturen van de fabrieken, welke boter en kaas maken, als haar conclusie medegedeeld, dat voor een fabriek, waar 7 á 8 miljoen K.G. melk wordt aangevoerd, los personeel niet meer noodig is en van het vaste personeel 2 à 3 arbeiders overbodig zullen worden, indien ten hoogste 50 pct. van de aangevoerde melk tot kaas wordt verwerkt. Ten aanzien van de vaste arbeiders adviseert de commissie, hen in het dienstverband te behouden, met dien verstande, dat van hun loonen de fabriek 1/3 deel en het geheele personeel 2/3 deel voor zijn rekening neemt.¹⁰

¹⁰ Onduidelijk wat hier wordt bedoeld - zhn.

De crisis-zuivelwet in de Kamer.

Om eenig denkbeeld te geven van de waarden waar 't om gaat bij deze wet, geven wij eenige globale cijfers.

Ons land produceert ongeveer 4.000.000.000 kilo melk. (4.000 mln.) Daarvan wordt tot boter verwerkt ongeveer 2.200 miljoen kilo; tot kaas 900 miljoen en tot andere producten 100 miljoen. terwijl de consumptiemelk ongeveer 800 miljoen kilo bedraagt.

De statistiek van 1930 zegt ons, dat er in dat jaar een boterproductie was van 87 Mln. kilo, waarvan bijna de helft (42 Mln. kilo) is uitgevoerd. Van de kaasproductie, die 136 Mln. kilo bedroeg, werd 94 Mln of twee derde uitgevoerd.

Wat het verloop der boterprijzen betreft, geven de volgende cijfers eenig denkbeeld. De exportprijs was in 1929 gemiddeld f 1.82, in 1930 f 1.51 terwijl thans de Leeuwarder commissie-notering een niveau bereikt heeft van 71 cent hoogste- 66 cent midden- en 62 cent laagste prijs, terwijl... de veilingprijs zich bewoog tusschen ... 56 en 52 cent.

De kaasprijzen stortten niet minder omlaag. In Januari 1930 stond Goudsche kaas op 52 cent, in December 1930 op 39 cent. Thans kon men zien, dat te Leiden de Goudsche kaas 16 á 20 cent noteerde.

De consumptie-melkprijs in Zuid-Holland was in den vrijen handel in januari 1930 ruim 10 cent per liter.

In December ruim 7 cent. Thans loopen contracten voor 4 á 5 cent. terwijl op de veiling melk voor 2 á 3 cent de liter verkocht wordt.

Terecht spreekt de Regeering van een „levensbelang” als men mede denkt aan de menschen, die hierbij betrokken zijn: een 200.000 veehouders en een 100.000 menschen in de zuivelindustrie. Dit levensbelang nu - het blijkt uit de bovenstaande cijfers - wordt met den totalen ondergang bedreigd. Want op elke liter melk verliezen onze boeren thans minstens twee cent.

Als de lezer zich even wil herinneren, dat onze melkproductie 4.000.000.000 liter bedraagt, dan lijdt onze veehouderij dus een jaarlijksch verlies van 80 miljoen gulden. f 80.000.000, zegge tachtig miljoen gulden zou de Regeering dus behoeven om onze veehouderij alleen van haar verlies af te helpen.

Wie deze reusachtige cijfers overweegt, zal 't toch klaar als glas zijn, dat directe belastingen of

rechtstreeksche hulp uit de schatkist alléén, hier niet kan voorzien.

Evenmin zou deze 80 miljoen alleen kunnen worden verkregen door belasting op het botervet.

Want, zelfs als wij 50 miljoen kilo boter zouden opeten, zou, bij een wereldprijs van 80 cent per kilo, de boter prijs in den groothandel *f*2.40 moeten worden. Dat is natuurlijk uitgesloten.

Vandaar kunnen wij begrijpen, dat Minister Verschuur ook de margarine gaat belasten door de wijziging, welke hij heeft aangebracht in art. 7 der Crisis-Zuivelwet, die, zooals men weet bedoelt een fonds te stichten, dat van indirecte belastingen zal leven of liever, dat door een Centrale onder de veehouders wordt verdeeld.

Steun aan de melkveehouderij.

Steun geheel ten goede van de veehouders.

Verschenen is de Memorie van Antwoord aan de Eerste Kamer, in zake het ontwerp betreffende tijdelijke maatregelen tot hulpverlening aan de melkveehouderij.

Met de enkele leden, die ernstig bezwaar hebben tegen dit ontwerp, is de minister het in zooverre eens, dat het huidige distributiestelsel niet volmaakt is; evenwel de juistheid hunner bewering, als zou de noodtoestand, waarin het veehouderij en zuivelbedrijf zich thans bevindt, een gevolg zijn van dat stelsel, meent hij toch wel zeer in twijfel te mogen trekken. Dien twijfel strekt hij ook uit tot de juistheid hunner oplossing, om te geraken uit de moeilijkheden, die zich voordoen. Naar zijn meening toch is het resultaat, hetwelk hij beoogt door het menggebod, niet te bereiken door een cijnsheffing gepaard met den export van groote hoeveelheden boter. Immers de moeilijkheden waarin wij thans verkeeren, zijn juist voor een zeer groot deel toe te schrijven aan de belemmeringen, welke dezen export in den weg worden gelegd.

Het is naar 's ministers meening niet te ontkennen, dat aan de veehouders, voor wie de steun bedoeld is, deze steun zoo niet steeds, dan toch bijna steeds, geheel ten goede zal komen. Dit zal niet alleen het geval zijn in die gebieden, waar uitsluitend coöperatieve boterfabrieken beslaan. doch ook elders; het ontwerp bevat ten deze stellige bepalingen. Alleen dan zal er sprake van kunnen zijn, dat particuliere boterfabrieken en handelaren profiteeren, wanneer de boterprijs mocht stijgen boven het in uitzicht gestelde niveau; dit sluit echter weer in zich, dat alsdan normale toestanden zijn teruggekeerd en er in het geheel geen hulpverlening meer noodig is. De groote bevoegdheden, in het ontwerp aan de regeering gegeven, acht de minister onmisbaar, om de ontworpen regeling ten volle aan haar doel te doen beantwoorden.

Een verhooging van de boterprijzen, welke niet gepaard gaat met een verhooging der prijzen van margarine, zou naar de meening van den minister niet doeltreffend zijn.

Een eenigszins voldoende hulp aan het veehouderij- en zuivelbedrijf, door directen steun van de regeering acht de minister niet mogelijk. De daarvoor benodigde bedragen zijn uit de belastingen niet te verkrijgen, zelfs niet, indien volstaan werd met een veel geringere hulpverlening dan het ontwerp beoogt. Overigens heeft dit ontwerp geen andere strekking dan slechts de strikt noodzakelijke hulp te verleen en zoodat bij volledig slagen niet meer dan de noodzakelijke productiekosten worden gedekt. Aan allen nood tegemoet komen kan ook de regeering niet. Intusschen heeft zij een open oog, ook voor de moeilijkheden, die in andere bedrijven dan het landbouwbedrijf worden ondervonden.

De middenstand in het algemeen behoort naar het oordeel van den minister tot die groepen die hoezeer ook getroffen, toch relatief nog wel het minst van de huidige crisis te lijden hebben. Het zal o.m. het streven der regeering zijn nauwkeurig toe te zien op hetgeen ten aanzien van den afzet naar het buitenland kan geschieden.

Ook in dit opzicht is evenwel ten aanzien van den opslag van boter in koelhuizen, de in oprichting zijnde Crisis-Zuivel-Centrale reeds werkzaam geweest, hetgeen mede er toe heeft bijgedragen, dat de afzet van boter naar de Engelsche markt weer op beperkte schaal is kunnen worden ter hand genomen.

De Minister hoopt en vertrouwt, dat het aldus niet noodig zal zijn meer boter in de margarine te mengen dan thans het voornemen is, zelfs niet al wordt op groote schaal overgegaan om de kaasproductie om te zetten in een boterproductie, een omzetting overigens, die den minister evenzeer dringend noodig als in het belang der kaasproducenten toeschijnt. Op deze wijze toch alleen kan de zekerheid geschapen worden, dat onder zoo veranderde omstandigheden een voldoende afzet tegen loonende prijzen voor de resteerende Nederlandsche kaas in het buitenland zal kunnen worden verkregen.

Margarine.

De minister acht het noodzakelijk ook het artikel margarine onder de regeling te betrekken. De daling van de prijzen der margarine heeft geen gelijken tred gehouden met die van zuivelproducten, zoodat de normale prijsverhouding tusschen boter en margarine, ten nadeele van de margarine, verstoord is geworden, zulks heeft er mede toe geleid, dat de margarine een belangrijk deel van haar debiet aan de boter heeft moeten afstaan.

Met nadruk wenscht de minister er op te wijzen, dat hij bij de hulpverlening aan de melkveehouderij ook niet de belangen van de margarine-industrie uit het oog verliest. In dit verband zij opgemerkt, dat de regeering het als haar taak beschouwt, er voor te waken, dat niet andere spijsvetten in den handel worden gebracht, welke de plaats van margarine kunnen innemen

De minister onderschrijft de meening, dat met het aanhangige wetsontwerp op landbouwgebied nog geenszins alles is gedaan, wat behoort en kan geschieden en dat ook nog andere belangrijke takken van bedrijf in groote verlegenheid verkeeren. Met name de positie van zand- en veenboerev, heeft de volle aandacht van den minister.

Hij stelt zich dan ook voor, dat binnenkort zal kunnen worden ingediend en wetsontwerp, dat de varkenshouderij uit haar diep verval zal vermogen op te richten. Indirect zal zulks de rogge ten goede kunnen komen, Overigens is de kwestie van steun voor de rogge alsook voor de haver, beide ingewikkelde vraagstukken. in onderzoek.

Op de vraag, of onder spijsvetten ook reuzel en spek vallen, antwoordt de minister ten slotte, dat slagersreuzel - gesmolten of ongesmolten - en spek gerekend worden, daaronder niet te vallen,

HULP AAN MELKVEEHOUDERS.

De minister van Economische Zaken en Arbeid heeft aan de gemeentebesturen een schrijven gericht inzake uitvoering van artikel 22 der *Crisis-Zuivelwet*, volgens hetwelk aan melkveehouders gedurende ten hoogste drie weken uitkeeringen kunnen worden verstrekt, berekend naar een bedrag van f0,75 per melkgevende koe per week (dus droogstaande dieren niet mede te rekenen).

Ten einde een zeer snelle afwikkeling van dezen maatregel te kunnen bevorderen, is de regeling als volgt opgezet:

Alle melkveehouders, die aanspraak maken op de in den aanhef bedoelde uitkeering, worden opgeroepen om ter secretarie opgaaf te doen van de op 15 Juni in hun bedrijf verzorgd wordende melkgevende koeien.

Onmiddellijk daarna kan de uitbetaling geschieden, die per koe f2,25 zal bedragen, althans wanneer de koe gedurende de drie weken gehouden werd. De minister machtigt de gemeentebesturen in alle gevallen, dat zij de toekenning van het geheele bedrag, in verband met deze omstandigheid gemotiveerd achten, tot die maximale uitbetaling over te gaan.

De *Crisis-Zuivel-Centrale* zorgt ten spoedigste voor de terugbetaling.

Vlissingse Courant, 1932-06-22; p. 1/6

komt ook voor in Nw. Gorinchemsche C. z.d.

Crisis-zuivel-centrale.¹¹

Met ingang van 3 Juli as. zal de wet betreffende tijdelijke maatregelen tot hulpverlening aan de veehouderij (**Crisis-Zuivelwet 1932**) in werking treden, in verband daarmee worden de volgende inlichtingen ter kennis van de zelfkarnende¹² en/of zelfkazende veehouders gebracht.

De wijze, waarop getracht zal worden het beoogde doel door middel van deze wet te bereiken, kan in hoofdtrekken als volgt worden omschreven. Van alle bereide boter, met uitzondering van de voor eigen gebruik benodigde hoeveelheid, zal een heffing plaats vinden, tegen betaling waarvan een speciaal merk, het crisis-botermak, wordt verstrekt, dat op de boter dient te worden aangebracht. De boterproducenten komen, in verband daarmee, onder toezicht van de ambtenaren van de botercontrolestations. Het **crisisbotermak** wordt gevormd door de letters CZC, met aan weerszijden een leeuw, terwijl daarboven en daaronder de woorden „boter voor het binnenland”

¹¹ Stond in meerdere couranten (ZHN.)

¹² Merk op dat dit een courantenknipsel is uit Zeeland. In Zeeland werd in 1927 nog 2 mln kg boter op de boerderij gemaakt tegen ¼ mln. in de fabrieken. Deze werd grotendeels aan de rondreizende handelaren in eieren en boter of ook wel aan de kruideniers verkocht (Zierikzeesche Nieuwsbode, 1928-07-27 – niet geplaatst)

voorkomen.

Het is de bedoeling, dat het bedrag der heffing op het merk bij verkoop van de boter in laatste instantie op de consument wordt verhaald, zodat de boterprijs met minstens het geheven bedrag stijgt. Onder meer uit de opbrengst dezer merken wordt een fonds gevormd, het **Crisis-Zuivel-Fonds**, waaruit uitkeringen kunnen- plaats vinden, ten behoeve van het melkveehouders-bedrijf.

Bij de uitvoering van de Crisis-Zuivelwet wordt de regering bijgestaan door een lichaam, **Crisis-Zuivel-Centrale** genaamd, terwijl verder de medewerking van de Boter- en Kaascontrolestations is verkregen. Per 3 Juli as. zal het aan alle boterproducenten verboden zijn om boter te vervoeren, te verkopen, voorhanden te hebben of al te leveren, welke niet is voorzien van een crisisbotermerk. Dit merk moet voorkomen op alle boter, die de producenten afleveren, ook al geschiedt dit in kleine verpakking.

De crisismerken zullen worden beschikbaar gesteld voor hoeveelheden boter van resp. $\frac{1}{4}$, $\frac{1}{2}$, 1, $2\frac{1}{2}$, 5, 10, 20, 25 en 50 K.G. De uitreiking zal geschieden door bemiddeling van de genoemde controlestations. Dientengevolge zullen, zoals reeds hier voor gezegd, *alle* boterproducenten, dus ook de melk-, room- of weiboter bereidende veehouders, onder toezicht der ambtenaren van een controlestation komen te staan; zulks in dier voege, dat, de uitsluitend boterproducerende veehouders ingedeeld worden bij een botercontrolestation, terwijl op de boterbereiding van degenen, die tevens melk verkazen zal worden toegezien, door de ambtenaren van één der kaascontrolestations.

Uit het voorgaande volgt, dat alle veehouders, die boter voor verkoop produceren en die niet zijn aangesloten bij de boter- of kaascontrole, zich zonder uitzondering onverwijld bij het controlestation, waaronder zij behoren, dienen aan te melden, met verzoek om in het bezit der crisis-botmerken te worden gesteld.

RESSORTEN DER BOTER- EN KAASCONTROLESTATIONS.

Botercontrôlestations:	Ressort:
„Friesland” te Leeuwarden	Provincie Friesland.
„Groningen” te Groningen	Provincie Groningen.
„Drenthe” te Assen	Provincie Drenthe
„Gelderland-Overijssel” te Deventer	Provincies Gelderland en Overijssel.
„Eindhoven” te Eindhoven	Provincies Noord-Brabant en Zeeland.
„Maastricht” te Roermond	Provincie Limburg en een gedeelte van oostelijk Noord-Brabant.
„Zuid-Holland” te ‘s-Gravenhage	Provincies Zuid-Holland en Utrecht.
„Noord-Holland” te Alkmaar	Provincie Noord-Holland.
Kaascontrôlestations:	Ressort:
„Friesland” te Leeuwarden	Provincies Friesland, Groningen, Drenthe en Overijssel.
„Zuid-Holland-Brabant” te ‘s-Gravenhage	Provincies Zuid-Holland, Utrecht, Gelderland,

„Noord-Holland” te Alkmaar	Limburg, Noord-Brabant en Zeeland. Provincie Noord-Holland.
„Het Kaascontrôlestation voor volvette kaas” te Utrecht	Provincies Utrecht. Drenthe, Overijssel, Gelderland, Noord-Holland.
„Het Kaascontrôlestation Zuid-Holland voor volvette kaas” te ‘s-Gravenhage	Provincies Zuid-Holland en Noord-Brabant.

Na de aanmelding zullen vanwege het betrokken controlestation aan de aanvragers instructies worden gegeven, ten behoeve van de bedrijfscontrole, welke zal worden uitgeoefend. Uitdrukkelijk zij er ten slotte nog de aandacht op gevestigd, dat deze vorm van toezicht door de controlestations geenerlei verband houdt met de bestaande boter- en kaascontrole onder rijkstoezicht. De hiervoren weergegeven regeling dient uitsluitend voor de uitvoering der Crisis-zuivelwet en zal met het vervallen van deze wet terstond worden beëindigd.

Crisis Zuivelwet. (Zeeland)

Oprichting *Bond van producten van Boerenboter in Zeeland*

De 5 grotere landbouworganisaties in Zeeland hebben in gemeenschappelijk overleg de *Bond van producten van Boerenboter in Zeeland* opgericht.

Op verzoek van de *Crisis-Zuivelcentrale* zal deze Bond en *niet* het Botercontrolestation te Eindhoven, zoals eerst de bedoeling was de uitvoering der Crisis-Zuivelwet ter hand nemen.

Thans staat vrijwel vast dat de wet met haar verplichtingen in werking treedt :

- a) Voor boerenproducenten op 24 Juli as.
- b) Voor fabrieken op 11 Juli as.
Na 24 Juli mag geen boerenboterproducent boter verkopen of vervoeren zonder crisis botermerken erop.

We kunnen in Zeeland onderscheiden:

1. Melkveehouders die zelf nooit boter maken;
2. Melkveehouders die geregeld of af en toe boter maken maar die al deze boter zelf gebruiken, dus nooit iets verkopen;
3. Boterhandelaren die zelf geen boter maken, alleen aangekochte boter omzetten.
Deze drie groepen blijven vrij van de bepalingen der wet. Ze behoeven dus geen maatregelen te nemen. Slechts moeten de boterhandelaren er voor zorgen na 24 Juli geen boter zonder crisis-merk erop te verkopen. Zij mogen behalve hun boerenboter ook boter in vaten bijkopen, deze in stukken van $\frac{1}{4}$, $\frac{1}{2}$ en 1 KG. *uitspitten* en omzetten, zonder daarop een nieuw merk aan te brengen. In stukken boven 1 KG. mag echter geen ongemerkte boter in de handel komen. Wel mogen bijv. 20 aparte stukken ongemerkte boter van 1 KG. in één kist liggen.
4. Melkveehouders die boter maken (geregeld of af en toe), die deze eigen boter verkopen maar nooit boter van anderen bijkopen.
5. Melkslijters; die van de overmelk boter maken, deze boter verkopen maar nooit boter bijkopen.
6. Melkveehouders en melkslijters die niet alleen eigengemaakte maar ook bijgekochte boter verkopen.

De personen onder 4, 5 en 6 bedoeld, krijgen de volgende verplichtingen:

- A) Ze moeten zich als lid aanmelden bij de bond van Zeeuwsche boerenboterproducenten. Zeer spoedig wordt voldoende bekend gemaakt hoe en waar men zich moet aanmelden (kosteloos).
- B) Ze moeten zorgen vóór 24 Juli in het bezit te zijn van crisis-botermerken. Nader wordt bekend gemaakt hoe en waar die te verkrijgen zijn.
- C) Ze moeten een eenvoudige boekhouding van boterbereiding en verkoop bijhouden. De boeken worden uitgegeven met de merken.
- D) Ze moeten op gezette tijden een klein uittreksel uit deze boekhouding inleveren bij Dis-

trictscontroleurs in de buurt. De adressen worden nader bekend gemaakt.

De personen onder 6 genoemd mogen geen bijgekochte boter uitspitten of ompakken. Ze mogen alleen bijgekochte boter met crisismerk erop verhandelen.

De Crisis-Zuivelwet wil de veehouders steunen door de in het binnenland gebruikte zuivel- en margarine-producten te belasten. Om dit te bereiken zullen de veehouders zich aan bepaalde verplichtingen moeten onderwerpen. De wet kwam tot stand op verzoek van belanghebbenden zelf. Ieder draagt daarom door vlotte medewerking tot het welslagen bij.

De Voorzitter B. v. B. in Zeeland,
C. Zwagerman¹³

In nieuwe Gorinchemsche Courant 1932-07-13

De Uitvoering van de Crisiszuivelwet
Voorlichting bedoeld voor boerenkaas

Zierikzeesche Nieuwsbode, 1932-07-15; p.1/8

LANDBOUW EN VEETEELT.

1¼ CENT PER KILOGRAM MELK.

Met ingang van 10 Juli 1932 zal over alle tot zuivel- of melkproducten verwerkte melk door de *Crisis-Zuivel-Centrale* een toeslag worden uitgekeerd van één en een vierde cent (1¼ cent) per k.g. melk met een vetgehalte van 3 pCt. Deze toeslag geldt voorloopig tot en met 30 Juli 1932.

De consumptiemelkleveranciers vallen buiten die regeling. De prijsregeling voor de consumptiemelk dient zich aan te sluiten en zal zich ongetwijfeld aansluiten aan de gewijzigde en voor de veehouders verbeterde verhoudingen; dit wil dus zeggen dat de consumptiemelkprijs in de periode 10 tot 31 Juli minstens 1¼ cent hoger zijn zal dan wanneer op de industrieel verwerkte melk geen toeslag verstrekt zou zijn.

De getroffen regeling is op te vatten als een voorloopige. Indien blijkt, dat het thans vastgestelde bedrag te hoog of te laag is geweest, dan zal zulks met behulp van de volgende uitkeeringen gecorrigeerd worden.

13 Was in deze courant niet ondertekend, wel in zelfde tekst in de Ierseksche en Tholensche Courant - ZHN

DE UITVOERING VAN DE CRISISZUIVELWET.

De Crisis-Zuivel-Centrale te 's-Gravenhage, brengt het volgende ter kennis van belanghebbenden.

Naar bekend verondersteld mag worden, zullen onder de werking van de Crisis-Zuivelwet niet alleen de producenten van boter, maar ook de producenten van kaas, in aanmerking kunnen komen voor het ontvangen van een Crisis-zuivelfonds welke uitkeering afhangt van de door hen verkochte hoeveelheden kaas.

Met het oog hierop zal uiteraard het vaststellen van deze verkochte hoeveelheden moeten geschieden op een wijze, die den meesten waarborg biedt, dat de gegevens betreffende verkoop en koop betrouwbaar zijn.

Om dit te bereiken zal de centrale alleen dan tot eenige uitkeering kunnen overgaan, als degenen, die bij den verkoop en koop van kaas betrokken zijn. Overeenkomstig de bepalingen der Crisis-zuivelwet, vanwege de centrale zijn erkend resp. ingeschreven. Dit wil zeggen, dat de bewuste kaas moet zijn verkocht door een erkend producent, gekocht door een kooper (handelaar) en vervolgens gewogen door een waaghouders, de beide laatsten ingeschreven bij de Centrale.

Het doel van het instituut der erkenning en inschrijving

is als volgt te omschrijven:

Producenten ontleenen aan hun erkenning als zoodanig het recht op het ontvangen van door de centrale vast te stellen uitkeeringen. De erkende producent heeft bovendien, daar hij zich gedraagt naar de hem vanwege de centrale of een der kaascontrolestations gegeven voorschriften, te allen tijde vrijheid tot onbelemmerd vervoer van zijn kaas.

In geval mocht worden overgegaan tot het invoeren van een heffing op kaas, gelijk ten aanzien van boter vast staat dat geschieden zal, ontleent voorts de kooper van kaas aan zijn inschrijving het recht op restitutie van deze heffing, bij export.

Practisch stelt zijn inschrijving hem overigens in staat zijn bedrijf te blijven uitoefenen, daar immers, voor kaas, aangekocht door een niet-ingeschreven kooper, geen uitkeering door de centrale aan den betrokken producent kan worden gedaan.

Zoo ook zal practisch gesproken de waaghouders aan zijn inschrijving als zoodanig het recht ontleenen om blijvend zijn taak te vervullen.

Gesteld nu evenwel dat een erkend producent zijn medewerking verleent tot een ontoelaatbare daad, dan zal dit, overeenkomstig de bepalingen in art. 4 der Crisiszuivelwet, tengevolge kunnen hebben, o.a. dat de centrale den betrokkene in het vervolg als producent niet meer „erkent”, hetgeen daarop neerkomt, dat hij wordt geschrapt van de lijst dergenen, die voor het ontvangen van eenige uitkeering in aanmerking komen.

Bovendien bestaat de mogelijkheid om, krachtens de Crisis-zuivelwet, het vervoer van zuivelproducten te verbieden, hetgeen zelfs de verdere uitoefening van het bedrijf vrijwel onmogelijk zou maken.

Ten slotte zon bij export van kaas, afkomstig van een niet-erkend producent, nimmer eenige restitutie kunnen worden verleend.

Betreft de ontoelaatbare handeling een koper van kaas, zoo volgt de intrekking van diens inschrijving als handelaar, en wordt voortaan geen uitkeering meer gedaan voor kaas, welke door dezen handelaar wordt gekocht. Deze koper zou bovendien nimmer aanspraak kunnen maken op eenige restitutie voor door hem uitgevoerde kaas.

Gaat de waaghouders de perken van het toelaatbare te buiten, dan zal voortaan geen uitkeering meer kunnen plaatsvinden voor kaas, welke door dezen Waaghouders wordt gewogen.

Het intrekken van erkenningen en inschrijvingen komt derhalve neer op het opleggen van straf voor daden, die een goede uitvoering der Crisis-Zuivelwet zouden belemmeren.

Is door den betrokkene bankgarantie gesteld, hetgeen door de C.Z.C. kan worden geëischt, dan brengt het niet-nakomen der door haar gestelde voorwaarden tevens het geval met zich, dat het bedrag daarvan aan het Crisis-Zuivel-Fonds vervalt.

De voorwaarden waaraan moet worden voldaan, om als producent, als koper van kaas, of als waaghouders erkend resp. ingeschreven te kunnen worden, zijn de volgende:

De producent

die is aangesloten bij een kaascontrolestation onder rijkstoezicht, behoeft voorloopig geen erkenning als kaasproducent aan te vragen, daar hij door zijn lidmaatschap voorloopig reeds automatisch als producent is erkend.

Kaasproducenten, die op dit oogenblik geen lid zijn van een station als vorenbedoeld, dienen zich echter ten spoedigste daarbij aan te melden, teneinde onder tijdelijk toezicht van de ambtenaren van een dergelijk station gesteld te worden, waarna eveneens hun voorloopige erkenning kan plaats vinden.

Om evenwel op een blijvende erkenning aanspraak te kunnen maken zijn de producenten o.a. gehouden:

- 1) tot nauwgezette bijhouding van de boeken, welke hun door het kaascontrolestation zullen worden verstrekt;
- 2) tot het toelaten van elke controle in hun woningen, bedrijfsgebouwen en boekhoudingen, welke de ambtenaren der centrale of der kaascontrolestations, in verband met de uitvoering der Crisis-zuivelwet nodig nochten oordeelen;
- 3) tot het afgeven aan bovenbedoelde ambtenaren van de door hen mede ondertekende bewijzen van verkoop en koop hun door den koper (naar waarheid ingevulde) te verstrekken en van de daarbij behorende weegbriefjes;
- 4) tot het toonen van zijn erkenningsbewijs, indien de koper of waaghouders dit vraagt.

De koper van kaas

zal een voorloopige inschrijving bij de Centrale kunnen erlangen, nadat hij zich als zoodanig bij de Centrale heeft aangemeld. Ter wille van een blijvende inschrijving zal hij o.m. gehouden zijn:

- 1) tot het voeren eener boekhouding, waarvan de inrichting moet voldoen aan vanwege de Centrale te stellen eischen;
- 2) tot het afgeven aan kaasproducenten van een door hem naar waarheid ingevuld en mede

- ondertekend bewijs van verkoop en koop, ingericht volgens, een vanwege de Centrale voorgeschreven model;
- 3) tot het toelaten van elke controle in zijn pakhuizen en boekhoudingen, welke de ambtenaren der Centrale of der kaascontrolestations in verband met de uitvoering der crisis-zuivelwet noodig mochten oordeelen;
 - 4) tot het toonen van zijn inschrijvingsbewijs, indien de verkoper of waaghouder dit vraagt.

De waaghouder

kan voorloopig als zoodanig, worden ingeschreven, zoodra deze zich bij de centrale heeft aangemeld. De voorloopige inschrijving kan voortduren, indien:

- 1) hij voor elke door hem gewogen partij kaas aan den producent een weegbriefje ter hand stelt, hem tegen den prijs van $f0.25$ per blok inhoudende 50 weegbriefjes 50 duplicaten te verstrekken door de centrale of ingericht volgens een door de laatste goedgekeurde model, waarop o.a. de namen van den verkoper en den koper, het aantal kazen, benevens in K.G. nauwkeurig het gewicht der door hem gewogen partij kaas met inkt of inktpotlood duidelijk leesbaar en naar waarheid ingevuld; van dit weegbriefje dient de waaghouder een afschrift in zijn bezit te houden; het weegbriefje dient verder door of namens den waaghouder te zijn ondertekend;
- 2) hij eenn boekhouding voert, waaruit elke verrichte weging blijkt onder vermelding van de namen der daarbij betrokken verkoper en koper en van het aantal en het gewicht der kazen van de gewogen partij;
- 3) hij zich bereid verklaart, tot het toelaten van elke controle in zijn weegruimte, op zijn weegwerktuigen en zijn boekhouding, voor zoover deze door de ambtenaren der centrale of der kaascontrolestations, in verband met de uitvoering Crisis-zuivelwet noodig geoordeeld mocht worden;
- 4) hij bereid is tot het toonen van zijn inschrijvingsbewijs, telkens indien de verkoper of koper van kaas dit vraagt.

Uit het voorgaande volgt, dat de verkoper van kaas, die voor een uitkeering uit het Crisis-zuivelfonds in aanmerking wenscht te komen, er zich van dient te vergewissen, of hij zijn waar verkoopt aan een ingeschreven handelaar en of die waar vervolgens wordt gewogen door een ingeschreven waaghouder.

Nadrukkelijk zij er de aandacht op gevestigd dat indien hetzij een verkoper, hetzij een koper van kaas, dan wel een waaghouder mocht weigeren zijn bewijs van erkenning- resp. van inschrijving door de centrale te toonen tegenover een der drie genoemde betrokkenen, dit derhalve kan leiden tot intrekking der erkenning of inschrijving vorenbedoeld.

Aan kaashandelaren wordt in overweging gegeven om tegelijk met hun verzoek om door de centrale te worden ingeschreven, opgave te verstrekken van het door hen benodigde aantal bewijzen, van verkoop en koop. Deze bewijzen zijn verkrijgbaar in boekjes (geperforeerd), bevattende 100 ex. á25 cent per boekje. Al naar gewenscht wordt, kan door middel van carbon-papier de koper van kaas een copie van het bewijs van verkoop en koop in zijn bezit houden.

Waaghouders dienen zich ten spoedigste bij de centrale (adres: Laan van Meerdervoort 84, s-Gravenhage) aan te melden onder overlegging van een exemplaar der door hen gebruikt wordende

weegbriefjes.

CRISIS-MERKEN VOOR BOERENBOTER.

Na 1 Aug. gemerkt.

(De heer C. Zwagerman schrijft ons:)

De organisatie voor de uitvoering der crisiszuivelwet in Zeeland is thans zo ver gevorderd, dat nadere mededelingen kunnen worden gedaan.

Vast staat nu dat de boerenboter ,vanaf 1 Aug. gemerkt moet zijn.

Zeeland is verdeeld in 9 districten. In elk district worden maatregelen uitgevoerd door een commissie van 3 personen aangewezen door de Landbouworganisaties en een districtscontroleur.

Voorlopig is het voornaamste werk te zorgen, dat elke bereider van boerenboter op een voor hem gemakkelijke manier voor 1 Augustus in het bezit komt der merken en enige toelichting ontvangt omtrent de opzet en de bedoeling der wet. Dit zal als volgt geschieden.

In elk district zal de commissie met de controleur op vrijwel alle gemeenten zitting houden gedurende 1 of 2 - uren. Daar wordt de wet toegelicht, tekent men zijn lidmaatschapskaart voor de *Bond van Boerenboterproducenten* en ontvangt men de merken en het materiaal voor de boekhouding.

Het is van het hoogste belang, dat alle bereiders van boerenboter hier verschijnen.

Men wordt verzocht een bedrag van minstens *f*6 mee te nemen, omdat de merken alleen tegen directe betaling worden uitgereikt. De prijs staat nu nog niet vast.

Dagen en uren voor de zittingen worden bekend gemaakt door middel van aanplakking in de dorpen, kennisgeving aan de plaatselijke Landbouwverenigingen, voor zover mogelijk door advertenties. Ieder lette hier op?

De zitdagen zullen in ieder geval vastgesteld worden tussen Woensdag 20 Juli en Vrijdag 29 Juli.

LANDBOUW EN VEETEELT

PRIJS-CRISIS-BOTERMERKEN VOOR BOERENBOTER IN ZEELAND

De Voorzitter van den Bond van Boerenboterproducenten in Zeeland, de heer C. Zwagerman, deelt ons het volgende mede.

De Regeeringscommissaris voor de hulpverlening aan de melkveehouderij, heeft de prijs der Crisis-Botermerken, voor boerenboter in Zeeland, voorloopig vastgesteld op 10 cent per K.G. boter.¹⁴

Na 1 Augustus moet alle boerenboter die verkocht wordt van zoo'n merk voorzien zijn. Tusschen 20 en 30 Juli bestaat in vrijwel alle gemeenten in Zeeland gelegenheid om Crisis-Botermerken te verkrijgen. De Districtscontroleurs, met een Commissie van landbouwvoormannen, houdt daarvoor zitting. Hieraan is voldoende bekendheid gegeven.

Wie niet op de ziddagen verschijnt, zal de merken later bij de Districtscontroleurs moeten afhalen.

Verkrijgbaar zijn;

boekjes met 100 merken elk voor 1 pond prijs *f* 5,25

boekjes met 100 merken elk voor 1 K.G. prijs *f* 10,25

boekjes met 20 merken elk voor 5K.G. prijs *f* 10,15

Administratieve overwegingen hebben er toe geleid, dat de steunregeling, voor de boerenboterproducenten in Zeeland anders geregeld is dan voor de fabrieken.

Voor de fabrieken kost het Crisis-Botermerk thans 42 cent per K.G. Aan het einde echter van bepaalde perioden ontvangen de fabrieken een uitkeering per K.G. verwerkte melk, waarbij rekening gehouden wordt met het vetgehalte. De boterfabrieken ontvangen echter minder terug dan voor de botermerken betalen. Ieder die boter maakt moet een offer brengen voor hen die met verlies zuivelproducten uitvoeren.

De boeren nu betalen voor de merken direct de prijs die voor de fabrieken vastgesteld is, min de geschatte steun die aan de fabrieken later uitgekeerd wordt uit de Crisis-Zuivelpot. Als deze schatting tijdelijk iets te hoog of te laag blijkt te zijn, wordt dit bij latere prijsverandering der merken verbeterd.

Voor de boerenboter dus minder administratieve rompslomp maar toch een gelijke behandeling. De winst voor de boterproducenten zit daarin dat de prijs van de boter voor het binnenland, die nu in het buitenland slechts 83 cent per K.G. opbrengt, kunstmatig veel hoger gemaakt wordt. Die

14 Prijsverhoging, boerenboter merken, lijst is – vast – niet volledig !(ZHN.)

Per 28 augustus 1932 tot 25 ct / kg. + 25 ct kosten per boekje. Fabrieksboter 65 ct. / kg.

Per 9 okt. 1932 terug naar 15 ct. / kg.

Per 13 febr. 1933 verhoging boerenboter merken tot 45 ct. / kg.

binnenlandsche prijs is al bij de *f* 1.30 per K.G. Men hoopt die prijs tot *f* 1.50 á *f* 1,60 per K.G. te kunnen opvoeren.

Dat alle belanghebbenden trouw hun aandeel in het offer nemen dat gebracht moet worden om onze melkveehouderij, in het belang van onzen boerenstand, weer rendabel te maken.

Probeer geen boter om te zetten zonder crisis-merk. Dat is gevaarlijk en oneerlijk. Houd de voorgeschreven, eenvoudige boekhouding keurig bij.

De Crisis-zuivel-wet.

Steun voor de boer door de consument.

In Nederland is op 11 juli een belangrijke wet in werking getreden: de Crisis-zuivelwet.
Waarom deze wet ?

Ze werd in het leven geroepen om de melkveehouders te steunen, omdat deze hun melk en boter sinds langen tijd moesten afleveren beneden deze productieprijs
Dit moest op de duur natuurlijk een ondergang van onze veestapel tengevolge hebben, hetgeen een ruïne zou worden voor de boerenstand.

De Crisis-zuivelwet heft van de zuivelproducten een soort belasting, in de vorm van een bijslag, die op de prijzen wordt gezet en door de binnenlandse verbruikers betaald. Maandenlang heeft de melkveehandel de boterverbruiker gesubsidieerd door hem tegen al te lage prijzen boter te leveren, thans worden de rollen omgekeerd en komt de beurt aan de verbruiker om de veehouder te helpen aan zijn productiekosten te komen en iets te verdienen.

Zoals men weet, wordt voor onze zuivelproducten, die geëxporteerd worden, ook een slechte prijs gemaakt. Toch moeten we ons exportgebied behouden om dit niet - en wellicht voorgoed, - door anderen ingenomen te zien.

Accijns op boter en margarine.

Er wordt nu op de boter voor binnenlands gebruik een accijns geheven. Maar het binnenland moet tegelijk meer boter eten, nu het buitenland veel minder afneemt.

Dit bereikt men door aan de margarine-industrie voor te schrijven, voortaan 25 pct. boter door haar product te mengen. Deze stap leidde er op zijn beurt weer toe, dat ook op de margarine een belasting moest worden gelegd, wilde men voorkomen, dat het publiek, om de „dure” boter te omzeilen, zich op het gemengde product ging werpen. De heffing op de margarine had weer tengevolge, dat ook andere spijsvetten - slaolie b.v. - moesten worden belast.

En door een amendement-Kortenhorst werd ook de mogelijkheid van een heffing op producten, waarin de verschillende spijsvetten verwerkt zijn, geopend. Hiermede kan worden voorkomen, dat b.v. een buitenlands biscuitfabrikant een voorsprong krijgt op zijn met de accijns op de grondstoffen belaste Nederlanders concurrent.

Naast deze verschillende maatregelen, die in het belang van de leveranciers van de grondstoffen voor de boter getroffen zijn, wordt bovendien gezorgd, dat een behoorlijke hoeveelheid boter in de koelhuizen wordt opgeslagen, zodat een gedeelte van het thans bestaande teveel straks in de winter, als er minder boter is, tegen goede prijzen verkocht kan worden.

Stijging van den boterprijs.

Het heffingssysteem (dat gepaard gaat met de toepassing van negen aparte merken voor boter, voor margarine en weldra ook voor allerlei eetbare vetten) is in hoofdzaak van administratieve aard; doordat het stelsel der Crisis-Zuivel-Centrale is: belasting bij de bron, dus bij de producenten, die ze op de consument verhalen, zal het publiek practis zeer weinig van de wet bemerken, behalve de geleidelijke stijging van de boterprijs, die echter nog steeds aanzienlijk blijft beneden de prijs, dien de Nederlandse verbruiker nog in 1929 voor de boter betaalde.

De belasting bedoelt n.l. niet verder te gaan dan de veehouders een uitkering te garanderen, welke een z.g. richtprijs van 5 à 6 cts. per liter gewone melk bereikbaar maakt ! Dit is het equivalent van de onmisbare productiekosten.

Het ligt in de bedoeling in de toekomst de binnenlandse boterprijs in de groothandel te brengen op *f* 1.60 per KG. ; een prijs die men bereikbaar acht, zodat in de klein handel de prijs ongeveer *f* 1.80 zal bedragen.

De heffing.

Met de heffing gaat het zoo.

De zuivelfabriek koopt van de Crisis-Zuivel-Centrale de merken voor haar vaatjes en stort de daarvoor verschuldigde gelden in het Crisis Zuivelfonds. De gelden, die door de verkoop der merken in het Crisis-Zuivelfonds stromen, worden op gezette tijden aan de melkveehouders uitgekeerd. Zij zullen op de industriemelk (dat is de melk, die tot boter, kaas, melkpoeder en gecondenseerde melk verwerkt wordt) in de periode van 11 tot en met 30 juli een toeslag van 1¼ cent per Liter van 3 pCt. vet krijgen.

Komt op de boter per kilo een accijns van 42 cent, voor margarine bedraagt de heffing 20 cent per kilo ongemengd, zodat op het verplichte gemengde product 15 cent per K.G margarine accijns drukt.

Hoe de distributie van onvermengde goedkope margarine onder het minst draagkrachtige deel der bevolking geschieden zal, staat nog niet vast. Een commissie onder leiding van het Katholieke Eerste Kamerlid de Bruijn beziet nog deze niet gemakkelijke kwestie.

Ook op de kaas zal een heffing worden gelegd.

Practisch komt de regeling dus neer op een indirecte belasting. Het grote gezin zal deze dus het zwaarste voelen. Maar er is hier een groot belang aan de orde, waarvoor de grote gezinnen, voor zover zij het kunnen, een offer zullen willen dragen.

De regering moge echter zorg dragen - bij eventuele verhoging der directe belastingen b.v. dat met de belangen van het grote gezin extra rekening wordt gehouden.

DE UITVOERING VAN DE CRISIS-ZUIVELWET.

Zelfkarnende boeren.

De regeerings-commissaris, voorz. der *Crisis-Zuivel-Centrale*, brengt ter kennis van de belanghebbenden, dat met ingang van 1 Augustus de termijn verstreken is, gedurende welken het toegestaan is, uit de bewaarplaats van veehouders, die zelf melk tot boter verkarnen, boter zonder merk te vervoeren.

Na 31 dezer zal dus geen enkele hoeveelheid boter de fabriek, de melkinrichting, de boerderij, de melkslijterij, in het algemeen de bereid- of bewaarplaats, mogen verlaten, tenzij voorzien van het rijksbotermerk of het speciale crisismerk. Voorts zal het na dien datum niet geoorloofd zijn, boter zonder merk te vervoeren, te verkoopen of af te leveren, tenzij in verpakkingen van ten hoogste 1 K.G.

Aan zelf-karnende boeren, die zich tot dusver niet bij de betrokken botercontrôlestations hebben opgegeven met verzoek, botermerken te ontvangen, wordt daarom, in hun eigen belang aangeraaden, zulks alsnog ten spoedigste te doen. Het ligt n.l. in de bedoeling, na 31 Juli nauwlettend op de naleving van de wettelijke voorschriften toe te zien en bij overtreding van die voorschriften tot het doen opmaken van processen-verbaal over te gaan.

Waarschuwing: voor zelfkarnende boeren.¹⁵

Burgemeester en Wethouders van Venray brengen op verzoek van den Minister van Staat, Minister van Binnenlandsche Zaken ter kennis van belanghebbenden de navolgende mededeeling: De Regeeringscommissaris, voorzitter der *Crisiszuivel-Centrale*, brengt ter kennis van de belanghebbenden, dat met ingang van 1 Augustus j.l. de termijn verstreken is, gedurende welken het toegestaan is uit de bewaarplaatsen van veehouders, die zelf melk tot boter verkarnen, boter zonder merk te vervoeren.

Sedert 31 juli mag dus geen enkele hoeveelheid boter de fabriek, de melkinrichting, de boerderij, de melkslijterij, in het algemeen de bereid- of bewaarplaats verlaten, tenzij voorzien van het Rijksbotermerk, of het speciale Crisis-botermerk.

Zelf karnende boeren, die zich tot dusverre niet bij de betrokken boter controlestations opgaven met verzoek botermerken te ontvangen, worden daarom in hun eigen belang aangeraden, zulks alsnog ten spoedigste te doen. Het ligt n.l. in de bedoeling nauwlettend op de naleving van de wettelijke voorschriften toe te zien en hij overtreding dier voorschriften tot het doen opmaken van processen-verbaal over te gaan.

Geheel Limburg ressorteert onder het botercontrolestation Maastricht, gevestigd te Roermond, belanghebbenden van Venray, moeten zich dus tot dit controlestation te Roermond wenden voor het aanvragen van botermerken.

Venray. 5 Augustus 1932.

Burgemeester en Wethouders van Venray, O. VAN DE LOO.
De Secretaris. VAN HAAREN.

15 Ook in andere couranten stond dit bericht (ZHN.)

CRISIS-ZUIVELWET**Het in werking treden der kaasregeling**

De *Crisis-Zuivel-Centrale* brengt ter algemeene kennis dat de regeling inzake uitkeeringen voor kaas, per 1 September a.s. officieel in werking zal treden.

Zooals voor korten tijd uitvoerig is medegedeeld zal voor het doen dezer uitkeeringen worden uitgegaan van de hoeveelheden door producten afgeleverde kaas.

Bepaald is verder, dat alleen uitkeeringen gedaan zullen kunnen worden voor kaas, die door een erkend producent wordt afgeleverd aan een ingeschreven handelaar, naweging aan een ingeschreven waag.

De Crisis-Zuivel-Centrale heeft hierbij verplichtend gesteld dat de ingeschreven waag-houder aan den producent een weegbriefje ter hand stelt, dat dient te voldoen aan bepaalde eischen en dat de waaghouder van dit weegbriefje een tweede exemplaar in zijn bezit houdt.

Producenten van kaas dienen er wel aan te denken, dat zij vorenbedoeld weegbriefje in hun bezit moeten houden ter inlevering aan liet Kaascontrolestation (eventueel aan den controleur daarvan).

Voor de wegingen ten-behoeve van de uitkeeringen door de Crisis-Zuivel-Centrale is het noodig het werkelijke netto-gewicht te kennen, dat op de weegbriefjes wordt ingevuld.

Producenten van kaas zij erop gewezen, dat geen uitkeeringen kunnen volgen wanneer behalve het bovenbedoelde weegbriefje niet tevens wordt overgelegd een bewijs van verkoop of koop (door den ingeschreven kaashandelaar aan den producent af te geven) welk bewijs de handteekening van zoo wel den verkooper als den koper moet dragen.

De aandacht wordt erop gevestigd, dat geen uitkeeringen gedaan kunnen worden voor kaas, door een producent hetzij dit is een zuiverfabriek, hetzij een zelfkazende veehouder, rechtstreeks aan consumenten wordt geleverd.

Door sommige zuivelfabrieken of zelfkazende veehouders ook wel kaas verkopen rechtstreeks aan grossiers of aan winkeliers en de Crisis-Zuivel-Centrale zich stelt op het standpunt dat in bestaande handelsverhoudingen niet verder mag worden ingegrepen dan strikt noodzakelijk is, wordt de mogelijkheid open gelaten voor afleveringen als voren bedoeld, waarbij derhalve de schakel „ingeschreven kaashandelaar” vervalt.

Ten einde ook ten aanzien van dergelijke leveringen te kunnen beschikken over zoo betrouwbaar mogelijke gegevens met betrekking tot het gewicht der kaas, is het volgende bepaald:

Een zuivelfabriek, die kaas verkoopt aan grossiers of winkeliers e.d. kan met het oog hierop als kaashandelaar worden ingeschreven. In dit geval doet de producent- handelaar het bewijs van verkoop en koop medeonderteekenen door dengene, die de kaas koopt, om vervolgens dit bewijs voor de controle ter beschikking te houden van den ambtenaar van het Kaascontrolestation.

Bij de levering door zelfkazers aan winkeliers, is het noodzakelijk dat de producent zich voorziet van bewijzen van verkoop en koop, en de weging der kaas plaats vindt aan een ingeschreven

waag.

Vervolgens wordt er de aandacht op gevestigd, dat de C.Z.C. uitkeeringen zal kunnen doen voor alle kaas, welke na 10 Juli 1923 is afgeleverd.

Voorts bij herhaling er nog op geweren, dat elk der bij een transactie betrokken partijen er zich van dient te overtuigen, of de andere partij door het Controlestation als producent is erkend resp. door de C.Z.C. als handelaar of waaghouders is ingeschreven.

Het doen van een transactie met niet erkende of ingeschreven personen toch kan leiden tot ernstige bedrijfsmoeilijkheden.

Breskensche Courant, 03/09/1932;

Crisis-Zuivel-Centrale.

— 0 —

Namens de Regeeringscommissaris voor de hulpverlening aan de melkveehouderij wordt bekend gemaakt, dat met ingang van 28 Aug. a.s. de prijs der merken voor boerenboter verhoogd is tot 25 cent per K.G.

De prijs der diverse boekjes wordt dus als volgt:

boekjes van 1/2 K.G. 100 stuks	f 6.25
+ f 0.25	= f 6.50;
boekjes van 1/2 K.G. 100 stuks	f 12.50
+ f 0.25	= f 12.75;
boekjes van 1 K.G. 100 stuks	f 25.-
+ f 0.25	= f 25.25;
boekjes van 1 K.G. 50 stuks	f 12.50
+ f 0.25	= f 12.75;
boekjes van 5 K.G. 20 stuks	f 25.-
+ f 0.25	= f 25.25;
boekjes van 5 K.G. 10 stuks	f 12.50
+ f 0.25	= f 12.75;
boekjes van 5 K.G. 5 stuks	f 6.25
+ f 0.25	= f 6.50.

Merken van 10 K.G. per stuk f 2.50.

Tegelijk daarmee is de prijs der merken voor fabrieksboter verhoogd tot f 0.65 per K.G.

Voor de Bond van Boerenboterproducenten in Zeeland,
C. ZWAGERMAN.

DE CRISISWET EN HAAR VOORLOOPIGE RESULTATEN.

Door C. ZWAGERMAN (Middelburg).

Van alle kanten bereiken ons klachten omtrent de tot heden „zo teleurstellende” resultaten van de *Crisiszuivelwet*. De boerenboterproducenten behouden na betaling van accijns een netto-boterprijs over die nog belangrijk beneden de rentabiliteitsgrens ligt. De leveranciers aan zuivelfabrieken moeten, de steun inbegrepen, genoegen nemen met melkprijzen van $3\frac{1}{2}$ à $3\frac{3}{4}$ cent. En als gevolg van dit alles zijn vooral in de grotere gemeenten, ook de consumptiemelkprijzen abnormaal laag. Van de richtprijs van 5 cent per kg melk blijft men overal ver af. Velen menen dat de crisiszuivelwet volkomen mislukt is; anderen denken dat zij hun rechtmatig deel niet krijgen; weer anderen veronderstellen dat hun groep uitgebuit wordt ten bate van anderen. Hoe zit dat ?

Zoals bekend is, wordt sedert 10 Juli accijns geheven van margarine, boter, kaas en melkpoeder die in ons land gebruikt worden. In voorbereiding is tevens een heffing op andere spijsvetten. En dit geld komt n i e t in de schatkist maar het komt de melkproducenten ten goede.

Deze heffing bedraagt thans per kg voor onvermengde margarine *f*0.32, voor vermengde margarine *f*0.40, voor fabrieksboter *f*0.65, voor boerenboter *f*0.25 voor vette kaas ongeveer *f*0.35 enz. Dit geld komt in de z.g.n. Crisiszuivelpot. Het wordt gebruikt om de export te steunen van zuivelproducten, die met verlies naar het buitenland gaan (vooral boter en kaas), om boter in koelhuizen te laten opslaan (verlichting van de markt in tijden van overvloed) en om toeslag te geven op de melkprijzen, voor zover de melk tot zuivelproducten verwerkt wordt. Van 10 Juli tot 27 Augustus is $8\frac{1}{2}$ mill. gulden ontvangen, waarvan *f*850.000 als exportsteun diende, *f*750.000 voor koelhuisboter, *f*100.000 voor onkosten en 6.8 mill. gulden als toeslag op de melk.

Dat het tot heden niet gelukt is om met behulp van de Crisis zuivelwet de melkprijzen op een behoorlijk peil te brengen, zit niet in een onvoldoende uitvoering dezer wet. Natuurlijk hapert er hier en daar wel iets en komt er de volle 100 pct. nog niet uit, maar deze tekortkomingen zijn niet van ernstige aard. De grondoorzaak van de geringe resultaten zit in de wanverhouding tussen vraag en aanbod, Onze productie van melk en zuivel gaat verre uit boven onze eigen nationale behoefte. Van boter produceren we 40 miljoen kg méér dan ons volk gewoonlijk verbruikt. En nu proberen we wel in de tijden van grote productie een deel in de koelhuizen op te bergen en een ander deel in de margarine aan de man te brengen, maar toch blijft nog een flinke hoeveelheid over, die we moeten exporteren. Die exportboter bracht de laatste maanden slechts 65 tot 85 cent per kg op.

Onze kaasproductie bedraagt ongeveer 135 mill. Kg per jaar. Daarvan moeten we normaal ongeveer 90 mill. Kg per jaar exporteren. Die export hapert ernstig en de prijzen zijn bedroevend laag. Ten slotte moeten we nog ongeveer 260 mill. kg melkproducten per jaar exporteren. Ook deze afzet gaat moeilijk en tegen lage prijzen.

Het laat zich begrijpen dat, waar we het niet in onze macht hebben het buitenlandse prijspeil te

verhogen, waar bovendien de productie die voor steun in aanmerking komt zo ontzettend groot is het niet mogelijk is uit het crisiszuivelfonds, *dat door de binnenlandse consumenten wordt opgebracht*, zoveel bijslag te geven op de melk, dat een lonende prijs ontstaat. Als we dit punt zullen bereiken, moet óf de melkproductie in ons land sterk verminderen óf de afzet van de overvloed naar het buitenland tegen behoorlijke prijzen weer mogelijk worden. De laatste oplossing zou de meest gewenste zijn.

DE CRISISWET EN HAAR VOORLOOPIGE RESULTATEN.

II.

In het tweede artikeltje nog een beschouwing over de Zeeuwsche toestanden.
Voor de boterfabrieken was de toestand tot heden als volgt:

Van	tot	heffing per kg boter	toeslag per kg boter	te betalen door de fabrieken per kg boter.
10 Juli-	31 Juli	42 ct.	35 ct.	7 ct.
31 Juli-	28 Aug.	55 ct.	35 ct.	20 ct.
Na 28 Aug.		65 ct.	42 ct.	23 ct.

Voor de boterfabrieken is de toestand dus nu zó, dat ze, na aftrek van de steun, 23 cent per kg boter belasting betalen.

Velen menen dat het dan maar beter ware geweest dat de crisiszuivelwet nooit aangenomen was. Dat is echter onjuist. De fabrieken kunnen hun boter nu, dank zij de invloed van deze wet, verkopen voor ongeveer *f* 1.43 per kg. in de groothandel.

In het buitenland is de prijs thans 80 cent per kg. Als er geen maatregelen genomen waren zou deze prijs zeker ook in ons land gelden. Het voordeel dat de wet bracht is dus, dat de fabrieken nu in plaats van *f* 0.80 voor de boter *f* 1.45 min *f* 0.23 is *f* 1.22 ontvangen. Op deze prijsbasis van *f* 1.22 per kg boter, waarbij de steun dus inbegrepen is, kunnen de fabrieken hun leveranciers uitbetalen.

Voor iemand die 100 kg melk met 3.20 % vet levert, kan nu de volgende berekening opgezet.

100 kg melk met 3.20 % vet geven:

3.6 kg boter	à <i>f</i> 1.22	<i>f</i> 4.39
10 kg karnemelk	à <i>f</i> 0.02	<i>f</i> 0.20
86 kg ondermelk	à <i>f</i> 0.005	<u><i>f</i> 0.43</u>
Bruto		<i>f</i> 5.02
Kosten melkvervoer in Zeeland pl.m		<u><i>f</i> 0.70</u>
		<i>f</i> 4.32
Verwerkings- en andere kosten pl.m		<u><i>f</i> 0.70</u>
Blijft netto.....		<i>f</i> 3.62

Men ziet dat dit nog bijna 1.5 onder de richtprijs blijft. Zonder crisiszuivelwet zou deze netto op-

brengrst echter dalen tot 2.1 cent.

Voor boerenboter hebben we tot heden den volgenden toestand gehad.

Tot 1 Augustus was de boerenboter vrij van heffing. Men heeft 3 weken van hogere prijzen geprofiteerd zonder iets te offeren.

Van 1 Aug, tot 28 Aug, was de heffing 10 cent en nadien 25 cent per kg boter. Hieruit blijkt dat de boerenboter, die toch ook van de kunstmatige prijsverhoging profiteert, tot heden minder heffing moest opbrengen dan de fabrieksboter. Van een achterstellen is dus geen sprake. De toestand is thans, dat de prijs der goede boerenboter in Zeeland wisselt tusschen *f* 1.20 en *f* 1.50 per kg.

Het is duidelijk dat het niet meevalt hiervan nog *f* 0.25 belasting te betalen. Men bedenkt echter dat de fabrieken dat ook moeten en dat het een onmogelijkheid is en ook onbillijk zou wezen, de boerenboter te laten profiteren van een ontlaste en daardoor verhoogde markt, zonder mee bij te dragen tot de daarvoor nodige offers.

Wel is het nodig al het mogelijke te doen, opdat alle boerenboter van behoorlijke kwaliteit, de geldende markt opbrengt.

Daarvoor is het volgende nodig:

- 1) Zorgen voor goede kwaliteit.
- 2) Voorkomen dat de markt overvoerd wordt, doordat zij die daarvoor gunstig wonen de melk aan fabrieken leveren. De boerenboter is niet duurzaam genoeg om ze in koelhuizen op te slaan en de kwaliteit is te onregelmatig om ze b.v. voor menging met margarine op te kopen.
- 3) Door samenwerking van de landbouwers zorgen voor een behoorlijke prijszetting.

Waar veilingen zijn moeten de organisaties zorgen dat regelmatig niet te grote hoeveelheden boter, uitsluitend van prima kwaliteit, geveild worden. In dit geval geeft de veiling een goede prijsbasis. Laat men slechte boter, onregelmatige aanvoer of aanvoer door de handel toe, dan is de veiling een gevaarlijke prijsbasis.

In Middelburg kan de botermarkt nog als tamelijk veilige basis dienst doen, hoewel ook daar ongewenste toestanden heersen.

Elders is 't het best dat de landbouworganisaties betrouwbare noteringscommissies aanstellen die elke week een notering publiceren op basis: fabrieksboterprijs plus toestand van vraag en aanbod in de streek.

Allen die de uitvoering der Crisiszuivelwet in handen hebben, doen hun best daaruit voor de veehouderstand alle mogelijke voordelen te halen. Iedereen hoopt ook dat tegen de winter, als de productie gaat dalen, de resultaten gunstiger zullen worden. Men bedenke echter dat de macht der feiten sterker kan zijn dan de beste bedoelingen. En het is de macht der feiten die de resultaten der Crisiszuivelwet tot heden ver beneden de verwachtingen hield. Dat er resultaten zijn valt echter niet te loochenen. Ieder is verplicht er door trouwe en eerlijke medewerking toe bij te dragen dat het bereikbare ook bereikt wordt. Dat hebben we in onze hand. Dat de omstandigheden zich ten onzen gunste zullen wijzigen kunnen we slechts hopen.

Peel en Maas, 1932-09-10; p. 1/8

Accijns op rundvet en reuzel.

Nog een enkel woord over de getroffen *crisismaatregelen*. Zooal, bekend, heeft de *crisis-zuivelwet* ons een accijns op boter gebracht van 65 ct. per K.g. en op margarine van 40 ct. per K.g. mélange.

Door dien accijns valt eenerzijds een absolute vermindering van het gebruik en dus ook van de accijnsopbrengst waar te nemen en anderzijds een relatieve d.w.z. dat 't publiek overstapt van boter en margarine op andere vetten, b.v. gesmolten rundvet en reuzel.

Dit laatste heeft de regeering er, volgens „Het Handelsblad” toegebracht, ook op deze vetten een accijns te gaan heffen, om op die wijze het „lek” in het *Crisiszuivelfonds* te stoppen. Binnenkort vallen rundvet en reuzel dus evecéens onder den *zuivelaccijns*.

Goed onderscheiden:

Het *Alg. Handelsblad* maakt als volgt de balans op van de drie crisiswetten (Tarwe-, Zuivel- en Varkenswet) :

„Volgens eigen mededeeling van de Varkenscentrale wordt op het oogenblik een bedrag van ruim een half miljoen gulden per week van het publiek geheven (het wordt meer, omdat het de bedoeling is, den richtprijs van 15 cent per Kg. levend gewicht, die nog lang geen kostprijs is, te verhoogen.)

„Uit eigen cijfers der Crisiszuivelcentrale blijkt, dat het boter- en margarine etende publiek op ‘t oogenblik 1½ miljoen gulden per week opbrengt (het. zal 2 á 2½ worden, omdat men den melkprijs op 5 à 5½ cent wil brengen en er bovendien accijnzen op andere spijsvetten in de maak zijn.)

„Tenslotte de Tarwewet, die ons *f*26 a 28 miljoen per jaar kost en dus een half miljoen per week.

Er is echter ook nog een suikerbietensteun, die geeft om te beginnen *f*14 miljoen uit de schatkist aan directen steun en verder een zg. compenseerend invoerrecht van *f*2,40 teneinde den binnenlandschen suikerprijs bovendien op de wereldmarkt is doen uitgaan; dit recht kost ons per jaar *f*5½ miljoen, te samen met de 14 dus 19½ miljoen of per week *f*0.4 miljoen.

Verder betaalt de fiscus nog *f*1 miljoen voor vlassteun benevens eenige miljoenen voor West-Frieschen tuinbouw enz., te samen *f*5 miljoen, dus per week *f*0.1 miljoen.
(Wanneer men de invoerrechtsverhoogen en contingentteering van rundvleesch meerekent, veel méér).

De rekening wordt dan aldus:

Suikerbieten per week	<i>f</i> 0.4 miljoen
Tarwe per week	<i>f</i> 0.5 miljoen
Zuivel per week	<i>f</i> 1.5 miljoen
Varkens per week	<i>f</i> 0,5 miljoen
Vlas enz. per week	<u><i>f</i> 0.1 miljoen</u>
Te samen	<i>f</i> 3.0 miljoen

Gerekend naar het oogenblik, brengt het publiek dus elke week drie miljoen gulden agrarischen steun op, welk bedrag echter heel spoedig (ongeacht nog den aanstaanden steun aan den tuinbouw) zal stijgen tot 4 à 5 miljoen.

Het publiek brengt op...

Hier wordt wel wat de indruk gevestigd, alsof alle overige Nederlanders de boeren steunen met een bedrag van 3 miljoen per week.

Ook anderen schijnen geneigd in dien geest te spreken. Zoo zeide de „Gelderlander” dezer dagen: De toestand is kortgezegd zoo, dat het ene deel van Nederland het andere deel onderhoudt

Het publiek brengt op...

Maar men houde vooreerst in het oog, dat tot dit publiek ook de boeren zelve behooren, een zeer aanzienlijk volksdeel. Ook zij betalen zelve mede aan den „agrarischen steun”, zooals het Handelsblad het noemt. Er is dus geen sprake van, dat het geheele becijferde bedrag op de rekening van het niet landbouwende deel der bevolking wordt gebracht.

Daarenboven is wat „het publiek” opbrengt geen gewone toeslag op den prijs van een product, maar een kleine vergoeding voor hetgeen het publiek voor de landbouwproducten te weinig betaalt.

Ieder producent mag een redelijke winst verlangen bij den verkoop van zijn product. De boer en de tuinder konden echter sinds langen tijd haast geen enkel product meer afleveren, of zij kregen er minder voor dan het hun zelf had gekost. Zooals heel het economische leven in de maatschappij in de war liep, was het ook hier. Onze exporteerende land- en tuinbouw zag overal de grenzen zoo goed als geheel gesloten. Het was niet mogelijk dat het eigen land hun producten kon verkeeren. Daarom daalden de prijzen tot een ongekende laagte.

Nu kan men den boer wel laten werken en verkoopen beneden den kostprijs, zwerende bij de wet van vraag en aanbod. Maar hoe lang zal hij dat volhouden? En vordert het algemeen belang niet, dat de boerenstand niet totaal verarmt, maar zooveel mogelijk op de been blijft.

De vermindering van de inkomsten bij dezen stand is toch al onrustbarend hoog. De steun aan de boeren verleend is daarom een algemeen belang. Het zou er met ons land bedroevend uitzien, als het den boer niet mogelijk werd gemaakt, zijn bedrijf met eenige winst voort te zetten.

Men onderscheide daarom goed en houde in het oog, dat hetgeen men betaalt op tarwe, boter en vleesch slechts het betalen is van een gedeelte van hetgeen men zonder dien „toeslag” te weinig betaalt.

De boterprijs lager dan in 1930.

De Crisis-Zuivel-Centrale schrijft:

Het schijnt, dat bij het publiek zich de meering heeft vastgezet, dat tengevolge van de *Crisis-Zuivelwet* op den consument zware lasten worden gelegd, zóó zwaar zelfs, dat men daarom de natuurboter den rug toekeert en naar de margarine overgaat.

Deze meening is geheel onjuist.

Tot half Maart 1931 is de natuurboter jarenlang veel hooger in prijs geweest dan ze thans sedert enkele weken is, en nooit kwamen er in die jaren klachten over de dure boter.

Thans bedraagt de boterprijs *f* 1.51 per Kg., dus belangrijk lager dan in 1930 en de daaraan voorafgaande jaren. Zelfs op 13 Maart 1931 stond de noteering nog op *f* 1.52. dus een cent hooger dan heden. Doch na dien datum trad een geleidelijke daling in tengevolge van de moeilijkheden bij den export.

De gemiddelde jaarprijs over 1931 bedroeg *f* 1.34 per Kg. En sedert 11 Juli 1932, toen de Crisis-zuivelwet in werking trad, wordt nu getracht den boterprijs geleidelijk op te voeren, tot de veehouder den productieprijs voor zijn melk ontvangt.

Zoolang de *Crisis-Zuivelwet* in werking is, staat de boterprijs belangrijk lager dan in 1930 en de daaraan voorafgaande jaren: op dit oogenblik is hij nog slechts 17 cent hooger dan over het gehele jaar 1931.

Er is dus geen sprake van, dat de boterconsument zwaar belast wordt: in Nederland eet men, vergeleken met vorige jaren, nog steeds goedkoope boter. En dat zal wel zoo blijven, want al voert de *Crisis-Zuivel-Centrale* den boterprijs ook op tot *f* 1.60 - wat oorspronkelijk als uiterste grens weid opgegeven - dan nog is deze prijs lager dan in 1930 en vroeger.

Bij genoemde prijzen - en dat geldt zoowel voor de vroegere als de tegenwoordige en de toekomstige - moeten nog worden opgeteld de onkosten en de winstmarge voor den groot- en den kleinhandel (winkelier).

Maar dit zijn tamelijk constante, in ieder geval nauw gelimiteerde factoren, al is de eene groot-handelaar en winkelier met iets minder tevreden dan de andere.

Doch op de stijging of daling van den boterprijs heeft dit geen invloed.

BOTER IN KOELHUIS.

De crisis zuivelcentrale brengt onder de aandacht van belanghebbenden, dat ingevolge de beschikking van den minister van economische zaken en arbeid van 26 September j.l. verboden is, het voorhanden hebben van boter in een koelhuis, waarvan de houder niet door de crisiszuivelcentrale is erkend.

Onder koelhuis wordt verstaan een ruimte, waarin 1000 kg boter of meer wordt gekoeld en is opgeslagen.

Hieruit volgt, dat ook degene, die in eigen koelhuis of koelcel 1000 kg boter of meer heeft opgeslagen, verplicht zal zijn erkenning als koelhuishouder te vragen. Niet als koelhuis wordt beschouwd een ruimte in gebruik bij een zuivelfabriek voor zelf geproduceerde boter, die niet langer dan 14 dagen in die ruimte verblijft. Aanvragen om erkenning kunnen worden ingezonden bij de crisiszuivelcentrale Den Haag. Aan de erkenning van koelhuishouder wordt o.a. de verplichting opgelegd om geen boter uit het koelhuis te doen uit gaan, welke is niet voorzien van de vereischte merken of vergezeld van een door of vanwege de centrale af te geven geleidebiljet.

Ingevolge boven aangehaalde beschikking is tot en met 1 October a.s. toegestaan uit een koelhuis, waarvan de houder niet is erkend, boter te vervoeren naar een koelhuis, waarvan de houder wel is erkend, mits de partij is vergezeld van een geleidebiljet door de centrale gegeven.

Crisis-Zuivelwet 1932.

In het district Gorinchem, t.w. de Alblasserwaard en de Vijfheerenlanden, zijn in enkele dagen door de controleurs reeds 7 processen-verbaal opgemaakt met inbeslagname der boter wegens overtreding der Crisis-Zuivelwet 1932.

Belast met de uitvoering van de Crisis-Zuivelwet 1932 voor de Alblasserwaard en Vijfheerenlanden zijn de heeren J. F. Pennings, hoofdcontroleur bij het Boter- en Kaascontrolestation; A. Hylkema, controleur bij het Boter- en Kaascontrolestation en E. Sterk, controleur Crisis-Zuivelcentrale.

Peel en Maas, 1932-10-01; p. 2/10

Steun aan de veehouders.

Naar het *Hbld.* verneemt, zal met ingang van Maandag a.s. de accijns op boter en margarine dusdanig worden verhoogd, dat de boeren inderdaad den indertijd in uitzicht gestelden prijs van 5½ cent per kilo melk zullen ontvangen.

De 5.5 cent zullen echter bereikt worden bij 3.4 pCt. vet, hetgeen dus overeenkomt met 4.85 cent voor melk van 4 pCt. vetgehalte, dus met andere woorden rond een cent meer dan op het oogenblik.

Het gevolg van deze accijnsverhoging zal zijn, dat de winkelprijs van gemengde margarine zal stijgen tot 52 á 60 cent per pond en de boter tot een winkelprijs van ongeveer 95 cent.

landbouw en veeteelt.

DOOR BOERENBRIL.

De droeve werkelijkheid.

Onder dit opschrift heeft de Schoonhovensche Courant den 16en September een uittreksel gepubliceerd van de uitkomsten van het bureau van boekhouding van het Drentsch Landbouwenootschap, die de droeve resultaten toonden. Dit bureau maakte bekend de verliezen door de aangeslotenen geleden over het te afgelopen boekjaar, zijnde gemiddeld f 369 per jaar voor onbezwaarde eigenaren, welk bedrag voor de pachters en bezwaarde eigenaren nog veel grooter moet zijn.

De jammerklachten, welke gelden voor de Drentsche boer, gelden in niet mindere mate voor den Zuid-Hollandsche en Utrechtsche boer. Het is juist van het boerengezin in deze streek dat zeker niet minder geveerd wordt om de boel zoo veel mogelijk nog in goede banen te houden.

Stel u zoo'n boerengezin voor in het zelfkazend district, waarvan de baas met huisgenooten en (of) personeel 's morgens in de vroegte de wei in gaat om de koeien te vinden en te melken. Te vinden in de eerste plaats, omdat van nu aan de tijd aanbreekt van duisternis des morgens en storm en regenvloeden. Ook die laatste komen zeker, dit brengt immers het jaargetij mee, ook al heeft tot op heden het mooie weer steeds de overhand gehad en al is dit langer blijven aanhouden dan gewoonlijk. En terwijl men dan koude, wind, regen of soms hagel trotseeren moet, om de melk thuis te krijgen, kan in dien tijd de stedeling zich nog eens lekker omkeeren in zijn legerstede met het prettige gevoel van warm te liggen en straks bij het ontbijt een glas versche melk te kunnen nuttigen. Wanneer dan op zoo'n grauwe, trieste morgen de wind huilt en de regen tegen uwe ruiten doet kletsen, laat dan eens even de gedachten afdwalen naar die ploeteraars, die voor dat ploeteren een loon ontvangen van....

Loon ontvangen? Geen sprake van! Verlies is het waarvoor gewerkt wordt en voor dat verlies werkt ook de vrouw van den kaasboer in niet geringe mate mee. Want ook die moet 's morgens heel in de vroegte uit bed om al haar zorgen te geven aan het product van den vorigen dag, om dit in de juiste vorm en conditie te brengen voordat de versche melk is aangevoerd, want dan gaat hetzelfde oude leventje van kaasmaken weer heginnen met al de beslommeringen van dien.

En werd dit alles nog maar eenigszins dragelijk gemaakt, wat de belooning betreft, men zou er geen klachten over hooren. Men hoorde die voorheen toch ook niet, want zoowel man als vrouw heeft in 't algemeen liefde en gevoel voor 't vak, dat zeker ook zijn goede zijden heeft. Toch zal bij menige boerenvrouw de wensch wel eens zijn opgekomen: ik zou wel eens wat meer tijd willen hebben om aan mijn gezin te besteden, want een feit is het dat bij velen het gezinsleven moet lijden door de extra werkzaamheden die de kaasmakerij vraagt. We zullen echter hierover geen beschouwingen houden nu, doch ons enkel tot het materiele gedeelte bepalen.

Zooals gezegd, lijdt de boer in 't algemeen verlies en zeker in 't bijzonder die uit Zuid-Holland en

Utrecht, waar daar aan de kaasmakerij de varkenshouderij zoo nauw is verbonden, welke laatsten zeker het hunne hebben bijgedragen tot verliesposten. En dat dit verlies niet denkbeeldig of zelfs maar klein is, bewijzen ons de uitkomsten van het bureau van boekhouding van de *Holl. Maatschappij van Landbouw*.

Dit publiceert de uitkomsten en resultaten van 82 veehoudersbedrijven in de Alblasserwaard, waar de uitkomst van is, dat de boer-pachter een verlies leidt van gemiddeld *f* 1840,82 per bedrijf of *f* 90,36 per H.A. welke in ons blad reeds vroeger zijn opgenomen. Deze uitkomsten overtreffen die van 't vorige jaar, toen het ook al somber gesteld was, nog verre, want toen was het nog maar *f* 46,95 per H.A., dus nu bijna het dubbele. Voeg daarbij de vermogenspositie tegenover die van 't vorig jaar, dan blijkt daaruit een achteruitgang per bedrijf van *f* 9450.

Zijn dit geen cijfers die spreken, of beter gezegd die U een rilling door de leden doen voeren? En zij zullen voor de andere gedeelten van Zuid-Holland en van Utrecht zeker geen betere uitkomsten te aanschouwen geven, zoodat bij de gewone dagelijksche beslommeringen van het boerengezin, bij velen nog het spook van opdoemende armoede dreigt.

Nu is van regeeringswege hulp toegezegd en is voor eenige weken alreeds een uitkeering gedaan per gehouden melkkoe. Dat aan de manier van den uitbetaling fouten kleefden, is gelukkig ingezien en er zal dan ook in den vervolge op een andere wijze in worden voorzien.

Bij die eerste uitbetalingen zijn wel eens zeer onaangename dingen voorgekomen en is ook in de pers wel eens smalend op die steuntrekkende boeren afgegeven. Nu zal dit voortaan anders gaan en heeft iedere boer een kaart thuis gekregen met de in te vullen vragen op welke wijze de uitbetaling het best kan geschieden. Een ruime plaats is hier ook opengelaten voor de boerenleenbanken, die daarvoor ook zeker wel in aanmerking zullen komen gezien de populariteit welke ze genieten.

Er is wat op komst. Vele malen is al gezegd: geduld nog wat, het komt wel, maar in dezen is toch zeker wel de vraag gewettigd: Laat het toch zoo mogelijk vooral niet tè lang duren eer een aanvang met de uitbetaling wordt gemaakt.

Het is voldoende bekend, dat aan deze zaak buitengewoon hard wordt gewerkt, immers de namen van de personen, werkzaam aan het crisiszuivelbureau zijn ons een waarborg ervoor dat hard wordt gewerkt, maar aan de andere zijde is het te ontvangen bedrag voor velen zoo uiterst noodzakelijk. Velen weten toch al niet hoe zij aan hun verplichtingen, als veevoeder- en andere rekeningen zullen kunnen voldoen. Voeg daarbij de huren of pachten, waterschapsbelastingen en andere, terwijl voor velen de datum van 1 November ook een fatale datum is, omdat dan vele betalingen moeten hebben plaats gehad, waarom met dien datum met de uitkeeringen wel terdege rekening mag worden gehouden.

Ook al is op dien datum nog niet alles tot in de finesses klaar, ook dan is het zeker aan te bevelen, dat dan toch voor dien datum een uitkeering, zij het ook een voorloopige, geschiedt, wat velen als een welkome tegemoetkoming zullen toejuichen.

Er wordt naar uitgezien, want allen hebben toch bijgedragen om het fonds mee te helpen vormen, al was het alleen maar, omdat dit het meest opvallend is, voor de betrokkene, de 55 a 65 cent per

K.G. boter, welke verschuldigd is.

Eerst is tegen deze heffingen nog al wat gemopperd, maar nu tot de betrokkene is doorgedrongen, dat ieder verplicht is bij te dragen, is dit wel wat geluwd, en heeft nu bijna ieder de oogen gevestigd op de op komst zijnde dingen. Dat het spoedig moge zijn.

UITKEERING UIT 'T CRISIS ZUIVELFONDS

Vanwege den F.N.Z. wordt het volgende gemeld

In de ochtendbladen van 4 October j.l. verscheen een bericht van de *Crisis Zuivel Centrale*, waar bij deze mededeelde, dat de toeslag op de melk vanaf 25 September 2 cent per KG. zou zijn.

Dit strookte met de algemeene verwachting, daar de vorige periode tot dezen datum liep en het algemeen bekend was, dat de toeslag voor de nieuwe periode in de op 30 September gehouden vergadering van het bestuur der *Crisis Zuivel-Centrale* besproken zou worden.

In de bladen van 5 October verscheen echter een bericht van de *Crisis Zuivel Centrale* dat de verhoogde toeslag niet op 25 September, docht pas op 2 October zou ingaan.

Hierdoor is in sommige gedeelten des lands verwarring en ontstemming bij de zuivelfabrieken ontstaan, daar deze bij het bepalen van den melkprijs reeds rekening hadden gehouden en ook mochten houden met den verhoogden toeslag vanaf 25 September.

Mede in verband met de in het tweede bericht, aangehaalde mededeeling van den regeeringscommissaris voor de hulpverleening aan de melkveehouderij in de vergadering van den Alg. Ned. Zuivelbond (F.N.Z.) op 28 september j.l. deelt het dagelijksch bestuur van den F.N.Z. mede, dat het op geen enkele wijze verantwoordelijk is voor deze tegenstrijdige en verwarrende berichten, die het als scheppen de een groote onzekerheid onder de veehouders ten zeerste betreurt.¹⁶

Goessche Courant, 10/10/1932; p. 6/6

DE BOND VAN BOEREN- BOTERPRODUCENTEN IN ZEELAND,

zal in het vervolg elken Donderdag tot wederopzegging toe in het lokaal van de Eierveiling te Goes van 10 tot 12 uur boerenboter opkopen.

Regeling en prijzen als vorige week.

C. Zwagerman.

Goessche Courant, 13/10/1932;

VEEHOUDERS IN WERKVERSCHAFFING.

Bij de beoordeeling over de gezinsinkomsten in de rouleer-regeling bij de rijkswerkverschaffing heeft de minister van Binnenlandsche Zaken het volgende bepaald:

Tot nu toe was niet geregeld hoe gehandeld diende te worden ten opzichte van eventueelen aftrek van uitkeeringen, welke veehouders, die bij de werkverschaffing zijn geplaatst en onder de rouleering bleven vallen, als melkgeld ontvangen. In sommige gevallen werd hetgeen uit dien hoofde werd uitgekeerd voor twee-derde in mindering gebracht bij de beoordeeling van het bedrag, dat in den steun reeds aan de betrokkenen zou worden uitgekeerd.

Bij nauwgezette overweging komt 't den minister juist voor, dat hetgeen aan melkgeld wordt ontvangen, niet in mindering wordt gebracht bij de berekening van het steunbedrag.

Zierikzeesche Nieuwsbode, 10/10/1932; p. 1/4

CRISIS-ZUIVEL-CENTRALE. (Afd. Zeeland).

De Regeerings-commissaris voor de hulpverleening aan de melkveehouderij maakt bekend dat vanaf 9 October a.s. de prijs der crisisbotermerken voor boerenboter verlaagd is tot 15 ct. per K.G.

16 Einde van verhaal is wat onduidelijk! (ZHN.)

KRING WALCHEREN DER Z. L. M.

Gistermiddag vergaderde in de sociëteit St. Joris te Middelburg de kring Walcheren der Z.L.M. onder voorzitterschap van den heer mr. M. C. van der Minne, die allen aanwezig, maar inzonderheid de ere-voorzitter jhr. P. J. Boogaert, den algemene secretaris, ir. Dorst en de rijkszuivelconsulent, den heer Zwagerman, welkom heette.

De prijs der consumptie-melk op Walcheren.

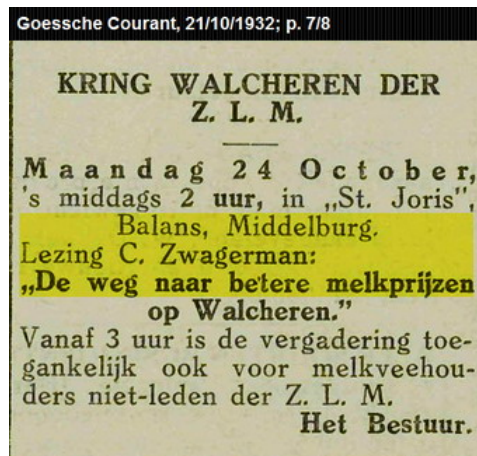
De inleider, de heer Zwagerman, begon met er op te wijzen, dat het niet in orde is als een grote oogst als een ramp moet worden beschouwd. Verschillende takken van bestaan verkeren in grote moeilijkheden, maar vooral is dit het geval met de landbouw. De opbrengsten zijn laag, de lasten hoog en er is steeds grote vrees, vooral bij de hypotheekboeren. Alom zoekt men naar middelen om verbetering te brengen. De weg der overheid is dikwijls moeilijk en lang, maar het is reeds een gelukkig verschijnsel, dat de overheid van de noodzakelijkheid er van overtuigd is dat zij helpen moet.

Vooraf is dit 't geval met de minister van economische zaken, de heer Verschuur, die reeds bracht de suikerbietensteunwet,¹⁷ de crisiszuivelwet, de varkenswet, de vlaswet en nu de steun aan de tuinbouw. Zeker moet men nog wel eens critiek laten horen. Men moet echter niet in alle gevallen 100 pct. verlichting vanwege de overheid verwachten, de landbouwers kunnen ook veel zelf medewerken. Bij de uitvoering van de crisis zuivelwet doet zich een dier gevallen voor.

Spr. wijst er dan op, dat op Walcheren de melkveehouderij 'n hoofdbron van bestaan is, er zijn 1050 melkveehouders met tezamen 5500 melkkoeien, die per jaar 20 miljoen kg, melk leveren. De inkomsten van deze melkveehouders bestaan ten eerste uit veeafzet en ten tweede uit de melkopbrengst. De vee prijzen zijn tot zeer laag gedaald en ook van de zuivelproducten herinneren zelfs de oudsten zich niet zulke lage prijzen. O.a. wijst spr, op een boterprijs van 40 cent per pond. Er zijn 500 melkveehouders, die zelf boter bereiden en de rest van de melk voor het meesten van kalveren gebruikten. Dit laatste is nu grotendeels stop gezet tengevolge van de lage prijzen, die voor kalveren kunnen worden verkregen. De zelf bereidende boeren genieten een groten steun door de crisiszuivelwet. Terwijl de prijs der fabrieksboter nog 40 cent is, krijgen zij 80 tot 82½ cent, waarvan dan het bij hen beruchte, maar volgens spr. beroemde, zegeltje van 7 cent moet worden afgetrokken.

De opbrengst der zegeltjes komt in een pot en daaruit wordt in de eerste plaats steun aan de export verleend en de rest als toeslag op de industriemelk lopende van 1½ tot 2 cent per liter. Voor de fabrieksboter wordt toeslag gegeven, en voor de boerenboter niet, maar toch is de zelfbereider nog 4 ct. voordeliger per kg uit.

¹⁷ *Onderstreept door ZHN.*

Spr. komt dan tot de melk der 550 boeren, die niet zelf bereiden en die met ongeveer 3300 koeien 10 tot 11 miljoen kg melk leveren.

Over de prijs van deze melk zijn de gemoederen op Walcheren de laatste weken zeer in beroering. Ieder weet dat de toestand niet in orde is en de prijs het laatste half jaar veel te laag. Dit had veel beter kunnen zijn. Zoals het nu gaat is het noch in het belang van de handel noch in dat van de boeren. Er zijn 50 boeren, die de melk zelf uitventen 100, die aan slijters leveren en de overige leveren aan de verschillende fabrieken. Er is 'n marge tussen de prijzen, die gemaakt worden van 'n halve cent en dit maakt dat de best betaalde zich daarop beroepen.

Er is geen saamhorigheid en daar maakt de handel gebruik van. Dit alles leidt tot grote concurrentie, die weder leidt tot zeer lage prijzen, tot schade ook van den handel.

Er moet een grote actie ontstaan voor betere prijzen, maar ook voor een beter bestaan voor de reële handel. Een particuliere prijs van 7 cent is te laag en als de consumenten de toch niet onredelijke prijs van 10 cent zouden betalen, betekent dat f50 meer opbrengst per koe en per jaar. Spr. is van mening, dat Walcheren, wat de melkvoorziening betreft, geheel voor zichzelf kan zorgen en een betere prijs voor de melk kan krijgen, maar alleen bij eensgezindheid is dit te bereiken.

Men zal dan kunnen zorgen dat alle boeren hetzelfde voor de melk krijgen. Een prijs van $4\frac{1}{4}$, tot $4\frac{3}{4}$ is veel te weinig, dit kan zes cent industrie en consumptiemelk door elkaar worden. Daarvoor moet ook de reële handel meewerken, de overmelk moet zoveel mogelijk naar één centraal punt worden gebracht en het publiek moet men reëel behandelen.

Spr. meent, dat men moet komen tot een vereniging van alle melkveehouders, die hun melk verkopen, - zij kunnen dit blijven doen aan de Coöperaties, aan Visser, aan „Samenwerking”, aan Meinen, aan slijters of zij kunnen ze zelf uitventen. Reeds ruim 90 pCt. dezer melkveehouders hebben zich aangesloten, met de handelaren is ook reeds onderhandeld, al zijn nog niet allen tot samenwerking bereid. Voor elk dorp kan voor de plaatselijke verkoop een regeling worden getroffen. 't Is voldoende dat men tekent zich aan de afspraken te houden, geld wordt niet gevraagd.

Het bestuur zal moeten bestaan uit 3 leden der Coöperatie, 3 van de andere leden der nieuwe vereniging en zo mogelijk een onpartijdig voorzitter. Dit bestuur moet dan beslissen over de straatprijs, over de winstmarge, over de verwerking van de overmelk. De leden moeten alleen verkopen aan als reëel erkende handelaren. Het consumptiemelk-besluit is thans nog alleen uitgevaardigd voor Holland en Utrecht, maar enkele bepalingen moet men ook voor Walcheren van toepassing trachten te krijgen, om eventuele onderkruipers tegen te houden.

Daarvoor moet men trachten medewerking van Den Haag te krijgen. Op bijna alle reeds bewerkte plaatsen zijn maar een of twee personen, die geen lid wenste te worden, maar spr. schat er 95 pct. wel toe is getreden. Ook de handel is grotendeels zeer gunstig gestemd voor de plannen. De Coöperatie is ook bereid iets van haar eigen zelfstandigheid prijs te geven en heeft haar volle medewerking toegezegd. Het is 'n moeilijk werk dat alles voor elkaar te krijgen en spr. heeft daarbij niet alleen de steun nodig van 100 pct. der betrokken landbouwers, maar ook niet minder van de organisaties, welke hulp spr, ten slotte inroept. (Applaus).

Naar aanleiding van deze uiteenzetting zei de voorzitter, dat hij van de kwestie tot nu toe niet veel wist, maar het is hem nu duidelijk en hij meent, dat er ook geen reden voor de consument is om er zich tegen te verzetten. Spr. hoopt, dat het plan van de inleider volkomen zal slagen.

Bij de nu volgende discussie ontkende de heer Zwagerman, het vertolkte idee van tegenstanders, die menen, dat het te doen is om de positie van de coöperatie te versterken, spr. zegt dat deze sterk staat en hij ziet het juist als een overwinning, dat hij toezegging van volle medewerking van die zijde kreeg. Ook ontkende spr, dat de coöperatie duurder werkt dan de andere fabrieken. Ten slotte moet het hoofddoel zijn te zorgen dat de veehouder een redelijke prijs voor zijn melk krijgt. De coöperatie zal zeker met het vetgehalte der melk blijven rekening houden maar toch gemiddeld 6 cent betalen.

Een der aanwezigen vroeg of er geen gevaar zal bestaan voor invoer van melk uit Zuid-Beveland, waarop de heer Zwagerman zei, dat men juist bij de regering moet trachten daar maatregelen tegen te nemen. De toekomst zal, gezien de voortekenen, nog donkerder worden en dan is eensgezind optreden van nog veel meer betekenis.

Goessche Courant, 02/11/1932; p. 5/6

MELK.

De federatie van Melkslijters, aangesloten bij de N.V. de Verenigde Zuivelbereiders, afd. M.V. Z., maakt bekend, dat, ingaande **Maandag 7 November**, de straatprijs van consumptiemelk met **2 ct. per Liter is verhoogd.**

Goessche Courant, 05/11/1932; p. 7/8

Afd. Zeeland Crisis-Zuivel-Centrale.

Volgens ontvangen bericht van den Regeerings-Commissaris moet vanaf **Maandag 7 November a.s.** de straatprijs van de volle melk op **10 cent per L.** worden gesteld.

Gehoor gevende aan de opdracht van den Regeerings-commissaris belast met de uitvoering van de Crisis-zuivelwet hebben wij de eer onze geachte cliënte te berichten dat wij met ingang van **Maandag a.s.** den straatmelkprijs op **tien cents per liter** hebben gesteld.

Melkslijtersvereniging
„Onderlinge Samenwerking”.
Coöp. Melkinrichting en
Zuivelfabriek „Walcheren”.
N.V. Slijtersmelkinrichting „Samenwerking”.
MIDDELBURG.

Afdeeling Zeeland van de Cisis-Zuivelwet.

Nieuwe regels

Men meldt ons, dat het Crisis-Zuivelbesluit II. opnieuw is gewijzigd en daarin o.a, in art. 1-bis wordt bepaald:

Het hebben van een inrichting tot het bereiden van boter, krachtens art, 2-bis kangewezen melk-producten en andere zuivelproducten A en margarine B of van een of meer van deze producten is slechts toegestaan op voorwaarde, dat de houder is ingeschreven bij de Centrale. De ingeschreven houder is verplicht de door Onzen minister te geven voorschriften na te komen. Onder de voorschriften ontbreekt niet een bepaling over het houden van aantekeningen omtrent het gebruik van de inrichting, en betreffende de productie.

Uit deze bepaling volgt dus voor Zeeland, dat elke veehouder, die in het bezit is van een karn met bijbehooren en dus af en toe karnt, al is het alleen voor eigen gebruik, verplicht is zich bij den *Bond van Boerenboterproducenten* in Zeeland als lid te doen inschrijven. De gelegenheid om zich als lid te doen inschrijven wordt opengelaten tot 5 December as. Houders van inrichtingen als hier bedoeld, die zich voor dien datum niet als lid laten inschrijven zijn dus in overtreding.

Zij die lid van den Bond zijn geweest, maar later van het lidmaatschap zijn ontheven, omdat zij nooit boter verkoopen, kunnen zich nu weer automatisch als lid beschouwen.

Verder wordt gewezen op de beschikking van den minister van economische zaken en arbeid van 18 November 1932 No. 148, waarin de bepaling voorkomt, dat alle houders van een inrichting tot het maken van boter verplicht zijn de door de Centrale verstrekte boeken in te vullen overeenkomstig de door de 'Centrale te geven aanwijzingen en deze yan dag tot dag bij te houden. Het gevolg zal zijn dat het toezicht op het geregeld en nauwkeurig bijhouden van boeken en 4-weeksche kaarten strenger zal worden dan tot dusverre het geval was.

Eindelijk wordt er nog eens op gewezen dat de boter-producent alleen boter mag vervoeren of doen vervoeren die voorzien is van een merk. De merken moeten steeds op de boter geplakt en ingedrukt zijn. Als de merken los op de boter liggen of er los bij worden vervoerd, wordt de boter beschouwd als ongemerkt.

LANDBOUW.
ALGEMEENE VERGADERING Z. L. M.

De Zeeuwsche Landbouwmaatschappij hield Maandag een algemene vergadering op de bovenzaal der sociëteit *de Vergenoeging* te Middelburg.

De voorzitter, de heer mr. *P. Dieleman*, opende de zeer goed bezochte vergadering.

.....

De melkprijs op Walcheren.

De Voorzitter zei, dat een van, de allerbelangrijkste vraagstukken voor Walcheren een behoorlijke melkprijs is. Het is bekend, dat deze al bijna een jaar zeer onvoldoende is. Bovendien is de opbrengst van de vroege aardappelen en van de tuinbouwproducten zeer gering geweest en waren de vee prijzen uiterst laag. Dit maakt, dat speciaal het kleine en middelgrote bedrijf op Walcheren in grote nood verkeert.

Nu worden in overleg en medewerking van de Z. L. M. sedert ongeveer 2 maanden zeer ernstige pogingen aangewend om op Walcheren te komen tot betere melkprijzen voor de boer. De mogelijkheid daartoe is aanwezig, omdat ongeveer 55 pct. van de op Walcheren geproduceerde melk dient voor de menselijke consumptie. Om die mogelijkheid in het belang van de boerenstand ook te kunnen benutten is nodig, dat de consumptiemelk op een redelijk prijspeil staat; dat de belanghebbenden, samenwerken om gemeenschappelijk de last van de te weinig opbrengende industriemelk te dragen en samen de voordelen te genieten van de meer opbrengende consumptiemelk en dat er wettelijke sanctie komt om mogelijk te maken, dat de redelijke uitvoering van het stelsel verzekerd is.

Reeds hebben zich 95 pCt. van de boeren en 85 pCt, van de handel verenigd om samen de maatregelen toe te passen, die nodig zijn om het doel te bereiken, Ook de wettelijke sanctie, dus invoering van de z.g.n. melkstabilisatie is mogelijk. Daarin voorziet art. 14 van de Crisis-Zuivelwet.

Het schijnt, dat de invloed van twee particuliere handelaren, die nog geen 15 pCt. der melk omzetten zeer groot is. Er schijnt achter de schermen hard te worden gewerkt om de pogingen van de grote meerderheid der belanghebbenden te doen mislukken. De Z.L.M. is waakzaam in het belang van de Walchersche boeren en schreef aan het bestuur der Crisis-Zuivelcentrale en de Z. L. M, zal zeker het gewicht van zijn gehele invloed in de schaal leggen om een redelijke oplossing in het belang der boeren te verkrijgen.

De heer H. J. Dorst uit Stavenisse vroeg of dit ook niet voor andere delen der provincie van toepassing kan zijn.

De Voorzitter zeide, dat men voorlopig alleen voor Walcheren werkt, maar gezien ook het werken van de heer Zwagerman, zal dit ook voor elders wellicht kunnen.

De heer Zwagerman wilde er hangende de onderhandelingen niet te veel van zeggen. Alleen dat de grote van het percentage van groot belang is om de sanctie te kunnen krijgen, maar voor Tholen is het zeker geenszins uitgesloten.

Middelburgsche Courant, 25/01/1933; p. 6/8

Clandestiene boterverkoop.

Men schrijft uit Zuid-Beveland aan de N. R. C.:

Het is bekend, dat de boerenboterproducenten de botermerken koopen tegen den prijs van 17.5 ct per pond. De boerenboter wordt de laatste weken door de handelaren gekocht tegen 75 cent per pond. De verkooper ontvangt dus 57.5 cent netto. De verkoopprijs in de winkels is 80 cent. Er is dus een werkelijk prijsverschil van 22.5 ct. tusschen inkoop en verkoop. Dit betrekkelijk groote prijsverschil in de aanleiding geworden dat bij de boeren clandestien boter zonder merken wordt gekocht tegen een hooger prijs dan 57.5 cent per pond, maar belangrijk lager dan de winkelprijs van 80 cent.

Vlissingse Courant, 02/02/1933; p. 1/8

Crisis Zuivel-Centrale.

De minister van economische zaken en arbeid heeft ingesteld een commissie van advies aan het bestuur der Crisis Zuivel-Centrale en heeft op voordracht van den Bond van Boerenboterproducenten benoemd tot lid dezer commissie C. Zwagerman en tot plaatsvervanger W. Sletema, beiden te Middelburg.

Zierikzeesche Nieuwsbode, 03/02/1933; p. 2/8

DE PRIJSREGELING DER BOTER.

De huidige prijsregeling van boerenboter, kan noch de Bond van Boerenboterproducenten, noch de Crisis-Zuivelcentrale, noch het kringbestuur der Z.L.M. bevredigen. Verschillende pogingen aangewend om in dezen toestand wijziging ten gunste te verkrijgen, zijn mislukt.

Thans heeft het Kringbestuur der Z.L.M. in gemeenschap met de Crisis-Zuivelcentrale en in overleg met dhr. Zwagerman, besloten, ernstige pogingen aan te wenden, om die menschen, welke eerste klas boerenboter produceeren, hiervoor een prijs in overeenstemming met fabrieksboter te doen toekomen.

Gelet op het feit, dat vele consumenten gaarne goede boerenboter gebruiken, veronderstellen wij op billijkheidsgronden, dat tegen het berekenen van een prijs, welke 10 cent per pond lager ligt dan die van de Stoomzuivelfabrek „De Duif”, geen bezwaar kan bestaan.

Na een en ander in ernstige overweging te hebben genomen, is besloten van af heden met deze regeling een aanvang te nemen, n.l. de prijs van goede boerenboter te regelen naar de noteering van „De Duif” voor particulieren, doch 10 cent per pond daar beneden. De noteering is thans 88 ct. per pond voor goede boerenboter.

Middelburgsche Courant, 13/02/1933; p. 4/8

CRISIS-ZUIVEL-CENTRALE. Met ingang van 13 Februari merkenprijs van boerenboter f 0.45 per K.G.

Bond van Boerenboterproducenten in Zeeland.

MIDDELBURG. Vrijdag j.l. had onder leiding van den heer Zwagerman de eerste algemeene vergadering van den Bond van Boerenboterproducenten in Zeeland plaats. Alle deelen der provincie waren vertegenwoordigd.

De Voorzitter bracht in herinnering dat de Bond gesticht werd in gemeenschappelijk overleg van alle Zeeuwsche Landbouworganisaties speciaal om de belangen der producenten van boerenboter in Zeeland in dezen Crisis-tijd te behartigen. Op verzoek van het bestuurder C.Z.C. worden door den Bond de werkzaamheden verricht die in verband staan met de uitvoering van de crisis-zuivelwet voor Boerenboterproducenten in Zeeland. Thans zijn van de 6000 Zeeuwsche veehouders plm. 3400 met plm. 14000 koeien als producent van boerenboter ingeschreven. De totale jaarlijkse boerenboterproductie op deze bedrijven bedraagt plm, 1½ miljoen kg, waarvan plm. 1¼ miljoen in den handel komt.

Al deze bedrijven worden gecontroleerd door een elftal controleurs. Tot heden werden merken verkocht voor 470.000 kg. boter. In de meeste deelen der provincie worden de voorschriften der Crisis-Zuivelwet behoorlijk nagekomen. In sommige deelen komen meerdere ontduikingen voor. Er zijn maatregelen genomen om daartegen strenger op te treden. Hoewel velen in verband met de hooge merkeprijzen meenen dat de Crisis-Zuivelwet voor de boerenboterproducenten geen voordeel afwerpt, staat natuurlijk vast, dat zonder de wet de boterprijzen tot een ongekend laag peil zeker beneden de f0.70 per kg, zouden zakken.

De voorzitter eindigt zijn mededeeling met op te merken dat de Crisis-Zuivelwet hoewel deze de melkveehouderij niet rendabel kan maken, ook voor onze Zeeuwsche boeren belangrijke voordelen afwerpt. Stipte naleving dezer wet beteekent een gemeenschappelijk boerenbelang. Het voornaamste punt der agenda betrof de prijszetting en den afzet van boerenboter. De Crisis-Zuivelwet beoogt te bevorderen dat de in het binnenland verbruikte boter tegen een redelijke prijs kan worden afgezet. De boerenboter is aangewezen op afzet binnen onze provincie.

Door de verarming van de bevolking laat deze afzet hier en daar veel te wenschen over. Het gevolg is dat de boerenboter meerendeels voor belangrijk lagere prijzen moet worden verkocht dan de fabrieksboter opbrengt. Waar het niet mogelijk is voor de boerenboter merkeprijzen te handhaven belangrijk beneden die voor de fabrieksboter, besloot de vergadering de volgende maatregelen te nemen.

Allereerst zou worden bevorderd dat de prijsnoteering voor boerenboter, hoewel eenigszins lager, meer in overeenstemming zullen komen met die voor fabrieksboter. De uitvoering hiervan wordt toevertrouwd aan deskundige commissies in de verschillende deelen der provincie.

In de tweede plaats zal de Bond beginnen in de week van 13-18 Febr. in streken waar dat noodig is, boerenboter uit de markt te nemen. Op meerdere centrale plaatsen zullen de leden van den Bond éénmaal per 14 dagen hun boter kunnen leveren.

Deze levering zal ook kunnen geschieden namens den boer door den handelaar. Het ligt in de bedoeling de normale relaties zoo weinig mogelijk te verstoren. De boter moet zonder crisismerk liefst in 1 of 2 stukken geleverd worden. Er wordt dan een vervoerbewijs voor die boter afgegeven. Er zal alleen boter worden aangenomen van personen die in het bezit zijn van door het hoofdkantoor te Middelburg afgegeven vervoerbewijzen. Deze moeten dus vooraf worden aangevraagd met opgave van het gewicht en het aantal stukken. De boter zal worden beoordeeld en betaald naar kwaliteit. Voor de eerste kwaliteit wordt de groothandelsprijs van fabrieksboter - de daarop rustende heffing plus nog twee cent per kg voor het vat betaald.

De volgende kwaliteiten steeds een dubbeltje minder. Er wordt gehoopt dat het op deze wijze mogelijk zal zijn een normale afzet van boerenboter te handhaven. Algemeen was men er op de vergadering van overtuigd dat dit uit den handel nemen van boerenboter beperkt moest worden tot het strikt noodzakelijke, omdat anders het normale afzetgebied voor boerenboter in de toekomst verloren zou gaan.

In de week van 13-18 Febr. zal boter worden ontvangen te Goes en Oostburg. Een en ander wordt per advertentie nader bekend gemaakt.

Op deze vergadering werd ook nog besloten systematische pogingen in het werk te stellen om verbetering te brengen in de kwaliteit van boerenboter.

Een eenvoudig boekje met voorschriften daarvoor zal dit voorjaar gratis aan alle leden worden toegezonden.

Lezing zuivelconsulen C. Zwagerman

Voor de *Vereniging van Oud leerlingen van Landbouwcursussen in Zeeuwsch-Vlaanderen*.

Crisiszuivelwet.

OOSTBURG. *De Vereeniging van Oudleerlingen aan Landbouwcursussen* in W. Z. Vlaanderen had het initiatief genomen tot een gecombineerde vergadering van de 4 landbouworganisaties in W. Z. Vl. welke vergadering j.l. Zaterdag te Oostburg in het hotel de *Commerce* plaats had. Circa 250 personen woonden deze vergadering onder de leiding van de heer Joh. le Clercq, bij.

Deze wees er op, dat deze vergadering geheel zou staan in het teken van de *crisiswetten*, hoewel hij betreurde, dat het noodzakelijk geweest is deze wetten in 't leven te roepen. Spr. gaf daarop het woord aan de heer Zwagerman, die verklaarde gaarne de uitnodiging hier de *crisis-zuivelwet* te komen bespreken, had aangenomen.

Al is gelukkig voor de Zeeuwen de rundveeteelt slechts een onderdeel van het bedrijf, toch is die van betekenis. De ongeveer 6000 Zeeuwsche boeren telen heel wat rundvee, dat een groot kwantum melk, zo voor consumptie als voor de boterfabrieken oplevert. Door de slechten gang van zaken is het al heel moeilijk een en ander tot waarde te brengen. De prijs der consumptiemelk was in 1930 nog 11½ cent per liter. Kwam in 1931 op 10½ en in 1932 op 8½ cent, de industrie melk was resp, geprijsd op 7½, 5½ en 4½; de boter gemiddeld *f* 1,76, *f* 1,45 en *f* 1,21. De Zeeuwsche melk bracht in 1932 gemiddeld *f* 1.000.000,- minder op dan in 1931. Door de *crisiszuivelwet* is de zogenaamde veepot ontstaan, waaruit aan de veehouders zoveel mogelijk voor het te weinig ontvangen wordt vergoed.

Door de slechte prijzen is enorm minder ontvangen, uit een en ander blijkt, dat de veeteelt toch van groot belang is voor onze provincie. Spr. noemde daarop enige cijfers betreffende de in ons land geproduceerde melk, boter en rundvlees van al hetwelk een groot deel in eigen land wordt geconsumeerd, maar dat voor een belangrijk deel voor uitvoer is bestemd, hetgeen voor de zuivelproducten de aangewezen weg is; de crisis in Amerika en de val van het pond hebben de gelegenheid tot uitvoer hoe langer hoe slechter gemaakt, zodat het langzamerhand tot contingentering gekomen is. Toen alles al meer in prijs daalde was het gevolg de invoering van de crisiszuivelwet, die 10 Juli 1932 in werking is getreden.

De gedachte zat voor, dat 50 miljoen kg melk in 't binnenland werd gebruikt, waarvan de opbrengst moest verhoogd door belasting van de consument, doch spoedig bleek, dat men minder boter ging gebruiken en meer margarine waarop ook margarine, spijsvetten en oliën werden belast; een belangrijk deel daarvan kwam in de crisiszuivelpot, die belasting beliep 60 á 70 miljoen per jaar. Het publiek is door een en ander niet zo erg gedupeerd, want het krijgt de waar toch nog tegen productiekosten. Overvoering van de markt moest voorkomen worden; de prijs voor het binnenland bedroeg *f* 1,55 terwijl die in het buitenland op nauwelijks 60 ct. komt, allerlei maatregelen zijn genomen o.a. recht op margarine.

De *crisiszuivelcentrale* heeft veel te regelen; nog ongeveer 3.400 Zeeuwsche boeren produceren

boter, een bond van boterproducenten is opgericht, waarvan spreker voorzitter is. Van de crisiszuivelpot wordt voortdurend gebruik gemaakt, van 10 Juli tot nu is 1½ tot 2 cent per liter melk subsidie verstrekt, gemiddeld ruim 1½ cent, dit loopt over 3.600 mill. kg. melk en 54 mill. kg. boter. Met de fabriek is dit gemakkelijker dan met de boeren. Immers het gaat niet om met 3400 boeren een rekening-courant aan te gaan; aan deze wordt het verschil tussen zegel en steun gegeven; spr. wijst er nadrukkelijk op, dat de wet als steun is bedoeld, was de wet er niet, dan was de prijs der boter nauwelijks 60 cent, door de wet krijgt de boer f 1,05. Door de crisiszuivelwet is zeer zeker de nood verzacht; er is altijd nog veel verzet tegen de zegeltjes, er wordt nog steeds ontdoken, maar dit is verkeerd, het is zeer in 't belang der boeren de wet te handhaven.

De veestapel is veel te groot doordat er geen afzet is en te veel voer, ook de graaninvoer en die van veekoeken is veel te groot. De voormannen vergaderen schier dagelijks om uit te vinden om nog zoveel mogelijk te redden, zo wordt reeds overwogen om een groot aantal melkkoeien op te ruimen. Deze kunnen echter niet zo op de markt gebracht worden, maar daar is dan de crisisvarkenswet. De veeproductie kan ook ingesteld worden op basis: meer uit eigen bedrijf voeren, dan is minder invoer nodig en dan de export, maar de prijzen zijn veel te laag, zo, dus de overtuiging wint hoe langer zo meer veld, dat de producten zullen moeten worden ingesteld op voorziening van 't binnenland. Aan de tarwewet hangt de melk vast, maar als de melk in het brood gaat komt de tarwewet weer in het gedrang, dit zou weer diverse moeilijkheden hebben, spr, wil slechts een denkbeeld geven van de moeilijkheden, waarvoor de landbouwvoormannen en de regering komen te staan.

In 't komende voorjaar en zomer moet een buitengewoon lage prijs van melk en zuivel worden verwacht. Spr. wil de gedachte weg werken, die bij velen sluimert om de wetten te boycotten. 't Zondigen moet de wereld uit; die hierin smokkelt besteelt zijn eigen stand. De boterproducenten hebben dit reeds voor, dat ze zelf onbelaste boter mogen gebruiken.

De heer **Lako** vraagt hoe het zou moeten gaan met de steunregeling der gemeenten als al dat vee, die 2.000.000 koeien, straks als vlees aan de markt komt; bij de gemeente zullen zo zoetjes aan de duiten voor de werklozen opgeruimd geraken, men zal daar aardig in 't gedrang gaan komen. Zouden de gemeenten, misschien is spr. er te vroeg mee, er eens over kunnen denken van die grote voorraden vlees te distribueren?

De heer Zwagerman zegt, dat dit idee reeds 1½ jaar geleden in de bedoelde kringen is rondgegaan en gelooft ook wel, dat op die wijze geconserveerd vlees is weg te werken, maar dan gaat de spekafname weer verminderen. Spr. noemt, menen wij 20 pCt, als melk bestemd voor menselijke consumptie, maar waarschuwt de boeren tegen onderlinge concurrentie op dit gebied, daar dit el-kander dood maken is.

De kwestie van melk in het brood te verwerken, is ook af te raden, immers het maalpercentage maakt al reeds 't brood duurder, vermenging der melk in het brood zal het nog duurder maken.

De heer **Becu** vraagt of nog verder gaan met zelfvoorziening onze positie op de wereldmarkt niet in gevaar zou brengen.

De heer Zwagerman meent, dat dan verlaging van het levenspeil nodig wordt. De Duitsers willen onze boter en eieren niet meer hebben, zelfs niet de boter tegen 60 cent; 't zit niet in concurreren,

het buitenland wil ons op hun markten buitensluiten, het wil zelfvoorziening.

De Voorzitter onderstreept nog eens de waarschuwingen van de heer Zwagerman en dankte deze voor zijn inleiding.

.....

Vergunning vereist voor de verkoop van consumptiemelk.

De *Crisis-zuivel-centrale* vestigt er de aandacht op, dat bij ministeriële beschikking van 16 maart 1933 is bepaald, dat in de gemeenten Aagtekerke, Arnemuiden, Biggekerke, Domburg, Grijskerke, Koudekerke, St. Laurens, Meliskerke, Middelburg, Nieuw- en St. Joosland, Oostkapelle, Ritthem, Serooskerke, Oost- en West-Souburg, Veere, Vlissingen, Vrouwepolder, Westkapelle, Zoutelande, met ingang van 26 maart 1933 voor het verkopen, vervoeren en afleveren van consumptiemelk en daarmee gelijk te stellen waren room, karnemelk, yoghurt enz.) een vergunning van de Crisis-zuivel-centrale vereist zal zijn.

Als consumptiemelk wordt ook beschouwd melk geleverd aan hotels, café's, restaurants, gestichten, kantoren, ziekenhuizen, bakkers, banketbakkers, bereiders van consumptie-ijs enz. Dit wil dus zeggen dat ieder grossier en handelaar in consumptiemelk, melkslijters, melkinrichtingen enz., die in bovengenoemde plaatsen hun bedrijf uitoefenen, hiervoor een vergunning moeten hebben, afgegeven door de Crisis-zuivel-centrale.

Aangezien hij, die op 26 Maart 1933 geen vergunning bezit, stagnatie in zijn bedrijf zou ondervinden, wordt belanghebbenden aangeraden, ten spoedigste de aanvraag voor een vergunning in te dienen. Deze aanvraag moet geschieden op een daarvoor vastgesteld formulier, welk formulier door ieder, die een vergunning wenst, zelfstandig schriftelijk moet worden aangevraagd bij de commissie van bijstand voor de **consumptiemelkregeling**, Oost-Indisch Huis te Middelburg. Deze formulieren kunnen daar ook worden afgehaald. Aan de bekende slijters worden ze per post toegezonden.

Uitdrukkelijk zij er op gewezen, dat boeren, die consumptiemelk aan melkinrichtingen, melkslijters, grossiers, enz. verkopen, geen vergunning behoeven aan te vragen. Wel is zulks nodig voor boeren, die de door hen gewonnen melk zelf aan verbruikers uitventen.

Nadere bijzonderheden omtrent de uitvoering van de consumptiemelkregeling zullen spoedig gepubliceerd worden.

Inlichtingen zijn verkrijgbaar op het kantoor van de rijkszuivelconsulent, Oost-Indisch Huis te Middelburg.

Smokkelen langs de Duitse grens.

De smokkelarij in Duitse margarine blijkt belangrijk verminderd. De verschillende categorieën van ambtenaren, die belast zijn met de uitvoering van de crisis zuivelwet, werken eendrachtig samen, zonder elkaar vliegen af te vangen, om de smokkelarij - en daaronder wordt niet verstaan het over de grens brengen van een pondje boter voor huiselijk gebruik - tot de kleinste mogelijke proporties terug te brengen.

In welingelichte kringen is men van meening dat de Duitse margarine-smokkel belangrijk is verminderd, blijkens de opgedane ondervindingen bij dag en nacht:

In de smokkelarij in vuurwapenen bestaat nog meer dan gewone activiteit.....

Steunmaatregelen voor den landbouw.

In aansluiting op hetgeen reeds gemeld is over de maatregelen door de drie centrale Landbouworganisaties en de F. N. Z. aan den minister voorgesteld om tot beperking van den veestapel te komen. verneemt de Msb., dat men zich de uitvoering aldus denkt, dat de inning van de heffing op het rundvleesch zou kunnen geschieden tegelijk met de invordering van den geslacht-accijns.

Hierdoor zouden de aan den maatregel verbonden kosten zoo laag mogelijk worden gehouden. Zooals gemeld, moet de opbrengst van de heffing dienen teneinde een fonds te vormen, waaruit de middelen geput kunnen worden om melkvee en toekomstig melkvee uit de markt te nemen. Mocht niet voldoende melkvee voor afs!achting worden aangeboden, dan zou naar de meering der organisaties de toeslag op de melk tot 80 pct. van de productie van vorige jaren kunnen worden beperkt om de boeren tot meer aanbod van melkvee te prikkelen. In ieder geval moet de melkveestapel worden verminderd. Dit is in verband met de tegenwoordige omstandigheden een gebiedende eisch.

Het overleg tusschen de drie centrale landbouworganisaties en de F. N. Z. bepaalt zich niet tot de melk en het vleesch alleen. De exportmoeilijkheden brengen de noodzakelijkheid met zich om tot een, zij het ook tijdelijke, nieuwe orienteering op landbouwgebied te komen. Het streven zal er daarbij op gericht moeten zijn, dat de producten van onzen landbouw zooveel mogelijk in eigen land worden geconsumeerd.

De huidige kaasproductie is echter veel te groot voor eigen consumptie. Daarom overweegt men, of hee niet mogelijk zou zijn de productie te verminderen en van de daardoor vrij komende melk boter te maken. Daar het percentage boter, dat door de margarine gemengd moet worden, van 25 pct. te verhoogen tot bij voorbeeld 50 pct. zou de grootere boterproductie kunnen worden gewerkt.

Deze en andere aangelegenheden maken op het oogenblik nog een onderwerp van bespreking uit russen de Centrale landbouworgani saties en de F. N. Z. Zoodra men tot overeenstemming is gekomen. zullen ook hieromtrent voorstellen aan den minister worden gedaan.

Kaas en Kaasmaken

BEPERKING DER KAASPRODUCTIE.

Met 30 % gedurende drie maanden,

Blijkens mededeeling van de *CrisisZuivel-Centrale* is Zaterdag 1 April een regeling in werking getreden, welke de strekking heeft om gedurende de maanden April, Mei en Juni de kaasproductie in fabrieken te beperken. De bedoeling is te komen tot een totale beperking van c.a. 30 pCt.

Een van de middelen ter bereiking van dit doel bestaat hierin, dat aan de bedrijven, welke aan deze productiebeperking medewerken, een toeslag zal worden uitgekeerd op de ondermelk, voor die hoeveelheden, welke aan de boerderijen worden teruggeleverd, boven hetgeen in de overeenkomstige maanden van 1931 van die bedrijven naar de boerderijen terug ging.

Het bedrag van den vorenbedoelden toeslag zal worden bepaald op grondslag van de kaaswaarde der ondermelk.

Om voor het ontvangen van den toeslag in aanmerking te komen, gelden de hieronder genoemde voorwaarden, welke de *Crisis-Zuivel-Centrale* zich voorbehoudt zoo noodig nader aan te vullen.

Voorwaarden voor den toeslag.

- 1) belanghebbenden aanvaarden de verplichting tot het voeren eener door de *Crisis-Zuivel-Centrale* voor te schrijven boekhouding;
- 2) de voor de veehouders bestemde ondermelk wordt als zoodanig en slechts met een door de *Crisis-Zuivel-Centrale* aan te geven denaturatiemiddel vermengd, aan de veehouders teruggeleverd;
- 3) belanghebbenden verbinden zich tot het afleveren van zoodanige hoeveelheden ondermelk, dat de kaasproductie gedurende de drie genoemde maanden zooveel mogelijk met de bedoelde 30 pCt. daalt, in dier voege, dat dit percentage als 'n gemiddelde wordt beschouwd en dat afwijkingen van 10 pCt. naar beneden en naar boven zijn toegelaten, gedurende onderdeelen van meerbedoeld tijdvak. Indien daartoe met het oog op den aard van het bedrijf aanleiding bestaat, kan de *Crisis-Zuivelcentrale* een afwijkend gemiddeld percentage goedkeuren. In dit verband zij opgemerkt, dat de *Crisis-Zuivel-Centrale* zich het recht voorbehoudt, om het beperkingspercentage te verlagen, bijaldien zij daartoe redenen aanwezig acht;
- 4) de zuivelfabrieken, welke zich onder de hier bedoelde regeling wenschen te plaatsen, doen afstand van de daaruit voortvloeiende voordeelen, indien ten genoegen van de *Crisis-Zuivel-Centrale* zou blijken, dat de gestelde voorwaarden onvoldoende in acht zijn genomen.

OFFICIEELE BEKENDMAKINGEN

Nieuw Melkbesluit

Burgemeester en Wethouders van Soest maken bekend, dat zij bij hun besluit van 4 April 1933, no. 1642 hebben besloten te bepalen, dat hun besluit dd. 13 Augustus 1929, ter uitvoering van art. 29 van het Melkbesluit voortaan zal luiden als volgt:

1. 1. Vervoer, het in voorraad hebben of behandelen van melk en-of melkproducten en van als zoodanig aangeduide waar door of vanwege hem, die liet bedrijf van melkverkooper uitoefent, mag in de gemeente niet plaats vinden zonder een door of vanwege den Burgemeester van de gemeente, waarin de melk en-of melkproducten en als zoodanig aangeduide waar worden verkocht, afgeleverd of rondgevent, te verlenen vergunning.
2. Behoudens het bepaalde in lid 2a . zal deze vergunning worden afgegeven, in- ~, dien het bedrijf van den melkverkooper ~ voldoet aan de eischen, in artikel 31 van ! het Melkbesluit Stbl. 1929, no. 43), laatstelijk stelijk gewijzigd bij Koninklijk besluit van 9 Februari 1933 (St.bl. no. 37), gesteld en hij schriftelijk juiste opgave heeft gedaan van de ligging van het perceel en de percelsgedeelten, waarin het bedrijf zal worden uitgeoefend, met vermelding of de melk en melkproducten geheel of ten deele zullen worden rondgebracht of gevent, dan wel alleen in tiet aangegeven p rceel zullen worden verkocht, alsmede welke behandeling of bewerking zij zullen ondergaan v or de aflevering aan de koopers.
- 2a. De in liet vorige lid bedoelde vergunning zal worden afgegeven, indien het bedrijf van den melkverkooper, dat onder ~ lid 1 van artikei 32 valt, voldoet aan de s in lid 2 van genoemd artikel 32 gestelde 1 ; eischen en de melkverkooper overigens' i heeft voldaan aan het bepaalde in lid 2 ~ van artikel' 29 van het bovengenoemd ? melkbesliitt.
- ; 3. De vergunning, bedoeld onder 1, vervalt, zoodra verandering is ingetreden ~ In den toestand overeenkomstig de ogpaven ven bedoeld in lid 2, of zoodra het bedrijf niet voldoet aan de eischen, waaraan ~ het volgens artikel 31, onderscheidenlijk ~ artikel 32, van bovengenoemd melkbesluit ; moet voldoen.
- f 3a. De Burgemeester of degene, die j vanwege den Burgemeester de vergnmning, 1 bedoeld in het eerste lid, uitrekt, is bevoegd deze vergunning in te trekken, indien niet te zijnen genoegen door den veri gunnlnghouder op eerste ttfnoodiging f wordt aangetoond;
- le, dat het bedrijf, waarvoor de vergunning nlnng is verleend, voor rekening van dien ~ vergunninghouder wordt uitgeoefend;
- 2e, dat personen, die met zijn voorkennis melk en-of melkproducten op zijn naam en-of voor zijn rekening verkoopen of rondventen en die niet in liet bezit zijn van een geldige te hunnen name luidende vergunning, als in het eerste lid bedoeld, bij hem In loondienst zijn.
4. De bepaling van het eerste lid is niet van toepassing:
 - a, op winkeliers, die geen andere melk en-of melkproducten verkoopen dan die, ~ voorzien van de aanduiding „gepasieurl seerd" of „gesteriliseerd" en-of „karne melkspap",-b. daar, waar de melk en-of melkproducten uitsluitend ter plaatse van verkoop worden gebruikt:
 - c, op den melkveehouder, die niet meet dan 20 liter melk per dag uitsluitend aan verbruikers, woonachtig in de onmiddellijke omgeving zijner hofstede, verkoopt, tenzij de liofstede gelegen Is

In de bebouwde kom;

d, op melk en-of melkproducten, welke als zoodanlg kennelijk bestemd zijn voor uitvoer.

De Soester 1933-04-21 DI-2

II. Te bepalen, dat de geldige vergunningen, welke vóór den datum van dit vesluit zijn uitgereikt, zullen gelden als vergunningen, uitgereikt op grond van het gewijzigde artikel 29 en dat daarop alle bepalingen van dit gewijzigde artikel van toepassing zijn.

Soest, 1 April 1933.

--o-

Burgemeester en Wetflouders van Soest maken bekend, dat bij hun besluit van 4 April 1933, krachtens art. 32 van het

melkbesluit (Stbl. 1929 no. 43), laatste. lijk gewijzigd bij Koninklijk besluit van 9 Februari 1933 (Stbl. no 37), is bepaald, dat hun besluit dd. 13 Januari 1931, ter uitvoering van artikel 32, le lid van het Melkbesluit voortaan zal luiden als volgt:

1. Vervoer, het in voorraad hebben of behandelen van melk en-of melkproducten en van als zoodanig aangeduide waar mag binnen deze gemeente door of voor hem, die na liet in werking treden van dit besluit:

a, een bedrijf van mélkverkooper heeft opgericht, door koop, huur, huurkoop of op andere wijze heeft overgenomen, heeft verplaatst of over deze gemeente heeft uitgebreid;

b. een bedrijf, dat niet voldoet aan de eischen, in lid 2 van dit besluit gesteld, door een ander doet uitoefenen;

e. in of ten behoeve van een gevestigd bedrijf van melkverkooper al dan niet geheel afgesloten ruimten voor het in voorraad houden of behandelen van melk enof melkproducten in gebruik heeft genomen, opgericht, ingericht ot gewijzigd; slechts plaats vinden, indien het bedrijf voldoet aan de eischen in lid 2 van dit besluit gesteld.

2. De eischen, bedoeld onder 1, zijn:

le, dat moet zijn voldaan aan de eischen, In artikel 31, eerste lid, onder b en c, van het melkbesluit (Stbl. 1929, no. 43), laatstelijk gewijzigd bij Koninklijk besluit van 9 Februari 1933 (Stbt, no. 37), gesteld;

2e, dat de aanvrager door huur of eigendom voor zijn bedrijf de beschikking moet hebben over een bij hem voor zijn melkbedrijf In gebruik zijnden winkel, die zich bevindt aan de zijde van den openbaren weg, waarvan de vloeroepeprvlakte niet kleiner is dan 10 vlerk. M. en de hoogte op eenige plaats in den winkel niet minder -bedraagt dan. 2,5 . M., welke winkel voor, geen andere doeleinden gebruikt magwor-' den, dan waarvoor vergunning Is verleend. De winkel moet door middel van een deur van den openbaren weg onmiddellijk toegankelijk zijn, aan de zijde van den openbaren weg voorzien zijn van één of meer vensters, kennelijk ingericht zijn voor den verkoop van melk in het klein en voor het publiek eiken werkdag gedurende ten minste 5 vur toegankelijk zijn.

Door B. en W. der ;emcentc, waarin de melk wordt verkocht, afgeleverd of rondgevent, kan onder het stellen van voonvaarden aan ten hoogste drie melkverkoopers het recht worden toegekend te zamen de beschikking over s!.^.^hts éénwinkel te hebben;

3e, een doelmatige inrichting om melk !koel te houden, bestaande uit een bak Imet inhoudsmaat van ten minste 0,1 M3 en met vasten aan- en afvoer van koelwater;

4e. (lat het bedrijf niet mal; of niet zal mogen worden uitneoeff^nd in lokalen of ruimten:

- a. waarin zich deuren bevinden, welke onmiddellijk toegankelijk geven tot privaten of urinoirs;
 - b. waarvan de wanden, niet uitzondering van deuren en ramen, niet van steen zijn;
 - c. die zoodanig gelegen zijn, dat zij van den openbaren weg af niet te bereiken zijn, zonder te gaan door keukens of voor woning bestemde ruimten;
 - d. waarvan de gezamenlijke raamoppervlakte minder dan 118 van de vieroppervlakte bedraagt;
 - e. welke dof rieken of waarvan de wanden vochtig zijn;
 - f. waarvan de vloer van den winkel meer dan 0.50 M. beneden de straathoogte vóór het perceel of meer dan 1.50 M. daarboven ligt;
- 5e. dat het bedrijf moet worden uitgeoefend op erven, voorzien van zoodanige harde en effen vloeren, dat badervcontreiniging voorkomen wordt:
- 6e, dat het bovenblad van de toonbank moet zijn vervaardigd van een materiaal, dat geen vocht doorlaat of opneemt.
3. Van het voorschrift onder 1 kan door of namens den burgemeester der gemeente, waarin de melk wordt vcrhocht, afgeleverd of vervoerd, ontheffing worden verleend aan melkveehouders, die bij liet In werking treden van artikel 32 van bovengenoemd melkbesluit in de gemeente, waarin dit artikel van toepassing is verklaard, tevens het bedrijf van melkverkooper uitoefenden.
4. Dit besluit is daar niet van toepassing, waar de melk en-of melkproducten uitsluitend ter plaatse van verkoop worden gebruikt. Dit besluit is niet van toepassing op melk en-of melkproducten, welke als zoodanig kennelijk bestemd zijn voor uitvoer.

Nederlandsche rundveestapel inkrimpen; maar hoe!¹⁸

Geen Nederlandsch kapitaal vernietigen.

Men heeft geadviseerd, zo spoedig mogelijk een hoeveelheid vers gekalfde koeien en hoogdrachtige koeien door de Regering te doen overnemen en als het dan niet lukt, deze elders te plaatsen, bijvoorbeeld in Rusland en bijvoorbeeld door middel van ruilhandel tegen toch al van daar komende granen, als dit niet lukt, ze dan maar af te slachten en er conserven van te maken.

Als voordeel brengt dit mee, dat zulks direct de verwachten melkstroom doet verminderen en dat tegenwoordig dergelijke koeien van niet te beste kwaliteit uiterst goedkoop zijn; men spreekt zelfs van ongeveer *f* 125.

Hiermee heeft men dan ook al het goeds van deze maatregel gezegd, die in mijn oog een zeer donkere tegenzijde heeft.

Men moet hierbij namelijk wel bedenken, dat genoemde dieren op het meest waardige van de lactatieperiode zijn, omdat ze het meest gekost hebben tijdens de tijd van geringe opbrengst en van droogstand. dien ze achter de rug hebben.

Het afslachten van deze dieren is dus verwoesten, vernietigen van een stuk Nederlands kapitaal. Wat die dieren thans kosten, in geld uitgedrukt, en of er al wat geld van consument naar producent verhuist, verandert hieraan niets.

Er komen echter nog meer nadelen bij, al zijn deze niet zó gewichtig als de eerst genoemde.

Dr. Posthuma heeft dezer dagen gezegd, dat men van wrak vee geen conserven moest maken, omdat dit al een soort vooroordeel bij de consumenten zou scheppen. Hetgeen zeer juist is. Maar nu is het vlees van verse en van hoogdrachtige koeien om het hoog watergehalte, ook al niet best om goede conserven te maken.

Als derde nadeel mag wel degelijk genoemd worden, dat genoemde maatregel zo onnatuurlijk mogelijk is, zo geheel in flagrante strijd, met wat in het gewone bedrijf geschiedt. Het kan niet uitblijven, of dit zal zich op de een of andere wijze zeer sterk wreken.

Vet en melk uit den omloop nemen!

Dit kan geschieden door:

- a) Door het verbod van andere dan volvette kaas te fabriceren gedurende een zekeren tijd bijv. 6 á 8 maanden naar gelang het nodig is. Volvette kaas laat zich best bewaren, waardoor zij geleidelijk kan worden gespuid.
- b) Door prijs-garanderen van met volle melk gemeste kalveren. Bedoeling is daarbij drie kwaliteiten te onderscheiden : eerste kwaliteit vaarskalveren en tweede kwaliteit stierkalveren en tweede kwaliteit vaarskalveren; 3e de rest.

Hierbij worden per kalf 1200 liter vollen melk benut. Het méér geven voor vaarskalveren moedigt het mesten daarvan aan. De veehouder zal dus zelf al aan strengere selectie doen

18 Commentaar van Rijksveeteeldconsulent voor Limburg op overheidsplannen ??

voor wat hij aanhoudt voor de fok.

Goed gemeste kalveren laten zich gekoeld prachtig bewaren tot de kalfarme-periode waarover straks.

Mij dunkt, dat het potje, verkregen uit verhoogde accijns, beter besteed is aan prijsgarantie voor goed gemeste kalveren dan voor conserven van hoogdrachtige of verse koeien.

- c) Door verplicht standaardiseren van de consumptiemelk op 3,3 pct. vet. De warenkeuringsdiensten moeten hun „*principiële*” bezwaren maar een tijdje laten rusten. De consumenten waren er wel bij! Ik zou een standaardiseren op 3,5 pct. nog liever zien, mede omdat deze volgens de medici voor vele gebruikers de gezondste is, maar dit zal voor de kleinste bedrijven te bezwaarlijk worden.

Opruimen van de ondermelk.

Met het oog hierop zou een prijsgarantie van ondermelk-poeder zeer gewenst wezen en wel een dusdanige, dat er grote drang ontstond, tot het vervaardigen daarvan, zodat bestaande fabrieken met verdubbelde krachten gingen werken en nieuwe (liefst coöperatieve) werden opgericht. Bij bestaande zuivelfabrieken zou men beter van „*ingericht*” kunnen spreken.

En nu moet ik hierbij wel aan ‘s lands grenzen raken. Ik had dat zoveel mogelijk willen vermijden, anders was ik begonnen met er op te wijzen, dat we de 10 miljoen K.G. vlees, die in 1932 nog ingevoerd werden, heus niet nodig hebben.

Met het drogen van de ondermelk, of liever met het garanderen van de prijs van ondermelk poeder moet wel haast gepaard gaan verbod of beperking van invoer van vleesmeel, eiermeel en vischmeel.

De ondermelkpoeder kan prachtig dienen ter vervanging van deze drie meelsoorten in de samengestelde kippen- en varkensvoerders. En al zou de ondermelk-poeder dan ook iets duurder uitkomen, dan maakt dit per 100 KG. mengvoer toch nog maar zeer weinig door het betrekkelijk gering procent daarin benodigd.

Ook de toeslag aan zuivelfabrieken voor het meerdere aan ondermelk, dat aan de veehouders wordt teruggegeven boven de gewone hoeveelheid, zal goed werken. Ik meen, dat men in deze richting al enigszins maatregelen treft.

Verplichte beperking van de teelt.

Tot nu toe besprak ik enkele maatregelen tot verwerking van de direct te verwachten stroom melk.

Behalve dan van wat ik zei over het mesten van koekalveren, hetgeen een teeltbeperking zal bevorderen.

Toch zal een verbod noodzakelijk blijken van het te laten dekken gedurende een zekeren tijd (bijv. 6 a 8 maanden, naar gelang nodig) van een deel van het fokmateriaal (bijv. de helft, ook al weer naar gelang nodig is).

Groote voordeelen brengt deze regeling mee, onder andere:

- a) Een selectie door de veefokker zelf, waarbij hij dus rekening kan houden met alle eigenschappen van zijn dieren; een selectie, die zich niet alleen bepaalt tot het laten dekken van

de beste dieren, maar die ook bevordert het opruimen van de minderwaardige andere dieren en van het minderwaardig jongvee (minder goede *opbrengsters*. van minderwaardige afstamming, reagerende dieren, dieren die moeilijk drachtig zijn te krijgen, enz. enz), omdat al deze dieren veel te duur worden, indien men ze pas over zoveel en zoveel maanden kan laten dekken;

- b) Bij verstandige toepassing kan er een betere verdeling van zomer en wintermelk verkregen worden;
- c) Minderwaardige jonge en oude stieren worden in de tijd van slapte (bedoelde 6 á 8 maanden) eerder opgeruimd.

Ik sprak van „*verstandige toepassing*” en dan doel ik vooral op de datum, waarop men de teeltbeperking dus waarop men de periode van 6 a 8 maanden laat beginnen.

Men dient hierbij rekening te houden met de verschillen in de bedrijven. Zo bestaan er veel bedrijven, waar de lactatieperioden niet over het gehele jaar verdeeld zijn, maar waar men de koeien slechts in een paar maanden laat kalven. Vaak met speciale bedoeling om in en rondom mei de meeste melk te hebben tot het vervaardigen van de beste volvette kaas. Het spreekt vanzelf, dat de gebruikelijke dektijd van die streken slechts voor een deel in de bedoelde 6 á 8 maanden van teeltbeperking mag vallen.

Daarna toepassing van gewijzigd plan-Wibbens.

De bijkomstige vraag rijst als vanzelf, of na de periode van teeltbeperking de gelegenheid niet mooi is, om het gewijzigd plan-Wibbens omtrent verplichte stierenkeuring in werking te stellen. (Zie omtrent die wijzigingen mijn artikel in „De R K. Boerenstand” van 9 Maart j.l.).

Maar dan met dien verstande, dat die verplichting ook van toepassing is op stieren voor gebruik in eigen bedrijf.

Toen het enkel ging om veeverbetering, was ik er tegen, dat verplichte stierenkeuring ook van toepassing op laatgenoemde stieren zou worden, omdat geen voldoende redenen aanwezig waren naar mijn mening, om zo diep in het eigendomsrecht in te grijpen. Wordt die keuring echter tevens dienstbaar gemaakt aan teeltbeperking, dan verandert dit geheel.

Ir. JACQ. TIMMERMANS.

DE BEPERKING DER KAAS PRODUCTIE.

Nieuwe bepalingen Inzake de ondermelk.

De *Crisis-Zuivel-Centrale* brengt het volgende onder de aandacht van belanghebbenden: Gebleken is dat de regeling met betrekking tot beperking van de kaasproductie, zooals deze op 31 Maart en 7 April werd gepubliceerd, ten aanzien van bepaalde zuivelfabrieken bezwaren oplevert ten gevolge van het feit, dat in die regeling werd bepaald dat de ondermelk, welke ten gevolge van de bedoelde beperking vrijkomt, tegen den vasten prijs van f 0,0025 per K.G. aan de veehouders zou moeten worden teruggeleverd.

Gebleken is, dat dit voorschrift niet steeds aansluit op de in de praktijk bestaande verhoudingen, doordat b.v. vele fabrieken de ondermelk gratis aan de veehouders plegen terug te leveren; de ondermelk, voor zoover benodigd voor de kaasbereiding, van de melkleveranciers terugkopen; de ondermelk aan de melkleveranciers gewoon zijn terug te leveren tegen prijzen hooger dan f 0.0025 als vorenbedoeld, b.v. $\frac{3}{4}$ of 1 cent per K.G.

In verband hiermede is thans bepaald: Het gratie terugleveren van ondermelk wordt toegestaan, mits de betrokken fabrieken gewoon waren zulke te doen en deze bereid en in staat zijn op eenigerlei wijze het daardoor optredend gemis aan overtuigingsmateriaal aan te vullen.

Dat voor teruggeleverde ondermelk een prijs van tenminste f 0,25 per 100 K.G. in rekening zal worden gebracht. Voorts: Dat de gelegenheid voor de beperking zal worden gegeven niet bepaaldelijk voor de bekende periode van drie maanden, maar, zoo noodig, ook voor bepaalde maanden van deze periode, zulks opdat de regeling zich zoo goed mogelijk aanpast aan de in de praktijk voorkomende verhoudingen. Dat aan alle ondermelk, welke door de deelnemende bedrijven aan de melkleveranciers wordt teruggeleverd (dus niet slechte het gedeelte, dat als gevolg van de productiebeperking vrijkomt), zal moeten worden toegevoegd de voorgeschreven hoeveelheid phenolphtaleïne-oplossing.

De termijn voor aangifte tot deelneming aan de hierbovenbedoelde regeling is in verband met een en ander verlengd, tot 26 April.

De hachelijke toestand van onze zuivelexport.

Het bestuur van den Algemeenen Nederlandschen Zuivelbond (F.N.Z.) heeft zich, gezien den hachelijken toestand, waarin de zuivel-export verkeert, met een uitvoerig adres tot den Minister van Economische Zaken en Arbeid gewend.

Resumeerende komt het adres, dat voorzien is van verschillende cijfers en berekeningen, tot de volgende conclusies:

- a) dat er in de *Crisis-Zuivelwet* nimmer eenige zekerheid voor het bereiken van een bepaalden richtprijs der melk heeft gelegen, daar deze afhankelijk is van den grondprijs der melk en deze weer afhangt van den buitenlandschen prijs der producten;
- b) dat de huidige *Crisis-Zuivelwet*, waarin mengen van boter en margarine wordt voorgeschreven, geen uitkomst biedt voor de moeilijkheden, waarin onze veehouderij zich thans bevindt, integendeel, het hooge mengpercentage, waartoe men is moeten overgaan, heeft groote schade voor het veehoudersbedrijf, nu en in de toekomst, veroorzaakt, doordat wij hiermede ons boterafzet gebied in het binnenland vernietigen;
- c) dat het beperken der margarineproductie voor binnenlandsch gebruik dient vóór te gaan bij een gedwongen inkrimping van den melkveestapel, omdat de margarine slechts een aanvullend product is, uit buitenlandsche grondstoffen vervaardigd en de beteekenis dezer industrie en de aanverwante bedrijven in de verste verte niet opweegt tegen het belang, dat tienduizenden veehouders bij een goed afzetgebied hunner boter in het binnenland hebben;
- d) dat een verlaging der boter- en margarineprijzen zeer gewenscht is en een vereenvoudiging van het heffing- en toeslagstelsel volgens de *Crisis-Zuivelwet* ernstig overweging verdient.

Adressant verzoekt, deze punten in een buitengewone audiëntie met den minister te mogen bespreken.

RECHTSZAKEN - I

Rechtbank te Middelburg.

Een andere Zuivelkwestie.

De Ambtenaar van het O.M. bij het Kantongerecht was in hoger beroep gekomen tegen de navolgende vonnissen door de Kantonrechter gewezen:

P. J. P., 39 jaar, landbouwer te Ossenis; H. H. v.d. V., 49 jaar, landbouwer te Clinge; H. B., 56 jaar, landbouwer te Hontenis; C. de P., 60 jaar, te St. Jansteen; R. F. v. H., 60 jaar, landbouwer te St. Jansteen; A. L., 63 jaar, landbouwer te Koewacht; H. P., 31 jaar, melkveehouder te St. Jansteen; A. R., 30 jaar, landbouwer te St. Jansteen; C. H. wed. E. de P., 63 jaar, te Clinge; K. L. de G., 37 jaar, landbouwer te St. Jansteen; A. S., 61 jaar, landbouwer te St. Jansteen.

Genoemde verdachten waren allen door de Kantonrechter vrijgesproken van de hun ten laste gelegde overtreding, nl. als boterproducenten niet nauwkeurig aantekening houden omtrent bedrijf en gebruik van de hun verstrekte merken overeenkomstig de door de Crisis Zuivel Centrale gezegde voorschriften.

De Kantonrechter overwoog destijds dat niet is bewezen dat verdachten waren „*erkend*” belanghebbende als boterproducenten, en dat voorschriften door de crisiscentrale werden gegeven in wettelijke vorm als bij de dagvaardingen is gesteld.

Verdachten waren geen van allen verschenen. De Officier van Justitie eist voor allen: Vernietiging van het vonnis waarvan beroep en veroordeling tot een geldboete van f 40 of 20 dagen hechtenis.

RECHTSZAKEN - II

Rechtbank te Middelburg.

- P. V., 34 jaar, landbouwer en melkslijter te Koudekerke, en A. K., 47 jaar, veerman te Arnemuiden, waren in hoger beroep gekomen tegen een vonnis van den Kantonrechter te Middelburg waarbij zij wegens het vervoeren en afleveren van consumptiemelk zonder vergunning van de Crisis Zuivel Centrale, werden veroordeeld tot een geldboete van f 10 of 5 d. h.

Verdachten waren verschenen en erkenden de hun tenlaste gelegde feiten onder mededeling dat zij zich alsnog als lid hadden opgegeven doch dat hun dit was geweigerd.

Getuige Zwagerman, Zuivelconsulent te Middelburg verklaarde dat het worden van lid berust bij de Zuivelcentrale. Op een vraag waarom verdachte geen lid konden worden is get. van mening dat deze handelingen hebben verricht die de Zuivelcentrale wettigen te weigeren om lid te worden.

De president is van mening dat deze verdachten niets hebben misdreven.

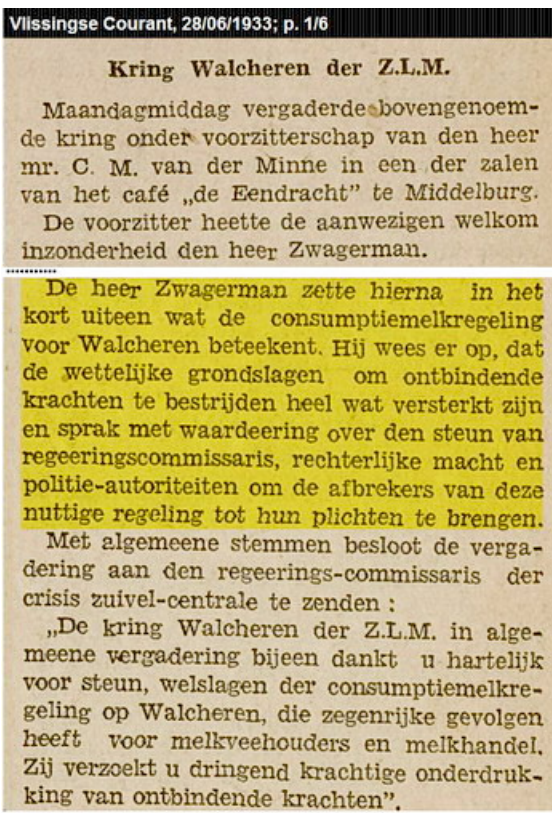
De get. S. verklaarde dat er aanvankelijk 3 personen waren die geen lid wensten te worden, nl. in Arnemuiden, Zoutelande en Vlissingen. Door de invloed van die mensen is de melkprijs gezakt op 7 à 8 cent de liter.

De President merkt op dat verdachte V. na 26 maart zijn verplichtingen heeft willen nakomen. De Officier van Justitie aan het woord komende, is van mening dat het vonnis van de Kantonrechter juist is geweest, verdachten mochten niet verkopen zonder vergunning. Spr. wil deze zaken in het juiste licht bezien, er is z.i. toch iets stuitends. Men heeft een regeling getroffen die niet inhoudt, dat men aan de prijs gebonden is, mits men afdraagt aan de Zuivelcentrale. Spr. vindt dit misschien maatschappelijk sociaal niet wenselijk, doch men moet de vrijheid hebben.

Spr. wil dan ook de minimum boete eisen, en vraagt bevestiging van het vonnis waarvan hoger beroep met uitzondering van de straf f 0.50 of 1 d. h.

De verdediger van verdachten, mr. F. W. Adriaanse, zegt dat de Kantonrechter in de afgelopen week een soortgelijke zaak heeft behandeld en in deze zaak aan de verdachte geen straf heeft opgelegd.

Op een vraag van de President aan get. Z. of verdachte thans een vergunning kunnen krijgen deelt Z. mede, dat hij daarop niet afwijzend zal adviseren.

Natuurboter en margarine....

Ingezonden

Beider positie.

Vroeger hebben we uitvoerige mededeelingen geplaatst over bezwaren van de margarine-industrie tegen een hooger percentage van vermenging harer productie met natuurboter.

In de N. R. Ct. lazen wij een ingezonden stuk van R., die zich evenzeer tegen deze menging kant, maar uit een ander gezichtspunt. Hij hoopt, dat de regeering zich zal wachten verder te gaan op dezen weg om van den veehouder te maken een melkknecht van de margarineindustrie. Hij bespreekt dit nader als volgt:

„Het is immers een feit, dat er zonder een *crisis-zuivelwet*, waarbij we dus boterprijzen hadden gekregen gelijk aan den wereldmarktprijs van e.a. 50 ct, per kg. geen margarineindustrie meer mogelijk zou zijn geweest, omdat dan eenieder deze goedkope natuurboter zou hebben verkopen.

Het is dus een feit, dat de *crisiszuivelwet* de margarine-industrie heeft gered, zelfs nog flink winstgevend heeft gemaakt, terwijl ze de veehouderij met verlies heeft laten werken. Maar dat is niet het ergste. Gevaarlijker is het, dat de margarine de grenzen van haar historische bestemming (d.i. aanvulling der spijsvetten naast natuurboter) heeft overschreden en thans door het menggebod op de plaats der boter is gaan zitten. In deze wettelijk gesanctioneerde bevoorrechtiging van de margarine productie ligt een groot gevaar voor den toekomstigen boterafzet, omdat de hooge boterprijs dwingt tot het eten van het mengproduct en omdat het consumeeren van dat mengproduct de waardeering van het zuivere natuurproduct doet verminderen.

Het komt ons daarom juist en billijk voor, dat de georganiseerde zuivelboeren dezen toestand willen beëindigen en in plaats van een menging met 40 pct. margarine naast een afslachting van een groot deel van hun veestapel, een beperking van de margarine-productie vragen op 50 pct., waarnaast het werkelijk overtollige vee zou kunnen worden afgezet met steun van de overheid.

Dan blijven de bedrijven intact, wordt de margarine weer het aanvullend spijsvet en laten we onzen waardevollen veestapel ongeschonden”

We moeten natuurlijk nooit uit het oog verliezen, dat het hier gaat over noodmaatregelen, die zoo spoedig mogelijk weer uit de wereld moeten, maar ook niet spoediger dan mogelijk is.

De toestand, dien de inzender in de N. R. Ct, ontwikkelt. is zeer zeker overeenkomstig de waarheid Het kunstmatig duur maken der natuurboter vermindert haar aftrek en op vele tafels, waar ze vroeger verscheen, zal ze niet terugkeeren.

Verbetering positie der rundveehouderij.

Ten volge van de op 16 Maart j l. gehouden besprekingen hebben de drie centrale landbouworganisaties (t.w. de *Christelijke Boeren- en Tuindersbond* in Nederland, De *Katholieke Nederlandsche Boeren en Tuindersbond* en het Kon. Ned. Landbouw Comité) en de Algemeene Nederlandsche Zuivelbond (F.N.Z.) op 27 Met j l. te 's Gravenhage op nieuw een bijeenkomst gehouden ter bespreking van de maatregelen welke moeten worden genomen tot verbetering van de positie der rundveehouderij.

De vergadering vereenigde zich met de navolgende conclusies.

Het is in verband met het huidige botervraagstuk noodzakelijk, dat de afzet van margarine in het buitenland beperkt wordt ter geheele of gedeeltelijke vervanging van het menggebod teneinde het binnenlandsch verbruik van boter als zoodanig zooveel mogelijk te bevorderen.

Vrijwillige inkrimping van den veestapel door middel van het stellen der mogelijkheid, om het overtollige vee tegen loonenden prijs uit de markt te nemen, is noodzakelijk.

Tegelijkertijd dienen maatregelen genomen te worden om uitbreiding van den eenmaal ingekrompen veestapel te voorkomen.

Langer verhaal over vee vermindering niet over genomen...

De betekenis van het Nederl. veehouders- en zuivelbedrijf.

In verband met hetgeen den laatsten tijd in vergaderingen besproken en in artikelen geschreven wordt over de veehouderij en zuivelbereiding in ons land, kan het zijn nut hebben, enkele statistische gegevens en vergelijkingen te vermelden, die eenig inzicht geven in de betekenis van dezen tak van volksbestaan.

Volgens in 1932 door de *Crisis-Zuivel-Centrale* verzamelde gegevens in verband met de uitkeering per koe volgens art. 22 der *Crisis Zuivelwet*, zijn er in ons land 201.669 boerenbedrijven, waarop melkvee gehouden wordt. Nemen wij aan, dat op de helft dezer bedrijven de melkveeteelt de uitsluitende of verre weg overwegende bron van inkomsten is de verhouding grasland tot akkerbouw- en tuinbouwgrond is in ons land als 6 : 5, dan kan men dus zeggen, dat er rond 100.000 boeren met hun gezin, direct in de melkveehouderij hun volledig bestaan vinden.

Het aantal melkkoeien wordt door de C.Z.C. berekend op ruim 1.338.000 dat is dus bij 100.000 bedrijven 13 koe per bedrijf. Op een melkerij bedrijf met 13 koeien kan men rekenen dat de boer met zijn gezinsleden het werk kunnen verrichten.¹⁹

Rekenen wij elk gezin op 5 personen, dan zijn er dus in het melkveehoudersbedrijf rond 500.000 personen werkzaam.

Volgens de bedrijfstelling van 1920 zijn er in het zuivel- en melkproductenbedrijf rond 14.400 mannen en 600 vrouwen werkzaam.

Nemen wij aan dat er van deze 14.400 mannen 10.000 gezinshoofden zijn, die elk twee niet voor derden arbeidende personen te hunnen laste hebben, dan leven er dus uit deze bedrijven $30.000 + 4.400 + 600 = 35.000$ personen, zoodat er in directen zin uit het melkveehouders- en zuivelbedrijf 53.000 personen leven.

Hoeveel personen er indirect, geheel of ten deele, uit deze bedrijven leven, is niet bij eenige benadering te becijferen. Denken wij slechts aan het vervoer en den verkoop der producten totdat deze bij den consument zijn aangeland, aan het maken van werktuigen en gereedschappen, voor de boerderijen zoowel als voor de zuivelfabrieken, aan het verhandelen en het vervoeren van het vee enz., dan beseffen wij, welk een belangrijk deel, vooral van de plattelandsbevolking, direct of indirect van het veehouders- en zuivelbedrijf afhankelijk is en van welke betekenis deze bedrijfstak voor de werkgelegenheid in ons land is.

Dit komt nog in een duidelijker licht te staan, wanneer men een vergelijking maakt met andere belangrijke takken van volksbestaan, zooals b.v. de mijnbouw met ruim 36.000, de textielindustrie met 54.000 en de metaalindustrie en de scheepsbouw met rond 67.000 personen. Ook indien men op deze 4 cijfers een vermenigvuldiging toepast om te komen tot het totaal uit deze industrieën levende personen, komt men steeds tot getallen, die beneden die van het veehouders- en zuivelbedrijf blijven.

¹⁹ Is veel te hoog..... in oostelijk Brabant was dit in 1935 ca. 3,3 (J.C. Dekker) (ZHN.)

De totale melkproductie wordt in ons land berekend op 4.400 miljoen k.g. Rekenen wij deze op een bruto waarde van 8 ct. per kg., dan vertegenwoordigt deze dus een inkomen voor 535.000 menschen van 352 miljoen gulden. De boeren ontvangen daarvan echter thans niet meer dan gemiddeld 3½ cent per k.g., zoodat hun gezamenlijk inkomen 154 mill. gld. is, waarvan zij met 500.000 personen moeten leven en waarvan zij al hun bedrijfskosten nog moeten betalen.

Waar het op het oogenblik vooral de vraag is, of tot een gedwongen inkrimping van den melkveestapel moet worden overgegaan omdat wij te veel boter produceeren, dan wel, dat het daaraan voorafgaand tot een beperking der margarineproductie voor binnenlandsch gebruik moet komen, is het van belang te weten, welke beteekenis de boter zoowel als de margarine voor het volksinkomen van ons land hebben.

En aangezien natuurlijk voor een productieregeling als de onderhavige alleen het voor het binnenland bestemde deel der boter zoowel als der margarine in aanmerking kan komen, zullen wij bovenstaande vraag ten aanzien van het binnenlandsche debiet van beide producten hebben te beantwoorden.

In 1931, het laatste jaar, dat nog sprake was van een vrije markt, bedroeg de boterproductie, volgens de opgaven der Rijkszuivelinspectie, 84,8 mill. kg. Hiervan werd 29.7 mill. kg. (netto) geëxporteerd. Voor binvenlandsch verbruik was dus beschikbaar 55.13 mill. kg. De gemiddelde kleinhandelsprijs voor boter in dat jaar kan op 1,67 gld. per kg. worden gesteld, zoodat de opbrengst van dit binnenlandsche deel der Nederlandsche boterproductie 92 1 mill. gld. was.

Teneinde te weten, welk deel hiervan in het binnenland „verdiend” is, moeten wij er van aftrekken de waarde der voor de veehouderij gebruikte grondstoffen in den vorm van ingevoerde kunstmest en veevoeder of van de ingevoerde grondstoffen voor de in Nederland gevestigde bedrijven, welke veevoeder of kunstmest maken, alsmede de waarde van die hulpstoffen en hulpmiddelen voor de boterbereiding en verkoop, welke uit het buitenland, in welken vorm van afwerking ook, zijn geïmporteerd.

De ingevoerde waarde in de bij het melkveehoudersbedrijf gebruikte kunstmeststoffen en veevoeder is door ons, na raadpleging van deskundigen, langs directen en langs indirecten weg becijferd. Daarbij bleek, dat deze invoerwaarde, voor wat de totale boterproductie betreft, in 1931 29.6 mill. gld. moet bedragen hebben.

Voor het kwantum melk, dat voor de boterbereiding voor het binnenland gebruikt werd, beteekent dit dus $55,1 - 84,8 \times 29,6$ mill. Gld. = 19.2 mill. gld. Houdt men voorts rekening met de opbrengst van de uit deze boterbereiding vrijkomende ondermelk, welke in 1931 11.9 mill. gld. opbracht: dan komt van bovenstaand bedrag $92,1 - 92,1 + 11,9$ ofwel 89 pct., dus 17,4 mill. gld. in aftrek van de uiteindelijke opbrengst der in het binnenland afgezette boter.

Tenslotte moet men op dit bedrag nog in mindering brengen, hetgeen er bij de bereiding en den verkoop dezer boter als buitenlandsch inkomen is te beschouwen. Volgens de ons hieromtrent beschikbare gedetailleerde gegevens, bedroegen de fabricage- en verkoopkosten, voorzoover deze zouden kunnen ontstaan uit het verbruik van artikelen, welke geheel

of voor een deel uit den vreemde werden geïmporteerd, zooals steenkolen, machines en werktuigen, verpakkingsmateriaal, etc. in 1931 pl.m. 15 pct. der totale bedrijfskosten. Nemen wij aan, dat in zuivelfabrieken toen gemiddeld 40 pct. der verbruikte steenkool, 30 pct. der machines en gereedschappen en 70 pct. van het verpakkingsmateriaal uit het buitenland afkomstig was, dan berekenen wij, dat er uit dezen hoofde nog 0,75 gld. per 1000 Liter verwerkte melk (37 kg. boter) ofwel 2 cent per kg. boter of op de voor het binnenland in 1931 bestemde Nededandsche boterproductie een bedrag van 55,1 mill. x 2 cent of 1,1 mill. in mindering moet worden gebracht.

Hieruit zien wij dus, dat in 1931 de netto in het binnenland verdiende waarde bij de boter 92.1 mill. gld. minus 17.4 mill. gld. minus 1,1 mill. gld. of 73,6 mill. gld. bedroeg.

Ten aanzien van de margarine kunnen hieromtrent de volgende gegevens dienen.

De matgarineproductie bedroeg in 1931, volgens de opgaven van het Centraal Bureau voor de Statistiek, 111.3 mill. kg. Hiervan werd met binnenlandsche bestemming verkocht 66,2 mill. kg. De doorsnee kleinhandelsprijs van margarine bedroeg in 1931 f 0,70 per kg., zoodat de in het binnenland verkochte margarine 4613 mill. gld. opbracht.

De inkoopwaarde der plantaardige en dierlijke vetten en oliën voor de margarineproductie bedroeg, berekend uit bovengenoemde gegevens, 29,2 mill. gld. Wij meenen, op grond van een vergelijking met de volgens de handelsstatistiek voor 1931 ingevoerde hoeveelheden en waarden aan walvischtraan, soya- en grondnotenolie, e.a. margarinegrondstoffen, aan den hoogen kant te zijn, wanneer wij, om tot de ingevoerde waarde bij de margarineproductie te komen, van de opgegeven inkoopwaarde nog een bedrag van 4 mill. (voorin Nederland verdiende vrachten) en van 1½ miljoen (voor in Nederland verdiende verwerkingskosten) aftrekken en berekenen dan 29,2 mill. minus 5.5 mill. of 23,7 mill. gld. ingevoerde waarde bij een totale margarineproductie van 111,3 mill. kg., dat is 14,1 mill. gld. op het kwantum margarine, dat in het binnenland werd afgezet.

Om tot de als Nederlandsch inkomen toegevoegde waarde te komen, moet natuurlijk nog in aftrek gebracht worden het gedeelte der fabricage- en verkoopkosten, voor zoover dat ontstaan is wegens het verbruik van ingevoerde hulpstoffen en machines. Hoeveel dit bedraagt, is door ons bij geen benadering te bepalen. Wel kan men zeggen, dat het aandeel van machines en verpakkingskosten bij de margarineproductie zeer groot is.

Stellen wij thans tegenover elkaar, wat er in 1931 aan de door de boterproductie en door het margarinebedrijf, voor zoover beide voor de binnenlandsche markt werkten, in Nederland aan inkomen gevormd is, dan blijkt dit voor de boter te bestaan uit 73,6 mill. gld. (ofwel f 1,34 per kilo) terwijl dit inkomen uit de margarine zeker minder is dan 32,2 mill. gld. of in elk geval nog geen 49 ct. per kilo.

Bij een productiebeperking van de margarine gaat er dus volgens dezen maatstaf aan in Nederland verdiend inkomen teloor een bedrag van de helft tot een derde deel van wat anders bij een inkrimping van den melkveestapel het gevolg zou zijn.

Tenslotte moet, teneinde de belangen, welke hier op het spel staan goed tegen elkaar te kunnen afwegen, op nog een ander punt gewezen worden.

Boven werd voor beide verbruiks artikelen in Nederland de hier te lande verdiende waarde berekend. Doch het is nog lang niet hetzelfde te spreken van op Nededandschen bodem verdiend inkomen en Nederlandsche volksinkomen. Hier spreekt de bestemming een woordje mee.

Wat er in Nederland aan de geheele boter zoowel als aan de margarineproductie, dus met inbegrip van het geëxporteerde kwantum, aan inkomen ontstaan is in 1931, werd door ons elders berekend. Nederlandsch volksinkomen in den waren zin van het woord nu is het inkomen dat bij de boterproductie ontstaat. Dit bedrag wordt verdiend a's arbeidsinkomen, pacht of rente van den inventaris door de honderdduizenden boeren en arbeiders, die er hun bestaan in moeten vinden. Bij de boter dekken zich dus de twee bovengenoemde begrippen.

Maar bij margarine ? Er zijn in de margarine-industrie in Nederland nog geen 3500 arbeiders werkzaam.

Naast het loon van de betrekkelijk zeer weinige arbeiders in dit kapitaalintensieve bedrijf zijn het de aandeelhouders, die een belangrijk deel in den vorm van rente en dividend tot zich trekken. En wie zegt ons hoe groot het percentage is, dat op die manier naar het buitenland verhuist ?

Peel en Maas, 1933-07-08; p. 8/10

Geleid door de toenemende crisis moeilijkheden heeft de regeering een wetsontwerp ingediend ter vervanging van de *Landbouw Crisiswet (Machtigingswet)*, waarbij zij om meer uitgebreide volmachten vraagt om noodzakelijke steunmaatregelen te nemen en een loon- en den prijsstelling voor de producten van eigen bodem te bewerken.

De regeering stelt zich blijkbaar voor om naar grooter centralisatie te streven; ze wil b.v. heel het vraagstuk van den graanbouw nog eens in algemeen verband bezien. De bevoegdheden, welke ze vraagt, betreffen velerlei producten, als melk en melkproducten, zuivelproducten, alle soorten vee, visch, granen, zaden, aardappelen, bieten, knollen, eieren. fruit, bloemen, planten, boomen enz.

We brengen in herinnering, dat de oude Kamer in Maart jl. nog geweigerd heeft om de regeering te uitgebreide bevoegdheden te verleen. Nu in het nieuwe kabinet zooveel partijen vertegenwoordigd zijn, zal het tot stand komen van een overeenkomst tusschen regeering en Kamer wel worden vergemakkelijkt.

De boterbereiding op de Zeeuwsche boerderijen.

De *Bond van Boerenboterproducenten* in Zeeland heft aan zijn leden een boekje toegezonden onder bovenstaand opschrift, samengesteld door den heer C. Zwagerman, rijkszuivel- en veeteeltconsulent voor Zeeland. In dit boekje worden vele nuttige wenken gegeven.

De bepalingen der crisis-zuivelwet, die op 10 Juli 1932 in werking getreden is, moeten ook door alle bereiders van boerenboter trouw worden nagekomen. Waarom ?

Allereerst omdat de bepalingen dezer wet van toepassing zijn op allen in Nederland, die een inrichting bezitten tot het bereiden van boter. Bovendien echter ook omdat deze wet ontworpen en aangenomen is op verzoek van den landbouw en om de veehouderij te steunen. De wet is gemaakt in het belang van de boeren.

Niet allen zien dat voldoende in, omdat het ook door de wet niet gelukt is de nettoboterprijzen voor den boer op een peil te brengen die de veehouderij loonend maakt. Vast staat echter dat zonder de wet de boerenboter zeer waarschijnlijk onverkoopbaar zijn zou, terwijl de fabrieksboter zeker netto 45 cent per KG. minder zou opbrengen dan nu het geval is. Zonder wettelijke regeling zou de boterovervloed een prijsdaling tot 50 à 60 cent per KG. tengevolge hebben.

Ieder is daarom wettelijk en moreel verplicht alle bepalingen dezer wet trouw na te komen.

De voornaamste verplichtingen zijn de volgende:

- 1) Zoodra de boter is afgewerkt moet ze in eenheden (ponden of kilogrammen) worden op-gemaakt en moet elk apart stuk voorzien worden van een merk dat voor die voeveelheid past. Dit is bijv. geen merk van een pond op een stuk van 1 KG. Daarna moet het merk zoo in de boter worden gedrukt, dat het er onmogelijk meer ongeschonden af te halen is. Alleen de boter die voor het eigen gezin noodig is mag vrij van zegel blijven. Buiten de leden van het gezin van den boer mag niemand ongezegelde boter ontvangen (dus ook de eigenaar en de arbeiders niet).
Wij wijzen er op dat van nu af aan zeer streng op het merken van alle boter voor, verkoop, direct na het afwerken en op het aandrukken der merken zal worden gelet.
Op overtreding zal oogenblikkelijk procesverbaal volgen.
Ontduikingen van deze wet zijn in elk opzicht strijdig met het algemeen boerenbelang.
- 2) De boekhouding moet regelmatig, volledig en nauwkeurig worden bijgehouden. Sommigen houden zich hieraan onvoldoende. Ook hier kan niet meer de vroegere toegeeflijkheid worden toegepast.
- 3) De 4-weeksche kaarten moeten binnen 3 dagen na afloop van elke periode aan den controleur worden toegezonden. Ze moeten nauwkeurig ingevuld zijn en vooral de nummers der gebruikte merken vermelden.
- 4) Men moet de controleurs behulpzaam zijn, ze in den kelder toelaten en boeken en merken steeds op een voor hen bereikbare plaats bewaren.

Vlissingse Courant 1933-08-11

De gemiddelde boterprijs over 1932 in Zeeland

(Werking crisis-zuivel-centrale was van augustus t/m december (5 mnd.))

	Boterprijs bruto	Boterprijs netto
Middelburg	1,34	1,25½
Goes	1,24	1,16
Oostburg	1,07½	0,99½
Zierikzee	1,25	1,18
Tholen	1,37½	1,28½
Roosendaal	1,28	1,16

Peel en Maas, 12/08/1933; p. 2/6

Landbouw-crisiswet.

De Landbouwcrisiswet is al in uitvoering gekomen. De minister heeft bepaald, dat hij voor elken geïnteresseerde als voorwaarde kan stellen, dat hij lid wordt van een door de Kroon erkende crisis-organisatie, welke statuten hem zullen verplichten om aan alle steunmaatregelen nauwgezet mee te werken, o.a. door eerlijke opgaven bij vragen, welke voor steunverlening zijn te stellen, een en ander op verbeurte van een boete van ten hoogste f 10.000, of vervallenverklaring van het lidmaatschap.

Mijnheer.

**Gaarne zag ik onderstaand bericht opgenomen in Uw veelgelezen blad.
Verkeerde inzichten en beoordeelingen omtrent den regeringstoelag der melk.**

Door velen onder de veehouders worden verwijten gericht tot de *Crisis Zuivel-Centrale* en vooral aan de Zuivelfabrieken over den regeringstoelag, die vermeld staat op het afrekenbriefje. Daar nu de voorschriften eischen, dat dit apart moet worden vermeld, zijn de meeningen van dien aard, dat men als volgt redeneert: De fabrieken worden 't vetst van den toelag. Want als zij 4 cent per L. uitbetalen, is daar inbegrepen 2,24 ct. toelag, zoodat zij zelf maar 1,76 ct. per L. melk uitbetalen.

Wanneer men met de uitkeering van den toelag niet op de hoogte is, dan lijkt dit inderdaad ook zoo, terwijl het toch niet waar is.

De uitkeering geschiedt niet over het aantal verwerkte liters melk, doch over het melkvet dat verwerkt is in kaas en boter e.a.

De wereldmarktprijs van de zuivel bedraagt thans ruim 2 cL per L. melk, daar b.v. de roomboter momenteel 60 ct. per K.G. opbrengt.

De roomboter nu, verbruikt in het binnenland, wordt met f 1 per KG. belast, die betaald wordt door den consument, welke heffing daarna verdeeld wordt onder de producenten van boter en kaas enz.

Om als voorbeeld te noemen:

Roomboter geldt thans per K.G. (wereldmarktprijs) plm. 60 ct., hierbij komt de heffing per K.G. 100 ct. = 160 ct. De producenten betalen voor heffing f 1, toelag per K.G. melkvet 70 ct. X 84 = 0,588. Bijbetalen 41.2 ct., Opbrengst per K.G. 1,188 cent.

Voor 1 K.G. boter heeft men noodig plm. $27\frac{1}{2}$ L. melk, zoodat dus de opbrengst per L. melk 4,28 ct. bruto bedraagt.

Maakt men kaas, dan is de toestand aldus:

Uit 100 L. melk wordt geproduceerd plm. 10 K.G. kaas volvet. De kaasprijs gesteld op 36 ct. per K.G., dan wordt dit $10 X 36$ is f 3,60. De toelag bedraagt thans (berekend) per 10 K.G. kaas volvet f 0.748. Bruto opbrengst 10 KG. kaas of 100 L. melk f 4,348.

Zooals men ziet is de toelag geen 2.24 ct. per L. verkaasde melk, doch deze is nog geen $\frac{3}{4}$ ct, per liter.

Van deze bruto-opbrengsten moeten nog de bedrijfsonkosten worden betaald, zoodat men hieruit kan afleiden, dat de fabrieken van de toelag niets opsteken, doch dat dit geheel ten goede komt aan de veehouders. Hoe de toestand er uit zou gezien hebben wanneer de C. Z. C. er niet geweest was, is moeilijk te zeggen, maar wel kan men veilig aannemen, dat de melkprijs dan heel wat lager geweest zou zijn. De door de C. Z. C. ingevoerde kaasbeperking oefent in groote mate invloed op de kaasprijzen uit, terwijl de boter toch maar 60 ct, per KG. zou opbrengen.

Resumeerende moeten we aannemen, dat de toeslag ten deele begrepen is in de thans geldende zuivelprijzen, zoodat de regeeringstoeslag niet extra boven deze prijzen gesteld moet worden, wat echter ten onrechte door vele leveranciers wordt gedaan.

Vertrouwende hiermede te hebben bereikt, dat een en ander door verschillende veehouders eerlijker zal worden beoordeeld, te meer daar aller medewerking dringend noodig is, om de genomen steunmaatregelen te doen slagen.

U mijnheer de Redacteur, mijn dank voor de plaatsing.
EEN OPMERKER.

Vergadering Melkveehouders, Slijters en Zuivelfabriek.

CRISIS ZUIVELWET. Maandagavond was door de Christelijke Boeren en Tuinders Bond (C.B. T.B.) een vergadering belegd van allen, die bij de uitvoering van de Crisis Zuivelwet, inzonderheit de vaststelling van de prijsregeling van consumptiemelk belang hadden. Dat waren natuurlijk in de allereerste plaats de melkveehouders, de melkhandelaren en de bestuurders en directie van de zuivelfabriek. De groote zaal van de *Gouden Ploeg* was dan ook tot de laatste plaats met belangstellenden bezet.

Voorzitter was de heer Dorrestein, die na een kort openingswoord, waarin hij alle aanwezigen een hartelijk welkom toeriep, het woord gaf aan den spreker van den avond de heer L. J. de Rooy, secretaris van den Bond van Melkveehouders in de provincie Utrecht en Hoofdbestuurder van de Chr. B.T.B., wonende te Utrecht.

Het doel van de bespreking van deze avond was om *half vrijwillige regeling* omtrent den melkprijs vast te stellen, althans voorloopig vanavond te bespreken en deze regeling te doen sanctioneren door de *Crisis Zuivel Centrale*.

De uitvoering van deze regeling zal moeten worden opgedragen aan een *crisis melkcommissie*, bestaande uit zeven leden, waarvan 3 benoemd door de veehouders uit hun organisaties: A.B.T.B. C.B.T.B. en de Coöp. Zuivelfabriek en drie door den georganiseerde melkhandel.

Als onpartijdig voorzitter zal fungeeren de Directeur van het *melkcentrale station* te Utrecht.

Het doel van deze half vrijwillige regeling is om 'n redelijke prijs vast te stellen voor de melkveehouders (inkoopsprijs) en een uniforme prijs voor de detailverkoop (straatprijs), waarbij 't den slijters mogelijk is ook de vastgestelde inkoopsprijs te betalen.

Nadat een en ander breedvoerig en duidelijk door den spreker was behandeld, werd door den voorzitter gelegenheid gegeven vragen te stellen:

Zoowel door de slijters als door de melkveehouders werden nog verschillende vragen gesteld, een bewijs, dat het gesprokene niet over de hoofden van de aanwezigen was heengegaan en zij bovendien wel degelijk het nut van dien regeling inzagen.

Deze praktische vragen werden tot genoegen der aanwezigen beantwoord, waarna de vergadering, na dank aan den spreker, werd gesloten. Na afloop van deze algemeene vergadering, bleven de leden van de Chr. B.T.B. nog even bij elkaar en wezen reeds de heer K. Lam als vertegenwoordiger van de Crisis-melkcentrale aan, en als zijn plaatsvervanger de heer Boshuizen.

Woensdag zouden de melkslijters vergaderen, terwijl ook de A.B.T.B. Dinsdag of Woensdagavond zouden bijeen komen.

DE WERKING DER CRISIS ZUIVELWET.

Haar steunverleening aan de melkveehouderij. (terugblik)

Hoewel uit den aard der zaak we sinds het in werking treden der *Crisis-Zuivelwet* we onze lezers geregeld op de hoogte hebben gehouden met werkwijze en toepassing dier crisis-maatregel, komt het ons voor dat een vrij uitvoerig overzicht van doel en werkwijze, niet onwelkom zal zijn. Temeer waar geleidelijk de bemoeiingen zich hebben uitgebreid.

Aan „*Handelsberichten*” dus uit vrijwel officieële bron, ontleenen we het volgende:

De steunverleening aan de melkveehouderij berust op de *Crisis-Zuivelwet*, waarvan het ontwerp kort na het optreden van Mr. T. J. Verschuur als Minister, onder wien de Landbouw kwam te ressorteren, op 20 April 1932 bij de Tweede Kamer werd ingediend, op 25 Mei 1932 door dit College respectievelijk op 9 Juni 1932 door de Eerste Kamer aangenomen en op 10 Juni 1932 in het Staatsblad No. 290 verscheen.

Dat de Regeering zoo spoedig na het optreden van den nieuwen Bewindsman voor de Landbouwzaken tijdelijke hulpmaatregelen voor de melkveehouderij in het leven riep, was het gevolg van den calamiteuzen toestand van het veehoudersbedrijf, zooals die zich in de eerste maanden van 1932 aftekende. De Memorie van Toelichting vangt aldus aan:

„De toestand van het veehoudersbedrijf is tengevolge van een tot heden ongekende waar-
„dedaling van de opbrengst der melkproducten zoo ongunstig geworden, dat de bevolking
„van het platteland, waarvoor de veehouderij een der voornaamste bronnen van inkomsten
„is, aan het gevaar van economischen ondergang van het bedrijf en derhalve algeheele ver-
„arming is prijs gegeven.

Deze typeering van den toenmaligen toestand is naar het leven geteekend en de steller van het Staatsstuk heeft zich daarbij niet aan overdrijving schuldig gemaakt. Desondanks wordt door velen het steunen van de melkveehouderij gewraakt en bovendien wordt door sommige bestrijders de beteekenis daarvan voor de volkshuishouding in sterken twijfel getrokken.

Alvorens een overzicht te geven van de werking der tijdelijke, voor den duur van 3 jaar aangenomen, steunwet en de door haar afgeworpen resultaten is het daarom wel van belang eenige gegevens omtrent de beteekenis van het veehoudersbedrijf te doen voorafgaan.

Blijkens de resultaten der veetelling van 1930 werd door den, door Minister Verschuur kort na zijn optreden aangestelden, Regeringscommissaris voor de Hulpverleening aan de Melkveehouderij, den heer **L. Buckmann**, aangenomen, dat de veestapel begin 1932 1,3 miljoen melkkoeien omvatte.

De gemiddelde opbrengst per dier stellende op 3400 kg.^{*20)}, werd de totale melkopbrengst becijferd op 4.4420.000 kg. Onze totale bevolking stellende op 8.000.000 zielen en uitgaande van een verbruik per hoofd van 0,3 liter per dag, (de ervaring heeft geleerd, dat in de groote steden in het Westen des lands het verbruik per hoofd ongeveer 0,45 liter bedraagt, welk verbruik nog achterblijft bij dat in verschillende andere landen, waaronder Zwitserland (1 liter), Scandinavië (0,6 á 0,8 liter)

dan zou dus voor consumptie verbruikt worden	900.000.000 kg.
verwerkt op boter	2.240.000.000 kg.
verwerkt op kaas	1.047.000.000 kg.
verwerkt op melkproducten, (gecondenseerde melk, melkpoeder, blokmelk en caseïne)	183.000.000 kg.
verbruikt voor het vee	50.000.000 kg.

Uit deze berekening blijkt dus, dat van de totale melkopbrengst

- 20 % in directe consumptie gaat,
- 51 % verwerkt wordt op boter,
- 24 % verwerkt wordt op kaas,
- 4 % verwerkt wordt op melkproducten,
- 1 % als veevoeder.

Deze berekening wijkt niet onbelangrijk af van de uit de literatuur bekende, op meer normale verhoudingen gebaseerde, becijferingen van den Zuivel- Veeveeltconsulent in Zeeland den heer C. Zwagerman, die de volgende percentages had aangenomen:

- 20 % directe consumptie.
- 5 % voor veevoeder
- 30 % verwerkt op boter.
- 32 % verwerkt op kaas,.
- 13 % verwerkt op melkproducten.

20) In de verschillende provincies loopt de gemiddelde melkopbrengst per koe vrij sterk uiteen, hetgeen kan blijken uit de volgende op zichzelf echter niet geheel betrouwbare, cijfers. De onderlinge vergelijkbaarheid der statistieken is n.l. slechts zelden mogelijk, doordat nagelaten wordt te vermelden of de cijfers volwassen dieren betreffen dan wel alle melkgevende koeien (incl. vaarzen en schotten) omvatten. Zoo zijn de cijfers voor Friesland en Denemarken als algemeen gemiddelde, vermoedelijk te hoog.

Friesland	3850 - 4000 kg. per koe
Gelderland-Overijssel	3050 - 3300 „ „ „
Limburg-Brabant	2950 - 3050 „ „ „

Ter vergelijking worden ook enkele gegevens uit het buitenland vermeld:

Denemarken	plm.	3300 kg. per koe
België	„	3000 „ „ „
Duitsland	„	2300 „ „ „
Frankrijk	„	1800 „ „ „

Verhouding van zuivel-areaal tot bouwland.

Volgens het laatst verschenen Verslag over den landbouw in Nederland was de verhouding tus-
schen grasland en bouwland in 1931 als volgt:

totaal grasland	1.322.012 ha
klaver, lucerne, kunstweiden en andere groenvoedergewassen	57.796 ha
mangelwortels en voederbieten	<u>44.361 ha</u>
totaal voor veevoeder	1.424.199 ha

De totale oppervlakte bouwland bedroeg na aftrek van de oppervlakte, die is aangegeven voor
klaver, lucerne, kunstweiden en andere groenvoedergewassen en voor mangelwortels en voeder-
bieten, 766.188 ha.

Hieruit blijkt, dat de totale oppervlakte grasland (met inbegrip van de gronden, die uitsluitend die-
nen voor het verbouwen van veevoeder) bijna tweemaal zoo groot is als de totale oppervlakte
bouwland.

De oppervlakte aan grasland is de laatste jaren toenemende ten koste van het areaal bouwland,
zooals uit de volgende cijfers over de laatste vier jaren waaromtrent cijfers ter beschikking staan,
blijkt:

	Grasland	Bouwland
1929	1.374.486 ha.	802.577 ha.
1930	1.403.399 „	776.571 „
1931	1.424.199 „	766.188 „
1932	1.424.556 „	765.600 „

Hierbij dient opgemerkt, dat de akkerbouwproducten in de zandstreken vrijwel geheel als voedsel
voor den veestapel (incl. varkens en pluimvee) bestemd zijn, zoodat de hier gegeven vergelijking
zeker geen geflatteerd beeld vertoont.

Zuivel- en veeteeltuitvoer. Uit het vorenstaande blijkt, dat de melkveehouderij als onderdeel van den landbouw van zeer groote beteekenis is. Zulks bewijzen ook de cijfers van onzen uitvoerhandel. De waarde toch van de uitgevoerde zuivel- en melkproducten benevens die van vee en vleesch en eieren beliep in de jaren 1928 tot 1931 volgens cijfers ontleend aan het Zuiveljaarboek 1932 (die over 1932 zijn ontleend aan de jaarcijfers van het Centraal Bureau v.d. Statistiek) in miljoenen guldens:

	1928	1929	1930	1931	1932
Boter	88,0	86,3	63,4	41,0	18,0
Kaas	80,2	79,0	67,8	52,0	35,9
Melk, melkprod. en caceïne	56,6	56,2	52,0	47,7	32,8
Veeteelt (vee, vleesch en eieren * ²¹)	180	190	173	145	84,9
	404,8	411,5	356,21	285,7	171,6
Tot. uitvoer v. landbouwproducten	700	691	600	-	-
Totale uitvoer van Nederland	1986	1989	1719	1312	840,1

Zuivelbevolking tegenover industriebevolking. Blijkens de voorloopige uitkomsten onzer jongste beroepstelling (1930) waren in dat jaar in de industrie 1.235.912 mannen en vrouwen werkzaam en in den landbouw 639.039. In het cijfer voor de industrie heeft men echter eenvoudigheidshalve onze geheele plattelandsambachtsnijverheid, die van landbouw en veeteelt rechtstreeks afhankelijk is, (smeden, wagenmakers, timmerlieden, schilders, metselaars, electriciens, motorherstellers, enz.) opgenomen. Eveneens is in dit cijfer begrepen de bezetting der landbouwindustrie, waaronder bijv. die onzer 800 zuivelfabrieken.

Teneinde een zuivere vergelijking te kunnen treffen, dient men derhalve een onbekend aantal bij de industrie getelden aan het cijfer van 1.2 miljoen industrie-arbeiders te onttrekken en bij de landbouwbezetting op te tellen. Welk cijfer de eigenlijke zuivelbewerking in dit getal der landbouw bezetting zal moeten innemen, is op dit oogenblik nog niet bekend.

Bij de in Juli 1932 door de *Crisis-Zuivel Centrale* ondernomen totalisatie is gebleken, dat er 201.800 melkveeouders waren. Rekent men ieder gezin te bestaan uit 5 personen, dan moet worden aangenomen, dat minstens 1.000.000 inwoners onmiddellijk aan de melkveehouderij hun bestaan ontleenen. In werkelijkheid is het cijfer grooter, daar men het o.a. vermeerderen moet met de personeelsbezetting der zuivelindustrie en van de ambachtsnijverheid, die rechtstreeks van de melkveehouderij afhankelijk is.

21) Eieren worden door de landbouwstatistiek ingedeeld bij de veeteeltproducten. De waarde van den eierenuitvoer beliep in 1931 52 miljoen gulden.

Beteekenis der zuivelpositie.

Dat Nederland van ouds een zuiver exportland is, behoeft hier niet nader te worden aangetoond. Zij die daaromtrent gegevens verlangen worden verwezen naar de desbetreffende literatuur *²²⁾)

De uitvoer in het laatste dozijn jaren aan zuivelproducten was als volgt:

	Boter netto t.	Kaas ton	Melkprod. bruto t.
1922	21.044	63.909	
1923	21.782	60.742	
1924	31.606	75.726	
1925	36.158	78.108	
1926	41.454	82.551	
1927	43.636	95.291	
1928	42.717	90.228	181.380
1929	43.062	93.899	192.514
1930	38.137	91.900	196.308
1931	29.992	84.662	206.177
1932	18.543	75.595	195.450
1933	25.383	62.313	186.066

Uit deze optelling blijkt, dat uitgenomen de groep melkproducten de lijn onzer voornaamste zuivel-uitvoerartikelen, boter en kaas, voor 1932 een geweldige daling vertoont. Ten gevolge van allerlei factoren was de wereldmarkt totaal ontwricht, hetgeen een ruineuze ineenstorting der prijzen veroorzaakte. Hierbij den boterprijs in den groothandel als richtsnoer nemende, blijkt, dat sedert de topprijzen in het voorjaar 1925 toen de Leeuwarder noteering f 2.70 per kg aanwees, de noteering voortdurend achter uitging en tenslotte in Mei 1932, dus vlak voor de inwerkingtreding der *Crisis-Zuivelwet* op f 0,72 was ingezakt.

Uitgaande van de omstandigheid, dat uit 100 kg melk met 3,2 % vet 3,6 kg boter verkregen wordt en dat de opbrengst der bijproducten (ondermelk en karnemelk) de kosten van boterbereiding en rijloon van melk naar de fabriek van ½ ct. per kg overschrijdt, moet, om tot productieprijs van 3 ct per kg melk te geraken, de boter gemiddeld opbrengen f 1.25 per kg: bij een productieprijs van 6 ct. moet de boterprijs f 1,53 zijn.

Met eerstgenoemd cijfer (f. 1,25) opende de commissienoteering begin Januari 1932: de producent maakte dus toen nog hoogstens de allerlaagste productiekosten goed doch behaalde geen winst. Allengs ging als gevolg van toestanden elders de binnenlandsche markt voortdurend achteruit, totdat de producent tenslotte in de week, die aan de invoering der, *Crisis Zuivelwet* voorafging. per kg plm. f 0.50 toelegde.

22) O.a. Prof. Dr. H. Blink: De geschiedenis van den boerenstand en den landbouw in Nederland: doch vooral de dissertatie van Dr. P. N. Boekel: De zuivelexport van Nederland tot 1913 (Wageningen 1929; voorts nog: De Nederlandsche landbouw in het 1913 tot 1913 uitgave van de directie van den Landbouw.

Had men dezen toestand, zooals sommigen aanbevelen, willen doen uitzieken, dan had dit uitgelopen op een faillissement van het grootste deel van het platteland.

De gemiddelde boterprijs (exportprijs) bedroeg in de laatste twaalf jaren:

Boter export-prijs.	
1922	f 2,18
1923	„ 2,04
1924	„ 2,28
1925	„ 2,29
1926	„ 1,98
1927	„ 2,03
1928	„ 2,11
1929	„ 2,04
1930	„ 1,66
1931	„ 1,35
1932	„ 0,93
1933	„ 0,60

Maatregelen der redding.

De angstwekkende marktverhoudingen gaven de Regeering aanleiding nog vóór de wet in werking trad, hulp te bieden door het verwekken van een soort kunstmatige schaarste. Er werd n.l. door de totstandkoming eener door de Regeering gegarandeerde koelhuisregeling een belangrijke partij boter lijdelijk uit de markt genomen en in koelhuizen opgeslagen. Dit ingrijpen gaf verlichting en deed de dalende lijn weder opwaarts ombuigen, welke richting door de op 11 Juli 1932 in werking tredende steunregeling ingevolge de *Crisis Zuivelwet* kon bekrachtigd worden.

Op dien datum kwam de commissienotering op f 0,78. Deze vermeerderd met een heffing ten behoeve van het Crisis-Zuivel-Fonds, à f 0.42 (destijds de prijs van het crisisbotermerk per k.g.), vormde een groothandelprijs valt f 1,20, die langzamerhand tegen het einde van dat jaar kon worden opgevoerd tot f 1,58.

Stelsel der Crisis-Zuivelwet.

De wetgever was bij de constructie der steunregeling uitgegaan van een binnenlandsche groothandelprijs van f 1,60. Kon deze bereikt worden, dan zou krachtens het ontworpen systeem aan den veehouder een richtprijs kunnen worden gegarandeerd, die ongeveer diens zuivere productiekosten, becijferd op 5 á 6 ct. per liter melk, dekte.

Van winst was dan echter nog geen sprake. De wetgever beoogde slechts het bedrijf voor een finale ineenstorting te behoeden, doch wenschte niet, dat de steunregeling in haar uitwerking tot uitbreiding van het bedrijf zou aansporen. Integendeel, de regeling diende tot inperking van productie te manen. Vandaar dat het steunend oogmerk zich tot het minimale beperkte.

Het systeem der Crisis-Zuivelwet komt feitelijk neer op het heffen van een accijns, die echter niet rechtstreeks door den Staat wordt geïnd. Men heeft er om verschillende redenen van praktisch belang de voorkeur aan gegeven, met die taak een autonoom en rechtspersoonlijkheid bezittend lichaam, de *Crisis-Zuivel-Centrale*, onder verantwoordelijkheid van den Minister, te belasten; aan deze instelling (gevormd uit vertegenwoordigers van door den Minister aangewezen organisaties van producenten, handelaren en consumenten met den Regeeringscommissaris als Voorzitter), is de inning, het beheer en de verdeling der gelden opgedragen.*²³⁾

Deze accijns wordt hij de bron geheven, teneinde zoo min mogelijk omslag bij de uitvoering te veroorzaken. Als bewijs der betaling van de vereischte heffing heeft de wet een merkenstelsel ingevoerd, waarbij, wat de boter betreft, voor een belangrijk deel is gebruik gemaakt van het reeds bestaande Rijksbotermerk. De prijs van het crisisbotermerk bedroeg zooals reeds terloops hierboven werd opgemerkt, bij de invoering der wet *f*0,42, is allengs opgevoerd tot *f*0,55, *f*0,65, *f*0,80, *f*0,90, *f*0,95 en staat thans sedert geruimen tijd op *f*1.- per kg. De Leeuwarder commissie notering, die voor den binnenlandschen boterhandel de prijzen aangeeft moet dus steeds vermeerderd worden met het bedrag dezer heffing voor het Crisis-Zuivel-Fonds.

Heffing op kaas.

Het stelsel der wet neemt als basis voor alle berekeningen het in de producten verwerkte melkvet. Dit leverde ten aanzien van het artikel kaas eigenaardige bezwaren op.

23) Sedert het volledig in werking treden ter Landbouw-Crisiswet 1933 worden de uit de heffingen ingevolge de Crisis-Zuivelwet binnenkomende gelden thans gestort in het Landbouw-Crisis-Fonds, waardoor het beheer dier gelden op den Minister van Economische Zaken is overgegaan.

DE WERKING DER CRISIS ZUIVELWET.

Deel- II

Daar de internationale markt niet toeliet de uitgevoerd wordende zuivel met een heffing te belasten, wordt deze in het algemeen bij export aan onze grens gerestitueerd (zie hieronder nader), nadat het geleidebiljet door de Nederlandsche douane als uitgevoerd is afgeteekend.

De normale toestand was deze, dat van de boterproductie ongeveer de helft naar het buitenland ging en van de kaasproductie ongeveer $\frac{2}{3}$. Bij een belasting van het melkvet in de kaas zou derhalve bij export $\frac{2}{3}$ dienen te worden gerestitueerd. Het zou bij wisselende heffing (vooral in den aanvang veranderde deze bijna wekelijks) ten aanzien van kaas, die geen dateeringsmerk der bereiding draagt, onoverkomenlijke moeilijkheden opleveren, vast te stellen, welke heffing aan de grens zou moeten worden gerestitueerd. Om dit te kunnen bereiken zouden alle kazen van speciale crisismarkjes naast de Rijkskaasmerken moeten worden voorzien, hetgeen onuitvoerbaar werd geacht.

Een nog grootere moeilijkheid was deze, dat wanneer de volle heffing, als bij de boter, op het melkvet in de kaas kwam te drukken, dit een zoodanige prijsverhooging van het artikel zou tengevolge hebben, dat het, verbruik ongetwijfeld sterk zou dalen.

Teneinde deze verwickeling te ontgaan is het stelsel ingevoerd, de kaas naar een bepaalde formule met $\frac{1}{3}$ der normale boterheffing te belasten doch daarentegen bij export niets te restitueeren.

Deze regeling (die gepaard ging met een registratie en erkenning van alle kaashandelaren, kaasproducenten en waaghouders) ontlastte het uitvoerend orgaan van een geweldige administratieve verrekeningsbemoeienis en leverde voor den handel een zoodanig gemak op, dat deze de hem opgelegde heffing voor lief nam. De positie van de Nederlandsche kaas op de buitenlandsche markt was tot dusverre van dien aard, dat zij door die heffing niet ernstig bedreigd werd.

Ook op dit terrein echter heeft zich de loop der omstandigheden niet in ons voordeel ontwikkeld; de handel schijnt bij de toenemende scherpte der buitenlandsche concurrentie, die steeds meer haar kracht gaat zoeken in het vervaardigen van harde kaasvormen (de roem van het Hollandsche product), van de op de kaas rustende heffing nadeel te ondervinden. Ook het toenemende imiteeren van Hollandsche kaasvormen door het buitenland speelt hierbij een rol.

Hoewel het exportpercentage van kaas zich tegenover dat van de boter tot dusverre tamelijk bevredigend kon handhaven, verliest ook onze kaas in het buitenland de laatste 3 jaren terrein, waarbij de internationale betalingsmoeilijkheden een rol spelen. Het is echter verheugend, dat het verminderde kaasdebiet in het buitenland kan worden goedge maakt door de belangrijk toegenomen binnenlandsche consumptie.

Heffing op melkproducten.

Voor zoover de melkproducten (gecondenseerde melk, melkpoeder, blokmelk, caseïne) in het binnenland verbruikt, zijn deze artikelen eveneens aan heffing onderworpen, welke normatief overeenkomt met de heffing op boter.

De producten, die uitsluitend voor export worden vervaardigd, zijn vrij van heffing.

Heffing op spijsvetten.

Teneinde te verhinderen, dat door de prijsverhoging als gevolg van de accijnsheffing op zuivelproducten, de afzet dezer artikelen zou worden benadeeld en de werking der steunwet verijdeld, is bepaald, dat de surrogeerende spijsvetten, die als vervanging van boter of margarine (zie hieronder nader) zouden kunnen optreden, aan heffing zijn onderworpen, die 35,2 ct. per kg bedraagt.

Heffing op margarine.

De heffing op het element margarine melange (uit margarine plus 25% met heffing belaste boter bestaande) bedraagt thans f 0,32 per kg., waarbij is aangenomen, dat de boter tegen f 1,60 per kg aan de margarineindustrie geleverd wordt. Zij houdt verband met de door den wetgever aangenomen prijsverhouding tusschen natuurboter en margarine zijnde 3 : 2. Bij een kleinhandelsboterprijs van f 1,80 past dus in het algemeen een kleinhandelsprijs van f 2,10 voor de margarine. Dit feitelijke ingrijpen in de door den zuivelprijsval verstoorde prijsverhoudingen heeft tot een zeer sterke verlaging van de vroegere marge voor den margarinetusschenhandel moeten leiden.

De uit hot buitenland ingevoerde margarine, welke import echter onbeteekenend is geweest, wordt belast met een heffing van f 0.45 per kg. Het betreft hier nl. vrijwel uitsluitend ritueele of plantaardige margarine, die niet met boter wordt gemengd (waarover hieronder meer).

Margarine en boter (menggebod).

In 1931 bedroeg onze totale boterproductie plm. 85 miljoen kg, waarvan 60 miljoen binnenslands werd verbruikt en 29 miljoen kg werd uitgevoerd. Bij deze cijfers is de ingevoerde buitenlandsche boter inbegrepen. De Regeering hield bij de voorbereiding *Crisis-Zuivelwet* rekening met een achteruigang van het binnenlandsch verbruik gevolg van de prijsverhoogende werking, die de wet noodzakelijkerwijze moest uitoefenen. Zij taxeerde het binnenlandsch verbruik voor 1932 op 45 miljoen, de productie inclusief import op 80 miljoen en den export op 20 miljoen kg. Voor het restant ten bedrage van 15 miljoen kg moest een uitweg gezocht worden.

Allen tegenstand uit zuivelkringen en de margarine-industrie ten spijt heeft de Regeering daartoe aan laatstgenoemde de verplichting opgelegd in haar product een zeker percentage inheemsche natuurboter te verwerken. Dit is aanvankelijk bepaald op 25%, is in den aanvang van 1933 ten gevolge van een overvloed op de binnenlandsche botermarkt tijdelijk verhoogd tot 40%, doch na een kwartaal weder teruggebracht tot 25%.

De wet laat toe, het boterpercentage desnoods lot 50 % in de margarine op te voeren; in dat geval zal het margarine-element niet met heffing worden belast en de boter worden geleverd tegen wereldprijs plus 80% der heffing.

De invoering van het gedwongen menggebod heeft tot de uitvoering der steunregeling dermate

bijgedragen, dat voor dit stelsel ook in het buitenland de grootste belangstelling is opgewekt. Men begint meer en meer in te zien, dat oplossing der moeilijkheden voor de zuivelpositie niet kan geschieden buiten verband met die der margarine.

Contingenteering der margarine-industrie

Teneinde te verhinderen, dat het binnenlandsch margarineverbruik zou toenemen, is vervolgens de in de Memorie van Antwoord tot de *Crisis-Zuivelwet* aangekondigde voornemens bepaald, dat alleen die fabrieken en mengbedrijven aan de vervaardiging van margarine mogen deelnemen, die op het tijdstip van invoering der wet in werking waren. Nieuwe fabrieken mogen niet worden opgericht; wanneer een fabriek tot sluiting overgaat of wegens overtreding van wetsbepalingen door de Regeering wordt gesloten wordt haar contingent onder de vakgenooten verdeeld. Een fabriek, die vrijwillig sluit, kan haar contingent naar believen overdragen.

Teneinde bovendien te voorkomen, dat er groote vraag zou ontstaan naar de met een belangrijk percentage zuivere natuurboter vermengde margarine, is door de Regeering met de fabrikanten een afspraak gemaakt, krachtens welke deze niet meer mogen leveren dan 1050 ton per week. Het is begrijpelijk, dat men in zuivelkringen (op andere gronden dan de margarineindustrie zelve, die eveneens tegen de regeling ageerde) tegen het menggebod groote bezwaren had. Vóór de inwerkingtreding der Boterwet toch had de naarstige vermenging van Nederlandsche boter met vreemde bijmengselen den naam van het Nederlandsche product in den vreemde ernstig aangetast.

De wetgever heeft 5 jaar geleden daaraan definitief een einde gemaakt door slechts boter ten uitvoer toe te laten, die van het Rijksbotermerk is voorzien; een reeds sedert de oorlogsjaren feitelijk gevolgde praktijk werd aldus in 1929 bij de wet (Landbouw-Uitvoerwet) gesanctionneerd.

Nu de crisistoestand aanleiding gaf den binnenlandschen margarineverbuikers een gedwongen melange van margarine en natuurboter voor te zetten, moest vóór alles voorkomen worden, dat dit gemengde product naar het buitenland zou worden uitgevoerd, teneinde de reeds zoo moeilijke natuurboterpositie op de vreemde markten niet nog meer te doen verzwakken. Krachtens de *Crisis-Zuivelwet* is dus een uitvooerverbod op het gemengde product gelegd. Het ligt voor de hand, dat de uitvoer van onvermengde margarine geheel vrij is. De hierboven besproken contingenteeeringsregeling geldt dan ook niet ten opzichte van margarine, bestemd voor export.

Dat echter ook de Nederlandsche margarine-industrie in haar buitenlandsch debiel gevoelig getroffen is, moge blijken uit de volgende uitvoercijfers:

1929= 61.466 ton / 1931= 46.403 ton / 1932= 13.422 ton

Het binnenlandsch verbruik in millioenen kilogrammen van margarine, boter en beide producten tezamen beiden volgens de Mei. Aflevering 1933 van het Maandschrift van het Centraal Bureau voor de Statistiek als volgt:

	Margarine	Boter	Boter en margarine te zamen
1921 /25 gem.	45,3	44,5	89,4
1926	55,2	43,0	97,4
1927	61,7	43,2	104,3
1928	64,7	44,7	103,7
1929	71,8	45,5	116,6
1930	70,1	51,0	120,6
1431	65,3	58,5	123,4
1932	55,0	70,5	120,0

Opgemerkt zij, dat in het cijfer 70.500.000 kg begrepen is ca. 3.900.000 kg koelhuisboter op 1 Januari 1933 aanwezig, zoodat het werkelijke boterverbruik (boter in margarine inbegrepen) 66.000.000 kg is geweest in 1932. De sterke verbruikstoename van margarine na 1926 hield verband met de toen opkomende sterke stijging van den natuurboterprijs.

Ritueele en volksmargarine.

Krachtens een voorschrift der wet moet door de margarine-industrie tegen een vastgestelden prijs een deel niet met natuurboter vermengde margarine ter beschikking van den Minister worden gesteld, die deze z.g. „Volksmargarine” door middel van de gemeentebesturen onder het armlastige deel onzer bevolking doe distribueeren.

Ten behoeve der wetsgetrouwe Israëlieten en ten behoeve van hen, die om gezondheids- of andere redenen zijn aangewezen op het verbruik van plantaardige margarine, is onder contróle der Crisis-Zuivel-Centrale aanmaak van zoodanige margarine toegelaten. Teneinde echter te voorkomen, dat het gebruik der artikelen op ongemotiveerde wijze zou toenemen, zijn zij zoodanig aan heffing onderworpen (f0.45 per kg), dat er geen financieel voordeel voor den verbruiker in zit, zijn toevlucht tot deze producten te nemen.

In 1933 was de totale margarine-aflevering als volgt:

Margarine A (bevattend 25 %, resp. 40 % natuurboter), door fabrikanten	43.768 ton
Margarine A (bevattend 25 % resp. 40 % natuurboter), door mengers	<u>10.972 „</u>
Totaal	54.740 ton
Ritueele en plantaardige margarine	455 „
Volksmargarine	<u>2.753 „</u>
Totaal	57.948 ton
Voor export en proviand voor koopvaardij (geen visschersschepen * ²⁴)	<u>9.794 „</u>
Totaal	67.742 ton

24) Daar scheepsproviand feitelijk uitgevoerd wordt, is ook deze vrij van binnenlandschen boter- en margarine-accijs

Invoer van melkvethoudende producten.

Teneinde de werking der steunwet door sterke toeneming van den buitenlandschen import niet te benadeelen, is de invoer van buitenlandsche boter en melkvethoudende artikelen aan een overeenkomstige heffing onderworpen als die, welke voor het binnenland geldt. De invoer is bovendien gecontingenteerd, doch bijv. voor boter, op 100% van den normalen invoer der laatste jaren; het contingent wordt echter voor niet meer dan 25% gebruikt.

Accijnsrestitutie bij uitvoer, geen exportpremie.

Door niet terzake deskundigen en vooral door de buitenlandsche concurrenten, wordt het stelsel der restitutie van de heffing bij export aangemerkt als een exportpremie, die de Nederlandsche regering aan de exporteurs toekent. Niets is minder juist. Een exportpremie heeft ten doel den toeslag bij uitvoer zoodanig op te voeren, dat er voor den buitenlandschen koper een verhoogde aantrekkelijkheid in schuilt, het artikel te betrekken. Deze aantrekkelijkheid wordt door het Nederlandsche stelsel van restitutie van den binnenlandschen accijns bij uitvoer niet teweeg gebracht. Verlaat het zuivelproduct de Nederlandsche grens, dan wordt dit alleen van de Nederlandsche heffing vrijgemaakt: de prijs van het artikel zal dan volmaakt overeenkomen met de zuivere handelsnotering, die zich geheel aansluit bij het peil van de internationale markt, die als basis voor de notering geldt.

Dat er onder deze omstandigheden van dumping van Nederlandsche zijde geen sprake kan zijn, bewijzen o.a. de Londensche boternoteeringen, zijnde feitelijk de eenige buitenlandsche markt, waar de boterexporteerende landen elkander nog vrij kunnen ontmoeten. De marktprijzen voor boter bedroegen bijv. te Londen op 2 Februari j.l.:

Nieuw-Zeelandsche	66/- tot 68/-
Australische	63/- tot 64/-
Argentijnsche	62/- tot 66/-
Deensche	89/- tot 93/-
Nederlandsche	88/- tot 90/-

De prijs voor het Nederlandsche product, in sommige Engelsche noteringen ook als „Friesche” boter bekend, is in den laatsten tijd soms hooger dan die voor de Deensche, die den toon placht aan te geven. Op 19 Januari b.v. noteerde Nederlandsche boter 90/- tot 94/-, de Deensche daarentegen 90/- tot 87/-.

Uit een en ander blijkt dus, dat het restitutiestelsel van Nederland niet te vergelijken is met het systeem der exportpremiën. Het Nederlandsche stelsel verschilt dus principieel b.v. van het Australische. Australië geeft n.l. reeds sedert verscheidene jaren een belangrijke uitvoerpremie op boter. Deze bedroeg aanvankelijk 4,5 pence per Engelsch pond. Blijkens een door den vertegenwoordiger van Australië op het jongste te Rome gehouden landbouwcongres afgelegde verklaring, bedraagt zij thans 3 pence per pond.

Beperking der exportgestie.

Van verschillende zijden is meermalen het verwijt vernomen, dat de opbrengst van de binnenlandsche heffing op zuivelproducten feitelijk ten doel heeft, het buitenland van zeer goedkoope

Nederlandsche boter te voorzien. De waarheid omtrent deze gestie der regeering en *Crisis-Zuivel-Centrale*, (die bijv. teneinde de toen ernstig bezwaarde binnenlandsche markt te ontlasten, in 1933 voor haar rekening 5.000 ton boter in Engeland plaatste, in kringen van den handel, waar men tot dusverre geen of weinig belangstelling voor Nederlandsche boter aan den dag placht te leggen), is deze, dat het met het oog op herstel van meer normale internationale handelsverhoudingen en tot behoud van de historische positie van Nederland als zuivelexportland, noodzakelijk is, dat Nederland zich handhaaft op de buitenlandsche markt, ook al moet dit tijdelijk met het brengen van financiële offers gepaard gaan.

Elk terrein, dat door Nederland voor zijn zuivelafzet wordt verlaten, wordt onmiddellijk en gretig ingenomen door onzen scherpsten Europeeschen concurrenten, Denemarken. De Engelsche markt wordt beheerscht door de aanvoeren uit de dominions, die daarbij krachtens het traktaat van Otta- wa belangrijke voorrechten genieten, die zelfs den Engelschen boterproducent ernstig verdrieten, doch waar voorlopig niets aan te verhelpen valt

De *Crisis-Zuivel Centrale* houdt bij haar politiek met al deze omstandigheden rekening en bevordert onzen zoo zwaar belemmerd wordenden zuivelexport slechts daar, waar steun onmisbaar is. Het prijspeil op de eenige internationale markt, die nog vrij is (Londen), wordt onder de geschets- te verhoudingen beheerscht door de verkoopprijzen der uit de dominions aangevoerd wordende koloniale boter. In landen, waar contingenteringen bestaan, wordt in een aantal gevallen een hogere prijs bereikt; teneinde te voorkomen, dat de exporteurs dientengevolge grove winsten behalen, wordt dat, bij export en „afdracht” geeischt die in de kas van het Crisis-Zuivel-Bureau, (een andere instelling van de Crisis-Zuivel-Centrale) vloeit en bestemd is te om ten goede te komen aan de producenten.

Om te voorkomen, dat er in boter naar het buitenland wordt gespeculeerd, worden alleen uitvoer- vergunningen verleend ten aanzien van vaste handelsrelaties van de exporteurs.

Consumptiemelkregeling.

De Crisis-Zuivelwet bepaalt, dat bij Algemeene Maatregel van Bestuur voorwaarden kunnen worden gesteld betreffende den verkoop, het vervoer en de aflevering van consumptiemelk. Niet aanstonds is van die bevoegdheid gebruik gemaakt. Allengs bleken echter bij onthouding van Overheidsbemoeienis in verschillende consumptiemelkgebieden aanwezige ongewenschte toestanden steeds onhoudbaarder te worden, als rechtstreeksch gevolg van de omstandigheid, dat steeds meer industriemelk voor directe consumptie werd aangeboden, nu de industriële verwerking der melk ondanks den steun nog verliezen berokkende.

Teneinde het verstoorde evenwicht in de specifieke consumptiegebieden te herstellen, alwaar soms geheel andere verhoudingen blijken te worden aangetroffen dan de spreekwoordelijke landelijke rust, die men bij de productie van een zoo onschuldig en weinig opwindend artikel als melk zou verwachten (men denke aan de herhaalde „*melkoorlogen*”, rondom de stedelijke centra met groote scherpte gevoerd), en aldaar althans eenige stabilisatie te bereiken, werd met ingang 1 Maart 1933 voor Westelijk Zuid- Noord-Holland een regeling, gepaard gaande met een verplicht vergunningstelsel voor de distribuanten ingevoerd, ten doel hebbende den consumptiemelkboeren in verband met allerlei (ook plaatselijke) omstandigheden een prijs te doen toekomen, die

een vergoeding biedt voor het verschil in het consumptiegebied en het industriegebied (waarmede niet gezegd is, dat aldus de werkelijke productieprijzen bereikt wordt), en tevens de kwaliteit van de melk te verbeteren. Het zou te ver voeren ook maar een beknopt overzicht te geven van den inhoud der regeling, die bovendien niet voor alle gebieden dezelfde is.

Slechts zij aangestipt, dat in de wettelijk aangewezen gebieden koop en verkoop op door de *Crisis-Zuivel-Centrale* goed te keuren (zogenaamde regeerings-) contracten moet plaats vinden in verscheidene deelen des lands bestaat in het geheel geen regeling. De *Crisis Zuivel-Centrale* bemoeit zich n.l. eerst dan met de melklevering voor consumptiedoeleinden (drinkmelk), wanneer zeer ongezonde toestanden evident gebeken zijn en opheffing daarvan langs anderen weg niet mogelijk is. De uitvoeringpraktijk onderscheid aldus een wettelijk aangewezen gebied en niet-wettelijk aangewezen consumptiegebieden, waarbinnen en al naar gelang van de omstandigheden, variatie van regeling mogelijk is.

Een geheel afwijkend kenmerk van de bemoeienis met de consumptieregeling ten opzichte van die voor boter, kaas, margarine en melkproducten is, dat het uitvoerend orgaan een minimum inkoop resp. verkoopprijs voor de consumptiemelk voorschrijft (die dan echter aan bepaalde kwaliteitsnormen moet beantwoorden), teneinde bovenbedoelden redelijken prijs aan den producent te verschaffen en tevens de beruchte „kladderij” den kop in te drukken.

De overheidsbemoeienis (die resp. manend, steunend en dwingend kan zijn) heeft over het geheel een zeer succesvol resultaat opgeleverd, zoodat de drang naar die bemoeienis toeneemt. De kwaliteitslevering is naar de erkenning van den melkhandel, vrij belangrijk toegenomen; de *Crisis-Zuivel-Controle* heeft thans in beginsel besloten de kwaliteitscontrole te gaan uitbreiden met stal- en bedrijfscontrole en maatregelen ter bestrijding van tuberculose en andere veezieken.

Besteding der accijnsopbrengst.

Zooals hiervoor reeds is opgemerkt, vormt het melkvet in de producten de basis voor de berekeningen van heffing en ook van de uitkeering, die aan de producenten uit de totale opbrengst der heffingen minus de uitvoeringskosten en de kosten van bevordering van den export, voor de uit hun bedrijf industrieel verwerkte melk ten goede komt.

Bij de invoering der wet is aan de melkveehouders per kg melk van 3% vetgehalte gedurende 7 weken 1¼ ct., gedurende 5 weken 1½ ct., vervolgens gedurende 4 weken 2 ct. uitbetaald. Toen is gedurende 4 weken de uitkeering gebracht op 1,76 ct., per kg melk van 3,22% vetgehalte, doch daar dit de vorming van een noodzakelijk geachte reserve verhinderde en/of zou kunnen leiden tot een grootere productie dan wenschelijk was, is het uitkeeringcijfer op 4 December 1932 teruggebracht tot 1,60 ct., welke uitkeeringnorm geldig bleef tot 2 Juli 1933.

Daarop werd zij gedurende 6 weken verhoogd tot 1,92 ct., om op 13 Augustus 1933 opnieuw te worden verhoogd tot 2,4 ct., per 3,2% vetgehalte. De gemiddelde bijslag aan de melkveehouderij, uit het Crisis-Zuivel-Fonds verleend, bedroeg op grond van een en ander ruim 2 ct. per liter industrieel verwerkte melk, wat niet voldoende was om den min of meer bij de totstandkoming der wet in uitzicht gestelde richtprijs te doen bereiken. Een nieuwe verhooging van den uitkeeringvoet is daarom thans met terugwerkende kracht tot 23 Januari 1934 ingevoerd. De uitkeering (die

voor 3 maanden in uitzicht is gesteld), bedraagt thans 2,56 cent per kg melk met een vetgehalte van 3,2%. Dn thans vastgestelde nieuwe uitkeering stemt overeen met 67,2 cent per kg boter en 80 cent per kg melkvet.

Bij verwerking van melk op boter zoodanig, dat uit 100 kg melk van 3,2% vet, 3,60 kg boter verkregen wordt, zal de uitkeering hierop dus $3,60 \times f 0,67,2 = f 2,42$ per 100 kg bedragen.

Hierbij moet in aanmerking worden genomen, dat het werkelijk vetgehalte in sommige streken in een deel des lands niet onbelangrijk hooger is; dan 3,2% (in Friesland bijv. is het gemiddeld vetgehalte 3,41 over het geheele jaar gerekend).

Verhouding tusschen heffing en uitkeering.

Gerekend naar den toestand op het huidige oogenblik (prijs van het *crisisbotermerk* f 1,-- per kg), is de verhouding tuschen heffing en uitkeering op de producten boter en kaas als volgt:

Product	Toe slag		Hef fing		Uitkeering
	Melkvet per centage v.h. product	per kg. melkvet X 1/vetpercentage	Vermenigvuldigingsfactor	Verm.factor X heffing op boter.	Werkelijke uitke-ring p. kg. product (kol.3 - kol.5)
1	2	3	4	5	6
Boter	84.0 %	67.2 ct	1	100,- ct.	- 32,8 ct.
Fabriekskaas					
Volvet	27.0 %	21.6 ct.	0.107	10,7 ct.	+ 10,9 ct.
40+	23.0 %	18,4 ct.	0.091	9,1 ct.	+ 9,3 ct.
30+	19.0 %	12,8 ct.	0.063	6,3 ct.	+ 6,5 ct.
20+	10.0 %	8,0 ct.	0.004	4,- ct.	+ 4,- ct.

De boterproducent ontvangt dus per kg boter een uitkeering van 58,8 ct. De kaasproducent is ten deze schijnbaar iets voordeliger uit, deze krijgt per kg een uitbetaling, variërende tusschen 3 en 8,2 ct, per kg kaas; in de practijk bleek het echter tot dusverre geen noemenswaardig verschil op te leveren, of men boter dan wel kaas produceerde.

Is de richtprijs bereikt?

Uit vorenstaande opstelling valt reeds af te leiden, dat er nog geen evenwicht is tusschen productiekosten en opbrengst van het product. In het algemeen is niet gemakkelijk vast te stellen, wat de werkelijke opbrengst onder de werking der wet per kg melk is geweest. De moeilijkheid zit onder meer in de taxering van de waarde der ondermelk, die naar de streken des lande en de mogelijkheid tot verdere verwerking (bijv. magere melkpoeder of caseine) zeer sterk uiteenloopt.

In Economisch-Statistische Berichten van 14 Februari 1934 berekent L. Weyer dat voor de productie van 5 kg melk aan onderhoudsvoer en productievoer tezamen noodig is de voederwaarde van 3 kg mengmeel (thans 18 cent). 100 kg melk zou dan alleen aan productie wegens voer kosten $20 \times 18 = 360$ cent. Daar 100 kg melk plm 3,65 kg boter oplevert, brengt deze dus op de Lon-

densche (wereld) markt thans 3,65 X plm. $f0,53 = f1,82\frac{1}{2}$ op tegen $f3,60$ aan productiekosten, alleen aan voer!

Men kan den toestand ook aldus onder cijfers brengen:

De <u>boterproducent</u> ontvangt thans van den afnemer in den groothandel	f 1,46 * ²⁵)
Hij betaalt aan de Crsis-Zuivel-Centrale wegens verschuldigde heffing	<u>f 1,--</u>
Hij behoudt dus:	f 0,46
Ontving aan toeslag tot 28 Januari 1931 1934:	<u>f 0,585</u>
Hij ontving per saldo per kg boter tot 28 Januari 1934:	f 1,018,

Benevens de waarde der karnemelk en ondermelk, die evenwel als regel tegen de verwerkingskosten in bedrijf of fabriek wegvalt.

25) Op 2 en 7 Februari 1931 stond de Leeuwarder commissienoteering op f 0,46 een laagtecijfer, dat in de boterprijzen op de Leeuwarder markt van de verlopen eeuw, verzameld door den heer T. Wassenaar te Zutphen, zijn wedergade niet vindt. Het laagste cijfer, à f 0,50 per kg. wordt gevonden in de noteering van 21 Mei 1833: marktcijfers van f 0,525 vertoonen alleen de noteeringen uit de jaren 1845 en 1850. Na 1853 komen geen noteeringen beneden f 1,- meer voor tot het voorjaar van 1932

DE WERKING DER CRISIS ZUIVELWET. III.

Het is duidelijk, dat dit opbrengscijfer der ondanks den sedert 28 Januari 1934 verhoog den toeslag (f 0,672) voor den boterproducent nog een vrij belangrijk verlies teweegbrengt, terwijl ook zijn productiekosten stijgende zijn als gevolg van gestegen voederprijzen, als uitvoeisel van de heffing op ingevoerde granen.

Op dit oogenblik ontvangt de <u>producent</u> in den groothandel	
per kg boter	f 0,46
Hij ontvangt aan toeslag van de Crisis-Zuivel-Centrale	<u>f 0,672</u>
	f 1,132
Per 100 k: melk ontvangt bij derhalve 3,6 x f 1,13: =	f 4,17
Benevens de waarde van ondermelk en karnemelk,	
te stellen op 20 + 43 ct	<u>f 0,93</u>
Totaal	f 4,80

Of nog geen 5 ct. per kg industrieel verwerkte melk.

De groothandelsprijs voor boter is thans.*²⁶⁾ f 1,46, terwijl die prijs in 1913 gemiddeld f 1,52 was. De tegenwoordige prijs is dus nog lager dan vóór den oorlog, terwijl de algemeene bedrijfskosten voor den boer toch zeker nog daarboven liggen.

Stelt men het indexcijfer voor boter en kaas voor de jaren 1910/1914 op 100, dan bedraagt dit over de maand Januari 1934 blijkens de publicatie van de directie van den Landbouw:

1910/1914 Index op 100	
1-1-1934	boter 71
	kaas 76

Neemt men het prijspeil in de jaren 1924/1929 als basis, dan bedraagt het indexcijfer:

1924/1929 Index op 100	
1-1-1934	boter 49
	kaas 49

De binnenlandsche verbruiker betaalt thans voor boter en kaas, ondanks den accijns volgens de *Crisis-Zuivelwet*, aanzienlijk minder dan voor eenige jaren. Zulks blijkt uit de statistiek der kleinhandelsprijzen in het Maandschrift van het Centraal Bureau voor de Statistiek.

Op grond van de uitkomsten, verkregen in 10 gemeenten (Amsterdam, Arnhem, Enschede, 's-

26) D.w.z. op het oogenblik der samenstelling van dit artikel.

Gravenhage, Groningen, Haarlem, Leeuwarden, Maastricht, Rotterdam en Utrecht), is vastgesteld, dat de boterprijs in den kleinhandel zich tegen de periode 1921/1925 gesteld op 100, als volgt verhiel:

1928	92
1929	90
1930	76
1931	63
1932	58
1933	69

Men dient tot vóór den wereldoorlog terug te gaan om de thans vigeerende boterprijzen (inclusief de heffing) terug te vinden. Volgens de cijfers van het Centraal Bureau van de Statistiek bedroeg de groothandelprijs in 1933 slechts 118 % van den gemiddelden groothandelprijs in de periode 1901-1910, dus ruim een kwarteeuw geleden (*f* 1,67 tegen *f* 1,39 per kg. destijds), terwijl thans toch stellig geheel andere productievoorwaarden door den producent moeten worden in acht genomen.

Daar men heeft aangenomen, dat de zuivere productiekosten ongeveer *f* 6,- per 100 kg. melk be-
loopen, blijkt dus, dat de tegenwoordige opbrengst uit natuurlijke verkoopprijs plus uitkeering die productiekosten nog niet dekt. Voor enkele weken, toen de internationale markt nog nipt zoo was ingezakt als op dit oogenblik, was de toestand iets gunstiger. Inderdaad is toen gedurende zeer korten tijd ongeveer de richtprijs bereikt geworden. Over het geheele jaar gerekend, is dit resultaat echter nog nimmer behaald.

Men zou, teneinde aan een groothandelprijs van *f* 1,60, welke den wetgever bij de indiening der wet voor oogen stond, vast te houden, de heffing kunnen verhoogen, naarmate de handelsnoteering zakte, doch om redenen van utiliteit heeft men niet kunnen besluiten daartoe thans over te gaan, hoewel dit aan de verkleining van het verlies voor den veehouder niet bevorderlijk is. Men heeft, en terecht, daarom thans de uitkeering eenigszins verhoogd (te weten plm. 8½ cent per kg, geproduceerde boter).

Dat alle kritiek ten spijt de crisissteun aan de melkveehouderij, ondanks de ongeveer 46 miljoen gulden over het eerste boekjaar door de Crisis-Zuivel Centrale aan de melkveehouders uitgekeerd, nog slechts een zeer matige is, blijkt ook uit de resultaten der landbouwbedrijven in verschillende provincies over het boekjaar 1932/1933 raadpleegt (zie o a. het hoofdstuk: eenige berekeningen over de rentabiliteit van landbouwbedrijven, in het maandschrift van het Centraal Bureau voor de Statistiek, aflevering 30 December 1933, waaruit blijkt, dat men in de weidestrecken per ha *f* 6,- tot *f* 78,- verlies heeft gelaten), dan komen deze resultaten overeen met de becijferingen, die elders gemaakt zijn. In de zuivere veehoudersstreken is het niet mogelijk een pachtprijs te betalen, die met de verkoopwaarde van den grond in overeenstemming is.

Kan de steun worden gemist? Met veel overtuiging is door de bestrijders van den landbouwsteun de stelling verdedigd, dat afschaffing van dezen steun onze bevolking in haar geheel zou ten goede komen. Men heeft echter nagelaten aan te toonen, op welke wijze dan met name de melkveehouderij haar hoofd boven water zou kunnen houden, nu de internationale toestanden van dien aard zijn, dat wanneer de wereldprijspositie richtsnoer voor de binnenlandsche prijsbepaling moet zijn,

deze voor de opbrengst van de zuivelindustrie ruïneus zou blijken te zijn. Zonder den op zichzelf nog onvoldoenden steun zal de veehouderij niet in stand kunnen blijven. Niemand zal de consequentie aandurven, dat zij daarmede den recht-grond voor haar historisch bestaan heeft verspeeld en mitsdien ter verdwijning gedoemd moet zijn.

Handhaving van de steunverleenende maatregelen zal dus, zoolang de internationale toestand zich niet ten goede wijzigt, voorloopig nog noodzakelijk blijken. Dat de financiële gevolgen een zwaren last leggen op den binnenlandschen verbruiker, kan niet worden ontkend. Dat deze echter zoo hoog is, als uit de opbrengst der heffingen zou zijn te becijferen, is niet juist, omdat - het hierboven voor Duitschland aangegeven prijspeil bewijst het reeds - het volstrekt onzeker is, of bij volledige vrijheid van handelen afschaffing van de steunwet de binnenlandsche boterprijs op het huidige, d.i. Londensche prijspeil zou inzakken.

Dat de binnenlandsche boterprijs aanmerkelijk zou dalen, staat echter vast. De binnenlandsche producent zou tegen dit prijspeil moeten leveren, hetgeen beteekent, dat hij op elk kilogram een niet onbelangrijk subsidie zou moeten geven.

DE WERKING DER CRISIS ZUIVELWET. Deel IV (Slot).

Of dit voor hem – de bestrijders van deze landbouwsteun - niet te brengen offer den prijs van de instandhouding onzer eeuwenoude melkhouderij waard is, is een vraag, waaromtrent te dezer plaatse niet in beschouwingen kan worden getreden. Evenmin kan hier twistvraag behandeld worden of individueele steunverleening aan de noodlijdende veehouders niet de voorkeur verdiend zou hebben boven de steunverleening via het product van het noodlijdend veehoudersbedrijf.

Slechts moge worden opgemerkt, dat individueele steunverleening in de practijk zeker niet eenvoudiger, noch rechtvaardiger en zeker niet voor instandhouding van het zuivelapparaat als een der hoofdbronnen van ons volksbestaan effectiever zou blijken te zijn, dan bij het stelsel der *Crisis-Zuivelwet*, die daarbij aansluiting heeft gevonden bij het algeheele, ten aanzien van den Landbouwsteun door de wetgevende macht gekozen, systeem.

De door het groote publiek onvermoede, doch zeer gecompliceerde, verhoudingen in de zuivelindustrie zouden er zeker niet door vereenvoudigd zijn geworden; integendeel de moeilijkheden, die thans reeds zoo groot zijn om een gemeenschappelijke basis te vinden om op voort te bouwen, zouden zeer belangrijk zijn geworden.

Het is vanzelfsprekend, dat men met de zuivelsteunpolitiek een wakend oog dient te houden op de, ontwikkeling der buitenlandsche, verhoudingen; ernstig zal gerekend moeten worden met een toenemende inkrimping van buitenlandsch debiet, nu de protectionistische vloedgolf, die de wereld teistert, in tal van gevallen invoerlanden in uitvoerlanden omzet, die hun overproductie tegen onereuze prijzen op de internationale markt werpen. Van de waakzame actie der Regeering is de geleidelijke inkrimping van onzen, de laatste jaren te sterk uitgegroeiden, rundveestapel een symptoom.²⁷

De natuurlijke aanwas en krachtige vitaliteit van dien stapel zijn van dien aard, dat wanneer overeenkomstig het door de *Crisis-Rundveeentrale* vastgestelde programma 210.000 melkkoeien zijn afgeslacht, volgens thans opgemaakte berekeningen vermoedelijk slechts de natuurlijke aanwas is gecompenseerd: dat wil dus zeggen, dat ondanks dit mutileerend ingrijpen de veestapel vermoedelijk na de afslachting niet veel kleiner zal blijken te zijn dan deze bij de in 1933 ondernomen telling was.

Deze tellingsresultaten wekken de vrees, dat de thans in gang zijnde extra vermindering met 210.000 melkkoeien aan het productie-apparaat geen voldoende rem zal kunnen aanleggen en dat deze zal moeten worden versterkt of op andere wijze zal een oplossing moeten worden gevonden. Zij, die met nadruk „aanpassing” bepleiten, onderschatten de moeilijkheid, het schema te ontwerpen van de waarschijnlijke ontwikkeling der komende omstandigheden. In elk geval zal men erop bedacht dienen te zijn, zoo mogelijk nieuwe wegen te vinden voor den afzet onzer zuivelproduc-

²⁷ Zie de rundveetoename tussen 1930 en 1933 in tabel aan slot – bron zelfde courant! (ZHN.)

ten.

Dat het binnenlandsch debiet belangrijk zal kunnen worden opgevoerd zonder dat de opbrengst loonend is, wordt door sommigen beweerd, door anderen betwijfeld. Dat trots alle voorspellingen bij de invoering der wet, het binnenlandsch boterverbruik ondanks den verhoogden prijs in vergelijking met den lagen prijs van begin 1932 niet achteruitgegaan is, moge. behalve uit het hier-voron overgenomen overzicht, blijken uit de volgende cijfers, berekend door de Crisis-Zuivel-Centrale:

Jaar	Binnenlandsch boterverbruik in millioenen kg.
1922	45.7
1923	48.4
1924	43.3
1925	41.5
1926	43.1
1927	43.3
1928	44.9
1929	45.6
1930	51.-
1931	58.9
1932	70,9. * ²⁸)
1933	60.2 * ²⁹)
Gemiddelde over 12 j.	49.7

Kosten van uitvoering der Crisis-Zuivelwet.

Uit de bij Stalen-Generaal aanhangige begrooting van het *Landbouw-Crisis-Fonds* blijkt, dat de uitvoeringkosten der *Crisis Zuivelwet* en der steunverleening aan de melkveehouderij ongeveer 1 % van de binnengekomen gelden bedragen. Dit zeer lage cijfer is onder meer te verklaren uit de omstandigheid, dat het uitvoerend orgaan zooveel mogelijk gebruik heeft gemaakt van reeds bestaande instanties; o.a. zijn bij de uitvoering der wet de boter-, kaas- en melkproductencontroles-tations met hun bestaande apparatuur volledig ingeschakeld. Dank zij deze voorhanden outillage behoefde dus bij de invoering der wet, niet van den grond af een nieuw uitvoeringsapparaat te

28) In dit cijfer voor het exceptioneele jaar 1932 met ongekend lage boterprijzen in de eerste maanden zijn uiteraard begrepen de hoeveelheden, die op 31 Dec 1932 in koelhuizen waren opgeslagen, zijnde volgens de gegevens van het Crisis-Zuivel-Bureau 3.90.614 kg.

29) In koelhuizen op 31 Dec 1933, 4.190.616 kg., welke voorraad in 1934 zat worden verbruikt. Daar de in de koelhuizen op 1 Januari 1933 aanwezige voorraden 3.9 millioen kg, bedroegen, zal het binnenlandsche verbruik in 1933 derhalve $3,9 + 60,2 - 4,1 = \pm 60$ millioen kg. bedragen, met inbegrip van de in margarine opgenomen hoeveelheid inheemsche boter. Dit totaal ad. 60 millioen kg. dient nog vermeerderd te worden met het aan zelfkarnende boeren toegestaan heffingsvrije eigen gebruik van boter, een hoeveelheid in totaal geschat op 2.6 millioen kg Het totale binnenlandsche verbruik met inbegrip van $15\frac{1}{2}$ millioen k.g, verwerkt in de margarine, bedroeg in 1933 derhalve $\pm 62,6$ millioen kg.

worden opgebouwd, doch het bestaande kon naar behoefte geleidelijk worden uitgebreid. De daarmee gepaard gaande kosten zijn vanzelfsprekend ten laste gekomen van de, uitvoering der wet.

Samenvatting.

Uit het vorenstaande volgt dat de steunregeling aan de melkveehouderij neerkomt op:

- a) controle op de productie van zuivelproducten, melkproducten, margarine, en vervangende spijsvetten;
- b) accijnsheffing op de sub a. bedoelde producten, met dien verstande, dat de heffing niet hooger mag zijn dan het bereikbaar maken van een richtprijs voor de industrieel verwerkte melk, overeenkomende met de onmisbare productiekosten, geschat op hoogstens 6 cent per liter industrie-melk;
- c) vastlegging van een zoodanig onderling verband tusschen de heffingen, dat er een prijs-verhouding in den kleinhandel bestaat tuschen boter en margarine als 3 : 2;
- d) onthouding van de vaststelling van detailprijzen der sub a. bedoelde producten;
- e) menggebod voor de margarine-industrie;
- f) contingenteering van de margarineindustrie ten aanzien van haar binnenlandsch debiet;
- g) fondsvorming uit de opbrengst der heffingen;
- h) uitkeering aan de melkveehouders van de opbrengst der heffingen na aftrek van de uitvoeringskosten der wet, de restituties voor den uitvoer en de eventueele kosten van bevordering van den export van zuivelproducten;
- i) objectieve uniforme subsidieering van het tot zuivel- en melkproducten verwerkte melkvet en geen willekeurige subjectieve steunverleening aan den producet (steun aan het noodlijdende bedrijf ongeacht de individueele omstandigheden van den producent):
- j) waar noodig prijsregelend en kwaliteitverbeterend optreden ten aanzien van de levering van consumptiemelk (eventueel ook vaststelling van detailprijzen in afwijking van d.);
- k) steunen van den uitvoer van zuivelproducten, waar deze voor de instandhouding van het zuivelapparaat als onmisbaar bestanddeel der volkshuishouding noodzakelijk moet worden geacht;
- l) bevordering van nieuwe oriëntatie en aanpassing aan de in het aanwezige moeilijke tijds-gewricht als waarschijnlijk te verwachten verhoudingen;
- m) een last op den binnenlandschen consument, waarvan de zwaarte ten aanzien van de accijnsheffing op zuiveren melkproducten niet nauwkeurig te berekenen valt. Weliswaar is over het eerste jaar van de werking der *Crisis-Zuivelwet* een bedrag van plm. 79 miljoen gulden aan heffingen op grond van de *Crisis-Zuivelwet* opgebracht, (hetgeen over dat jaar neerkomt op een offer van plm. f 10,- per hoofd onzer bevolking, die van den landhouw inbegrepen) doch het zoude zeker zeer belangrijke geldelijke offers hebben gevergd, wanneer de melkveehouderij aan volslagen armoed ware prijs gegeven, waarmee de ineenstorting van het geheele platteland zou zijn ingeleid; ondanks de heffing op zuivelproducten betaalt de binnenlandsche consument thans belangrijk minder voor die producten dan enkele jaren geleden. Bovendien kan op goede grond betwijfeld worden of de consument zou hebben kunnen profiteeren van het internationale lage prijspeil voor zuivelproducten, wanneer de wetgever aan de melkveehouderij geenerlei hulp had geboden:
- n) een steunplan, dat niet in technische details maar in wezen overeenkomt met de steunmaatregelen, die alle zuiveluitvoerende landen op dit oogenblik hebben getroffen of welke

- in voorbereiding zijn:
- o) een steun, die onmisbaar blijkt te zijn, doch onvoldoende is om den producent voor verlies te behoeden Deze verliezen zijn grooter naarmate het wereldprijsspeil voor zuivelproducten daalt;
 - p) de conclusie, dat oplossing slechts langs internationalen weg verwezenlijkt zal kunnen worden, hetgeen echter andere nadeelen, aan alle „plannen” eigen, zal teweegbrengen.

Tabel: Rundveegegevens

	1910	1921	1930	1933	Toeneming 1930/33 in %	Toeneming1930/33 in aantallen
Totale veestapel	2.026.943	2.062.771	2.366.066	2.877.230	21,60	511.164
Springstieren	23.309	25.785	26.453	39.832	50,58	13.379
Melk- en kalfkoeien	1.068.361	1.085.713	1.293.736	1.452.311	11,83	153.575
Mestkalveren	4 7.086	19.597	38.548	50.909	32,07	12.361
Mestvee	97.688	63.432	80.079	110.477	36 ,60	29.598
jongvee ouder dan 1 jaar	389.339	371.436	419.417	611.659	45,84	192.242
jongvee jonger dan 1 jaar	401.160	496.808	502.033	612.042	21,91	110.009

Den landbouw op de been houden.

Wij weten, dat de crisis-steun aan den landbouw in 't algemeen hierop neerkomt, dat de meeste landbouw- en veeteeltproducten aan den consument tegen een hooger bedrag geleverd worden dan het geval zou zijn, wanneer de gewone wetten van vraag en aanbod vrij spel hadden.

Voor 1934 is geraamd, dat door de verschillende maatregelen aan de melkveehouderij *f* 74.100.000 ten goede komt. Dit bedrag wordt ontvangen door heffingen op in het binnenland geconsumeerde boter ten bedrage van 48.000.000; idem op kaas 7.700.000; op melkproducten 500.000: op margarine 13.000.000: op andere spijsvetten 4.600.000: op consumptiemelk 300.000.

Voor de consumptieaardappelen is geraamd: *f* 2.200.000 voor steun op niet voor de consumptie verkochten aardappelenoogst 1933 en *f* 2.500.000 voor idem oogst 1934, benevens *f* 1.130.500 voor terugbetaling op de inhoudingen der verkochte aardappeloogst 1933.

Voor de uitkeeringen aan kippen- en eendenhouders is *f* 4.680.000 beschikbaar gesteld. Voor steun aan de verbouwers van fabrieksaardappelen, oogst 1933 is uitgetrokken *f* 3.600.000. Voor uitkeering ten behoeve van de verbouwers van fruit- en warmoezerijgewassen, oogst 1934 is *f* 6.000.000 uitgetrokken.

De opbrengst van de monopoliewinst op tarwe, rogge, gerst, haver en mais is geraamd op *f* 23.000.000

Zooals men ziet: geweldige bedragen, die het Ned. volk door hogere prijzen van de producten opbrengt om den landbouw en de veeteelt op de been te houden.

Zonder deze steunmaatregelen zouden deze takken van volksbestaan reeds zijn vernietigd. De vraag is echter, mede met het oog op hetgeen we hiervoor reeds uiteenzetten: hoe lang is dat vol te houden? Dat kan toch niet vergroeien tot een normalen toestand!

TEGENSTRIJDIGE CRISIS MAATREGELEN, De steun aan den graanbouw gaat den koste van dien aan de melkveehouderij.

De algemeene Nederlandsche zuivelbond – FNZ. - heeft zich in een adres tot den minister van oeconomische zaken gewend. Wij ontleenen daaraan het volgende:

Tengevolge van de heffing op granen en de contingentteering van veekoeken zijn de productiekosten van de melk gestegen. In de memorie van antwoord op het voorloopige verslag betreffende de begroting van het landbouwcrisisfonds 1934 wordt dit op een bedrag van 0.3 ct. per L, geschat.

Niettegenstaande den steun welke de werking der crisiszuivelwet aan het veehoudersbedrijf door middel van den bijslag op de melk biedt, worden de productiekosten van het artikel niet volledig gedekt, zoodat de boer met verlies werkt. Tendeel wordt dit veroorzaakt door de stijging der productiekosten tengevolge van de zooeven genoemde verhooging van den voederprijs. Bij de tot standkoming der heffing op de granen is de mogelijkheid geopend om op de artikelen, waarvan de productiekosten dientengevolge zouden stijgen en waarbij men niet in de gelegenheid zou zijn deze stijging bij den verkoop tot uitdrukking te brengen, zooals b.v, bij export, een compensatie uit de opbrengst van de graanheffingen te ontvangen.

Wij meenen dat de melkproducent thans in aanmerking komt tot het ontvangen van deze compensatie, daar het thans zoo is, dat de veehouder belast wordt ten bate van de graanteelt, hetgeen gezien vooral de nog onvoldoende dekking der productiekosten der melk toch niet de bedoeling kan zijn.

Wij verzoeken uwe Excellentie derhalve goed te vinden, dat aan de veehouders van het tijdstip der verhooging der graan- en voederprijzen af tengevolge van de van regeeringswege genomen maatregelen een extra uitkeering uit het landbouwcrisisfonds van 0.3 ct, per kg, geproduceerde melk worde verstrekt,

Provinciale Vergadering C B.T.B

ZIERIKZEE. Woensdagmorgen te 10 uur ving in het Nederl. Herv. Vereenigingsgebouw in het *Vrije* te Zierikzee de algemeene Provinciale Vergadering aan van de afd. Zeeland van den *Chr. Boeren- en Tuindersbond*, welke onder voorzitterschap stond van den heer C. P. Vogelaar uit Krabbendijke.

Deze opende de vergadering met het gemeenschappelijk laten zingen van Psalm 65 vers 9, ging daarna voor in gebed en sprak vervolgens hartelijke woorden van welkom tot de in vrij talrijke mate opgekomen aanwezigen, Speciaal tot den heer Commissaris der Koningin in onze Provincie, den heer **Zwagerman**, Rijks-zuivelconsulent voor Zeeland, het 2e Kamerlid, den heer Chr. v.d. Heuvel en den heer van der Putte lid van Ged. Staten, tevens lid, van den C.B.T.B.

Voorts wees spr. er in zijn openingswoord op, hoe sedert 1929 de landbouw-, tuinbouw-, vee-teeld- en zuivelproducten in prijs zijn gedaald, hoe een algemeene inzinking in deze bedrijven zich voltrok en hoe lang het geduurd heeft voor men in regeeringskringen te volle overtuigd was van den noodtoestand van den boerenstand en ter harer bescherming maatregelen ging nemen, steunmaatregelen, welke, hoe goed zij ook zijn, de productie toch nog niet loonend maken voor allen.

Verder legde de voorzitter de nadruk op den noodzaak van organiseeren voor elken boer in diens eigen, doch zeer zeker ook in het algemeen belang en op het juiste naleven van de genomen steunmaatregelen. Ten slotte herinnerde spr. aan den ommekeer op sociaal gebied, welke contact zoeken tusschen boer, en landarbeider (welke laatste zich ook dient te organiseeren), noodzakelijk maakt, niet alleen op het gebied der loonen, doch ook op ander terrein, want gedachtig aan de spreuk: „Recht gaat boven macht”, moet de sociaal sterkere de sociaal zwakkere in de gelegenheid stellen zijn wenschen te doen hooren en zich op te heffen en ook, omdat waardeering van el-kanders rechten slechts kan leiden tot goede samenwerking.

.....

Hierna werd het woord verleend aan Ir. Zwagerman, den Rijkszuivelconsulent voor Zeeland, voor het houden van zijn lezing, getiteld „*Crisis-Zuivelwet en Rundveebeperving*”.

Na een uitvoerige inleiding ging spreker over tot behandeling van de Crisis-Zuivelwet 1932. haar doel, haar werking en haar gevolgen. Bij dit laatste punt merkte spr. op dat in Zeeland de consumptiemelkregeling best heeft gewerkt. Komende tot de Rundveebeperving wees spr. er op dat in verband met de bij het vorige onderwerp genoemde noodzakelijke aanpassing van de productie aan de afzetmogelijkheden, beperking van onzen steeds groeienden veestapel dringend nodig is, hetwelk op 2 wijzen kan geschieden, n.l. door inkrimping van den veestapel en door teeltbeperking.

Met het eerste is 17 October 1933 aangevangen en dit heeft zeer goed en bevredigend gewerkt. De tweede, manier heeft ten doel, het aantal van 1½ miljoen, melkkoeien terug te brengen op een

vast aantal van 1¼ miljoen, 't geen heeft geleid tot de verordening, dat in een jaar slechts 410.000 kalveren mogen worden opgekweekt, verdeeld over de verschillende provinciën (Zeeland 16000), onderverdeeld resp. over de gemeenten en de bedrijven. Doordat deze teeltregeling met terugwerkende kracht werkt, brengt ze vooral voor onze provincie groote moeilijkheden mede en daarom zal hiervoor voor het 1e jaar in den Haag een overgangsmaatregel gevraagd worden, opdat de bedrijven hier niet ontwricht worden. Met enkele praktische wenken besloot ir. Zwagerman

CRISIS-ORGANISATIES. Centralisatie

's-GRAVENHAGE. (C.B.) Gelijk bekend is kort geleden centralisatie der provinciale crisisorganisaties tot stand gebracht. Daardoor zijn de afzonderlijke gewestelijke organisaties voor rundvee, varkens, aardappelen enz., in iedere provincie vereenigd. Bij de behandeling van de begrooting van het landbouwcrisisfonds in de Tweede Kamer heeft de minister van economische zaken ad interim ook een centralisatie der landelijke crisisorganisaties aangekondigd.

De daarvoor noodige plannen zijn reeds in de vergadering der centrale landbouw crisiscommissie behandeld en door den minister goedgekeurd. Het is de bedoeling, dat het aantal regeeringscommissies wordt beperkt tot drie. Als zoodanig zullen fungeren de heeren ir. S. L. Louwes voor den akkerbouw en de veehouderij, L. Bückmann voor den zuivel en F. V. Falstar voor den tuinbouw. Dit college zal staan onder voorzitterschap van den secretaris-generaal van economische zaken mr. dr. A. A. van Rhijn.

In het college zal verder zitting hebben den heer S. van Zwanenburgh als commercieel adviseur.

In verband daarmede zal de heer Van Zwanenburghg aftreden als directeur der rundvee- en varkens-centrales.

De taak van dit college zal zijn den minister bij de landbouwcrisispolitiek ter zijde te staan.

Het aantal landelijke crisisorganisaties zal aanmerkelijk worden beperkt. Niet meer dan 8 landelijke centrales zullen worden ingesteld.

Omtrent de samenstelling van deze organisaties zal contact worden gezocht met de centrale landbouw-organisatie en den handel.

De melkveehouders

Regeringscontracten voor consumptiemelk Bezwaren tegen de Taxe-regeling

Ter bespreking van het verloop der Regeringscontracten voor consumptiemelk en den algemeenen noodtoestand in de melkveehoudersbedrijven heeft de *Melkfederatie ZuidHolland* een persconferentie gehouden onder leiding van den heer Biemond uit Bleiswijk. Deze zette uit en, dat ondanks de Crisis Zuivel Centrale de zuivelboeren in Zuid-Holland in een noodtoestand zijn gekomen, erger dan de buitenstaander zou kunnen vermoeden. We gaan, aldus de heer Biemond, steeds achteruit, terwijl bij een minder eenzijdige bepaling van den richtprijs verdere inzinking van dien toestand voorkomen had kunnen worden. Pogingen, bij het dagelijksche bestuur der Zuivel Centrale door de Federatie ondernomen, om daarin verbetering te brengen, hebben niet tot eenig positief resultaat mogen leiden.

Als doel van de C.Z.C. werd geschetst, dat ons land niet meer verarmt dan absoluut noodzakelijk is, dat het geleidelijk nut van den invoer zoo gering en dat van den uitvoer zoo groot mogelijk zij, dat het evenwicht van de diverse maatschappelijke groepen zooveel doenlijk worde hersteld en dat derhalve de groote verschillen tengevolge van de crisis tusschen de indexcijfers van de opbrengst der landbouw- en veeteeltproducten eener- en die van het levensonderhoud en de stedelijke arbeidersloonen anderzijds worden geëgaliseerd.

Zoo werd erop gewezen, dat de opbrengst van de landbouwproducten thans een indexcijfer van 80 tegenover het levensonderhoud in het algemeen een van 140 en dat van verscheidene arbeidersloonen een van 200 vertoont. In het afgelopen jaar is nog 4.000.000 ton granen en veevoeder tot een waarde van 140 à 150 miljoen gulden ingevoerd, waartegenover een slechts weinig beteekenende uitvoer van landbouwproducten staat. De Crisis-Zuivelwet beantwoordt, naar de overtuiging van de Melkfederatie, niet aan haar doel.

De melk leverende boeren in Zuid-Holland ontvangen nog niet eens den richtprijs, zelfs nog geen 3½ cent, voor de z.g. industriemelk. Het is moeilijk, de consumptiemelk los van de industriemelk te denken. De groote oorzaak is, dat de boterexport is stopgezet. Van de 4½ milliard liter melk, welke hier te lande per jaar wordt geproduceerd, is ongeveer een milliard liter voor directe consumptie bestemd, terwijl ruim 2 milliard wordt gebruikt voor de boterfabricage en een klein milliard voor die van kaas. De melk, waarvan boter wordt gemaakt, komt wel zoowat aan den richtprijs, maar het funeste is, dat de helft van de voor boterfabricage bestemde melk toch als consumptiemelk in den handel komt. En indien Engeland de boter gaat contingenteeren, dan zouden alle pogingen om langs den weg van export -verbeteringen te brengen, tevergeefs zijn.

Met geen enkelen maatregel is, zoo gaf men te kennen, zoo vreemd omgesprongen als met de inkrimping van den veestapel. Niet de melkproductie, doch de vleeschproductie wordt ingekrompen bij den rundveestapel, terwijl het veel logischer zou zijn, de varkensproductie te beperken en daarnevens tot een meer extensieve melkproductie over te gaan, met behoud van den rundveesta-

pel.

De rundveestapel wordt voor 80 pct. met producten van eigen bodem gevoed en de varkensstapel slechts voor 20 pct. Beperking van het aantal varkens zou derhalve den import van veevoeder aanmerkelijk kunnen reduceeren. Door minder krachtvoeder aan de koeien te verstrekken zou voorts met behoud van het aantal runderen een praktische restrictie van de melkproductie kunnen worden verkregen. Tal van boeren wachten op de totstandkoming van een regeling.

Hun grief is, dat in het dagelijksch bestuur der Crisis Zuivel Centrale de belangen der boeren in het gedrang komen doordat de meerderheid in dat bestuur bestaat uit vertegenwoordigers van fabrikanen. Het algemeen bestuur komt slechts een of tweemaal per jaar bijeen, zoodat dit geen invloed heeft, op den dagelijkschen gang van zaken.

De taxe-regeling beantwoordt niet aan redelijke wenschen van de melkleverende boeren, die erdoor worden gedupeerd in plaats van geholpen. De hoogere prijs, die van die regeling het gevolg had moeten zijn, is uitgebleven. In Den Haag komt zeer veel consumptiemelk, welke voor 11 cent per liter wordt verkocht aan den consument, terwijl de boer er maar 3 cent voor ontvangt. De handel is daarmee buitengewoon gebaat, doch de boer gaat erdoor te gronde. Theoretisch zou de melkleverende boer *f*4.75 per 100 liter moeten ontvangen, in werkelijkheid brengt zij het niet verder dan 3 à 3½, doordat veel als industriemelk geleverd product toch als consumptiemelk in omloop wordt gebracht.

Men hoopt, dat door bekendmaking van een en ander eenige verbetering in de bestaande verdeling zal worden gebracht,

LANDBOUW. INDRUKKEN

VAN DE VIJFDE LANDBOUW-WEEK TE WAGENINGEN. II.

De heeren ir. Swierstra uit Utrecht, ir. Keyser uit Zwolle en Van Haaren uit Tilburg gaven een overzicht van de maatregelen, welke genomen zijn resp. in het belang der rundvee-, varkens- en pluimveeteelt. Uiteindelijk loopen deze uit op teeltregeling, in casu teelt-beperking. De productie voor onze binnenlandsche behoefte is te groot en met onze export gaat het steeds minder. De laatste spreker, blijkbaar een vakman, maar geen lid van eenig crisisorgaan,

.....

Bij deze inleidingen kwamen de debatten op breeder grondslag, toen de heer **Zwagerman** vrij onverwacht een nieuw gerecht opdiende. Men zegt wel eens, wat een boer niet kent, dat eet hij niet, maar we meenen te hebben waargenomen, dat dit ook buiten den boerenstand gangbaar is.

Het leek ons den voorzitter slechts half naar den zin, toen de heer Zwagerman in rustigen betoogtrant te kennen gaf, dat men niet moest blijven doorgaan met alle crisiskinderen te bakeren en te vertroetelen, maar dat men ook eens diende na te gaan, of zij alle tezamen konden dienen om een blijvende verbetering in 't leven te roepen voor het Nederlandsche Volk in zijn geheel. Er wordt aldoor met getallen en nog eens getallen gewerkt, die op papier kloppen als een bus, doch die in de practijk soms faliekant uitkomen en die zeker niet altijd rekening houden met de menschen zelf, met den boer en zijn gezin, die soms zelfs de moraal van den boerenstand aantasten.

Zoo bleek in oorlogstijd het verbod van huisslaching een stommiteit, die niet gehandhaafd zou worden. Men zij voorzichtig bij het ingrijpen in het bedrijfsleven, want de verantwoordelijkheid daarvoor is buitengewoon groot. Men bedenke, dat het daarbij gaat om de toekomst van land en volk! Men ontwerpe liever een systeem, waarbij de boer een vrij groote bedrijfsvrijheid behoudt, maar uit welbegrepen eigenbelang de uitgestippelde lijn zal volgen.

Wij hebben aan akkerbouwproducten een tekort, vleesch en zuivel hebben hebben we teveel en geen enkel teeken wijst op een verbeterden export. Wat is nu logischer dan dat we het eerste trachten op te voeren, het laatste inkrimpen? Er kan nog plm. 200.000 ha weiland in bouwland worden omgezet. Dat vergroot de werkgelegenheid ten plattenlande, tienduizenden arbeiders zouden in het bedrijf kunnen worden opgenomen. Heft hooge graanrechten aan de grens, zoodat de binnenlandsche graanbouw, die voor de binnenlandsche behoefte altijd ontoereikend zal blijven, loonend wordt.

Uitbreiding dier teelt zal dan vanzelf volgen, op het gemengd bedrijf zullen weilanden worden gescheurd, medebrengeende inkrimping van den veestapel. De daaraan noodwendig vastzittende hoogere veevoederprijzen zullen het luk-rake fokken en mesten, zooals nu gebeurt met de abnormaal lage voerprijzen, tegengaan. Alweer 'n stap in de goede richting. Als het voer, op eigen bodem gewonnen, loonend wordt gemaakt, zal zelfs de echte weiboer daarmede rekening houden.

Ten slotte moet dezen in den vorm van een toeslag compensatie worden gegeven voor het geen hij op die manier tekort komt. Langs den zelfden weg kan, het gaan met de. varkens- en de pluim-

veeteelt, maar bij alles moet men in het oog houden, dat de bodem productie primair moet zijn en daarna pas komen kan de fabricage van levend vleesch, met geïmporteerd voer als grondstof.

Slechts bij gedeelten kon de heer Zwagerman dezen gedachtengang ontvouwen, wat oorzaak zou zijn, dat niet deze kranten zijn bedoelingen volkomen weergeven. Dat de heer Zwagerman met zijn betoog gelijkgestemde snaren raakte bij een groot deel der aanwezigen bleek uit het herhaald applaus onder zijn spreken.

Naar onze meening heeft de heer Zwagerman de kern van het vraagstuk aangeraakt. De naast el-
kander opgebouwde regeerings maatregelen groeien door elkander heen en ook wij achten het oogenblik reeds gekomen, waarop dit alles moet worden herzien om te trachten iets op te bouwen van meer blijvende waarde. De heer Zwagerman had een korte, maar vrij heftige tegenspraak van den regeeringscommissaris **Louwes** in ontvangst te nemen, die het niettemin niet onmogelijk achtte, dat men ten slotte inde richting van den heer Zwagerman zou moeten gaan!³⁰

Voor ons waren het aangename geluiden, die de heer Zwagerman deed hooren. Al geruimen tijd hebben we op dit aambeeld gehamerd. Men zie hierin geen afbrekende critiek, integendeel. Gezien wat de pers over des heeren Zwagermans betoog heeft geschreven, is deze aan eigen stand-
ding verplicht, zijn gedachtengang nader uiteen te zetten. De eerste en juiste plaats daarvoor ach-
ten we het extra nummer, dat het **Genootschap voor Landbouwwetenschap** zal doen verschij-
nen,

Middelburgsche Courant, 1934-07-06; p. 6/6

.....

Prof. Minderhoud betreurde het in zijn „samenvatting”, dat de heer Zwagerman niet tot de inlei-
ders behoorde,

30 Het voorgaande artikel – 1934-06-15 – over centralisatie diverse gewestelijke organisaties blijkt heer Zwagerman, of een open deur trappen of op zijn wenken te worden bediend – congres datum niet gekend! (ZHN.)

De boterexport van den Z.N.Z. De moeilijkheden in het buitenland. Risico bij den Duitschen export.

Op de algemeene vergadering van den *Zuid-Nederlandschen Zuivelbond* te Eindhoven gaf de heer G. Steegmans, agent van den Z.N.Z. een exposé over den boterafzet door den Bond, de moeilijkheden, die zich daarbij voordoen en de prijzen, die bedongen konden worden.

We ontleenen daaraan het volgende:

De aanvoer van boter beliep in 1933 7.498 875 Kg., hetgeen 589.500 Kg. meer dan in 1932 beteekent. De omzet over het eerste halfjaar 1933 vergeleken met het eerste halfjaar 1934 geeft wederom een stijging. hoewel een kleine, te zien. Namelijk:

In 1933 3.717.675 Kg. tegen 1934 3.725.025 Kg.

De afzet van ons product is zooals u allen weet, aan verschillende moeilijkheden gebonden. De contingenteering of zelfs het invoerverbod der verschillende landen heeft de Crisis Zuivelwet tot gevolg gehad met gevolg veel administratief werk om den export gaande te houden,

Duitschland is altijd onze grootste afnemer geweest en ondanks de zeer bewogen tijden, dat ook nu nog gebleven. België dat vroeger een zeer goede afnemer van ons was, is ook al door contingenteering, evenals Frankrijk voor ons een verboden land geworden. Dat wil zeggen, wij kunnen er nog wel wat aan leveren, doch wat de contingenteering alleen niet kan, dat doen de invoerrechten of kosten der invoervergunningen. Die kosten zijn zoo hoog, dat het per saldo bijna niet mogelijk is, er in concurrentie met den aldaar geldenden prijs, nog boter te importeeren.

Alleen Engeland is momenteel nog vrij land wat betreft den invoer van boter met gevolg natuurlijk, dat er zoo'n overvloedige aanvoer van boter uit de diverse landen daar bestaat, dat de prijs, die er te maken is zeer aan den lagen kant is. Zoo zelfs, dat zonder eenige compensatie van de *Crisis-Zuivel-Centrale* van 5-8 cent . per Kg., eenigszins loonende export ons niet mogelijk ware.

Ook voor België hebben wij eenige weken steun genoten in den vorm van compensatie 3 tot 6 cent per K

Momenteel moeten aan rechten of kosten betaald worden bij invoer in:

België: Frs. 9-11 is f 0.70 per Kg.

Duitschland : RM. 0.80 is f 0.45 per Kg.

Engeland : f 0.12 per Kg.

Frankrijk : Frs. 10.50 is f 1.05 per Kg.

De afzet naar de diverse landen was over 1933:

Duitschland :	2.590.850 Kg.
België :	831.275 Kg.
Frankrijk	352.750 Kg.
Zwitserland	2.000 Kg.
Binnenland :	<u>2.722.000 Kg.</u>
Totaal :	7.498 875 Kg.

Het eerste halfjaar 1933 vergeleken met het eerste halfjaar 1934 geeft het volgende beeld :

Duitschland	1933	1.462.600 Kg.:	1934	1.753.275 Kg.
België	1933	553.300 Kg. ;	1934	254 110 Kg;
Frankrijk	1933	288.250 Kg. ½ Mrt ;	1934	251.200 Kg. tot ½ April.
Engeland	1933	(2.000 Kg. (Zwits.l);	1934	282.900 Kg. af 17 Maart.
Binnenland	1933	<u>1.410.925</u> Kg ;	1934	<u>1.183.510</u> Kg.
Totaal	1933	3.717.075 Kg;	1934	3.725.025 Kg.

Prijzen. Wat de boterprijzen betreft zij vermeld, dat de Algemeene noteering bedroeg :
in 1933: f 0 78 hoogste en f 0.47 laagste.
in 1934 : f 0.57 hoogste en f 0.39 laagste.

Om tot den binnenlandschen prijs te komen, dient deze noteering te worden verhoogd met de geldende heffing in eenige periode vanwege de *Crisis-Zuivelwet*, die bedragen heeft f 0.95 tot f 1.- per Kg. Met gevolg, dat de verkoopprijzen in den groothandel van f 1.52 - f 1.64 schommelden in 1933 en van f 1.40 - f 1.61 in 1934.

Mede tengevolge van de contingenteeringen en invoerrechten zijn de buitenlandsche prijzen van de binnenlandsche prijzen zeer afgeweken. Tengevolge van de heffingen op uitvoercertificaten, die wij aan het *Crisis-Zuivelbureau* betalen moeten, is de gefactureerde buitenlandsche prijs zelfs geen maatstaf meer om de opbrengst te beoordeelen. Zoo hebben wij bijv. aan certificaatkosten en heffing betaald aan het *Crisis-Zuivel bureau* over :

1933 :	f 467.515,30	(1.462.600 Kg.) ;
1934 (zes mnd.)	f 913.531,72	(1.753.275 Kg.)

Koelhuis-opslag. Hoewel wij in 1932 en 1933 resp. 415.000 Kg. en 540.000 Kg. in koelhuis moesten opslaan, hebben wij dit jaar nog niets behoeven op te slaan, wat in zich een gelukkig verschijnsel te noemen is De noodzakelijke opslag der voorgaande jaren is evenwel met eenig voordeel voor den Bond verlopen, wat zeer tot voldoening strekt en was telkens voor januari geruimd.

Dit kort beeld zou niet volledig zijn als we niet enkele woorden wijdden aan het uitermate groote risico aan den export op Duitschland verbonden. Gelukkig mogen we zeggen, dat onze afnemers in dat land ons door de jarenlange relaties als „goed” bekend zijn. Evenwel kunnen zij tegenwoordig niet vrijelijk hun schulden vereffenen en met elke betaling is tegenwoordig met een tijdruimte van 4-5 weken te rekenen.

Zij hebben de middelen doch de staat verbiedt hen om te betalen, zoodat wij ten zeerste meenen

te moeten aandringen op het vormen van de noodige reserves om de ev. verliezen te kunnen dekken. De vorderingen op Debiteuren bedragen tegenwoordig alleen wat Duitsland betreft ruim f 300.000, hetgeen meer is dan vroeger alle uitstaande vorderingen gezamenlijk bedroegen.

De groote onzekerheid en de verrassende bepalingen die telkens getroffen worden, zijn voor den handel tegenwoordig factoren van grooten invloed waarmede geen rekening gehouden kan worden en waardoor de handel zeer bemoeilijk wordt.

De stand der boterprijzen in Europa illustreert voldoende deze moeilijke positie en noteeren deze momenteel in detail :

- ongeveer f 1.20 per Kg. in België.
- ongeveer f 1.60 per Kg. in Duitschland.
- ongeveer f 1.50 per Kg. in Frankrijk.
- ongeveer f 0.60 per Kg. in Engeland.
- ongeveer f 1.70 / 1.80 per Kg. in Nederland.

Breskensche Courant, 21/08/1934

Zeer belangrijk voor alle veehouders.

Ossen en stieren tusschen 60 en 250 K.G. en vaarzen tusschen 100 en 190 K.G. mogen niet worden aangehouden zonder identiteitsbewijs.

Men houde er echter rekening mede, dat zooals bekend, de maximum-gewichten binnenkort weer verhoogd zullen worden.

Op Maandag 20 Augustus begint de contrôle.

Aan degenen, die een toewijzing hebben gekregen is tijdelijk eenige speling toegestaan met het oog op de selectie.

Bij toewijzing van een kalf, mag men tot 1 September nog een kalf meer houden.

Bij toewijzing van 2 of 3 kalveren, mag men tot 1 October één kalf extra houden.

Bij toewijzing van 4 of meer kalveren is het geoorloofd om tot 1 November één kalf meer aan te houden.

Voor aangifte van kalveren, die men nog moet laten schetsen wende men zich tot den districts-secretaris.

Landbouw Crisis-Organisatie voor Zeeland.

Breskensche Courant, 16/10/1934

Crisis-Publicatiën.

Mededeeling van de Landbouw-Crisis-Organisatie voor Zeeland.

De Landbouw Crisis-Organisatie voor Zeeland maakt bekend, dat aan personen welke thans nog geen georganiseerde zijn der Landbouw-Crisis-Organisatie voor Zeeland en dit op grond der Landbouw-Crisiswet 1933 toch moeten zijn, gelegenheid wordt gegeven zich binnen de veertien dagen na plaatsing dezes als zoodanig op te geven.

Breskensche Courant, 06/11/1934

Mededeeling van de Landbouw-Crisis-Organisatie voor Zeeland.

De Landbouw-Crisis-Organisatie voor Zeeland maakt bekend, dat ingeval van verkoop van kalveren, welke zijn gedekt door identiteitsbewijzen, de overdracht van deze kalveren aan den nieuwen eigenaar duidelijk en volledig op de bijbehorende identiteitsbewijzen moet worden aangegeven. Staat derhalve de overdracht niet behoorlijk op deze identiteitsbewijzen vermeld, zoo worden de bijbehorende kalveren als niet gedekt te zijn door identiteitsbewijzen.

Regerings bemoeiing met den Landbouw.

Gaat zij in verkeerde richting ?

Het vraagstuk der Regeeringsbemoeiing met den landbouw staat wederom in de volle belangstelling van ons volk en in de groote dagbladen wordt weer dag aan dag geschreven en gepolemiseerd over de al dan niet juistheid, of doeltreffendheid der genomen maatregelen.

Wij begrijpen dit volkomen en waardeeren det, omdat het hier inderdaad gaat om voor ons geheele volk en voor onzen boerenstand in het bijzonder, allerbelangrijkste vraagstukken.

Dat de Regeering maatregelen genomen heeft om onze boeren en tuinders door de crisis heen te helpen vindt geen bestrijding.

Het in het begin van de crisis ingenomen standpunt: „Laat maar uitzieken” vindt gelukkig geen verdedigers meer.

Doch daarnaast is het evident, dat ons volk, dat groote bedragen moet opbrengen in den vorm van accijnsen of heffingen, zich afvraagt, of het nu wel noodzakelijk is, dat millioenen kilo's boter voor 30 cent per KG. naar Engeland moeten worden uitgevoerd, terwijl in het eigen land voor de boter *f* 1.80 en voor de margarine *f* 1.20 per KG. wordt betaald, ofwel dat het bevroren varkensvleesch met de grootste moeite kan worden geëxporteerd naar Italië voor een netto prijs van nog geen..... dubbeltje per K.G.

Wanneer toch onze Regeering steunwetten indient, welke beoogen, dat den boer wordt gegeven een minimale kostprijs voor zijn product en dus uit die overwegingen onzen boerenstand beschermt tegen een al dan niet gedumpte internationalen wereldprijs, dan is deze politiek van de Regeering volkomen juist, als zorgende voor het algemeen welzijn. Dat begrijpt ons volk ook en draagt dat ook hiervoor bij.

Doch daarnaast is het verklaarbaar, dat waar de Regeeringsmaatregelen steeds bij uitstek stonden in het teeken van „tijdelijke maatregelen”, men zich afvraagt, zooals in het voorloopig verslag van Hoofdstuk 1 der Staatsbegrooting : „Meer zouden de hierbedoelde leden het op prijs stellen - vooral nu een nieuwe Minister de zorg voor de landbouwzaken op zich genomen heeft - te vernemen, welke het doel is, dat de Regeering met haar agrarische politiek nastreeft.”

Vooraf moet deze vraag worden gesteld, nu de kans op een korten duur, waarin steun moet worden verleend, wel verkeken zal zijn en dus de Regeeringspolitiek ten aanzien van den landbouw moet worden ingesteld op een te verwachten „langen duur” der steunmaatregelen.

Beziet men de kansen voor onzen landbouw ten opzichte van het allerbelangrijkste vraagstuk van de exportmogelijkheid, dan moet men toch erkennen, dat het er thans wel hopeloos slecht voorstaat, vooral met name voor onze twee voornaamste producten zuivel en vleesch. De prijzen waarvoor een groot deel onzer producten de grenzen overgaat, zijn zoo belachelijk laag, dat men zich met groote zorg moet afvragen of niet tot elken prijs zoodanige exporten moeten worden

voorkomen. waardoor dus onmiddellijk het vraagstuk der verminderde productie aan de orde komt.

Noemen wij de zuivel, waarvan toch millioenen kilo's boter naar Engeland worden geëxporteerd voor even 30 cent per K.G., waaruit ressorteert een melkprijs van ongeveer 1 cent per K G., dan voelt men toch, dat de productie van deze melk, nationaal bezien, verlies brengt en dat deze melk-productie verkregen voor een belangrijk deel uit den import van voedergranen, moet worden tegengegaan.

Is het een juiste en rechtvaardige politiek der Regeering geweest, om onzen landbouw te redden, door middel van de accijnsen en heffingen, door ons volk een nog altijd zeer lagen prijs te doen betalen voor de producten welke ons volk noodig heeft, en kan men in het nationaal belang met het oog op het behoud van buitenlandsche markten hierbij rekenen op een normalen export: -

Peel en Maas, 1934-11-10; p. 6/10

De steunregeling voorveehouderij.

Men schrijft van deskundige zijde:

De Minister van Economische Zaken heeft inzake de steunverleening aan de veehouderij een belangrijke, maar naar Z. Exc. zelf getuigt, ook zeer moeilijke beslissing genomen. De Minister is na zoo uitvoerig mogelijke voorlichting tot de conclusie gekomen, dat het zóó moest en niet anders.

De Minister spreekt van een nieuw plan. Inderdaad is ten aanzien van den steun aan de veehouderij het roer gewend. We gaan niet door met Engeland vol te proppen met boter van ongeveer 30 cent per K.G. waarop een gulden steun uit het *Landbouwcrisisfonds* moet komen, tot het oogenblik, dat Engeland, onze dumping moede, den import van boter contingenteert.

De Minister gaat de productie beperken, door den steun aan de melk te beperken. Want uit zelfbehoud zal de boer minder melk op zijn bedrijf produceeren, als bij straks voor 90 pct. van de melk steun krijgt en de rest wel aan zijn vee op moet voeren.

Gedeeltelijke melksteun kan en zal brengen een beteren melksteun, dus nu een loonnenden prijs voor de gesteunde melk. Een richtprijs van misschien 6 cent zal kunnen worden bereikt door het mindere verlies op den boter-export. Terecht zegt de Minister, dat hij de zuivelpositie beter in de hand krijgt.

Onverbrekelijk acht de Minister aan zijn plan verbonden groter teeltbeperking en afslachting van 150.000 kalfdragende pinken en vaarzen.

DE STEUNMAATREGELEN TEN BEHOEVE VAN DEN LANDBOUW EN 'T SCHEUREN VAN GRASLAND.

Rede van den heer Zwagerman.

Voor de vergadering van den Kring O. Z.-Beveland der Z. L. M. te Kruiningen, Zaterdagmiddag gehouden en vrij druk bezocht, sprak de heer Zwagerman uit Middelburg over „de steunmaatregelen ten behoeve van den landbouw en het vraagstuk van het scheuren van grasland”.

Volgens spreker was het onderwerp wel wat ruim aangekondigd, daar hij zich vooral wilde bepalen tot het scheuren van grasland, uit Zeeuwsch oogpunt bekeken. Na het aanhooren der rede meenen we te mogen zeggen, dat de aankondiging toch gelijk had. De heer Zwagerman heeft de gave om duidelijk en overzichtelijk te zijn zonder in herhaling te vervallen. Zoo ook thans.

In een kort, nauwpakkend betoog wees hij er op, hoe vroeger in 't wilde weg werd geproduceerd, zoowel in den akkerbouw als in de veeteelt- en de tuinbouwbedrijven. Wat de binnenlandsche markt niet opnam, ging over de grens. Onze gunstige ligging ten opzichte van omliggende industriele landen, alsmede de geaardheid van den bodem, waren daarvoor gunstige factoren. Onze uitvoer van landbouwproducten was geweldig, doch dat is in 1929 geheel anders geworden.

Vele landen gingen voortbrengen voor eigen behoefte: onze uitvoer werd belemmerd, zelfs geweerd. De akkerbouw leed daardoor het eerst, daarna de veehouderij en toen de tuinbouw. De Regeering begreep, dat ingrijpen noodzakelijk was om ineensstorting te voorkomen. Ze deed dat incidenteel en zoo kregen we maatregelen voor akkerbouw, daarna voor veeteelt en eindelijk voor tuinbouw. Een reeks van crisismaatregelen dus.

Op de vraag, of de Regeering met al die bemoeiingen is geslaagd, antwoordde spr. ontken-

rend.
De landbouw-organisaties zijn wel ingeschakeld bij de uitvoering, doch aan de totstandkoming dier maatregelen kunnen ze weinig bijdragen. Daarenboven stelt de regeering zich op het enge standpunt, dat den landbouw het hoofd boven water moet worden gehouden, doch ook niet meer.

Een vergelijking van de indexcijfers wat het landbouw inkomen betreft met deze uit de beschutte bedrijven wijst duidelijk aan, hoe zeer de landbouw nog in de verdrukking is. De landbouw in zijn geheel moet blijven aantoonen, welke waarde bij heeft in het maatschappelijk bestel. De landbouwsteun is geen fooi, maar noodzakelijk in 's landsbelang.

Spreker wees op het stelsel, dat de boerenbonden in het Noorden van ons land voorstaan, zonder dit met name te noemen, heffing van hooge graanrechten toeslag uit de opbreng, daarvan aan veebedrijven. Hij noemde zich hiervan een groot voorstander en hoopte innig, dat men tot dit stelsel zal overgaan. De regeering wil de productie aanpassen bij de binnenlandsche behoefte en de export mogelijkheid.

De Zeeuwsche Landbouwmaatschappij.

De Zeeuwsche Landbouwmaatschappij houdt deze en volgende week in tal van plaatsen in de verschillende delen van Zeeland vergaderingen over de crisismaatregelen der regering. Gisteren werden de eerste, nl. te Tholen en Zierikzee gehouden.

Mr. P. Dieleman, voorzitter der Z.L.M., verwelkomde de vele aanwezigen. Wat ook sommige consumenten en stedelingen mogen beweren, aldus spreker, de toestand van de landbouw is nog altijd hachelijk.

We worden de laatsten tijd overstroomd door crisismaatregelen, waarvan we soms de portee niet begrijpen. Daarom zijn vergaderingen als deze zo nodig. Spreker kan moeilijk enthousiast zijn over de positie, waarin de Z.L.M. door al deze crisismaatregelen gekomen is. Het leek wel alsof haar werk geheel ging bestaan in het uitvoeren van crisismaatregelen en de boeren, in plaats van vrije mannen regeeringsslaven zouden worden. Spreker heeft er dan ook ernstig over gedacht om te bedanken als voorzitter. Maar daarop is hij terug gekomen. Hij wil blijven strijden voor behoud van de landbouw als vrije stand in de maatschappij, en voor de opheffing van het platteland. Dat dit nog altijd wordt achtergesteld, zelfs bij de regering, blijkt uit de herclassificatie plannen.

Ook tegenover de crisisorganisaties moet de Z.L.M. een vrije en zelfstandige positie innemen. Volgens spreker zijn de centrale landhouworganisaties te gedwee tegenover de regeringsmaatregelen.

De heer C. Zwagerman, rijksveeteeltconsulent, zette daarna uiteen wat de regering voor de veehouderij, de varkensfokkerij en de zuivel deed.

De Zeeuwsche boeren moeten zich beperken tot het uiterste minimum dat niet gemist kan worden voor wat de varkens en het rundvee betreft, terwille van de arme zandboeren en de weidestrecken. Maar er is een grens, wil niet het Zeeuwsche bedrijf ontwricht worden. Er is iets dat moet worden gered. Spreker noemt de huisslachten, iets specifiek Zeeuwsch, de mogelijkheid voor de kleine bedrijven om enige biggen op te kweken en het behoud van het stamboekmateriaal.

Zeeland moet, terwille van anderen, zo weinig mogelijk kalveren aanhouden en het scheurbare weiland scheuren. Aan Zeeland is maar toegewezen 60 % van de normale hoeveelheid kalveren, terwijl 6400 beesten, d.i. 40 % van de kalveren die vorig jaar zijn toegestaan, moeten worden geleverd. Maar verder moet men met de beperking ook niet gaan, wil men de bedrijven niet ontwrichten, want men moet bedenken dat de veestapel in Zeeland nu nog even sterk is als in 1910, terwijl die in Groningen bijv. 1½ maal zo groot geworden is.

Waar de regering voortaan maar 90 % van de melk gaat steunen is verzocht zich daarbij te baseren op het aantal koeien, teneinde de regeling zo eenvoudig mogelijk te maken.

De heer P. J. J. Dekker te Wemeldinge, voerde vervolgens het woord en meende dat men met de teeltregeling de varkenshouderij in stand zal kunnen houden. De varkensfokkerij zal in 1935 weer met 10 % in vergelijking met 1934 worden beperkt. De bedrijven van 8 HA. en groter met meer dan 20 % gesteunde gewassen zullen minder varkens toegewezen krijgen dan de andere. De be-

perking voor Zeeland bedraagt 20 %, dat is dus tweemaal het gemiddelde. De merken zullen naar billijkheid, gerekend met de aard der bedrijven worden verdeeld. De kleine bedrijven zullen zoveel mogelijk intact worden gelaten. Ook de stamboekfokkerij moet zoveel mogelijk worden behouden. Over de huisslachten is nog niets definitiefs te zeggen, evenals over de mesterijregeling. Spr. gelooft dat het wel zal lukken de huisslachten zo niet geheel dan toch gedeeltelijk te redden.

Wat het rundvee betreft zegt de heer Dekker, dat zoveel mogelijk drachtige vaarzen of pinken moeten worden geleverd. In totaal zullen over het gehele land 50 duizend schetsen minder worden uitgereikt dan in 1934.

De akkerbouwbedrijven krijgen de minste schetsen, de gemengde iets meer en de zuivere wei-
debedrijven de meeste schetsen.

Bij de beantwoording van verschillende vragen delen de heren Dekker en Zwagerman mee dat de stamboekhouders bijzondere gunsten krijgen.

Eenmaal gekalfde dieren kunnen vóór 15 December worden geleverd, mits niet afgewisseld. Gevraagd is de verplichte levering tot 1 Mei te doen duren. Het is de bedoeling in 1935 voor de geschetste dieren niet meer aan het gewicht vast te houden. Dit deed men alleen in 1934, toen men een teeltregeling had met terugwerkende kracht.

Als de heer Dekker zegt dat zij die een akkerbouwbedrijf hebben, er maar op rekenen moeten dat hun in 1935 al hun varkens, worden afgenomen, behalve voor eigen huisslaching, ontstaat er beweging in de zaal.

De heer Zwagerman adviseert ook de akkerbouwers met weinig onscheurbaar weiland zo weinig mogelijk kalveren aan te houden. Dan lopen ze zoo weinig mogelijk risico als straks de regeling voor 1935 bekend wordt.

Hierna sprak de heer ir. J. D. Dorst, secretaris der Z.L.M., over de maatregelen voor den akkerbouw.

De bedoeling van de steunmaatregelen is de prijzen van voor de oorlog te bereiken. Dit is voor de akkerbouwproducten zo ongeveer gelukt, maar niet voor het gehele bedrijf. Bovendien bedenken men dat de uitgaven veel groter zijn dan voor den oorlog.

Het is niet juist dat de steun het leven duur maakt. Dat is veel meer de schuld van het distributie-apparaat. De boer krijgt altijd nog maar een geringe vergoeding voor zijn arbeid.

Spreker waarschuwt tegen verhoging van koop- en pachtprizen. Dat er gevaar bestaat voor steunverlaging, bleek wel uit een onlangs gehouden persconferentie. Tal van aanvallen op de landbouwsteun worden ondernomen.

Spreker behandelt nu gewas voor gewas en merkt o.a. betreffende de aardappelsteun op dat door de heffing van *f* 1 ook de zandaardappelen worden gesteund en dat deze aardappelen door de denaturatietoeslag van de markt worden gehouden. Men zoekt nu naar een eenvoudiger aardappelregeling voor 1935.

Spreker is niet helemaal gerust dat de tarwesteun op hetzelfde bedrag zal blijven. Aan de vlasteelt zal een belangrijke uitbreiding worden gegeven. Dit is van belang voor het scheuren van grasland. Hetzelfde geldt ook van de erwenteelt.

Spreeker hoopt dat de scherpe kantjes van het bevroezingssysteem t.o.v. de suikerbieten zullen worden weggenomen.

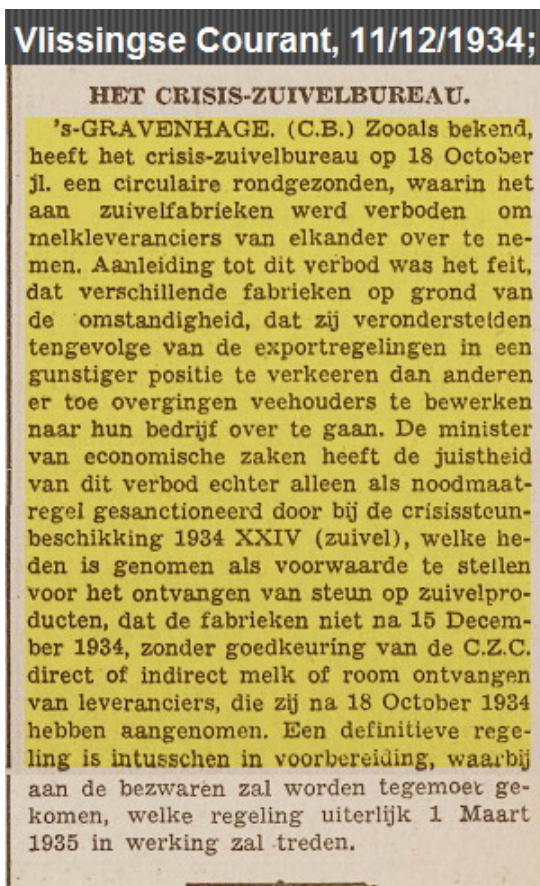
Bij de bespreking drong de voorzitter er op aan dat hogere prijzen dan voor de oorlog aan de boeren zullen worden uitbetaald, omdat de lasten ook zijn gestegen en de positie der arbeiders ook moet worden verbeterd. Niet alleen steunend en beschermend, maar ook regelend moet worden opgetreden.

De heer Dorst acht dit praktisch onmogelijk. We moeten allen naar een lager levenspeil. De voorzitter antwoordde hierop dat de tegenstelling tussen de lonen in de stad en ten plattelande veel te groot is. Dit beaamde de heer Dorst.

Nadat de heer Zwagerman had opgewekt tot het eten van melkbrood, sloot de voorzitter de vergadering.

1934-12-11

Verbod voor fabriekswisseling

KRING WALCHEREN Z.L.M.

Druk bezochte crisisvergadering

In de bovenzaal van de societeit „*de Vergenoeging*” te Middelburg had gistermiddag de laatste kringcrisisvergadering der Z.L.M, plaats, die zeer druk bezocht was, er was geen plaatsje open in de zaal.

De algemene voorzitter, de heer mr. P. Dieleman, hoopte, dat deze vergadering een even rustig verloop zou hebben als die in de 5 andere kringen. Spreker wees er op, dat het niet waar is, dat de Z.L.M. een verlengstuk is van de regering, zij is geen crisis-organisatie en wil haar zelfstandigheid niet kwijt raken, evenmin als de andere landbouwmaatschappijen.

.....

Spreker haalt de woorden van de Commissaris der Koningin te Kruiningen aan, die zei waarom zijn niet tienduizenden lid der Z.L.M. Het dagelijks bestuur heeft besloten te streven naar een betere regeling voor de landbouwbedrijven van 1 tot 5 ha. en de kleinere tuinbouwbedrijven van 1 tot 2 ha. Van de 11.245 landbouwbedrijven in Zeeland zijn 5407 kleine landbouwbedrijven; in geheel het land zijn de cijfers resp. 1.105.000 en 234.000. Het is nu niet de tijd om onderlinge verschillen op te wekken en ook niet voor federatief samenwerken, maar allen moeten samenwerken in één organisatie. Nu is het soms een schijn-leven en dat is nog erger dan schijn-dood.

De eerste inleider was de heer J. M. van Bommel van Vloten, die als voorzitter der centrale in Zeeland een uiteenzetting gaf als hij reeds te Goes deed en o.a. zei dat de provinciale crisis-organisaties alleen uitvoeringsplichten hebben van hetgeen de regeringsinstanties voorschrijven.

.....

Hierna kreeg de heer C. Zwagerman het woord, die zei dat in een groot deel van Walcheren de veehouderij gelijk of wellicht nog van meer betekenis is dan de akkerbouw en men daarom moeite heeft het hoofd boven water te houden.

Inzake de varkens zei spreker, dat die kwestie in 1932 geheel mis liep en dat de Z.L.M. er op heeft aangedrongen de huisslachtingen intact te laten, wat men in Den Haag ook wel voelt; verder om de gemengde bedrijven in de gelegenheid te laten varkens voor eigen bevolking te fokken en om het Deensche materiaal wat te ontzien. In heel Nederland is van 1910 tot 1932 het aantal varkens verdubbeld, doch in Zeeland slechts niet 25 % toegenomen.

De rundveehouderij is van betekenis op Walcheren en in de zak van Zuid-Beveland. Er is een belangrijke vermindering ingevoerd en daarom is het de plicht der akkerbouwers om de veehouderij aan anderen over te laten en is het goed dat de afdelingen het scheuren van weilanden bestuderen. Vooral is voor Walcheren een nadeel, het beperken van de veestapel omdat hier zoveel jong vee werd opgekweekt. Het gedwongen leveren van vee heeft veel bezwaren ook voor de weiden en het afval. Inzake de 2½ cent bijslag per liter melk zei spreker dat het mogelijk is, dat dit maar meer voor 90 % van de melk zal worden gegeven.

Hoe dit geregeld zal worden staat nog niet vast, maar het zal gaan volgens het aantal koeien. Inzake het gewenste gebruik van melkbrood, zei spreker, dat de akkerbouwers, die voor hun tarwe behoorlijke steun krijgen, in deze een goed voorbeeld kunnen geven om de veehouders te helpen. Als er alleen melkbrood gebakken mag worden, zal dit een weg aanwijzen om van 200 miljoen liter melk af te komen of tweemaal zoveel als Zeeland produceert. Spreker vreest niet dat het brood er veel duurder door worden zal en het broodverbruik er door zal verminderen. Alles wat gedaan wordt voor de bestrijding van de gevolgen van de crisis wordt gedaan met goede bedoeling, maar de uitvoerders zijn ook maar mensen en kunnen fouten maken.

Breskensche Courant, 04/01/1935; p. 3/4

De Z. L. M.

In het hotel „de Commerce” werd Zaterdag onder leiding van den heer A. I. Leenhouts een goed bezochte vergadering gehouden van den kring Oostburg der Z.L.M.

Daarna hield de heer Ovink een rede over het scheuren van grasland, gezien van den technischen kant, terwijl de heer Zwagerman deze zaak uit economisch oogpunt behandelde.

Beide lezingen waren zeer interessant voor de betrokken landbouwers. Enkelen maakten van de geschonken gelegenheid tot het stellen van vragen enz. gebruik wat aanleiding gaf tot een prettig debat.

Peel en Maas, 23/02/1935; p. 2/8

De boterhandel-resultaten in 1934.

De boterbereiding ging in vergelijking met het voorgaande jaar pl.m. 2 à 3 pCt. achteruit, hetgeen wel hoofdzakelijk veroorzaakt zal zijn door den drogen zomer, met als gevolg weinig weide en groenvoer.

De verkoopprijs der boter in den groothandel was, volgens de uit betalingscijfers van de afd. Boterexport van den Z.N.Z. gemiddeld f 1.45 per K.G. In aanmerking genomen, dat de fabrieken gemiddeld 33 cent per K.g hebben moeten afdragen aan de Crisis-Zuivel Centrale is de gemiddelde opbrengst bij den engros verkoop te stellen op f 1.12 per K.g., dat is ongeveer even hoog als in 1933.

Middelburgsche Courant, 08/03/1935; p. 5/6

WALCHEREN.

AAGTEKERKE. Woensdagavond kwam de Chr. Jongeren Boeren- en Tuindersbond in jaarvergadering bijeen onder voorzitterschap van den heer L. Bosselaar, die in zijn openingswoord in het bijzonder het welkom toeriep aan den heer Zwagerman, Rijkszuivelconsulent.

Deze hield een lezing over „Veranderde positie van den rundveestapel en wat dit voor de toekomst beteekent”, en wees daarbij op drie punten namelijk, scheuring van weiland, inkrimping rundveestapel en beperking melksteun. Er werden eenige vragen gesteld die door spr. werden beantwoord.

De nood der boeren.

De ontstellende nood van de werkers in den landbouw. De crisisvergadering in den Bosch waar het op staat. Een dreigend conflict tusschen de Boerenbonden en de ambtenarenkliek. Wat er gedaan moet worden. De hooge hypotheektenten en de moraliteit.

In Den Bosch heeft de *Katholieke Ned. Boeren en Tuindersbond* een crisisvergadering gehouden, waarvoor enorme belangstelling bestond. Op die vergadering is onverbloemd, krachtig en waardig gezegd, wat er leeft in de harten der boeren.

De voorzitter wees op het ontoereikende van de genomen regeeringsmaatregelen. De nood in de gezinnen der kleine boeren is zeer hoog gestegen. Er kan niet meer lijdelijk worden toegezien, dat de kleine boeren in de werkverschaffing terecht komen.

Spr. ging in felle bewoordingen te keer tegen de bestrijders van de landbouwcrisiswetgeving, tegen de nieuwjaarsredevoeringen van de voorzitters der Kamers van Koophandel te Amsterdam en Rotterdam.

Spr. vroeg zich af, of deze voorzitters niet volslagen blind zijn, wat het economisch inzicht in de belangen van Nederland betreft. De boer ontvangt voor zijn veredelde producten ongeveer 2/3 waarde van wat hij in 1913 ontving en, men acht dit bedrag in Rotterdam en Amsterdam nog te hoog.

Men vergeet één ding en wel, dat zonder regeeringsmaatregelen de landbouwproductie in Nederland niet meer zou kunnen bestaan.

Daarna behandelt spr. de uitvoering der landbouwcrisiswetten. De bond staat op het standpunt, dat de overheidsbemoeiing zich moet beperken tot het onmisbare en zooveel mogelijk in handen moet worden gelaten van belanghebbenden en dat de centrale en provinciale landbouw organisaties zooveel mogelijk in de gelegenheid moeten worden gesteld haar adviezen te geven.

Thans voert een zeer klein aantal staatsambtenaren een dictatuur over het bedrijfsleven van den land- en tuinbouw, welke men niet juister kan kwalificeeren dan als staatssocialisme voor rekening der boeren.

Wij achten het niet uitgesloten, dat wij ons zelfs zulten terugtrekken en onze medewerking aan de uitvoering der crisiswetten zullen opzeggen. Want ondanks alle ministerieële verklaringen gaat 't radicaal mis, daar er niets van terecht is gekomen.

Spr. sprak over de groote macht van het college van regeeringscommissarissen in Den Haag, wier bevelen oogenblikkelijk moeten worden uitgevoerd, zonder dat er overleg wordt gepleegd met de centrale landbouw- of crisisorganisaties.

Op een goeden dag leest men de bepalingen in de Staatscourant. Het gevolg daarvan is dan ook 't bestaan van een dictatuur, een bureaucratie, en geen levende, organische ontwikkeling, om met de

woorden van Prof. Aalberse te spreken.

Men staat soms versteld, wanneer men kennis neemt van verschillende beslissingen.

De kleine boer.

Speciaal over den nood der kleine boeren heeft spreker behartenswaardige dingen gezegd. Op dit punt geven wij een wat ruimer citaat:

Onze meening is nog altijd deze, dat ons volk zoo groote belangen heeft bij 't instandhouden van de mogelijkheid om op kleine bedrijfjes een talrijke zelfstandige bevolking te voeden, dat aan dit belang alles ondergeschikt is.

Het gaat hier om tienduizenden gezinnen, welke tot op heden zich konden handhaven op hun bedrijfje, waar zij met harden arbeiden uiterst sober leven rond konden komen.

Dit is de groep der meest economisch zwakkeren, een talrijke groep, die aan den rand van den afgrond staat, waar men handenwringend tot de slotsom komt, dat de verplichtingen niet meer kunnen worden nagekomen, ook al lijdt men honger, al heeft men geen kleeren voor de kinderen.

Bij talrijken hunner is geen geld meer om iets te koopen.

Noodig is voor deze menschen een productieregeling, los van den vroegeren grondslag, voor zoover deze gebaseerd was op toevallige omstandigheden waarbij rekening wordt gehouden met een noodzakelijk minimum, terwijl voor het toegewezen een hoogere prijs moet worden betaald. Dit is recht, zij lijden honger en ontbering. Ieder Christenmensch moet dit voor hen vragen.

Als bijzondere maatregelen om het voortbestaan dezer kleine bedrijfjes te verzekeren zullen o.m. noodig zijn:

- a) bij beperking van den melksteun deze beperking niet toe te passen op de kleine bedrijfjes;
- b) aan deze kleine bedrijfjes een toeslag van f 30 per koe te geven (op basis van 1 cent per Liter, uitgaande van een gemiddelde van 3000 L. melk per koe en per jaar);
- c) bij de toewijzing van het te houden aantal varkens aan deze kleine bedrijven zooveel varkens toe te wijzen tot de varkenshouderij voor deze bedrijfjes weer een mede-middel van bestaan wordt;
- d) verruiming van de heffingvrije huisslachten (bij de berekening van het bedrag waarbij heffingvrije huisslachten worden toegestaan, ook den kinderaftek in rekening brengen);
- e) bij de maatregelen tot beperking van den kippenstapel aan deze kleine bedrijven een zoodanig toewijzing te doen, dat de kippenhouderij voor deze bedrijfjes weer een mede-middel van bestaan wordt;
- f) bij de voorgenomen nieuwe regeling van de aardappelteelt heffing per H.A. voor Teeltvergunning) de eerste 20 Aren vrij stellen van heffing, voor zoover deze bedrijfjes niet meer dan een halve H.A. aardappelen verbouwen;
- g) steun te verleen aan de tabaksteelt ;
- h) de teeltbeperking voor de kleine tuindersbedrijven worde niet verhoogd zoo mogelijk worden deze bedrijven van beperking vrijgesteld.

Ten aanzien van den melksteun becijfert spreker dat men de plank niet ver mis zal slaan, indien men aanneemt dat de vrijstelling der kleine bedrijven bij 10 pCt. vermindering bij verdeling over ons geheele land zal neerkomen op ongeveer 1 pCt. steunverlies voor de grootere bedrijven.

Het is inderdaad juist, dat zoodanige maatregel dan de verliezen in die bedrijven weer vergroot. Doch dan zal men een oplossing moeten vinden, waardoor uit het Landbouwcrisisfonds zoo noodig gelden worden beschikbaar gesteld, om daaruit de meerdere uitkeering aan de kleine bedrijven mogelijk te maken.

Ditzelfde geldt voor de extra-steun van f 30 per koe.

Teeltbeperking.

De beslissing van den minister ten aanzien van de beperking der steunverleeving voor de melk op de basis van de productie 1933-1934 acht de bond in principe goed, daar dan de mogelijkheid ontstaat af te zien van voorschriften ten opzichte van de grootte van den veestapel. Dit moet aan den veehouder zelf worden overgelaten.

Hierbij past dan tevens geen teeltregeling voor kalveren; deze dient te worden afgeschaft. De spreker wil den minister op het hart drukken: laat de teeltregeling voor 1935 niet doorgaan; heel de boerenstand zal den minister dankbaar zijn voor dit verlossende woord.

Diverse wenschen.

Wat de zuivelproductie betreft. spr. vraagt de regeering of het, indien wij dit jaar weer boter naar Engeland zullen uitvoeren tegen abnormaal lagen prijs, dan geen aanbeveling verdient al deze boter of een belangrijk deel daarvan aan de werkloozen en steuntrekkers te verstrekken in plaats van margarine. Wordt deze boter dan lichtroze gekleurd. dan behoeft voor verkoop niet te worden gevreesd.

Ten slotte drong spr. nogmaals krachtig aan op het spoedig tot stand komen van een pachtwet. Daarnaast oordeelde hij het vraagstuk der hypotheekboeren nog klemmender. Wordt deze materie niet afdoende geregeld, dan zullen duizenden zich van hun bezit zien beroofd.

.....

De consumptiemelkregeling en de prijzen.

De *Algemeene Nederlandsche Zuivelbond* – FNZ. - heeft in een adres de aandacht van den minister van Economische Zaken gevestigd op de onbillijkheden van de in Maart 1933 van regeeringswege ingestelde consumptiemelkregeling in het Westen des lande. Op grond van deze regeling wordt thans door een bepaalde groep boeren taxemelk op z.g. regeeringscontract aan distribuanten afgeleverd tegen een door de Crisis-ZuivelCentrale periodiek vastgestellen prijs, terwijl van alle overige melk, voor de consumptie geleverd, een afdracht wordt geeischt, die soms 3 cent per liter bedraagt. De taxe-consumptiemelk is hierdoor practisch buiten de concurrentie geplaatst.

Adressant zet uiteen, dat hierdoor de veehouders, die industriemelk produceeren, thans gemiddeld, met inbegrip van den regeeringstoelag, ongeveer 1½ cent per liter minder ontvangen dan de z.g. taxemelkers. In de zuivel produceerende streken is deze ongelijkheid oorzaak van verschillende moeilijkheden, vooral dáár, waar boeren die wel, en boeren die geen taxe-contract hebben, naast elkaar wonen en practisch dezelfde soort bedrijven uitoefenen. Pogingen, door consumptiemelk-levering tot een hooger prijs te komen, zijn onmogelijk, doordat de bepalingen van de taxicontracten den boeren, die lid van een coöperatieve zuivelfabriek zijn of gedurende de zomermaanden zelf kaas maken, beletten tot consumptiemelklevering, over te gaan, terwijl ook de coöperatieve zuivelfabrieken zelf daarvan uitgesloten zijn.

Het is duidelijk, dat dit in de randgebieden, waar de zuivelfabrieken met haar melkprijs belangrijk beneden den prijs van de op consumptiecontract geleverde melk moeten blijven, groote moeilijkheden oplevert, terwijl de fabrieken, die steeds méér door het gebied worden ingesloten, waaruit consumptiemelk wordt betrokken, tenslotte zullen worden gedwongen, het bedrijf stop te zetten, omdat zij geen concurreerenden melkprijs meer kunnen uitbetalen.

Ook in enkele andere streken des lands, waar een z.g. halfwettelijke regeling bestaat, heeft men wel de neiging, de consumptiemelkprijzen in verhouding tot de algemeene zuivelwaarde van de melk te hoog vast te stellen, hetgeen eveneens tot moeilijkheden voor de omringende bedrijven leidt.

De crisislasten drukken door dezen toestand zeer ongelijk op verschillende groepen van veehouders, zelfs in dezelfde streken, hetgeen nog geaccentueerd wordt doordat de boeren, die regelmatig consumptiemelk kunnen leveren, een hooger prijs voor het land kunnen betalen dan degenen, die hun melk tot zuivelproducten moeten verwerken, waardoor de positie van deze laatsten op den duur onhoudbaar wordt.

Als verdere bezwaren der regeling noemt adressant:

- 1) Het hooghouden van de détailprijzen van de melk, doordat door de regelingen, waaraan de melkhandel gebonden is, de vrije concurrentie in dit bedrijf, zoo niet geheel uitgesloten, dan toch sterk getemperd is en men steeds en overal vasthoudt aan bepaalde marges, vooral in de groote steden ;

- 2) Den productieverhoogenden invloed in de consumptiemelkgebieden, vooral in den winter, als gevolg van de vrijwel volledige afsluiting van de consumptiemelkerij.
Door den te hoogen prijs van de consumptiemelk wordt een grooter melkgebruik, dat vooral bij den huidigen melkovervloed van zooveel belang is tegengehouden.

Adressant verzoekt tenslotte den minister, de consumptiemelk op te nemen onder de gewone bepalingen van de Landbouw-Crisiswet, waardoor deze melk wordt onderworpen aan het hierbij geldende systeem van heffingen en toeslagen. Op deze wijze zou aan de consumptiemelkers een met die van de zuivelboeren overeenkomstige toeslag worden uitgekeerd, waarbij, volgens een door adressant aangegeven schema, de consumptiemelker toch de voordeelen zou kunnen blijven genieten, die hem uit hoofde van zijn plaats van vestiging en den aard van zijn bedrijf van nature toekomen.

BEPERKING MELKPRODUCTIE

Het gemiddelde beperkingspercentage voor het hele land vastgesteld op tenminste 11%

HET VANGT 1 JUNI AAN

Kleine bedrijven slechts voor de helft beperkt

Zooals reeds eenigen tijd geleden werd bekend gemaakt, heeft de minister van oeconomische zaken besloten, dat met het oog op de zorgelijke zuivelpositie de steunregeling ten behoeve van de melkveehouderij tevens dienstbaar zal worden gemaakt aan een beperking van de melkproductie. Thans kunnen omtrent de komende regeling en hetgeen daarmee verband houdt, de volgende mededeelingen worden gedaan:

De beperking zal kunnen aanvangen op 1 Juni a.s. terwijl het 1e beperkingsjaar zal kunnen loopen van 1 Juni a.s. tot uit. Mei 1936. Op deze wijze eindigt het beperkingsjaar met de twee melkrijke maanden April en Mei, en wordt een ongewenschte vermindering van de toch reeds te geringe winterproductie zooveel mogelijk voorkomen. Verwacht mag worden, dat vele veehouders maatregelen zullen treffen om de productie in genoemde maanden te verlagen.

BASIS DER BEPERKING

De beperking van de melkproductie zal voor de veehouders worden gebaseerd op de productie in de beide voorafgaande kalender-jaren. Hierbij blijven de hoeveelheden melk, welke niet afgeleverd of niet door den veehouder zelf tot zuivelproducten verwerkt zijn, buiten beschouwing. Dit betreft dus voornamelijk de melk, bestemd voor veevoederdoeleinden. Verder zal de beperking in al die gevallen, waarin dit mogelijk blijkt, berekend worden over de geleverde hoeveelheid melkvet in Kg., zijnde zulks feitelijk de eenige juiste basis, die helaas niet over de geheele linie uitvoerbaar is.

Vastgesteld zijn vragenlijsten voor de veehouders en voor de afnemers van de melk n.l. zuivelfabrieken en de melkinrichtingen. Het verzamelen van de gegevens omtrent de melkproductie in genoemde basisjaren van waarschijnlijk meer dan 250.000 bedrijven is thans in vollen gang. Met het aanvullen van de gegevens der veehouders door die van de zuivelfabrieken en andere melkafnemers, die de cijfers van de hoeveelheden geleverde melk verstrekken, is gelijktijdig een begin gemaakt.

Het zal ongetwijfeld evenwel nog geruimen tijd in beslag nemen, voor en aler deze gegevens voor alle bedrijven verzameld zijn. Zulks vooral, waar er groepen van bedrijven zijn n.l. de zelfventende veehouders en degenen die aan melkslijters leveren buiten het wettelijk aangewezen consumptiemelkgebied in het Westen des lands waaromtrent het verkrijgen van betrouwbare cijfers zeer moeilijk zal zijn.

Het ligt in de bedoeling om de van deze categorieën ontvangen opgaven te laten beoordelen door de landbouw-crisis-organisaties, gehoord de plaatselijke of districtscommissies. In dergelijke ge-

vallen zal zeer dikwijls de melkproductie, uitgaande van den bekenden melkveestapel volgens normen getaxeerd moeten worden. Voor de extra werkzaamheden, welke aan de verwerking der gegevens voor de Zuivelfabrieken verbonden zijn, zal een bescheiden vergoeding kunnen worden verleend.

MELKSTEUNBEPERKING PER JAAR BEREKEND

Het ligt niet in de bedoeling om de beperking van den melksteun over kortere perioden te berekenen dan een vol jaar. Bij het nemen van dit besluit heeft de overweging gegolden, dat veehouder zooveel mogelijk vrij gelaten dient te worden in de keuze van het tijdvak of de tijdvakken, waarin hij de beperking voor zijn bedrijf wil doorvoeren. Het aantal factoren toch, dat hierbij voor de verschillende bedrijven van invloed is, is zoo talrijk en zoodanig gevarieerd, om daarbij nog de persoonlijke inzichten der bedrijfsleiders buiten beschouwing te laten, dat het niet wenschelijk geacht moet worden, in dezen verder in te grijpen dan strikt noodzakelijk is. Wel is het van belang, dat de wintermelkproductie althans niet worde verminderd. Maatregelen om deze eventueel aan te moedigen, zijn nog in overweging.

Tegengaan van het zelfkarnen op de boerderij.

Deze bezigheid is na het in werking treden van de crisis-zuivelwet sterk toegenomen. Het aantal zelfkarners steeg van ongeveer 18.000 tot ongeveer 40.000. Met het oog op een klandestiene verwerking van de straks komende overmelk is dit verschijnsel allerbedenklijkst en de minister is dan ook van oordeel, dat een karnverbod absoluut noodzakelijk zal zijn en dat in het algemeen slechts diegenen van de veehouders een vergunning tot karnen zullen dienen te bekomen, die kunnen aantonen, dat zij deze wijze van zuivelbereiding reeds voor de inwerkingtreding van de *crisis-zuivelwet* uitoefenden. Ter bestrijding van het euvel van het zelfkarnen, acht de minister het verder wenschelijk dat in de toekomst aan de veehouders voor eigen gebruik een gelimiteerde hoeveelheid boter eventueel onder een speciaal merk tegen gereduceerden prijs worde beschikbaar gesteld.

CONTROLE

De controle bij de uitvoering van de regeling zal in hoofdzaak berusten bij de *Nederlandsche Zuivel Centrale* en de uitvoeringsorganen daarvan n.l. de zoogenaamde *zuivelcontrole afdelingen* (als zoodanig, als bekend, fungeren de boter-, kaas- en melkproductencontrolestations), de consumptiemelk-afdeeling van genoemde Centrale en eventueel de zoogenaamde *crisismelkcommissies*.

Nadat de medewerking van de *Zuivel-Centrale* was toegezegd, is een schema voor den opzet van de controle ontworpen. Het dagelijksch bestuur van de genoemde Centrale werd van den voorloopen opzet der regeling en van de voorstellen inzake de controle in kennis gesteld. Met de directeuren der zuivelcontrole-afdeelingen is reeds een inleidende bespreking gevoerd. Op het oogenblik vindt vanwege de *Nederlandsche-Zuivel-Centrale* een rondgang door de diverse provinciën plaats, teneinde provinciaal de controleregelingen verder voor te bereiden. De juridische grondslagen voor de regeling zijn in voorbereiding en in aansluiting daaraan wordt een speciale afdeling „erkenningen” door de *Zuivel-Centrale* ingericht.

Voor de vaststelling van de consumptiemelkleveringen in de basisjaren en voor een effectieve

controle op deze leveringen in de toekomst buiten het thans wettelijk aangewezen gebied in het Westen des lands is noodig wettelijke aanwijzing van geheel Nederland als consumptiemelkgebied.

AFZET EN VERWERKING

Ofschoon noode in de bedrijfsvrijheid van den veehouder wordt ingegrepen, is het ten behoeve van het welslagen van de regeling noodzakelijk, dat deze ten aanzien van de wijze van afzet of verwerking van de melk wordt beperkt. De veehouder zal in het algemeen moeten blijven voortzetten, wat hij voorheen deed: de melk leveren aan een zuivelfabriek voor consumptie of zelf verkazen of verkarnen.

Werd voorheen de melk in twee van genoemde richtingen, hetzij gelijktijdig dan wel na elkander afgezet of verwerkt, dan kan zulks ook in de toekomst plaats vinden, doch men zal in den aanvang van het melkjaar een keuze moeten doen en in normale omstandigheden deze dan een jaar dienen te handhaven. Natuurlijk ligt het niet in de bedoeling, om bij misstanden b.v. dwang tot levering aan een bepaalde fabriek uit te oefenen, doch voor wijzigingen zal toch toestemming dienen te worden gevraagd onder opgave van redenen.

Van de drie centrale landbouw-organisaties werd omtrent de principes, waarvan bij de beperking der melkproductie diende te worden uitgegaan, een collectief advies ontvangen.

Hoofdpunt van dit advies was, dat gevraagd werd om de beperking gedifferentieerd toe te passen. Voorzover richtsnoeren, welke bij deze differentiatie in acht zouden dienen te worden genomen, werden aangegeven, zijn deze gevolgd.

De wensch om ten aanzien van de kleine bebedrijven de beperking te verzachten werd niet algemeen onderschreven.

Zooals uit de hierna volgende gegevens blijkt, wordt in de regeling met de belangen der kleine bedrijven rekening gehouden.

GEMIDDELD PERCENTAGE-BEPERKING

Uitvoerig is het noodzakelijk geachte gemiddelde percentage van de beperking onderzocht. In verband daarmee is allereerst een raming opgezet omtrent de vermoedelijke zuivelpositie in dit jaar en werden de vooruitzichten omtrent den afzet van onze zuivel- en melkproductie in den komende tijd ampel besproken.

Opgemerkt zij hierbij nog, dat blijkens de gegevens van de *zuivel-centrale* in den laatsten tijd de melk en boterproductie sterk is gestegen, vergeleken met de productie in de overeenkomstige weken van het voorgaande jaar. Aangezien aangenomen kan worden, dat krachtig voeren, gelet op de afgenomen koopkracht der veehouders en den volstrekt niet overvloedigen hooioogst meer en meer uitzondering wordt, is hiervan ongetwijfeld de toeneming van den melkveestapel een der hoofdoorzaken. Verder zijn de vooruitzichten van onzen zuivelexport in den laatsten tijd aanmerkelijk slechter geworden.

Met beide genoemde factoren is bij de vaststelling van het gemiddeld beperkingspercentage ernstig rekening gehouden.

Zaals hierna zal blijken, is het gemiddelde beperkingspercentage voor het geheele land

vastgesteld op ten minste 11 pct., waarop dan nog een reserve komt van 0.45 pct. voor nieuwe ontginningsbedrijven en voor eventuele tegenvallers.

VERSCHIL IN BEPERKING

De beperking van den melksteun zal gedifferentieerd worden toegepast. Zoo zullen b.v. de akkerbouw en gemengde bedrijven sterker worden beperkt dan die in de specifieke weidestrecken, terwijl ook nog weer onderscheid zal dienen te worden gemaakt in de beperking van de districten met gelijksoortige bedrijven in dien zin, dat de gebieden in deze districten met bedrijven, die een meer aangepasten veestapel hebben, in mindere mate tot de beperking zullen hebben bij te dragen.

Uitgegaan is hierbij van de, indeeling der **groepen van landbouwgebieden**. Deze groepen zijn weer onderverdeeld in rubrieken, bij welke splitsing twee factoren in rekening werden gebracht.

- 1) het aantal melk- en kalfkoeien per 100 H.A, grasland en**
- 2) de verhouding tusschen het aantal melk- en kalfkoeien in Mei/Juni 1930 ten opzichte van het aantal in Juni 1934.**

Zoo werden de navolgende beperkingscijfers verkregen:

Groepen van landbouwgebieden.

	%
Zeeklei	19.2
Rivierklei	14.3
Weidestrecken	9.1
Zandgronden	12.6
Veenkoloniën	18,4
Tuinbouwgebieden	<u>10.3</u>
Totaal	12.4

Dit percentage wordt door de geringere beperking der kleine bedrijven en eenige verlichting van beperkingsdruk in de weidedistricten verlaagd tot een bedrag tusschen 11 en 11,45 pct.

Voor de provincies zijn de beperkingscijfers:

Groningen	16.8
Friesland	12.2
Drenthe	13.0
Overijssel	10.3
Gelderland	13.1
Utrecht	10.9
Noord-Holland	10.8
Zuid-Holland	11.8
Zeeland	17.5
Noord-Brabant	13.0
Limburg	13.7

DE KLEINE BEDRIJVEN

Besloten is de kleine bedrijven slechts de helft te beperken van de aan overeenkomstige bedrijven op te leggen percentages.

Een klein bedrijf is in dit verband een bedrijf met maximaal 3 melk- en kalfkoeien en maximaal 3 ha. grond, terwijl de exploitant zijn hoofdberoep in den landbouw moet hebben, (landbouwer, land- of tuinbouwarbeider).

De provincies Friesland en Zuid-Holland krijgen eenige extra toewijzing van melk omdat deze provincies met hun weidegebieden in meerdere mate dan de andere provincies worden getroffen.

Een belangrijke rol krijgen de *landbouwcrisis-organisaties* die de beperking in de provincie distribueeren, waarbij de plaatselijke of districtscommissies van advies dienen. Zij mogen per gemeente de beperking doen variëren van 6 tot 30 pct. en per bedrijf van 6 tot 40 pct. Ook mogen zij voorstellen in een uniform beperkte groep gebieden splitsing aan te brengen, terwijl zij mede mogen voorstellen beperking van het eene landbouwgebied naar het andere over te hevelen.

Den veehouder wordt meedeeld: de hoeveelheid melk, waarover hij toeslag ontvangt, alsmede zijn melkgrondslag de basis, waarop de korting wordt toegepast. (De gegevens van deze productie-basis worden thans, als mede gedeeld, verzameld, waartoe de veehouders en de zuivelfabrieken vragenlijsten hebben ingevuld)

Op gezette tijden zal aan den veehouder mededeeling worden gedaan van de aan hem toegewezen hoeveelheid te steunen melk en van de door hem reeds verwerkte of afgeleverde hoeveelheid „steunmelk”, opdat door den betrokkene tijdige maatregelen tot beperking der productie kunnen worden getroffen.

De veehouder wordt overigens als reeds gezegd, geheel vrijgelaten t.a.v. het tijdperk waarin hij wenscht te beperken.

Nieuwsblad (voor Gorinchem en omstreken), 26/04/1935:

— Met ingang van 1 Juni a.s. zal geheel Nederland als consumptiemelkgebied worden aangewezen. De regering zal dan overal de melkprijs bepalen. Het gevolg van deze regeling zal zijn, dat niemand, het zij melkventer of veehouder, melk mag verkopen zonder vergunning. Als de melkprijs door de regering is vastgesteld, mag niemand daarvan afwijken. Een hogere of lagere verkoopprijs zal tot gevolg hebben, dat de verkoopvergunning wordt ingetrokken en indien de betrokkene een melkveehouder is, dat hij van alle regeringssteun wordt uitgesloten.

Gemengde Berichten.

DE ZUIVELSTEUN EEN MISLUKKING.

Over de mislukking van de Zuivelsteun worden in de *Chr. Hist. Nederlander* rake opmerkingen gemaakt:

De prijs der boter heeft een laagterecord bereikt als nimmer tevoren. Een wereldmarktprijs van 34 cent per kilo is ongekend.

Dat bij dergelijk lage prijzen bij de beste steunregeling geen prijs voor de melk te maken is, die geen verlies voor de producent laat, is begrijpelijk, *teminder* waar de uitvoer naar Engeland tegen dergelijke prijzen een zo groot verlies geeft, dat dit door een zeer hoge heffing niet goed te maken is.

Dat het afslachten van jong vee op de melkproductie van nagenoeg geen invloed zou zijn, was te verwachten; die invloed kan zich eerst na een paar jaren doen gelden.

Ook de teeltregeling en beperking van de aanfok van kalveren geeft eerst in de verre toekomst resultaat. De enige maatregel, die van invloed op de melkproductie is, is de beperking van de melksteun tot een zeker percentage van de productie. Die invloed is des te groter naarmate het percentage dat gesteund wordt, geringer is.

Niemand kan voor 1 cent per liter melk produceren. Men moet echter niet verwachten, dat ook die maatregel in de komende zomer de productie zal verminderen. Als het vee in de weide is en geen bijvoer gegeven wordt, is de stroom van melk slechts weinig te beperken.

En als de z.g. overmelk, waarop geen steun gegeven wordt, als veevoeder dus in hoofdzaak voor het mesten van kalveren gebruikt wordt is het gevaar niet uitgesloten, dat de aanvoer van vette kalveren groter zal zijn dan gevraagd wordt en dus toch met verlies vervoerd wordt.

Bovendien is het beperken van de melkproductie niet zo eenvoudig en op korten termijn uit te voeren als de varkensbeperking. Melkvee is geen slacht- of marktvee en moet noodgedwongen aangehouden worden.

Als de ellendige toestand waarin de melkveehouder thans gebracht is, voor de regering nog geen aanleiding geeft de Zuivelbereiding, die een zuiver nationale industrie is, in een wat gunstiger positie te plaatsen dan de margarine industrie, dan moet men wel tot de conclusie komen, dat nog steeds de bittere nood in de landbouw onvoldoende begrepen wordt.

Dat nog steeds in het leger margarine verstrekt wordt ten koste van het nationale product en een steeds groter aantal veehouders door geld gebrek genoodzaakt wordt, margarine te gebruiken in plaats van het eigen product, omdat ook zij de verhoogden prijs moeten betalen voor de boter, zijn regelingen waarmede men moeilijk vrede kan hebben.

Wij menen, dat hier de spijker op de kop wordt geslagen en dat het hoog tijd wordt, dat een andere richting wordt ingeslagen.

Vrije opmerkingen.

Als alle boeren natuurboter aten....

De heer Tj. de Jong te Bolsward, een man, die theorie en praktijk van landbouw en veeteelt onder de knie heeft, trekt op felle wijze te velde tegen de manier, waarop een groot deel van de boerenbevolking de strijd voert tegen de margarine, nl. met de mond!

De boer beschouwt de margarine als zijn natuurlijke en meest gevreesde concurrent. Zoals de middenstander het warenhuis, de dokter de kwakzalver en de notaris de zaakwaarnemers beschouwt, zo ziet de boer den margarinefabrikant.

Accoord !

Verwonderen doet het dus niet, dat de boer de margarine bestrijdt, maar.....en hier komt het onverklaarbare. Veel boeren en boerinnen doen aan deze bestrijding alleen mee met de mond en niet met de daad.

Er zijn in ons land meerdere streken, waar meer dan de helft der boerenbevolking, zelfs tot 80 pct., de margarine met de mond veroordelen en met die zelfde mond lekker opeten!

Dat is op zich zelf een heel vreemd verschijnsel. Het is zo vreemd, omdat de boer dus zelf zijn ergste concurrent begunstigt en tevens zichzelf nog benadeelt.

Hier past een daad.

In de eerste plaats van de boer zelf en door de boer zelf.

De Zuivelfabrieken moesten beginnen met aan ieder veehouder boter te bezorgen om zodoende de margarine, als ze ingeslopen is, te verdrijven.

Want dit te een boerenbelang. Op de eerste plaats is het een kwestie van eer.

Maar ook is het een kwestie van welbegrepen eigenbelang.

De schrijver toont dit met cijfers aan en betoogt, dat door de toeslagregeling de boer de enige consument is, die kan zeggen, dat hij de kostelijke natuurboter kan kopen voor een prijs, lager dan die van de margarine.

Het gevolg is, dat de boeren 'n grote hoeveelheid margarine helpen verbruiken en tevens, dat we een belangrijke hoeveelheid natuurboter voor een krats naar het buitenland zenden.

Er zijn in Nederland ongeveer 200.000 boeren. Als nu de helft margarine eet en we schatten het verbruik per huisgezin op 1-1½ kilogram per week, dan kon het verbruik bij de boeren per week 125.000 kilogram toenemen. Dat betekent per jaar 6.500.000 kilo boter, waarvoor nodig is 180 miljoen kilogram melk.

En dit kost de boeren geen geld. Neen, dit brengt hun allen tezamen nog voordeel.

Dit moet op korten termijn veranderen.

Zij, die zich nog met margarine behelpen, moeten het voorbeeld gaan volgen van de velen, die reeds lang de natuurboter gebruiken en daarvoor ook bij anderen propaganda hebben gemaakt.

Daar zitten zeer grote belangen aan vast.

De Zuivelbureacratie !

De heer Wolmerstett, secretaris redacteur van de *Bond van Melkveehouders*, schrijft over de tot een obsessie aanzwellende zuivel-bureaucratie het volgende in zijn blad:

„Den laatsten tijd werden de boeren als het ware bedolven door een lawine van circulaires, waarvan de mensen met den besten wil ter wereld geen syllabe kunnen begrijpen.

Van circulaires gesproken. De vorige week werden wij verrast met een circulaire betreffende ‘t „Crisis-Melkbesluit 1935”. Het ding is een halve vierkante meter groot. De melkvergunninghouders worden hier alfabetisch ingedeeld onder letter A t.m. L. (Waarom men het niet tot Z. heeft laten doorlopen, wordt niet vermeld).

Nog verder uitzoeken!!!

Actie op ons platteland tegen den verkoop van margarine.

In Friesland, de provincie met haar groote veeteeltbelangen, is vroeger reeds een actie uitgegaan van de belanghebbenden, vooral van de zuivelfabrieken, om tot een algemeen gebruik van melkbrood te geraken. Melkbrood moet iets meer kosten dan waterbrood, maar de bakkers hebben hun medewerking verleend, en een poos lang scheen het, alsof Friesland het voorbeeld zou geven en de eerste provincie zou zijn, waarin de geheele bevolking melkbrood gebruikte.

Gedurende de laatste maanden heeft men van die actie niets meer gehoord, en wij kunnen dus niet beoordeelen, of de resultaten blijvend zijn geweest of, niet.

Algemeen gebruik van melkbrood zou, voor het geheele land, een vermeerdering van het verbruik van melk met eenige honderden millioenen liters per jaar beteekenen.³¹ Dat is een hoeveelheid, die stellig niet mag worden verwaarloosd, al brengt zij op zichzelf natuurlijk geen oplossing voor het vraagstuk van het dreigende teveel aan melk.

De regeering heeft echter niet toegegeven aan den aandrang om de vervaardiging van melkbrood verplichtend te stellen. Zij had verschillende bezwaren omtrent de moeilijkheid bij contróle en wilde ook het brood niet duurder maken. Toen is de actie der betrokkenen gevolgd, die hebben getracht het vrijwillige verbruik van melkbrood te doen toenemen.

Thans is een soortgelijke actie ingezet ten gunste van het verbruik van boter en ter wering van margarine. Op het platteland van Friesland en Drenthe trachten de veehouders in samenwerking met de zuivelfabrieken te bereiken, dat de plaatselijke winkeliers geen margarine meer verkoopen, doch slechts zuivere roomboter leveren.

Dit levert een nieuw bewijs voor de groote ontevredenheid in veehouderskringen met de margarinepolitiek onzer regeering. Zij heeft pertinent geweigerd om de margarineproductie verder te beperken dan thans het geval is, ondanks het surplus aan melkvet.

De actie ter wering van margarine is echter veel moeilijker dan die ten gunste van melkbrood. In het laatste geval is het prijsverschil betrekkelijk gering, terwijl roomboter tengevolge der regeeringsheffing heel wat duurder dan margarine is.

Hier komt men dus terstond voor de moeilijkheid te staan, dat er belangrijke financiële offers van de verbruikers worden gevraagd, waarbij niet tevoren vaststaat, dat die offers binnen de grens der betalingsmogelijkheid van de verbruikers liggen.

Als onmiddellijk gevolg van de actie tot wering van margarine op het platteland komt dan ook de vraag naar voren, tot welken prijs boter dient te worden verkocht.

31 ?? Lijkt me te hoog: Controle 8.000.000 (inwoners) X 360 (dagen) x 0.48 (L per brood *) X 0.2 (gem brood/dag) = 275 mill. Liter – dus toch.....

* Dekker blz 115: CZ. Wouw leverde in 1938, 91.000 melkbroden daar was 44.000 L melk voor nodig!

De zuivelfabrieken hebben hier reeds een concessie gedaan, doordat zij de winkeliers, die geen margarine verkoopen, in staat stellen de roomboter tegen fabrieksprijs te verkoopen.

Dat wil dus zeggen, dat de zuivelfabrieken een zekere korting op dien prijs geven, waardoor 't prijsverschil tusschen boter en margarine minder wordt.

Intusschen is het duidelijk dat de boterprijs lager moet worden gesteld, wanneer men verlangt, dat de massa der bevolking, met haar sterke vermindering van inkomsten de laatste jaren, boter zal gebruiken.

Op het eerste gezicht zal dit tot gevolg hebben, dat er een tekort in het zuivelfonds ontstaat, omdat de heffing zal moeten worden verlaagd.

Dit blijft echter slechts bestaan, wanneer men het huidige standpunt handhaaft, dat het verlies op den export van boter door de binnenlandsche boterverbruikers zal moeten worden betaald. Er zijn echter wel motieven aan te voeren om van dit standpunt af te wijken.

De Nederlandsche bevolking verbruikt aan boter en margarine tezamen veel meer vet dan de Ned. boterproductie bedraagt.

Dit maakt een verschil van ongeveer 20 miljoen Kg. per jaar uit. Wanneer er dus een overschot van boter is, dat geëxploiteerd moet worden, kan men zeer goed betoogen, dat dit het gevolg is van de productie van margarine.

Op grond daarvan zou het stellig te verdedigen zijn om de heffing op margarine te verhoogen en die op boter te verlagen, zoodat het verlies op den uitvoer van boter voor een grooter deel door de margarine werd gedragen.

Iedere verlaging van den boterprijs zal door de overgrootste meerderheid van het Nederlandsche volk met voldoening worden begroet, terwijl prijsverhooging van margarine in dat geval stellig zal worden geaccepteerd.

Op die wijze zou margarine in de positie komen, waartoe dit materiaal is aangewezen, n.l. het tekort aan te vullen in de vetvoorziening van ons land, bóven de hoeveelheid boter, die beschikbaar is.

De zuivelpolitiek.

Het „*Handelsblad*” komt nog eens terug op het teveel van onze melkproductie. Het blad meent, dat onze rundveestapel veel en veel grooter is dan overeenkomt met het beschikbare wei- en hooiland, aangevuld met wat het bouwland aan rundveevoeder oplevert.

Hieruit volgt dus, dat een zeker deel van die stapel (eenige honderd-duizenden melkkoeien met bijbehorende stieren en jongvee) bestaat bij de gratie van den voederstoffen-invoer. Dat deel vormt dus geen onderdeel van onze bodemproductie, doch van die van andere landen, die ons het benodigde voeder leveren, c.q. de grondstoffen daarvan.

Het blad vindt daarom dat het tijd wordt, om na te gaan hoeveel het buitenland van ons ontvangt voor de in de melk besloten voederstoffen en hoeveel het ons betaalt voor de uit die melk verkregen producten. En het meent al vast te mogen zeggen, dat wij meer betalen dan ontvangen.

Het vervolg: De zaak moet dus niet worden gesteld als door dr. Posthuma eenige maanden geleden, nl. alle koeien wat minder voeder geven, waardoor de melkproductie daalt en de veestapel (die gedurende de crisis tóch al 20 % grooter werd) intact blijft, neen, naar onze wijze van zien dient de rundveestapel. weer allengs te worden teruggebracht tot een dusdanige sterkte, als overeenkomt met de voederomstandigheden (-moeilijkheden) in eigen land.

Dan zal de veehouderij weer worden wat zij in de vorige eeuw was en behoort te zijn: een tak van nationale bodem-productie, niet méér, dus niet ten dééle een verlengstuk van de bodemproductie in het buitenland, dat wil, zeker onder de tegenwoordige omstandigheden, zeggen: ten dééle een sterk verlies gevend omzettingsbedrijf, dat met den vaderlandschen bodem niets meer te maken heeft, doch tot dusver nog in stand wordt gehouden voor rekening en risico der natie, ja, zich zelf nog sterk heeft uitgebreid, ondanks de crisis en ondanks de overheidsmaatregelen, die wij bespreken naar aanleiding van de met 12 % gestegen melkproductie in Friesland (en elders in ongeveer dezelfde mate.) Daarmede is dus door de feiten bewezen, dat onze agrarische politiek heeft gefaald.

Voor een doelbewuste zuivelpolitiek is noodig, dat bovenbedoelde rekensom zoo nauwkeurig en zoo spoedig mogelijk word gemaakt door de bevoegde Haagsche instanties; hier ligt een taak voor het zoo juist ingestelde departement van landbouw!

Onze koeien misère.

Het is een even merkwaardig als ontstellend feit, dat als resultaat van alle kostbare crisismaatregelen, om te komen tot een mindere melkproductie, alleen in Friesland in het afgelopen jaar (Juli 1934-1935) de melkproductie is gestegen met ruim 12 pCt, en daarmee een maximum heeft bereikt, wat nog nooit werd gehaald.

Dat is een.

Maar er zijn nog meer onbegrijpelijke dingen op dit gebied.

De Deensche Landbouwwraad heeft aan de georganiseerde Ned. Vleeschimporteurs bericht, dat men geen gebruik meer wenscht te maken van het recht om een bepaald quantum rundvleesch in Nederland te mogen invoeren, omdat de invoerheffing hier te lande te hoog is naar Deenschen smaak.

De niet-ingewijde lezer, die geregeld kennis neemt van de berichten over vernietiging van varkensvleesch, slachting van drachtige runderen, verstrekking van goedkoop blikvleesch, teeltbeperking voor runderen en varkens enz., alles ten doel hebbende, om in Nederland den veestapel te doen inkrimpen, zal zich er over verbazen dat niettemin nog invoer van vleesch is toegestaan! Tóch is dit het geval.

Wél is de rundvleesch-invoer door de regeering gecontingenteerd, maar dat neemt niet weg, dat in 1934 nog altijd werd ingevoerd het naar omstandigheden zeer respectabele quantum van vier en drie kwart millioen K.G. rundvleesch waarvan twee derde deel uit Denemarken en de rest uit Argentinië kwam.

Vóór de crisis 1927-1929 importeerde Denemarken slechts 100 á 200 ton rundvleesch in Nederland, vorig jaar - ondanks de beperking - nog 3240 ton, of ongeveer 16.000 runderen en in de afgelopen zeven maanden 9.000 stuks.

Toen Duitschland zijn grenzen sloot voor het Deensche vleesch, trachtten de Denen hun afzet naar Nederland te verplaatsen; het gevolg was, dat in de jaren 1930 en 1931 telkens 12½ , millioen Kg. Deensch rundvleesch op de Ned. markt werd geplaatst. In die twee jaren consumeerde Nederland, dat kort daarop zijn eigen veestapel door geforceerde en kostbare afslachting moest gaan beperken, niet minder dan 125.000 Deensche koeien! Te laat werd aan dezen abnormalen invoer, die het tachtig voudige bedroeg van den invoer in 1927-1929, een beperking opgelegd, hetwelk aanleiding gaf tot felle protesten van Denemarken, hoewel het aan dat land toegewezen-contingent nog altijd een veelvoud bedraagt van den normalen invoer voor de crisis.

Thans hebben de Denen bericht, dat zij niet langer gebruik wenschen te maken van hun consentsen, omdat de heffingen den prijs zoozeer drukken, dat zij „het er niet meer voor kunnen doen.”

Dit is de omgekeerde wereld: in plaats van een protest tegen invoerbeperking, komt er een weige-

ring, om langer te leveren. En tóch..., is dit zoo vreemd ?

De Denen verliezen zooveel op dezen uitvoer, dat zij er liever mee ophouden. Wij denken aan de tientallen millioenen kilo's boter, die wij, - geforceerd! - hebben uitgevoerd naar Engeland en de Ver. Staten voor gemiddeld zeven stuivers per kilo, terwijl de groothandelprijs van boter in Nederland *f* 1,40 en van margarine *f* 1,- bedraagt, dank zij de crisisheffingen.

Geven de Denen, zoo vraagt het Handelsblad, ons land eigenlijk geen voorbeeld, door een einde te maken aan een export, die zware verliezen oplevert, zoodat zij er de voorkeur aan geven om dat vleesch in eigen land te doen consumeeren ?

Om nu nog even op die enorme toename van de productie van melk en boter terug te komen, het Handelsblad vraagt zich af, wat de oorzaak daarvan kan zijn en somt op:

Het systeem van melksteun zonder ook maar eenige begrenzing: afslachting van vee zonder gelijktijdige teeltbeperking; te late invoering der beperking van teelt en steun, benevens het ontbreken van een gezond verband tusschen de maatregelen voor den akkerbouw en die voor de veehouderij, waardoor een overgaan van zuivel- op akkerbouwproductie had behooren te worden bevorderd, dit alles blijkt zich thans te wreken!

Een minimale mogelijkheid tot loonenden afzet valt nu samen met een record-productie, voor rekening en risico van de Ned. natie !

Men heeft ons in goede jaren wel eens „het land van melk en honing” genoemd, maar nu paste ons beter „het land van melk en dwaasheid”.

Deze dingen wijzen er in ieder geval op, dat we met onze landbouwcrisispolitiek niet op den goeden weg zijn.

Moge Exc. Deckers landbouw en veeteelt naar betere paden leiden.

Zierikzeesche Nieuwsbode, 23/09/1935; p. 3/6

Het „Zuivelpotje”

De uitkeering over de tot zuivel- en melkproducten verwerkte melk is verhoogd tot 2.96 cent per K.G. Zulks zal wel is waar tengevolge hebben, dat de uitgaven de inkomsten van de afdeeling zuivel van het Landbouw-Crisisfonds zullen gaan overtreffen, doch de reserve van den z.g. „zuivelpot” afkomstig van heffingen op den zuiveluitvoer naar gecontingenteerde landen, maakt zulks gedurende geruimen tijd mogelijk en de noodtoestand schrijft thans voor, deze reserve aan te tasten.

De Gorcumer, 28/09/1935; p. 12/16

DE STIJGENDE KAASPRIJZEN. Friesland hervat zijn fabricage

Nu de prijzen van kaas de laatste dagen stijgen, is men op de zuivelfabrieken in Friesland weer met de fabricage van dit product begonnen.

Op verschillende van die fabrieken werd den laatsten tijd heelemaal geen kaas meer gemaakt.

DE INKOOPPRIJS VAN MELK VERLAAGD,

De Stct, van heden bevat een beschikking, welke hierop neerkomt, dat de inkooprij van melk op regeeringscontract voor de week van 10 tot 16 November 1935 $\frac{3}{4}$ cent en voor de volgende week $\frac{1}{4}$ cent hooger zal zijn dan. de huidige.

Ter toelichting zij het volgende opgemerkt: Basis van den inkooprij van consumptiemelk is de zuivelwaarde, verhoogd met 1 cent. Daar deze zuivelwaarde wekelijks wisselt en de handel niet wekelijks wisselt en de handel niet wekelijks den verkoopprij aan het publiek kan wijzigen, wordt van de zuivelwaarde een rekening-courant aangelegd, die aangeeft hoeveel meer of minder de veehouder heeft ontvangen, dan waarop hij recht heeft. Op dit oogenblik wijst deze rekening-courant een bedrag aan van 4 cent ten gunste van den veehouder, m.a.w. de veehouder zou gedurende één week recht hebben op een vier cent hoogeren prijs dan hij nu ontvangt.

Aanvankelijk lag het in de bedoeling den inkooprij met $\frac{3}{4}$ cent te verhoogen tot het tegoed op de rekening-courant zou zijn verdwenen. Aangezien zoodanige verhooging vermoedelijk zou geleid hebben tot verhooging van den verkoopprij aan het publiek, is, mede in verband met bezwaren van de zijde van den melkhandel, nader bepaald, dat de verhooging van den inkooprij van $\frac{3}{4}$ cent slechts gedurende een week zal gelden en daarna $\frac{1}{2}$ cent zal bedragen.

Het verdwijnen van het tegoed op de rekening-courant zal op deze wijze uiteraard langeren tijd vergen dan bij een verhooging van den inkooprij met $\frac{3}{4}$ cent. De minister van landbouw en vischerij vertrouwt, dat door bovengenoemde regeling de prijs waartegen de melk aan het publiek wordt verkocht, geen verhooging zal behoeven te ondergaan.

BINNENLAND.

De beperking van de zuivelproductie.

De mededeeling van de landbouw- en zuivelorganisaties, dat de beperking van den melksteun onuitvoerbaar moet worden geacht, geeft den minister aanleiding naar andere maatregelen uit te zien.

De Regeeringspersdienst meldt:

De maatregelen van de regeering om te komen tot de noodige vermindering der zuivelproductie zijn van drieërlei aard. Vooreerst geldt reeds eenige jaren een beperking in den aanfok van rundvee door een beperking van de teelt van kalveren. Bovendien is tweemaal op groote schaal tot afslachting overgegaan, om ook onder het oudere rundvee is beperking der melkproductie te bevorderen. Als laatste maatregel is daar het vorige jaar bijgekomen het besluit om slechts een deel van de melk te steunen, teneinde den boeren een sterken prikkel tot inkrimping van de melkproductie te geven.

De uitvoering van de regeling van den beperkten melksteun is thans tot in de details voorbereid. Gelijk bekend, was aanvankelijk het voornemen om 1 Juni j.l. tot invoering over te gaan. Het toekennen van een individueel contingent gesteunde melk aan eenige honderdduizenden melkveehouders bleek meer tijd te kosten dan aanvankelijk kon worden voorzien. Vandaar, dat de minister van landbouw en visscherij bij de behandeling van de begroting van het Landbouw-crisisfonds in de Eerste Kamer onlangs mededeelde, dat de uitvoering naar 1 Januari wordt verschoven, maar dan ook zal worden uitgevoerd.

Intusschen is een nieuwe ernstige complicatie ingetreden, doordat de minister van landbouw en visscherij van de drie Centrale-Landbouworganisaties en den Alg. Nederl. Zuivelbond - FNZ. - een brief heeft ontvangen, waarin zijn mededeelen, dat zij, zich op dit oogenblik niet uitsprekende over de al dan niet juistheid van de beslissing der regeering om de melkproductie te beperken, ter kennis van den minister meenen te moeten brengen, dat de genomen maatregel om tot melksteunbeperking te komen, onuitvoerbaar moet worden geacht en in ieder geval niet tot het beoogde doel zal leiden.

De minister heeft met teleurstelling van dit bericht kennis genomen, omdat de minister, evenals het college van regeeringscommissarissen, de voorgestelde regeling wenschelijk en uitvoerbaar acht. Door de mededeeling van de drie landbouworganisaties en den Alg. Ned. Zuivelbond wordt de geheele melksteunregeling op losse schroeven gezet; in ieder geval wordt het gevaar, dat het doel niet zal worden bereikt, zeer sterk vergroot. De kans is immers niet gering, dat een voldoende werkelijke beperking van de melkproductie niet tot stand zal komen, wanneer bij de landbouwers door de bovengenoemde mededeeling de gedachte, dat de maatregel niet kan worden doorgezet en in geen geval den gewenschten uitslag kan opleveren, zoozeer is versterkt.

Daar de melkproductie in ieder geval beperkt moet worden, wil de minister, in overeenstemming

met het college van regeeringscommissarissen, niet het risico aanvaarden, dat zij niet of niet spoedig genoeg zal worden bereikt met handhaving van het ontworpen stelsel, aan welks deugdelijkheid door zooveel wordt getwijfeld. Daarom worden thans andere maatregelen overwogen, welke zoo spoedig mogelijk zullen worden bekend gemaakt.

ZUIVEL-POLITIEK..

De problemen ten opzichte van boter, melk, kaas en eieren zijn van aard nog weinig veranderd. Wij zitten met een overschot en de Regeering voelt er weinig voor om aan de zijde der margarine verder in te grijpen. De minister deelde in de memorie vaan antwoord aan de Tweede Kamer betreffende de 1936-begrooting van het Landbouwcrisisfonds omtrent de zuivel mede, dat hij nog steeds groot voorstander is van de beperking van de melkhoeveelheid.

A1 moet worden erkend, dat de doorwerking van de kalverbeperving tot vermindering der melkhoeveelheid leidt, toch moet de minister rekening houden met het niet snel genoeg werken van dezen reeds getroffen maatregel. Daarom zal zoo noodig, naast dezen maatregel nog een andere moeten worden toegepast, rechtstreeks op het doel gericht, nl. melkopbrengst-beperving.

Aan afslachting zijn groote moeilijkheden verbonden. Deze wegen voor den minister zoo zwaar, dat hij afslachting slechts als uiterste redmiddel zou kunnen aanvaarden. Een eventueele verdere beperking van de margarine kan alleen voldoende effect sorteeren, als de prijsverhouding tuschen boter en margarine wordt gewijzigd. Zij is niet te bereiken door directe beperking of contingentteering. Zij, die van een verdere beperking van de productie van margarine alle heil verwachten, mogen bedenken, dat daarmede het rundveevraagstuk allerminst is opgelost. Hoewel het zonder twijfel onaangenaam is te moeten waarnemen, dat boter wordt geëxporteerd voor lagere prijzen dan waarvoor in Nederland margarine verkrijgbaar is, vergeet men niet, dat het, uit een nationaal oogpunt bekeken, economisch voordeelijker is boter te exporteeren en in de plaats daarvan margarine te produceeren.

Deze gedachte kunnen wij niet begrijpen. Ze is zoo in strijd met de werkelijkheid, dat een duidelijker argumentatie noodzakelijk moet worden genoemd. Er wordt boter geproduceerd met veel of weinig krachtvoer, tegen een hooger en of een lageren kostprijs. Die boter wordt met verlies geëxporteerd en het verlies wordt uit het landbouwcrisisfonds betaald. De gemeenschap betaalt derhalve het genoemde verlies; de boeren krijgen hun uitkeering, die natuurlijk hooger of lager is naar gelang van de inkomsten van het landbouwcrisisfonds.

Het binnenlandsche boterprijspeil wordt door de heffing hoog gehouden; de boterconsumptie neemt hiertoe in het eigen land af of vermeerdert niet noemenswaardig. De behoefte aan vet wordt bevredigd door de margarine en andere spijsvetten. De gemeenschap verarmt door een en ander, maar de verschillende groepen behouden een deel van de koopkracht. Immers, zooals gezegd, de boeren, de zuivelfabrikanten, de importeurs van voederstoffen, van meststoffen, de vervoersmaatschappijen, de arbeiders in de margarineindustrie, de Importeurs van de grondstoffen voor de margarine-productie (inclusief dus de overzeesche gebieden voor copra etc.) behouden een groot deel van hun inkomen en dit inkomen wordt door het totaal der consumenten bekostigd.

Wij als natie verarmen er door; enkele groepen worden er door bevoordeeld. Men zou ook dingen kunnen produceeren en ze daarna weggooien, mits maar een groot gedeelte onzer bevolking er

werk bij vindt en mits het verlies door de massa wordt betaald. Dan krijgen wij hetzelfde resultaat.

Onze goede boter wordt voor afbraakprijzen weggeworpen; Engeland bijv, ontving in 1935 ongeveer 25.713 ton boter tegen een gemiddelden prijs van 42,1 cent per kilo (zie het „Alg. Hbld.”), terwijl Amerika, dat nooit boter van ons betrok, blij werd gemaakt met 3.373 ton tegen een gemiddelden prijs van 32 cent per kilo. Duitschland nam nog 11.821 ton tegen 95,6 cent per kilo, wat een mooie prijs beteekent en wat alleen mogelijk was door het feit, dat Berlijn het binnenslandsche prijspeil niet wilde zien verknoeid door onze prijspolitiek !

Men kan dit toch geen methode noemen. Wij spreken zoo graag van de wanbegrippen van het buitenland. Doch hoeveel wanbegrippen houden wij er zelf op na?

Wij kunnen niet ontkomen aan de gedachte, dat zij, die de margarine willen beschouwen als sluitsteen van onze vetbalans, het bij het rechte eind hebben en dat de Regeering, wellicht onjuist ingelicht en onlogisch beïnvloed een verkeerden weg volgt.

Bestaat een zelfde export-fout ook niet bij de eieren, al zijn de motieven hier weer anders dan bij de boter? Daar wordt ook een zeer gedifferentieerd prijspeil gevormd door geforceerden verkoop.

De eieren in Engeland brachten 28,2 cent per kilo op („Alg. HbL”), in Spanje 26,2 cent en in Duitschland 41,7 cent. De verschillen zijn derhalve niet zoo markant als bij boter, maar toch voldoende om zich af te vragen: zijn wij niet op den, verkeerden weg?

De uitkeering aan noodlijdende boeren.

Hoe de regeling zal werken.

De minister van binnenlandsche zaken heeft aan de burgemeesters een circulaire gezonden in verband met het voornemen van zijn ambtgenoot van landbouw en visscherij, om als steun aan de categorie der zoogenaamde kleine boeren een geldelijke uitkeering te doen.

Voor deze steunuitkeering komen alleen in aanmerking zij, wier hoofdberoep is het uitoefenen van akkerbouw of veehouderij, die niet zijn aangesloten in de inkomsten- of vermogensbelasting en tijdens de gehouden inventarisatie maximaal 3 melkkoeien hielden, terwijl zij van 1 Jan. 1936 tot het tijdstip van de voor deze uitkeering afgegeven verklaring niet door de gemeenten of door een burgerlijke instelling van weldadigheid zijn ondersteund, dan wel in het laatstelijk genoemde tijdvak te werk zijn gesteld bij een van Rijkswegen gesubsidieerde werkverschaffing nóch op 1 Jan. 1936 aangesloten waren bij de werkloozenkas eener vereeniging, gesubsidieerd ingevolge het werkloosheidsbesluit 1917.

De provinciale landbouw-crisis-organisaties zullen in verband met het bovenstaande aan de gemeenten een staat zenden, waarop alle voorloopig voor een uitkeering in aanmerking komende kleine boeren zijn vermeld.

In verband hiermede wordt in boven bedoelde circulaire de medewerking der burgemeesters ingeroepen.

De minister wijst er daarbij op, dat het welslagen van de uitvoering der ontworpen steunregeling in hooge mate afhankelijk is van het spoedig, ontvangengen der adviezen.

1936 Peel en Maas, 1936-03-14;

Neêrlands Zuivel voedt U goed.³²

Sedert eenigen tijd wordt over ons geheele land een actie gevoerd, om het binnenlandsche melk- en zuivelgebruik te bevorderen, een z.g. propaganda-actie ten behoeve van onze melk en zuivel.

Op 't eerste oog zal men dat misschien vreemd vinden, omdat men in ons land eigenlijk nooit veel gehoord heeft van propaganda of reclame voor die producten, in tegenstelling met alle mogelijke andere producten, die uit een oogpunt van voeding en gezondheid, bij lange niet zoo'n goede reputatie genieten, als, onze melk en zuivel.

De reden, dat in ons land voor die prima boerderij-producten tot voor kort geen reclame gemaakt werd, is dan ook, dat men als vanzelfsprekend aannam, dat onze melk en zuivel, gezien hun superieure kwaliteiten in vergelijking met andere voedingsmiddelen, den concurrentiestrijd met die andere voedingsmiddelen best zouden kunnen doorstaan.

De nood der tijden heeft ons echter leeren inzien, dat er aan het gebruik van melk en zuivel in ons land nog heel wat hapert.

Toen het met onzen zuivel-export en bijgevolg met ons veehoudersbedrijf vlot ging, bekommerde men er zich in ons land niet erg over, of we zelf al wat meer of minder melk en zuivel gebruikten. Waar het echter in den loop van de crisisjaren met onzen zuivelexport steeds donkerder ging uitzien, werd men gedwongen, ook eens meer aandacht te schenken aan het binnenlandsche gebruik der betreffende producten.

Men heeft toen eens nauwkeurig nagegaan, hoe het daarmee gesteld was; en, het resultaat van dat onderzoek was inderdaad verrassend.

Immers, terwijl wij Nederlanders als melk- en zuivelproducent aan de spits staan, kunnen wij als melk en zuivelconsument niet in de schaduw van andere landen staan.

Zien wij b.v. eens naar de Denen, de Finnen, de Zwitsers, als melkproducent evenals wij in de eerste rijen staande, maar.... 3 maal zooveel melk- en zuivelgebruikend als wij.

Daaruit bleek dus, dat er voor melkafzet in ons eigen land nog een mooi gebied braak lag; en, in een tijd als deze, waar aan den een steeds grotere moeilijkheden in den weggelegd worden, meende men, dat het geboden was, alle pogingen in het werk te stellen, het binnenlandsche melk- en zuivelgebruik de hoogte in te brengen.

Het gevolg van een en ander is geweest, dat het *Nederlandsche Zuivel-Bureau* te 's Gravenhage gemachtigd werd, een propaganda-actie voor bedoelde producten te voeren, daarbij ten volle gesteund door de regeering.

Voor de uitvoering van die actie heeft het Zuivel-Bureau de medewerking verkregen van vele

32 Kwam enige verslagen tegen van de start van zo'n 'zuivelweek' bv. 23 januari te Giessen-Nieuwkerk, 14 febr. 1936 te Vlissingen maar ook al eerder 8 mei 1935 te Middelburg!

commissie's, gewestelijk zoowel als plaatselijk.

Zoo heeft ook Venray zijn plaatselijke propaganda-commissie voor melk- en zuivelproducten en wel onder voorzitterschap van den Heer H. Sala.

Om tot daadwerkelijke propaganda te komen, heeft de Venraysche commissie besloten, voor de dames een paar bijeenkomsten met demonstratie op het gebied van melk- en zuivelproducten te organiseeren.

De dames, speciaal de huisvrouwen zijn immers in de eerste plaats in de gelegenheid, in dezen mede te werken.

Waar het hier betreft een actie voor onze prachtige, echt Nederlandsche melk en zuivel, die voor ieders gezondheid van zoo'n groote beteekenis zijn, en, waar bedoelde actie beoogt, met het boerderij-belang, het algemeene belang der volksgezondheid te dienen, mogen we wel de hoop en ook de verwachting uitspreken, dat de binnenkort op dit gebied te beleggen bijeenkomsten te Venray en in andere plaatsen, zooveel mogelijk door alle dames, althans door de huisvrouwen bezocht zullen worden.

MELKPOEDER

De annuleering der melkpoeder. contracten

Van bevoegde- zijde vernemen wij, dat de aangelegenheid der annuleering van melkpoedercontracten van de Ned Zuivelcentrale in het afgelopen jaar zich als volgt heeft toegedragen: Teneinde de prijs van de ondermelk te steunen en tevens een stimulans te vinden om de kaasproductie eenigszins te beperken heeft de Ned-Zuivelcentrale onder goedkeuring van de regeering het vorige jaar een aantal contracten afgesloten met zuivelfabrieken, die zulks wenschten voor levering van melkpoeder tegen een prijs van f7,- per 100 kg.

Op verzoek van de zuivelcentrale heeft de Nederlandse Meelcentrale die meer direct in contact staat met de beoogde afnemers van melkpoeder (veevoederhandelaren en berieders van mengvoeder voor pluimvee) den verkoop van de gecontracteerde poeder ter hand genomen.

Deze transactie leverde natuurlijk verlies omdat een hooger prijs voor de melkpoeder aan de zuivelfabrikanten moest worden gegeven, dan van de afnemers kon worden terugverlangd. Ware dit niet het geval geweest, dan zou de normale handel zich natuurlijk wel op dit artikel hebben geworpen en ware tusschenkomst der centrales niet noodig geweest Hieruit volgt uitdrukkelijk, dat de operatie alleen maar zoolang en zoover zou worden voortgezet totdat het doel, dat men zich voor oogen stelde, bereikt was, m.a.w: totdat de zuivelfabrikanten geen prijs meer zouden stellen op afkoop van melkpoeder. Oorspronkelijk was het plan 5000 ton over te nemen. Toen het scheen, dat deze hoeveelheid bereikt zou worden, is machtiging gegeven, eventueel verder te gaan. De verkoop van de melkpoeder ging tegen den vastgestelden prijs allerminst vlot.

Toen bleek, dat enkele fabrikanten de contracten, die zij gesloten hadden, wenschten te annuleren en daar de overeenkomstige hoeveelheden nog niet waren verkocht, kon de Meelcentrale daartegen geen enkel bezwaar hebben. Dit kon voor de Zuivelcentrale resp. het Landbouwcrisisfonds alleen maar een financieel voordeel opleveren. De aanvragen tot annuleering zijn dan ook ingewilligd, maar met de annuleering kon niet verder worden gegaan dan tot aan de hoeveelheid der contracten, die de Meelcentrale met de afnemers had gesloten Toen deze hoeveelheid bereikt was, moest de annuleering worden stopgezet De aangevraagde annuleringen zijn in tijd-volgorde afgewerkt en de na 2 Sept 1935 binnen gekomen aanvragen moesten afgewezen worden.

Toen daarna de prijs van de ondermelkpoeder aanmerkelijk steeg ontstond er natuurlijk bij degenen, die nog leveringsplicht hadden sterke neiging om ook te annuleeren. Na overleg met de Ned Zuivelcentrale, welk overleg door omstandigheden eenigszinds vertraagd werd, heeft de minister evenwel gemeend, de verdere annuleering, niet te kunnen goedkeuren maar degenen, die de verplichting tot levering hadden aangegaan, aan deze verplichting te moeten houden. Aan de Ned. Zuivelcentrale, de contractantrn is nu opdracht gegeven deze verplichting te doen uitvoeren.

De koe, een zorgenkind der regeering.

**Wij groeien vast
In tal en last,
Boeren en burgers klagen.**

Als de buitenlander de geschiedenis leest van de lage landen aan de zee, die wij Nederland noemen, dan stelt hij zich deze streken voor als het landje van belofte voor de melkkoe. En wellicht zet zich de idee bij hem vast, dat wij hier in Nederland geen voet kunnen verzetten, zonder tegen een koe te botsen.

Al is deze voorstelling niet heelemaal van overdrijving vrij te pleiten, toch schuilt er ook een geest van waarheid in.

Immers, ons land heeft op het gebied van zuivelbereiding een wereldreputatie.

Reeds ten tijde van Christus geboorte wierpen de Romeinen bij het Friesche volk begeerige oogen op hun vee en de zongebruinde zuiderling deed er zijn voordeel mee.

Bij de uitbreiding van den wereldhandel leerde men ook tot in verre streken de uitstekende kwaliteiten van ons vee kennen, en zoo zien we afstammelingen van ons eigen vee vreedzaam grazen in de wijde vlakten van Amerika zoowel als in het Zuidelijk gedeelte van Afrika.

Dat onze admiraal De Ruyter de waarde onzer zuivelproducten, zij het ook in een ander opzicht, wist te waardeeren, blijkt wel uit het feit, dat bij de ontmoeting met het kaperschip hij zijn eigen boot met boter had ingesmeerd. De vijand maakte leelijke buitelingen en kon zoo maar om hals gebracht worden,

De natuurlijke gesteldheid van een aanzienlijk deel van ons land is de oorzaak, dat hier als vanzelf een uitgebreide veestapel ontstond. Op de lichtere gronden was dit in geringe mate het geval, maar zonder vee ging het daar ook niet, omdat men den natuurlijke mest voor het land niet kon ontberen.

Dit laatste veranderde echter na den crisistijd van de jaren '80.

Door de toepassing van den stoom werden uit Amerika per schip en uit Rusland per trein zulke reusachtige hoeveelheden graan op de Nederlandsche markt geworpen en dat tegen zoo'n lagen prijs, dat hier de graanbouw een verliespost werd en de boer de rister moest omsteken.

Dit werd mogelijk, doordat door het gebruik van kunstmest ook op de lichtere gronden allerlei voedergewassen konden geteeld worden en weiden konden worden aangelegd.

Zoo breidde de veestapel zich over de geheele linie uit en er werd een aardige cent aan verdiend. Er ontstond vanzelf een drang tot verbetering van het vee, zoowel wat betreft exterieur als productie.

Betere voedingsmethoden werden toegepast en dit alles had tot gevolg, dat we hier echte levende melkfabrieken kregen, waarvan exemplaren, die het in één lactatieperiode brachten tot bij, en zelfs een enkele tot over de 10.000 liter melk. Koeien van 5 tot 6000 liter per jaar beschouwt men

hier als een heel gewone zaak.

De veeboer zorgde voor een uitstekende voeding en verpleging, het koetje toonde zijn dankbaarheid voor die goede zorgen door een rijke melkgift, en alles ging als van een leien dakje. Zuivelfabrieken verrezen alom, waar de melk uit verren omtrek wordt bijeengebracht en tot boter en kaas wordt verwerkt.

De productie nam zoo'n omvang aan, dat we meer dan de helft naar het buitenland moesten sturen, waar de Nederlandsche boter, kaas, gecondenseerde melk, ondermelk en melkpoeder een goeden naam hadden, en gretig werden verorberd.

Had die toestand zoo kunnen blijven, dan kon met recht de veestapel de melkkoe van het bedrijf genoemd worden.

Maar eilaas, goed is niet slecht, maar als men van 't goede te veel krijgt, wordt het bedenkelijk. Zoo ging het ook met onze zuivel.

De crisis, die heden ten dage nog woedt, deed haar intrede. Het buitenland ging bezuinigen en trachtte zich zooveel mogelijk te behelpen met eigen geteelde producten. Hooge tariefmuren, contingentering, uitvoerverboden, kwamen den vrijen handel belemmeren. De uitvoer van zuivelproducten ging ook sterk achteruit. En wat heden ten dage over de grenzen gaat, moet vaak tegen zoo 'n lagen prijs van de hand gedaan worden, dat de opbrengst de kosten bij lange na niet dekt.

In deze benarde omstandigheden begon men de koe, die toch niets anders deed dan hetgeen van haar deed dan hetgeen van haar gevraagd werd, met een scheel oog aan te kijken.

Daar zat niks anders op, dan naar middelen om te zien, om tot vermindering van dien reusachtigen melkplas te komen. Dan slinkt vanzelf het overschot van boter en kaas.

Dan maar de helft van de hoornkoppen er uit geknikkerd, zou Bartjes zeggen.

Jawel, dat is eerder gezegd dan gedaan. Waar bleef men met al die gevulde vleeschpotten? Waar moest de veeboer van gaan leven, die zijn heele bedrijf er op had ingesteld? Wie garandeerde den eigenaar een redelijken prijs voor zijn verkoopvee ?

Deze en dergelijke overwegingen doen duidelijk zien, dat het zoo niet ging.

In dien uitersten nood steeg het aantal klachten met den dag en ze drongen zelfs door tot in de overheidsgebouwen in Den Haag.

De Regeering kon en mocht den veehouder, die geheel buiten eigen schuld in den put was geraakt, zoo maar niet in den steek laten.

De Minister van Landbouw streek zich door het haar en zon op middelen, om dien ongewenschten toestand het hoofd te bieden.

Van alle kanten kreeg hij zelfs ongevraagde adviezen en het slot van de historie was, dat hij de stoute schoenen aantrok en ging aankloppen aan de deur zijn collega van de schatkist.

Het verdere verloop een volgende keer.

J. H. D.

N K.

Peel en Maas, 1936-04-11; p. 1/?

POVER BESTAAN DER RUND VEEHOUDERIJ. ONDANKS 130 MILLIOEN STEUN!

Uit het binnenkort verschijnende verslag van de *Zuivelcentrale* aan de minister van Landbouw deelt het Hbld. mee, dat de heffing op de in het binnenland verbruikte boter in 1935 heeft bedragen bijna 96 miljoen gulden, die op de binnenlandsche margarine ruim 19 miljoen, die op vetten en oliën, in het binnenland geconsumeerd, 36 miljoen.

Telt men de drie accijns-opbrengsten (1e boter, 2e margarine en 3e vetten en oliën) bij elkander op, dan blijkt dat in 1935 in totaal door den consument ten behoeve der rundveehouderij is opgebracht een bedrag van 123½ miljoen gulden, waarbij dan nog komt de opbrengst van den rundvleesch accijns ad 6½ miljoen en die op kaas, zoodat het totaal rond 130 miljoen wordt.

Hierbij dient nadrukkelijk te worden opgemerkt, dat de veehouderij desondanks nog steeds een zéér pover bestaan heeft, helaas. De productie van industriemelk is zoo groot geworden, dat geen steun er tegen opgewassen is.

Viissingse Courant, 01/09/1936; p. 3/8

**CRISIS-AANKOOP-BESCHIKKING
BOTER.**

In de Staatscourant van heden is opgenomen de „Crisis-aankoop-beschikking 1936 (boter)“.

Krachtens deze beschikking zal uit het Landbouw-crisisfonds tot steun aan de markt voor boter ter beschikking gesteld worden van de Nederlandsche zuivelcentrale een bedrag van ten hoogste f 650.000 voor gedane aankopen of nog in 1936 te verrichten aankopen van boter op de markten te Delft, Gulpen, Leiden M i d d e l b u r g en Purmerend, indien de boternoteering op die markten daalt 3 cent of meer beneden de alsdan geldende commissienoteering voor Nederlandsche boter, vermeerderd met de alsdan geldende boterheffing en de zuivelcentrale aankoop dier boter noodig oordeelt.

De 5 Rivieren, 03/09/1936; p. 6/8

**Een broodbakkende
zuivelfabriek**

*Eigenaardige kwestie in het
dorpje Wouw*

Men schrijft ons:
In het dorp Wouw bij Roosendaal doet zich een eigenaardige kwestie voor. Geruimen tijd geleden maakten de bakkers van Wouw en het tot deze gemeente behorende kerkdorp Heerle plannen om de Wouwsche coöperatieve melkfabriek te steunen door afneming van haar producten. De fabriek zou tegen voordeeligen prijs melk leveren en dan zouden de bakkers zich verplichten melkbrood aan hun klanten te leveren tegen den prijs van gewoon brood. De zaak ging echter niet door, er kon ten slotte geen accoord worden bereikt.

Het bestuur van de coöperatie heeft het denkbeeld echter niet losgelaten. De fabriek zal nu zelf melkbrood gaan bakken. Een inschrijving werd onder de leden gehouden en ieder gaf op hoeveel brood hij per week kon gebruiken. Daarna werd getracht het bakken van het brood publiek aan te besteden. De bakkers van Heerle en Wouw schreven allen in voor denzelfden prijs, en die van Bergen op Zoom toonden zich met hen solidair en deden het niet minder. Eén echter is onder den prijs gegaan en aan hem is thans het broodbakken gegund.

PERSBERICHT.

De Nederlandse Zuivel-Centrale maakt bekend, dat ingevolge besluit van het Dagelijks Bestuur der Afdeling Zuivelsteun, voor de hiernage-noemde door den Minister van Landbouw en Visserij aangewezen ge-meenten, met ingang van de 20ste September 1936 tot een nader te be-palen datum de navolgende minimumprijzen voor de verkoop van con-sumptiemelk gelden:

ZEELAND.

Alle gemeenten op het eiland Walcheren 10 cent per liter;
Axel, Hulst, St. Jansteen, Graauw en Langendam, Hontenisse, Ossenisse
en Hoek 9 cent per liter;
Goes en Kloetinge 9 cent per liter;
Heinkenszand, Kruiningen, Hansweert, Schore en Ierseke
8 cent per liter;
St. Maartensdijk 8 cent per liter;
Zierikzee 9 cent per liter;
Nieuwerkerk, Brouwershaven, Noordwelle, Haamstede, Renesse en Burgh
8 cent per liter.

Bovengenoemde prijzen gelden niet voor de verkoop van melk aan wederverkopers en aan degenen, die tenminste 100 liter melk of een zo-danige hoeveelheid melk en room, als overeenstemt met tenminste 100 liter melk, per week afnemen (z.g. groot-verbruikers).

Voor de omrekening van room in melk wordt 14 liter koffieroom of 7 liter slagroom gelijk gesteld met 100 liter melk.

De Nederlandse Zuivel-Centrale vestigt er nadrukkelijk de aandacht van belanghebbende op, dat niet, evenals voorheen bij de uitvoering der z.g. half-vrijwillige consumptiemelkregeling de overtreders van het prij-zenvoorschrift herhaaldelijk zullen worden gewaarschuwd alvorens straf-maatregelen worden getroffen.

Bij het constateren van overtreding van bovengenoemde minimumver-kooprijzen voor consumptiemelk, gepleegd door bij de Nederlandse Zui-vel-Centrale georganiseerde melkvergunninghouders, zal onmiddellijk tot tuchtrechtelijke vervolging worden overgegaan, waardoor ongeacht e-ventuele andere op te leggen straffen een verdere ongestoorde uitoefe-ning van het bedrijf der overtreders in gevaar wordt gebracht.

's Gravenhage, 17 September 1936.

Heffingen en toeslagen op eerste levensmiddelen verlaagd.

Gelijk reeds werd medegedeeld, is het de bedoeling der regeering zoodanige maatregelen te nemen, dat zekerheid bestaat, dat de prijzen van brood, aardappelen, boter, melk, consumptie-zetmeelen en suiker zich niet zullen wijzigen als gevolg van de nieuwe monetaire situatie.

De heffing op boter is daarom met terugwerkende kracht van Maandag 28 September af verlaagd van *f* 0,85 op *f* 0,75, terwijl met ingang van dien datum de restitutie bij export van boter *f* 0,75 zal bedragen. De steun uit het landbouw-crisisfonds op zuivel zal, in verband met de stijging van de zuivelwaarde, met ingang van 5 October a.s. worden verlaagd. De prijs van consumptiemelk zal tengevolge van een en ander geen verhooging ondergaan.

De restitutie bij export van kaas wordt verlaagd voor volvet en 40+ tot 1 cent en voor 30+ en 20+ tot ½ ct. per kg.

Ten aanzien van tarwe zijn zoodanige maatregelen getroffen,.....

Crisis-Publicatiën

MINIMUM PRIJS CONSUMPTIEMELK.

De *Nederlandsche Zuivel-Centrale* maakt bekend, dat ingevolge besluit van het Dagelijks Bestuur der Afdeling Zuivelsteun, voor de hiernagenoemde door de Minister van Landbouw en Visscherij aangewezen gemeenten, met ingang van de 27sten september 1936 tot een nader te bepalen datum de navolgende minimumprijs voor de verkoop van consumptiemelk geldt :

Oost-Zeeuwsch-Vlaanderen.

Terneuzen, Westdorpe, Philippine, Overslag, Zuiddorpe, Sas van Gent, Zaamslag, Boschkapelle, Stoppeldijk, Clinge, Koewacht, Hengstdijk.

9 cent per Liter

Zodat nu dus voor geheel Oost Zeeuwsch Vlaanderen met inbegrip van Philippine deze minimumprijs geldt.

Bovengenoemde prijs geldt niet voor de verkoop van melk aan wederverkopers en aan degenen, die ten minste 100 Liter melk of een zodanige hoeveelheid melk en room, als overeenstemt met tenminste 100 Liter melk, per week afnemen (zgn. groot-verbruikers).

Voor de omrekening van room in melk wordt 14 Liter koffieroom of 7 Liter slagroom gelijk gesteld met 100 Liter melk.

De Nederlandsche Zuivel-Centrale vestigt er nadrukkelijk de aandacht van belanghebbenden op, dat niet, evenals voorheen bij de uitvoering der zgn. half vrijwillige consumptiemelkregeling de overtreders van het prijzenvoorschrift herhaaldelijk zullen worden gewaarschuwd alvorens strafmaatregelen worden getroffen.

Bij het constateren van overtreding van bovengenoemde minimum-verkoopprijzen voor consumptiemelk, gepleegd door bij de Nederlandsche Zuivel-Centrale georganiseerde melkvergunninghouders, zal onmiddellijk tot tuchtrechtelijke vervolging worden overgegaan, waardoor -ongeacht eventuele andere op te leggen straffen – een verdere ongestoorde uitoefening van het bedrijf der overtreders in gevaar wordt gebracht.

‘s-Gravenhage, 26 september 1936

ONZE LANDBOUW EN VISSCHERIJ

Er komt een nieuwe landbouw uitvoerwet. De consumptiemelkregeling wordt vereenvoudigd

Aan het antwoord van de regeering op het voorloopige verslag over bovengenoemde begrotingen is het volgende ontleend:

Het loslaten van den gouden standaard en de depreciatie van den gulden hebben ten gevolge, dat ingrijpende veranderingen in de ramingen zullen moeten worden aangebracht. In dit verband geeft de minister een overzicht van de belangrijkste maatregelen, welke door hem zijn genomen.

Ter verdediging van zijn beleid wijst de minister er in de eerste plaats op, dat een bewindsman bij de behartiging van de hem toevertrouwde speciale belangen nimmer het algemeene belang uit het oog mag verliezen.

DEVALUATIE GEEN VOORDEEL

De minister meent zich te moeten aansluiten bij de leden, die van oordeel zijn, dat van de depreciatie voor den landbouw in zijn geheel geen groote voordeelen te verwachten zijn. Indien deze niet gepaard gaat met een ruimer handelsverkeer

Een ingesteld onderzoek wijst uit, dat bij een muntdepreciatie van 20 pct de verhooging van de productiekosten voor het akkerbouwbedrijf tengevolge van het duurder worden van kunstmest e.d., slechts 3 à 4 pct. beloopt. Bij de veehouderijbedrijven en de gemengde bedrijven is de stijging veroorzaakt door den duurderen aankoop van voedergranen, uiteraard aanzienlijker. Deze is gelegen tusschen 8 en 15 procent. Deze verhooging van de productiekosten is, voorzover zij niet door prijsstijging van het eindproduct werd vergoed, door andere maatregelen gecompenseerd,

Of een belangrijk deel van het crisisapparaat zou kunnen verdwijnen, indien de gulden kon worden gekoppeld aan het pond, valt naar de meening van den minister te betwijfelen. Hoewel van een liquidatie van de landbouwcrisismaatregelen nog geen sprake kan zijn, zal toch, waar mogelijk, naar opheffing van deze maatregelen moeten worden gestreefd.

VASTE LASTEN

De regeering wijdt bijzondere aandacht aan de gevolgen van het **prijsgeven van den gouden standaard**, voor zoover zij de vaste lasten betreffen.

Ten aanzien van de hypotheeken hoopt de minister, dat de feiten zich zoo zullen ontwikkelen, dat ontwerpen van wet tot vermindering van den druk der hypotheekschulden niet zullen behoeven te worden ingediend.

Het zou, naar de minister meent, niet van goed beleid getuigen, indien de wetgever bij dalende markt bepalingen zou vaststellen met de betrekking tot de rente van loopende credieten.

EEN NIEUWE WET

Een nieuw ontwerp van **landbouwwet** verkeert in zoodanig stadium van voorbereiding, dat het eerlang het departement zal kunnen verlaten.

Versterking van den buitenlandschen voorlichtingsdienst wordt ook door den minister van zeer groot belang geacht, in verband waarmede twee landbouwkundige ingenieurs in opleiding zijn genomen.

Van de resultaten van den arbeid van de commissie-van Loon heeft de minister met belangstelling kennisgenomen. Aanvankelijk is op twee punten zijn bijzondere aandacht gevallen.

In de eerste plaats heeft het zijn aandacht getrokken, dat verschillende oeconomische kringen van het bedrijfsleven bij het voorbereiden van belangrijke landbouwcrisismaatregelen niet steeds voldoende zijn ingeschakeld.

De minister overweegt de werkwijze van de centrale commissie te wijzigen.

Het tweede punt, dat in het rapport van de commissie-van Loon de bijzondere aandacht verdient, betreft de vraag of de uitvoering der , landbouw-crisismaatregelen, met inachtneming van bepaalde voorwaarden, niet meer gedecentraliseerd behoort te geschieden. De commissie beantwoordt deze vraag bevestigend. De minister sluit zich in beginsel hierbij aan

HET LANDBOUW CRISISFONDS

De minister heeft reeds een onderzoek doen instellen naar de productiekosten van de verschillende landbouwproducten. Zoodra over voldoende vaststaande gegevens kan worden beschikt, zal hij gaarne nagaan of de richtprijs voor peulvruchten gewijzigd behoort te worden.

Sedert het midden van dezen zomer heeft de minister bij voortduring maatregelen genomen om de **varkensprijzen** te doen stijgen. Te dien einde zijn sedert begin Juli ongeveer 60.000 varkens boven het zoutergewicht uit de markt genomen. Voor het jaar 1937 is een verdergaande inkrimping van het aantal biggen in voorbereiding.

Door de contingentteering van den varkensinvoer in Engeland en de vrijwel geheele afsluiting van de overige markten voor varkens, is het niet wel mogelijk om de bemoeiingen met den becon- export te staken.

Hoewel de minister van meening is, dat de melkprijs ondanks de verschillende regeeringsmaatregelen aan den lagen kant is, wil het hem toch niet voorkomen, dat het noodzakelijk zou zijn, een richtprijs van 6 cent te bereiken. Hij acht het juister te trachten aan de hand van de bestaande maatregelen en de voorhanden zijnde middelen ten totalen melkprijs op te voeren, zonder zich daarbij te binden aan een bepaalden richtprijs.

DE MELK VOOR CONSUMPTIE

De minister kan zich niet vereenigen met de opmerking, door sommige leden gemaakt, dat de export van boter naar Engeland slechts is te beschouwen als een soort reclame, en in elk geval beperkt dient te worden. Integendeel, hij moet er op wijzen, dat deze boterexport op het oogenblik de eenige mogelijkheid biedt om onze zuivelproductie in stand te houden.

Bij den minister bestaan geen voornemens de margarineproductie verder belangrijk te beperken.

Hij meent, dat dit noch in het belang van de landbouwers, noch in het belang van ons internationaal handelsverkeer zou zijn er strijdig met de belangen van Nederlandsch-Indië.

De minister is voornemens, in de consumptiemelkregeling zeer groote vereenvoudigingen aan te brengen.

Het ligt niet in zijn voornemen, om zijn bemoeiingen in het consumptiemelkgebied in het Westen des lands geheel op te heffen. Wel wenscht hij een stelsel, dat opheffing der regeeringsbemoeiingen binnen betrekkelijk korten tijd mogelijk zal maken, doordat de zonder eenigen twijfel in een moeilijke positie verkeerende veehouders in het Westen des lands beter in staat zullen worden gesteld hun eigen belangen te verdedigen.

Het huidige stelsel van melkdistributie heeft niet zijn instemming.

De wenschelijkheid van verhooging der minimumprijzen voor de gewassen van den tuinbouw bij den verkoop op de veilingen wordt bestudeerd. Hieromtrent werd opnieuw om advies verzocht aan de betrokken instanties. Zonder op dit advies te willen vooruitloopen, moge reeds nu worden opgemerkt, dat een verhooging der minimumprijzen tot een zoodanig peil, dat aan de tuinders onmiddellijk bij verkoop voldoende inkomsten zouden worden gewaarborgd, niet wel mogelijk is.

DE REGELING VOOR DE CONSUMPTIE-MELK

Zij wordt met ingang van 1 April ingetrokken en gedeeltelijk door een nieuwe, welke minder ingrijpend is, vervangen.

Men deelt ons van bevoegde zijde mede, dat bij den minister van landbouw en visscherij ten aanzien van het vraagstuk der regeeringsbemoeingen met de consumptiemelk belangrijke beslissingen in overweging zijn.

Van verschillende zijden waren bezwaren gerezen tegen het huidige stelsel, uit den aard der zaak het meest tegen het stelsel, zooals dit thans in het zg. westelijk consumptiemelkgebied het Westen des lands, omvattende het gebied der groote consumptiecentra, geldt, wijl daaraan zulke vergaande bepalingen zijn verbonden op het gebied van de zg. taxerechten, minimum-prijzen en de bevrozing van den melkhandel. Niet alleen echter de in het Westen des lands bestaande regeling, doch ook de in de overge deelen des lands getroffen prijsregelingen ten aanzien van consumptiemelk zijn dikwijls onderwerp van critiek geweest.

Na overweging der verschillende inzichten - o.m. werd over deze materie een uitvoerig bespreking gehouden met vertegenwoordigers van belanghebbende landbouw- en zuivelorganisaties, bonden van melkveehouders, alsmede vereenigingen van melkgrossiers en melkhandelaren - worden ten aanzien van de voor 't Westen des lands te treffen voorzieningen de volgende regelingen voorbereid.

De thans bestaande regeling der minimumprijzen voor consumptiemelk en aanverwante producten wordt 1 April 1937 ingetrokken. Voorts wordt de bevrozing van den melkhandel, zooals deze thans wordt toegepast (nl. dat in het algemeen geen erkenning als melkvergunninghouder wordt verstrekt, wanneer de betrokkene niet tenminste van 1 Januari 1935 af ononderbroken den melkhandel had uitgeoefend) weggenomen, in dien zin, dat erkenningen in ruimere mate zullen worden verstrekt, met name aan degenen, van wie blijkt, dat zij zich met ernst op den melkhandel willen toeleggen.

Overigens zal worden bepaald, dat alle melkveehouders, die hun melk in bedoeld gebied voor de consumptie wenschen af te leveren, aangesloten dienen te zijn bij een organisatie van melkveehouders.

Omtrent het aantal dezer organisaties en de wijze, waarop zij zullen worden ingericht zal zoo spoedig mogelijk overleg worden gepleegd met de betrokken landbouw- en speciaal melkveehoudersorganisaties en de Ned. Zuivelcentrale, Het voornemen bestaat, deze organisaties voor de berokken veehouders al hun melk te doen verkoopen, zoowel de industrie- als consumptiemelk. Degenen, die melk als consumptiemelk in het genoemd gebied in den handel wenschen te brengen, hetzij melkhandelaren, grossiers, of venters, dienen deze melk te betrekken van een dezer organisaties. Aan deze organisaties moet ook de melk worden betaald, zoodat de veehouder zijn melkgelden via deze instellingen zal ontvangen.

Moch de tijdsduur, vereischt voor de vorming dezer organisaties, zulks noodzakelijk maken, dan zal met het tegenwoordige stelsel een overgangsmaatregel worden getroffen.

Gelijk bekend, werd de thans in het Westen des lands bestaande consumptiemelkregeling dienstbaar gemaakt aan de kwaliteits-verbetering der melk. Aan deze verbetering zal ook onder de nieuwe regeling zoo streng mogelijk de hand worden gehouden.

Verder kan worden medegedeeld, dat de thans bestaande afsluiting van het wettelijk gebied voorloopig zal blijven gehandhaafd. Zoodra echter na verloop van enkele jaren de in te stellen organisaties den melkafzet in het betrokken gebied voldoende hebben geregeld, zal deze afsluiting kunnen vervallen en mag worden verwacht, dat de geheele regeling zonder eenige regeeringsinmenging, behalve wat betreft het toezicht op de kwaliteit, zal kunnen werken.

Wat betreft de in de overige deelen des lands (de z g. buitenwettelijke gebieden) bestaande prijsregelingen, ligt 't in het voornemen van den minister deze eveneens en wel uiterlijk 1 Apr. 1937 in te trekken. Daarmede zal ook de bevrozing in deze gebieden geheel verdwijnen.

Nader zal worden onderzocht, of reeds een eerdere intrekking mogelijk is. In uitzonderlijke gevallen zal, wanneer de noodzakelijkheid daarvan mocht blijken, in deze gebieden een regeling worden getroffen. Dit zal voorts gelden voor die gebieden, waarin de afzet van de melk op andere wijze moeilijkheden kan baren. In het algemeen ligt het niet in de bedoeling deze uitzonderingen op ruime schaal toe te staan.

Jan welgemoed gaat het niet goed.

WE VOEDEN HET BUITENLAND MET GOEDKOOPE BOTER. EN ETEN ZELF DURE MARGARINE.

We hebben ernstig bezwaar tegen de dwangmaatregelen, waarmee bepaalde boerenorganisaties de margarine willen weren tot zelfs van de tafels van hen, die de, voor de huidige omstandigheden, dure boerenboter niet kunnen betalen. Er moet *zeker* vrijheid wezen ten aanzien van de wijze, waarop men z'n particuliere huishouding wil inrichten en voeren.

Evenwel geven we volmondig toe, dat op het gebied der boterdistributie de gekste verhoudingen bestaan. Ons land met zijn vette weiden en prachtig vee staat buitenaf bekend als een oord, dat van melk en honing overvloedt. In feitelijken zin is dat juist, maar daarom alleen zijn we nog niet te benijden. We winnen hier meer melk (en dus ook melkproducten) dan we voor eigen gebruik behoeven.

We vloeien dus woordelijk over van rijkdom in dat opzicht. Maar niettemin staande volgende omstandigheden i volkomen vast:

1. In 1935 produceerden we 96 miljoen K.G. boter, waarvan 46,8 miljoen K.G. werd uitgevoerd. In 1936 produceerden we 101,6 miljoen K.G., waarvan 60,2 miljoen K.G. werd uitgevoerd. Alleen naar Engeland reeds 41 miljoen K.G.
2. De gemiddelde uitvoer prijs over 1936 naar Engeland is nog niet bekend, maar in 1935 leverden we den Engelschen onze boter voor 58 cent per K.G., terwijl de marktprijs in Nederland (door heffingen) 1.45 per K.G. bedroeg, dus twee en een half maal zooveel als wij van de Engelschen voor onze boter ontvangen.
3. Wij eten hier margarine voor een prijs, welke dubbel zoo hoog is als de boterprijs, tegen welken we 40 miljoen Kilo's per jaar naar Engeland sturen!
4. En ondanks de propaganda van de Zuivelcentrale „Jan Welgemoed voedt u goed”, ging de boterafname in eigen land van 1935 op 1936 achteruit met 8 miljoen kilogram !

Nu is het gemakkelijk genoeg om te critiseeren en te beweren, dat „de regeering” door haar landbouwpolitiek voor dezen malle toestand verantwoordelijk is, maar daarmee zijn we niet klaar. We moeten een *beter* stelsel van bevredigende prijszetting bij overproductie kunnen aangeven en dat is zeer moeilijk. Daarin is nog niemand geslaagd. Als er één boerenorganisatie met bepaalde voorstellen komt, verwerpen de andere belangenverenigingen ze verre.

Er *moet* een regeling zijn, welke een kunstmatig prijs forceert, anders gaan boeren economisch kapot. Laat men de markt vrij, dan zet zich een prijs, welke den producenten op geen stukken na aan hun kosten helpt. Om dan over *winst* maar heelemaal te zwijgen. Omdat we den prijs in het buitenland niet kunnen beïnvloeden, rest ons helaas niet anders dan dezen in het eigen land door heffingen, accijns of toeslagen op te voeren.

Als de regeering uitvoer naar het buitenland tegen veel te lage wereldmarktprijs bevordert, dan

heeft ze daarbij tweeërlei doel. Ten eerste beoogt ze behoud van de exportmogelijkheden in crisistijd, opdat deze mogelijkheden niet verloren zullen, wanneer de wereldhandel en wereldprijzen zich ééns zullen hebben hersteld. En ten tweede moet door export een zekere boterschaarschte in ons land worden bereikt, opdat de binnenlandsche prijzen langs natuurlijke weg op den duur een loonend prijspeil zullen gaan benaderen.

Tegen deze politiek is, gelet op de omstandigheden, maar heel weinig in te brengen, maar heel moeilijk is het om daarbij op juiste wijze rekening te houden met bepaalde onombeerlijke evenwichtstoestanden. Het is toch b.v. te gek, dat in arbeidersgezinnen en zelfs in duizenden *boeren gezinnen* margarine van 60 cent per pond *moet* worden gegeten, terwijl we naar Engeland 60 miljoen pond tegen ongeveer een zelfden prijs uitvoeren.

Het is niet noodig tot behoud van onze exportmogelijkheden, dat we *zóoveel* boter tegen zoo laag wereldmarktprijs naar Engeland zenden, Nederland's *normale* boterproductie (van vóór de crisis) was 85 à 87 miljoen K.G., waarvan 4 à 8 miljoen naar Engeland ging. Thans 40 miljoen!

In honderdduizenden Nederlandsche gezinnen „behelpt” men , zich met margarine van 60 cent per *pond*, terwijl we ze voor ongeveer denzelfden prijs een ; *kilo* Hollandsche roomboter kunnen verstrekken.

Zonder dat er iets behoeft te veranderen in de afname van de (door heffingen) duurdere boter, van welke opbrengst de tekorten op de export-kilogrammen moeten worden weggewerkt. We moeten zorgen, dat de margarine op de tafels der minder welgestelden door goedkoope natuurboter kan worden vervangen.

Als we daarin slagen, is er een bron van maatschappelijke ontevredenheid gestopt. Máár, - zoo eenvoudig als het *lijkt* is het niet. Er zijn tenslotte ook margarine-belangen. Ook in de margarine-industrie vinden arbeiders werk en brood. En de margarine-fabrikatie noopt tot een import van grondstoffen, tegenover welke wij weer exportmogelijkheden - óók van landbouwproducten! - hebben kunnen bedingen. Aan de margarinefabrikatie dienen dus mogelijkheden te worden gelaten.

Bovendien, hoe zal men uitmaken, wie voor het betrekken van goedkoope natuurboter kunnen worden aangewezen en wie niet? En als de minder-welgestelden tegen goedkoope prijs natuurboter kunnen ontvangen, zullen zij dan niet in de verleiding komen om deze tegen iets minder dan den kunstmatigen Nederlandschen marktprijs te gaan verkoopen om zich dan zelf wederom niet margarine tevreden te stellen?

Men ziet: een oplossing, althans ‘n goede regeling, is uiterst moeilijk. Er *moet* echter iets tegen worden gedaan, dat bij ons te lande het boterverbruik per jaar met miljoenen kilogrammen af blijft nemen, terwijl we voortgaan om als Jan Welgemoed het buitenland tegen veel minder dan kostprijs vol te stoppen met het vette, dat van ons landje afdruipt.

Daartoe lijkt ons het middel: een verlaging der heffing op boter, waardoor de kunstmatige marktprijs zooveel minder wordt, dat de boter door meerderen kan worden gekocht en betaald. We moeten zoeken naar het heffingspunt, dat zooveel meer verbruik tengevolge heeft, dat daarmee de

directe opbrengstvermindering per pond of kilo, wordt gedekt.

Md.

Consumptiemelkregeling,

De commissie uit de landbouworganisaties en bonden van melkveehouders heeft aan den regeeringscommissaris voor den akkerbouw en veeteelt aangeboden voorstellen tot wijziging der consumptiemelkregeling in het wettelijk gebied van genoemde commissie.

De commissie heeft bij haar voorstellen den gedachtengang gevolgd, dat de leveranciers van consumptiemelk aan bepaalde verplichtingen zullen hebben te voldoen, inzonderheid inzake:

- 1e de kwaliteit van de te leveren melk,
- 2e de stalinrichting en melkwinning,
- 3e de t.b.c. bestrijding onder rundvee,

Zij is van oordeel, dat een regeling in dezen geest voor het wettelijk gebied onontbeerlijk is, indien men een ideale consumptiemelk-voorziening in het Westen des lands wil benaderen.

Het rapport door de commissie uitgebracht, zegt o.m. het volgende:

Aan de producenten van deze consumptiemelk zullen eischen moeten worden gesteld, doch daartegenover is het noodzakelijk, dat deze eischen in een hooger prijs worden vergoed. De eenige weg hier iets blijvendste bereiken is gelegen in het geven van een hooger prijs, als prikkel aan de bijzondere vereischten te voldoen,

Er zal dus een verschil moeten blijven tusschen industrie- en consumptiemelkprijs. Daarnaast meent de commissie, dat de toekomstige consumptiemelkregeling zich ook bezig zal moeten houden met de distributie der consumptiemelk en wel in dezen zin, dat hier door medewerking der rechtstreeks belanghebbenden saneerend moet worden opgetreden.

De voorstellen van de commissie zijn gebaseerd op den gedachtengang, dat men voorloopig zal werken met behulp van de landbouw-crisiswet.

Consumptiemelkregeling 1937-1938.

Gelijk bekend, is in voorbereiding 'n maatregel, krachtens welken melk, welke in het wettelijk gebied in consumptie zal worden gebracht, dient te worden ingekocht door bemiddeling van 'n op te richten organisatie van veehouders en uitsluitend door handelaren, die aangesloten zullen zijn bij een op te richten algemeene organisatie van den melkhandel.

In afwachting van de volledige toepassing van dezen maatregel zullen per 28 Maart a.s., naar wij van bevoegde zijde vernemen, o.m. de volgende bepalingen gelden.

De taxe.

Per 28 Maart a.s. zullen regeeringscontracten moeten worden afgesloten mei een taxe, niet hooger of niet lager dan overeenkomt met de, taxe, zooals deze door de *Nederlandsche zuivelcentrale* is ingevuld op zeer binnenkort aan rechthebbende veehouders te verstrekken contractformulieren.

Deze contracten zullen loopen tot 2 April 1935.

De grootte dezer taxe zal worden vastgesteld gelijk aan die, waarop het betrokken bedrijf in het melkjaar 1936 / 1937 aanspraak heeft kunnen maken.

Garantieregeling.

Verder zal per 28 Maart a.s. een garantieregeling worden getroffen, volgens welke veehouders, die hij de Nederlandsche zuivelcentrale als taxe-contract-gerechtigd zijn ingeschreven, 'n geval van niet-plaatsing van hun melk voor consumptiedoeleinden, toch voor de op hun bedrijf geproduceerde melk een vergoeding, zullen ontvangen. Het ligt nl. in de bedoeling om uit een fonds, hetwelk wordt bijeengebracht uit gelden, verkregen door een korting op de overigens afdrachtvrij in consumptie gebrachte melk, deze tegemoetkoming te verstrekken en wel over de geheele melk-productie, echter tot een maximum van 80 pct, der toegewezen taxe.

Deze garantieregeling beoogt voor goed een einde te maken aan het euvel van ongeoorloofde betalingen door veehouders aan koopers hunner melk, met het doel om in het bezit van een contract te geraken.

Korting op den taxeprijs.

Reeds op 28 Maart a.s. zal worden overgegaan tot het inhouden van een deel van den taxeprijs, in dier voege, dat de koopers van taxemelk $\frac{1}{4}$ cent per liter ontvangen taxemelk aan de Nederlandsche zuivelcentrale moeten afdragen.

Centrale betaling.

Voorts is in voorbereiding een regeling in zake centrale betaling der melkgelden.

Zierikzeesche Nieuwsbode, 18/05/1937; p. 3/4

LANDBOUW EN VEETEELT

De melkprijs

Minister Deckers heeft besloten een onderzoek te doen instellen naar de wijze van vaststelling van den aan de boeren uit te betalen prijs voor consumptiemelk.

Deze prijs wordt vastgesteld met behulp eener officieele formule, welke rekening houdt met de zuivelwaarde en met den prijs, welke de Rotterdamsche industrie voor de bijgekochte melk betaalt. De juist gebleken klacht der boeren is nu, dat voor dezen laatsten factor een lagere prijs wordt aangenomen en opgegeven, dan in werkelijkheid wordt betaald.

DE REGELING VOOR DE CONSUMPTIEMELK

De intrekking van de besluiten heeft de minister voorloopig uitgesteld

Na 1 December nieuweregeling

Ten aanzien van de voorgenomen intrekking van de consumptiemelkregeling in het zg. buitenwettelijke gebied wordt aan het ANP. het Volgende medegedeeld:

Toen het door de depreciatie mogelijk werd, tot geleidelijke afschaffing van de landbouwcrisismaatregelen over te gaan, besloot de vorige regeering³³ in principe tot intrekking van de consumptiemelkregeling in het buitenwettelijke gebied. Aanvankelijk was als datum der afschaffing vastgesteld 1 April j.l., daar dit tijdstip echter wegens de grotere melkproductie in de zomermaanden minder gunstig bleek, werd de intrekking uitgesteld tot 1 Augustus a.s.

Het ligt in het algemeen in de bedoeling van den minister van oeconomische zaken, de reeds door de vorige regeering uitgestippelde lijn om tot vereenvoudiging of afschaffing van de landbouwcrisismaatregelen te geraken, door te trekken, voor zoover althans de belangen van den landbouw zulks mogelijk maken. De minister heeft zich dan ook beraden, of de door zijn ambtsvoorganger genomen beslissing om de consumptiemelkregeling in het buitenwettelijk gebied met 1 Augustus a.s. in te trekken, kon worden gehandhaafd.

Hem is daarbij gebleken, dat de volgende overwegingen voor intrekking van de regeling pleiten:

- 1) De huidige regeling, welke neerkomt op een vergunningstelsel voor hen, die in het buitenwettelijk gebied melk willen verhandelen en op het vaststellen van minimumverkoopprijzen, is voor de boeren niet van overwegende beteekenis. Eerst indien door vaststelling van minimum-inkoopprijzen een prijs aan den boer zou worden gegarandeerd zou de regeling ook voor hen van veel belang worden. Het vaststellen van minimum-inkoopprijzen stuit echter af op groote bezwaren, o.a. wegens de daaraan verbonden controle-moeilijkheden.
- 2) Afschaffing van de regeling kan voor de boeren ook hierom geen onoverkomelijke bezwaren medebrengen, omdat in het buitenwettelijk gebied de melk in den regel tegen behoorlijke prijzen afzet bij de zuivelfabrieken vindt.
- 3) De huidige regeling draagt een overwegend ambtelijk en gecentraliseerd karakter. Zij beteekent o.a, dat alle minimumverkoopprijzen tot zelfs in de kleine plaatsen centraal door de *Nederlandsche Zuivelcentrale* onder sanctie van den minister moeten worden vastgesteld, Het behoeft geen betoog, dat zoodanige overheidsbemoeiingen bezwaren opleveren.

ONVERANDERD TOT 1 DECEMBER.

De minister is op grond van deze overwegingen tot de conclusie gekomen dat, wat de directe belangen der boeren betreft, zonder bezwaar het destijds genomen besluit tot intrekking op 1 Augustus a.s. zou kunnen worden gehandhaafd. Hij ziet echter niet voorbij, dat de huidige regeling voor die distributeurs van de melk van zoodanige beteekenis is, dat hun belangen - en daardoor indirect die der melkveehouders - zouden kunnen worden geschaad, indien de werking van de

huidige regeling ten aanzien van de distributie, waar zulks noodzakelijk zou zijn, niet door een andere regeling zou kunnen worden voortgezet.

Op grond hiervan en mede gezien de onzekerheid, welke tot dusverre over de intrekking van de regeling met ingang van 1 Augustus as. tengevolge van de regeeringswisseling heeft bestaan, heeft de minister besloten, de intrekking nog niet op dien datum te doen ingaan, doch deze tot 1 December as. uit te stellen. De reden hiervan is, dat hij den belanghebbenden distribuanten de gelegenheid wil geven, de tot nu toe geldende aanbtelijke regeling te vervangen. Eventueele andere regelingen, welke, waar noodig, de werking van de huidige regeling zouden kunnen opvangen, ziet de minister in principieel geheel anderen geest dan de thans geldende regeling.

In stede van een centrale en ambtelijke regeling, zouden eventueele nieuwe regelingen in die streken, waar de toestanden zulks eischen, door de belanghebbenden zelf moeten worden getroffen en uitgevoerd.

De minister is echter bereid, om, indien belanghebbenden aanvaardbare regelingen aan hem zouden voorleggen, daarop zoo noodig als sluitsteen een zoodanige sanctie te verleenen, dat zij kunnen worden uitgevoerd.

LANDBOUW, VERLAGING VAN DEN TOESLAG OP MELK.

Het bedrag, dat de melkveehouders voor de melk ontvangen, bestaat uit den prijs op de wereldmarkt en het daarop gegeven steunbedrag. Naarmate de prijs op de wereldmarkt stijgt, kan het steunbedrag worden verlaagd zonder dat de inkomsten der veehouders geringer worden. Het steunbedrag werd het laatst vastgesteld op den grondslag van een Leeuwarder boternoteering van ongeveer 65 cts. per kg. Sedert is deze noteering gestegen. Vandaar, dat de minister van economische zaken aanleiding heeft gevonden, het steunbedrag met ingang van Maandag 16 Augustus te verlagen en wel tot 1,88 cent per kg melk van 3,2 % vetgehalte.

Hierbij is nog overwogen, dat de stijging der Leeuwarder noteering met een daling van de heffing is gepaard gegaan, daar anders de boterprijs voor den consument zou zijn gestegen. De inkomsten van het landbouwcrisisfonds loopen dientengevolge terug, hetgeen een vermindering van het steunbedrag wettigt. Voorts is in aanmerking genomen, dat de veehouders op het oogenblik voor het rundvee betere prijzen maken dan eenigen tijd geleden, dat de hoeveelheid melk, welke de veehouders produceeren, toeneemt, hetgeen eveneens gepaard gaat met een vermeerdering van inkomsten en ten slotte, dat het gewenscht is, iedere aanleiding tot verhooging der pachtprizen te vermijden.

In de verlaging van het steunbedrag van 2,16 tot 1,88 is de verhooging van den wereldprijs van de boter slechts gedeeltelijk verdisconteerd. De minister heeft op verschillende gronden gemeend het steunbedrag thans niet met het volle bedrag van de stijging der Leeuwarder noteering te moeten verlagen. Op deze wijze worden te groote schokken vermeden en wordt voorkomen, dat het steunbedrag direct weer zou moeten worden verhoogd, indien de Leeuwarder noteering een dalende richting zou volgen. Bovendien kon op deze wijze rekening worden gehouden met de ook na de vorige vaststelling van den melktoeslag vermoedelijk nog iets gestegen productiekosten, voor zoover althans deze stijging niet door rationalisatie werd geneutraliseerd. Ten slotte is hierbij ook overwogen het feit, dat het peil van de inkomsten der melkveehouders gedurende de crisis herhaaldelijk relatief laag was.

Wanneer een nieuwe verlaging of verhooging van het steunbedrag ter sprake mocht komen, zal rekening worden gehouden met het feit, dat de door de stijging der Leeuwarder noteering mogelijk geworden verlaging op de aangegeven gronden ditmaal niet geheel werd uitgeput.

BINNENLAND.

Verlaging van de heffing op boter, oliën en vetten.

Het menggebod opgeheven en de prijs der margarine omlaag.

Vermoedelijk in verband met de verbeterde economische omstandigheden vertoont het verbruik van boter op dit oogenblik een stijgende tendenz. De minister van economische zaken heeft gemeend dit meerdere verbruik van boter te moeten bevorderen door - ongeacht de wijziging van de heffing, welke in verband staat met de wisseling van de Leeuwarder noteering - de heffing op boter met 10 cts per kg te verlagen. Dientengevolge is met ingang van gisteren de heffing op 55 ct, per kg vastgesteld, zoodat de boter met 10 cts per kg goedkooper wordt. In verband met de stijging van de prijzen van verschillende andere levensmiddelen zal deze prijsdaling te meer welkom zijn.

De heffing op oliën en vetten wordt in verband hiermede verlaagd met 5 cts per kg, terwijl de heffing op margarine zoodanig is vastgesteld, dat de prijs van de door den fabrikant af te leveren margarine met 5 ct kan worden verlaagd.

De wijziging van de heffing op boter en margarine komt vanzelf in een lageren prijs voor den verbruiker tot uitdrukking. De minister vertrouwt, dat ook de producenten van oliën en vetten hun prijzen met een overeenkomstig bedrag zullen verminderen, waardoor de verbruiker ook van deze verlaging zal profiteeren. Mocht dit onverhoopt niet het geval blijken, dan zou moeten worden overwogen de verlaging van de heffing, voor zoover deze niet aan den verbruiker wordt doorgegeven, weder ongedaan te maken.

Tenslotte heeft de minister nog besloten om het menggebod van boter in de margarine op te heffen. Het mengpercentage, dat destijds 40 % heeft bedragen, was in den laatsten tijd reeds sterk verlaagd en bedroeg thans 10 %. De verlaging van deze heffingen beteekent voor het landbouwcrisisfonds een vermindering van inkomsten van ruim 8 miljoen gulden. Deze vermindering is mogelijk zonder dat aan de tot nu toe geldende beginselen van de steunverleening aan de melkveehouders wordt getornd, doordat in den z.g, zuivelpot (heffingen krachtens de crisis-uitvoernet) nog een belangrijk bedrag aanwezig is.

De nieuwe regeling is gister in werking getreden.

De boteropkoop door de Ned. zuivelcentrale geëindigd.

Men schrijft ons:

In Zeeland worden door 4500 producenten per jaar nog ongeveer 1,1 mil. kg boerenboter bereid. Daarvan gebruikt de boerenbevolking zelf 250.000 kg, terwijl de rest vroeger vlot aan de Zeeuwse bevolking kon worden verkocht. De crisis-omstandigheden hebben echter ook de afzet van boerenboter in Zeeland zeer bemoeilijkt. Verarming, werkloosheid, een toenemend gebruik van margarine en een overgaan van het publiek op fabrieksboter veroorzaakten dit.

Om aan deze moeilijkheden tegemoet te komen heeft de Nederlandsche Zuivel-Centrale, nu al gedurende bijna 5 jaar, de boerenboterproducenten in de gelegenheid gesteld, de moeilijk verkoopbare boter aan de Zuivel-Centrale te leveren. In 1935 werd door de Centrale 80.000 kg opgekocht, in het eerste halfjaar van 1937 zelfs ruim 70.000 kg. Deze boteropkoop werd door de boeren zeer gewaardeerd. Afname en betaling geschieden altijd even vlot. Er werd naar kwaliteit betaald. Gevolgen waren, een beteekenende kwaliteitsverbetering, een ruime markt en behoorlijke prijsvorming voor ruim 800.000 kg boter die langs de normale wegen verkocht werden.

In verband met het bestaande voorschrift boter door de margarine te mengen (menggebod) vond de geleverde boter gemakkelijk een bestemming, Zij ging door de margarine.

Het menggebod is met ingang van deze week door de regering opgeheven. Daardoor verviel de mogelijkheid de afgenomen boerenboter te plaatsen.

De Zuivel-Centrale heeft besloten den opkoop van boerenboter met ingang van 31 Augustus te beëindigen.

Levering aan de Centrale zal dus niet meer mogelijk zijn. De vele leveranciers op Schouwen en Duiveland, Noord- en Zuid-Beveland en in Oostelijk ZeeuwschVlaanderen zullen nu weer zelf een afzet voor hun product moeten vinden.

Dat zal zeker groote moeilijkheden met zich brengen. Over maatregelen die ongetwijfeld nodig zullen zijn, om aan deze moeilijkheden het hoofd te bieden, wordt overleg gepleegd.

Begroting Landbouwcrisisfonds.

Teneinde onze lezers beter mogelijk te maken, straks bij de behandeling in de Tweede Kamer van het *Landbouwcrisisfonds* de discussies te volgen, laten we hier even op enkele feiten en cijfers het licht vallen.

De uitgaven voor den gewonen dienst zijn voor 1938 geraamd op bijna 132 miljoen, dat is circa 45 miljoen lager dan voor 1937, dank zij de verbetering van den toestand in den landbouw, mede door de devaluatie.

In 1937 zal het geraamde verlies waarschijnlijk veranderen in een voordeelig slot van 3 miljoen. In de begroting voor 1938 sluiten vrijwel alle afdelingen met een nadeelig saldo. Het evenwicht wordt hersteld door het batig saldo van 1937 en het geraamde batig saldo op akkerbouw en veehouderij ad 20 miljoen. 't Laatste bedrag komt uit de monopoliewinst op granen (14 miljoen) en de winst op de tarwesteunregeling (10 miljoen).

Het is dus de crisisbelasting op graan en graanproducten, waardoor de landbouwsteun ook voor 1938 grootendeels mogelijk wordt gemaakt.

De steun aan den zuivel kan geheel worden betaald uit de crisisheffing op boter, margarine, spijsvet en spijsolie.

Van het totaal geraamde steunbedrag voor 1938 van rond *f* 132.000.000 gaan als grootste bedragen *f* 78.000.000 naar de zuivel *f* 11.000.000 naar den tuinbouw en *f* 8.000.000 naar de suikerbieten. De kosten voor personeel en administratie zijn voor 1938 in totaal op *f* 12.000.000 geschat.

De resterende miljoenen zijn bestemd voor: kleine boeren, consumptie-aardappelen, vlas, fabriksaardappelen, varkens, visscherij, turf en restitutie van crisisheffingen aan de pluimveehouderij.

De ambtelijke controle eischt 12 miljoen of bijna 10 pct. van het heele steunbedrag!

DE BOTER-EXPORT, Gunstiger vooruitzichten bij veel betere prijzen.

In een te Roermond gehouden vergadering van den Kring Roermond van den Zuid-Nederl. Zuivelbond werd door den heer Steegmans, directeur van den Z.N.Z. medegedeeld, dat in de eerste negen maanden van 1937 zes millioen K.G. boter werden aangevoerd voor f 8.900 000.

De notering bedroeg $72\frac{3}{4}$ cent (zonder heffing) tegen $54\frac{1}{2}$ cent het vorig jaar. Op het oogenblik is de notering f 1.02, voor het eerst sinds vele jaren en het laat zich aanzien, dat de prijs nog verder stijgt.

Uit Engeland is de vraag groot, uit België minder, Duitschland neemt weer af.

Naar België werd het vorig jaar 700.000 K.G. afgezet, thans in de negen maanden van dit jaar 442.000 K.G.

Naar Duitschland in 1936: 1.650.000 K.G., in 1937 in 9 maanden 1.926.775 K.G.

De betaling is thans zeer bevredigend. Binnen drie weken komt het geld, terwijl vorig jaar wel $3\frac{1}{2}$ maand moest gewacht worden en soms meer dan 1.3 millioen gulden in Duitschland vast zat.

De uitvoer naar Frankrijk was in 1936 zeer gering, thans niets; naar Zwitserland ging in 1937 250.000 en in 1936 240.000 K.G. Naar Griekenland slechts kleine zendingen met veel onkosten en risico. De Nabo nam slechts 26.570 K.G.

Naar Engeland ging in 1937 1.240 duizend en in 1936 1.870 duizend K.G. en de relaties zijn verbeterd.

Verder wees spr. er nog op, dat de Z.N.Z. steeds 24-25 pct. van den afzet naar Duitschland heeft gehad. Nu willen de andere organisaties hier te lande daar ook graag een stuk van hebben. Natuurlijk zal de Z.N.Z., die de markt eerst veroverd heeft en heeft weten te behouden, zich weren.

Mond- en klauwzeer.

Op de vergadering van den kring Roermond van den Z.N.Z. is de uitbreiding van het mond- en klauwzeer in Limburg ter sprake gekomen. Uit de mededeelingen bleek, dat de bezoekers van de Bossche veemarkt en het vandaar overgebrachte vee naar Limburg hier de verspreiding der ziekte zeer in de hand werkten.

Men deed enkele middelen aan de hand ter desinfectie van melkkannen karren, stallen enz. Een oplossing van 1 pct. loog zou zeer afdoende zijn. Er zal overlegd worden wat verder gedaan kan worden om de verspreiding der ziekte tegen te gaan.

Men heeft zelfs aan een eventueele afsluiting van de provincie voor vee van elders gedacht. Ook andere middelen zullen onder het oog gezien worden.

Regeling rundveeteelt, Verruiming kalvertoewijzing 1938

Men deelt van bevoegde zijde mede, dat de minister van economische zaken, na ingewonnen advies van de drie centrale landbouworganisaties en van den algemeenen Nederlandschen Zuivelbond (F.N.Z.) heeft besloten, voor het jaar 1938 de toewijzing van vaarskalveren met 25.000 stuks te verhoogen en mitsdien te brengen van ca. 350.000 op circa 375.000. In de bestaande os-sentoewijzing zal geen wijziging worden gebracht.

Zuivelsteun belangrijk gewijzigd.

In een te Gouda gehouden vergadering van den Bond van Kaasproducenten, heeft de voorzitter medegedeeld, dat nog deze week een, belangrijke wijziging in de zuivelsteunregeling zal worden gebracht.

De heffing en steun aan boter zullen worden gelijk gehouden, waarmede de steun aan boter gebaseerd zal zijn op teruggeving van de heffing aan de grens en de controle op de zelfkarners kan worden terzijde gesteld.

De crisisbemoeiing krijgt hiermede een nieuwe basis. Voorheen werd niet naar den eindprijs gekeken, maar alleen toeslag gegeven. Den productieprijs kon men daardoor niet bereiken. Dit systeem wordt verlaten, thans wordt de productieprijs min of meer gegarandeerd, althans ten opzichte van de boter.

Als de grondprijs daalt, wordt de toeslag hooger en omgekeerd, waardoor de eindprijs van het product ongeveer gelijk blijft.

Wat de consumptiemelkregeling betreft, zal per 1 December de regeling voor het buitenwettelijk gebied ophouden. Ten aanzien van de officieële bemoeiingen op wettelijk terrein bestaat, verklaarde de heer Van Wijnen, nog heel veel mist. Er wordt gewerkt aan een regeling, waarvan men naar buiten niet veel merkt, doch bij het uitwerken daarvan moeten groote moeilijkheden overwonnen worden.

Crisis-Publicatiën.

BEKENDMAKING.

Door belanghebbenden bij de consumptie-melkproductie en -afzet in alle gemeenten van Zeeland zijn in oprichting de Vereenigingen:

van belanghebbenden bij de productie van en den handel in consumptiemelk in Walcheren en in Zeeland buiten Walcheren, gevestigd te Middelburg, welke zich ten doel stellen, na de intrekking van de desbetreffende bemoeienis der Nederlandsche Zuivelcentrale, maatregelen te treffen ter verkrijging eener goede melkvoorziening; een en ander onder voorbehoud, dat de ten deze vereischte erkenning door Zijne Excellentie den Minister van Economische Zaken wordt verkregen.

Bezwaren tegen het treffen van maatregelen, op de wijze, als bovenbedoeld, kunnen vóór den 15den December worden ingediend ten bureele van den Heer Regeeringscommissaris voor den Akkerbouw en de Veehouderij, Lange Voorhout 1-3 te 's-Gravenhage.

Inzage van de concept-Statuten, alsmede inlichtingen omtrent doel en werkwijze der op te richten vereeniging zijn te bekomen bij den heer C. Zwagerman, Rijkszuivelconsulent te Middelburg.

Voor het voorloopig Bestuur der Vereeniging voornoemd,

C. ZWAGERMAN.

De Soester 1938-02-18

CONSUMPTIEMELK-CENTRALE.

Zooals bekend mag worden verondersteld, heeft de Minister van Economische Zaken zijn goedkeuring gehecht aan de regeling van belanghebbenden voor de consumptiemelk.

Met ingang van 1 April a.s. zullen alle veehouders, die consumptiemelk willen afleveren, aangesloten moeten zijn bij de Consumptiemelk-Centrale (C.M.C.).

Ter algemeene toelichting zal op Zaterdag 19 Februari a.s. des v.m. 10.30 uur in Hotel „Noord-Brabant“ te Utrecht, een vergadering worden belegd, waarin het doel en de werking dezer nieuwe organisatie zal worden uiteengezet door den voorzitter vna het Centrale Bestuur, den heer A. J. de Goeij te Montfoort.

Iedere veehouder wordt aangeraden deze belangrijke vergadering bij te wonen.

Ten einde de veehouders in Soest in de gelegenheid te stellen zich zoo spoedig mogelijk aan te sluiten, zal op Donderdag 24 Februari a.s. van voorm. 10 tot nam. 2 uur een zitting worden gehouden in Hotel „De Gouden Ploeg“.

De Soester 1938-02-25

DE NIEUWE MELKREGELING NIET GUNSTIG ONTVANGEN.

Zooals reeds in ons vorig nummer medegedeeld, zal 3 April a.s. een geheel nieuwe melkregeling in werking treden.

Donderdag werden de veehouders alhier in de gelegenheid gesteld de daarvoor beschikbaar gestelde formulieren in te vullen, hetgeen men hier ter plaatse eenparig heeft geweigerd op grond van onvoldoende voorlichting.

Woensdag 2 Maart, 's avonds half acht, zal in verband met deze aangelegenheid een vergadering worden gehouden in „De Gouden Ploeg“, welke toegankelijk is voor alle veehouders.

Op deze vergadering zal als spreker optreden de heer Nieuwenhuis, voorzitter van den Bond van Melkveehouders te Amersfoort.

Gezien het voor de veehouders zeer belangrijke onderwerp, zal voor deze vergadering ongetwijfeld een zeer groote belangstelling bestaan.

CONSUMPTIEMELKREGELING WETTELIJK GEBIED.

(Ontstaan AVM. en 1e CMC)

In aansluiting op de reeds van bevoegde zijde verschenen publicatie wordt ons door de uit de betrokken bedrijven gevormde organisaties nog het volgende medegedeeld :

Gelijk bekend heeft de minister van economische zaken aanleiding gevonden goed te keuren dat de overheidsbemoeiingen met de consumptiemelk met ingang van het per 3 April a.s. aanvangende melkjaar geheel zullen vervallen en dat op dien datum door organisaties van belanghebbenden zelf een nieuwe consumptiemelkregeling ter hand wordt genomen.

Deze organisaties zijn de **ConsumptieMelk-Centrale** en de **Algemeene Vereeniging voor Melkvoorziening**. Leden van de eerstgenoemde vereeniging zijn de in de provincies Noord- en Zuid-Holland en Utrecht bestaande *bonden van melkveehouders*, alsmede de in deze gebieden werkzame organisaties, behorende tot de drie centrale landbouw-organisaties, benevens de melkveilingen. In de tweede vereeniging zijn vertegenwoordigd de verschillende algemeene organisaties van den melkhandel, nl. de *melkinrichtingen*, de *melkcentrales*, de *melkslijters*, de *melk-grossiers* en de *industrie*, welke zuivel- en melkproducten bereidt.

De nieuwe consumptiemelkregeling komt in hoofdzaak hierop neer, dat melkveehouders, die hun melk afleveren voor de consumptie in het z.g. wettelijk gebied en handelaren in consumptiemelk en nevenproducten in dit gebied voor de uitoefening van hun bedrijf toestemming dienen te hebben van hun hierboven vermelde organisaties. Voorts zal een belangrijk punt der nieuwe regeling hierin bestaan, dat de z.g. regeeringscontracten, zooals deze bij de regeling der zuivelcentrale bestaan, zullen komen te vervallen en dat de regeling, volgens welke het mogelijk was z.g. industrie-melk tegen betaling van een afdracht in consumptie te brengen, eveneens zal verdwijnen.

Evenals onder de zuivelcentrale zal ook thans een regeling der betaling van de melk naar kwaliteit worden getroffen. Het stelsel der toekenning van t.b.c.-premies en de regeling der bedrijfsinspecties en erkende consumptiemelkbedrijven zullen gehandhaafd blijven en waar mogelijk verder worden uitgebreid. Ook op het terrein van den melkhandel zal aan kwaliteit en hygiëne verscherpte aandacht worden geschonken. De uitvoering van de materie wordt opgedragen aan de door de beide genoemde organisaties te erkennen melkcontrôlestations.

Wat betreft den omvang van het z.g. wettelijk gebied waarvoor deze regeling geldt, kan worden medegedeeld, dat de thans wettelijk aangewezen gemeenten waarschijnlijk met eenige zullen worden uitgebreid, waar de overgrootste meerderheid van belanghebbenden zich voor aansluiting bij de nieuwe regeling heeft verklaard.

Het is derhalve voor de bij den melkhandel in het wettelijk gebied betrokken personen noodzakelijk, willen zij na 3 April a.s. in staat zijn hun bedrijf te blijven uitoefenen, dat zij zich ten spoedigste tot de A.V.M., 2e Schuytstraat 332, Den Haag wenden - voor zoover zulks althans nog niet is geschied - ten einde de vereischte toestemming dezer vereeniging te verkrijgen. Hetzelfde geldt voor de veehouders, die hun melk voor consumptiedoeleinden in bedoeld gebied

willen leveren en blijven leveren met betrekking tot de *consumptie-melk-centrale*, welke is gevestigd Amaliastraat 7, Den Haag. Bij genoemde vereenigingen zijn tevens alle verdere gewenschte inlichtingen te verkrijgen. Ten slotte zij er de aandacht van belanghebbenden op gevestigd, dat de minister te kennen heeft gegeven, dat het vermoedelijk niet in zijn voornemen ligt om over te gaan tot goedkeuring van z.g. buitenwettelijke consumptiemelkregelingen, welke zijn, of eventueel worden voorgesteld door andere vereenigingen voor gemeenten, liggende binnen het in de statuten der consumptiemelk-centrale omschreven werkgebied van laatstgenoemde vereeniging.

CONSUMPTIEMELKREGELING

DE REGEERINGS CONTRACTEN VERVALLEN

Nieuwe bepalingen met ingang van 1 April van kracht

De uit de betrokken bedrijven gevormde organisaties deelen ons het volgende mede:

Gelijk bekend, heeft de minister van oeconomische zaken aanleiding gevonden goed te keuren, dat de overheidsbemoeiingen met de consumptiemelk met ingang van het per 3 April aanvangende melk jaar geheel zullen vervallen en dat op dien datum door organisaties van belanghebbenden zelf een nieuwe consumptiemelkregeling ter hand wordt genomen. Deze organisaties zijn de Consumptiemelk-Centrale en de Alg. Vereeniging voor Melkvoorziening.

Leden van de eerstgenoemde vereeniging zijn de in de provincies Noord- en Zuid-Holland en Utrecht bestaande bonden van melkveehouders, alsmede de in deze gebieden werkzame organisaties, behorende tot de drie centrale landbouw-organisaties, benevens de melkveilingen.

In de tweede vereeniging zijn vertegenwoordigd de verschillende algemeene organisaties van den melkhandel, nl. de melkinrichtingen, de melkcentrales, de melkslijters, de melkgrossiers en de Industrie, welke zuivel- en melkproducten bereidt.

De nieuwe consumptiemelkregeling komt in hoofdzaak hierop neer, dat melkveehouders, die hun melk afleveren voor de consumptie in het z.g. wettelijk gebied en handelaren in consumptiemelk en nevenproducten in dit gebied voor de uitoefening van hun bedrijf toestemming dienen te hebben van hun hierboven vermelde organisaties. Voorts zal een belangrijk punt der nieuwe regeling hierin bestaan, dat de zg. regeeringscontracten, zooals deze bij de regeling der Zuivelcentrale bestaan, zullen komen te vervallen en dat de regeling, volgens welke het mogelijk was zg. industriemelk tegen betaling van een afdracht in consumptie te brengen, eveneens zal verdwijnen.

Evenals onder de Zuivelcentrale zal ook thans een regeling der betaling van de melk naar kwaliteit worden getroffen. Het stelsel der toekenning van t.b.c.-premies en de regeling der bedrijfsinspecties en erkende consumptiemelkbedrijven zullen gehandhaafd blijven en waar mogelijk verder worden uitgebreid. Ook op het terrein van den melkhandel zal aan kwaliteit en hygiëne verscherpte aandacht worden geschonken. De uitvoering van de materie wordt opgedragen aan de door de beide genoemde organisaties te erkennen melkcontrolestations.

HET WETTELIJK GEBIED

Wat betreft den omvang van het zg. wettelijk gebied waarvoor deze regeling geldt, kan worden medegedeeld, dat de thans wettelijk aangewezen gemeenten waarschijnlijk met eenige zullen worden uitgebreid, waar de overgrote meerderheid van belanghebbenden zich voor aansluiting bij de nieuwe regeling heeft verklaard.

Het is derhalve voor de bij den melkhandel in het wettelijk gebied betrokken personen noodzake-

lijk, willen zij na 3 April a.s. in staat zijn hun bedrijf te blijven uitoefenen, dat zij zich ten spoedigste tot de A.V.M., 2e Sehuytstraat 332, den Haag, wenden - voor zoover zulks althans nog niet is geschied - ten einde de vereischte toestemming dezer vereeniging te verkrijgen.

Hetzelfde geldt voor de veehouders, die hun melk voor consumptiedoeleinden in bedoeld gebied willen leveren en blijven leveren met betrekking tot de Consumptiemelk-Centrale, welke is gevestigd Amaliastraat 7, den Haag. Bij genoemde vereenigingen zijn tevens alle verdere gewenschte inlichtingen te verkrijgen.

Ten slotte zij er de aandacht van belanghebbenden op gevestigd, dat de minister te kennen heeft gegeven, dat het vermoedelijk *niet in zijn voornemen ligt om over te gaan tot goedkeuring van zgn. buitenwettelijke consumptiemelkregelingen*, welke zijn, of eventueel worden voorgesteld door andere vereenigingen voor gemeenten liggende binnen het in de statuten der consumptiemelk-centrale omschreven werkgebied van laatstgenoemde vereeniging.

VERKOOP LEVERING EN BETALING

Omtrent den verkoop, de levering en de betaling van melk deelt de Consumptiemelkcentrale o.a. het volgende mede:

De wijze van verkoop, levering en betaling van melk is verschillend, naar gelang de veehouder consumptiemelk dan wel industriemelk levert, Dit verschil komt vooral naar voren bij de wijze van betaling. In het algemeen genomen zullen de consumptie-melkers met oude taxe-rechten ook dit jaar wederom aangewezen worden voor levering van consumptiemelk, terwijl de melk van de veehouders, die hun product voor industrieele doeleinden plachten te verkoopen, weder als industriemelk zal worden afgezet.

Indien een veehouder, die voorheen taxegerechtigd was, niet voor de levering van consumptiemelk zal worden aangewezen, zullen voor hem daaruit echter geen financiële nadeelen ontstaan. Aan iederen veehouder, wiens melk voor consumptie moet worden geleverd, is door het verkoopbureau der **C.M.C.** daarvan mededeeling gedaan onder opgaaf van den naam en het adres van den handelaar, aan wien moet worden geleverd.

Ten einde de rechten en verplichtingen, welke uit de betrekking veehouder-handelaar voortvloeien, vast te leggen, is het noodzakelijk, dat er een z.g. *verkoopbevestiging* wordt opgemaakt. Mocht door omstandigheden een veehouder, die consumptiemelk levert, geen bevestiging ontvangen, dan wende hij zich tot het verkoopbureau, in welks gebied hij woont, met het verzoek hem alsnog een exemplaar toe te zenden.

Zoolang n.l. nog geen bevestiging is opgemaakt, loopt de veehouder het risico, dat hij zijn eventuele rechten niet kan doen gelden.

De *betaling* van bovengenoemde voor consumptiedoeleinden bestemde melk geschiedt door den handelaar rechtstreeks aan den veehouder. Voor al deze melk, dat is dus zoowel de vroegere taxe als de ondermelk zal de handelaar moeten betalen de zuivelwaarde, die door de A.V.M. en C.M.C. periodiek zal worden vastbesteld. Dit bedrag zal t.z.t. in de landbouwbladen worden gepubliceerd. Deze prijs geldt voor 2e klasse melk. Voor 1e klasse zal 25 cent per 100 liter meer, voor 3e klasse 25 cent minder moeten worden betaald.

Bovendien zal tusschen handelaar en veehouder de verrekening van de vergoeding verschuldigd op grond van bijzondere voorwaarden, rechtstreeks geschieden.

Voorts zal iedere veehouder ongeveer 1 maal in de 8 weken van de C.M.C. een vergoeding ontvangen, gebaseerd op zijn oude rechten en/of winterlevering. Deze bijslag komt dus in de plaats voor den extra-prijs, welken de veehouder vroeger voor zijn taxe kreeg.

INDUSTRIEMELK

Indien de melk van den veehouder voor Industriele doeleinden. wordt verkocht, dan ontvangt hij daarvan eveneens mededeeling van het verkoopbureau der C.M.C. In dit geval behoeft geen verkoopbevestiging te worden opgemaakt, terwijl de prijs van de melk door het verkoopbureau en dus niet door den afnemer zal worden betaald.

Ook aan deze veehouders zal ongeveer 1 maal in de 8 weken door het verkoopbureau een bijslag worden betaald, eveneens op grond van oude rechten en/of winterlevering.

Zoowel de consumptie- als de industriemelkleveranciers zullen van dag tot dag een melkboek moeten bijhouden en bij elke aflevering een z.g. dagbon moeten voegen. Voor de consumptiemelkleveranciers zal in sommige verkoopbureau's deze laatste verplichting niet worden opgelegd.

De consumptiemelkleverancier zal 1 maal per week den weekstaat, welke zich in het melkboek bevindt, volledig ingevuld moeten inzenden.

• -

De industriemelkleverancier zal aan het einde van elke week in moeten zenden een volledig ingevulde briefkaart, die zich achter in het bonboekje bevindt.

ONZE BOTER.

Ons land produceerde gemiddeld ongeveer 90.000.000 Kg. boter, waarvan 50 pct. in het binnenland geconsumeerd wordt en 50 pct. op export is aangewezen. Het is begrijpelijk dat de prijs in het buitenland op onze binnenlandsche prijzen groote invloed heeft. Zoo was de prijs in Mei 1932 in het buitenland nog 80 cent per Kg.

Onze regeering zag in, dat het de hoogste tijd was om in te grijpen en greep dan ook in. Was dit niet het geval geweest, onze geheele veestapel de trots van elke Nederlandsche boer, was verloren geweest. De prijzen daalde en daalde. Canada o,a. voerde in een jaar 400.000.000 Kg. boter uit tegen een prijs van 40 cent per Kg. Het laatste jaar steeg de prijs aanmerkelijk, tot ongeveer 79 cent per Kg. Het is duidelijk dat ook bij een prijs van 79 cent per Kg. heel wat bij moet om van een eenigszins loonende productie te kunnen spreken.

De toeslag uit het *landbouwcrisisfonds* voor onze boter beliep dan ook nog 37.000.000 gulden. Ondanks kalverbeperving en teeltregeling steeg de boterproductie in ons land nog met 4 pct. Hierop maakt Limburg echter een uitzondering. Hier in ons gewest is de beperking doorgevoerd en het aantal melkkoeien met 1/9 gedaald.

Waar komen die millioenen voor het *landbouwcrisisfonds* vandaan? Hoofdzakelijk door heffingen op vetten, oliën, margarine en granen. Deze enorme bijdrage voor onze boterexport is noodig voor een eenigszins loonende prijs en om voor de toekomst ons afzetgebied en markten te kunnen behouden.

VARKENS.

.....

lerseksche en Thoolsche Courant
08/07/1938; p. 3/3

Betaling industriemelk.

De regeering is voornemens, meldt het Hbl., om met ingang van 1 Januari a.s. aan alle zuivelfabrieken bindend voor te schrijven, alle industriemelk in den vervolge uit te betalen op basis van het vetgehalte, dat dan zal moeten worden bepaald volgens één uniforme methode en onder contrôle van de overheid. Het is de bedoeling, deze regeling te doen steunen op de Landbouwcrisiswet—1933.

Door dezen maatregel wil men een einde maken aan den toestand, dat met de bepaling van het vetgehalte soms wordt „gsmokkeld”, zooals is gebleken in het geval eener Friesche coöp. zuivelfabriek. Meestentijds blijken deze methoden niet naar buiten.

Ten aanzien van het doen uitbetalen der industriemelk mede op grond der hygiënische kwaliteit — hetgeen in voorbereiding — werd nog geen definitieve beslissing genomen.

Zierikzeesche Nieuwsbode, 30/08/1938; p. 3/4

Verhooging melkprijs met 1 cent

Naar ons van bevoegde zijde wordt medegedeeld, worden door de Algemeene Vereeniging voor Melkvoorziening (AVM) en de Consumptie Melk Centrale (CMC) de instanties welke thans de consumptiemelkregeling in het westen des lands

uitvoeren, bij de verantwoordelijke regeeringsinstanties stappen ondernomen om met ingang van 11 September a.s. te geraken tot een verhooging van den melkprijs met één cent per liter.

Vlissingse Courant, 22/10/1938; p. 3/10

VERHOOGING INKOOPPRIJS VAN DE MELK.

De „consumptie-melk-centrale” en de algemeene vereeniging voor melkvoorziening, welke de consumptiemelk-regeling in het westen des lands uitvoeren, deelen mede, dat met ingang van Zondag 23 October a.s. het gedeelte van den prijs, dat de veehouder rechtstreeks van den koper der melk ontvangt, wordt verhoogd met ½ cent per liter melk.

De prijs voor 2e klasse melk wordt hierdoor 6.25 cent per liter, terwijl voor 1e klasse en 3e klasse melk een premie resp. een korting van 0.25 cent per liter melk wordt toegepast.

Vergadering Stoom zuivelfabriek Oostrum.

(Deel over boter)

Niettegenstaande veeteeltbeperking gaat de boterproductie nog steeds crescendo. Gelukkig steeg de uitvoer ook. Er werden uitgevoerd 53 miljoen Kg.³⁴ boter. (35 miljoen Kg. naar Engeland en 12 miljoen Kg. naar Duitsland. De overige 6 miljoen Kg. naar Frankrijk, België en Luxemburg.) Voor Duitsland betekent dit een meerafname van drie miljoen Kg. Als interessante bijzonderheid voegde hij hieraan toe, dat Duitsland zijn schuldenlast heeft aangezuiverd en thans tegen contant geld koopt.

Was de boterprijs in mei f 0.70 per kilo, welke prijs geleidelijk steeg tot f 1.- en f 1.13 in oktober en November, om in december weer te dalen tot f 0.80.

Om alle verschijnselen van die prijsschommeling te verklaren, zou men veel tijd nodig hebben, naar zijn mening is het binnenlands verbruik, het mond- en klauwzeer, de concurrentie van Australische boter een of meer der voornaamste factoren.

De droogte in Australië en Nieuw Zeeland veroorzaakte schaarste aan boter, wat prijsverhoging in de hand werkte, doch toen de droogte over was werd de aanvoer groter en zonk de prijs weer. Al is de boter uit Australië en Nieuw Zeeland kwalitatief niet met de Hollandse te vergelijken en is onze boter beter, toch moeten wij met deze concurrentie rekening houden en er op uit zijn om de melk zo goed mogelijk te behandelen opdat er een goed product uit gewonnen wordt.

Als men weet, dat er in 3 jaar tijds in Australië 1½, miljoen melkkoeien meer gehouden worden, zal het zeker duidelijk zijn, dat we alle zeilen moeten bijzetten om onze plaats op de wereldmarkt te houden.

orig jaar. In verband met de keuring der melk op kwaliteit werd in het afgelopen jaar een bedrag van f 437,- meer uitbetaald voor premie dan er boeten geïnd werden.

De Weleerw. Heer Rector Asselbergs deed hierna voorlezing van een schrijven van de Raad van Toezicht, dat adviseerde tot goedkeuring van de voorgelezen financieel bescheiden, waarmede de vergadering onder applaus instemde.

De Voorzitter voegt er aan toe, dat dit rapport meer zegt, dan de voorgelezen cijfers, waarvan men de juiste betekenis niet kan vatten bij een enkele voorlezing. Gaarne brengt hij hulde en dank aan Directeur en personeel der Fabriek voor hun accurate en toegewijde arbeid.

Peel en Maas, 08/10/1938; p. 2/10

Boterprijs.

De boterprijs voor het tijdvak van 1. October 1938—1 April 1939 is bepaald op een gemiddeld bedrag van f 1.45 per K.G. groothandelsprijs.

34 Correctie in tekst aangebracht uit een PenM van 28-05-1938

Crisis-humor ook in het buitenland.

We lezen in het officieel orgaan van den F.N.Z.:

De Belgische Zuivelbond bevat een vertaling van een brief van een Amerikaanschen landbouwer tot zijn minister van Landbouw. Door de vertaling in het sappige Vlaamsch wordt de brief er zeker niet minder aantrekkelijk door.

Heer Minister.

Mijn vriend Slim uit Goedenaarde heeft dit jaar een check van 1000 dollar gekregen omdat hij geen varkens gekweekt heeft.

Wij hebben dus op onze hoeve besloten een zaak van niet-kweeken van varkens op te richten. Dit lijkt ons zeer interessant en zelfs boeiend. We zullen daardoor ook enkele werkloozen aan het werk kunnen zetten.

We zouden nu gaarne vernemen, Heer Minister, welke streken en welke soort van varkens het best geschikt zijn voor die onderneming. Is het geraadzamer witte dan wel zwarte zwijnen te nemen, of zijn de Berkshire de beste ?

We hebben natuurlijk ook kapitaal nodig en vragen u om een uitgifte te mogen doen van aandelen in onze maatschappij van nietkwekerij van varkens.

Wat ons echter het moeilijkste schijnt, is het opmaken van den inventaris van de varkens, die we niet zullen gekweekt hebben. Slim is zeer optimistisch gestemd rakende de toekomst van onze onderneming. Hij zegt, dat hij gedurende een 20-tal jaren zwijnen gekweekt heeft, en dat hem dat jaarlijks een 350 dollar opbracht en in 1918 zelfs 400. En verleden jaar had hij een winst van 1000 dollar door er geen te kweeken.

Indien we 1000 dollar kunnen krijgen voor het niet-kweeken van 500 varkens, krijgen we natuurlijk het dubbel voor het niet-kweeken van 1000 zwijnen. We zijn zinnens de zaak in 't klein te beginnen en we zullen dus een aanvang nemen met het niet-kweeken van 4000 varkens dit jaar, hetgeen ons een winst van 8000 dollars zal bezorgen.

Er is echter nog wat anders. Deze varkens, die we niet zullen kweeken zouden ongeveer 100.000 bussels graan verslonden hebben. Men zegt ons, dat gij ook geld geeft aan de landbouwers die geen graan telen. We hopen dan ook, dat ge ons iets zult geven voor die 100.000 bussels graan die niet zullen geteeld worden voor die 4000 varkens, die we niet zullen kweeken.

Het zou ons zeer aangenaam zijn, Heer Minister, een spoedig antwoord te bekomen, daar het seizoen ons zeer geschikt lijkt voor het nietkweeken van varkens en we graag zonder verder uitstel zouden willen beginnen. Gelieve enz.

P.S. - Heer Minister, zou het ons toch toegelaten zijn een dozijn varkens te mogen vetmesten voor eigen gebruik, terwijl wij onze onderneming van niet-kwekerij voort zetten! Juist genoeg om deze winter een weinig spek of hesp bij ons brood te kunnen eten!

KLACHTEN OVER DE ZUIVEL PRODUCTIE.

Aan het voorloopig verslag der Tweede Kamer over de begroting van het *Landbouw-Crisisfonds* ontleenen wij:

Sommige leden betoogden dat het niet aangaat op de gebruikers van margarine, oliën en vetten - voor een groot gedeelte behorende tot het minst draagkrachtige gedeelte der bevolking - zware lasten te leggen, ten einde de verliezen, geleden op den export van boter, goed te maken.

Deze export zal sterk moeten worden beperkt. Mocht dat niet mogelijk zijn, dan moeten de verliezen gedragen worden door de geheele bevolking en niet voornamelijk door de minst draagkrachtigen.

Andere leden merkten naar aanleiding van dit betoog op, dat, al is de toestand op dit gebied onbevredigend, de boterexport niet zonder groote nadeelen zou kunnen worden beperkt.

Weer andere leden zouden nog liever de geheele margarine-productie, die bovenmatige winsten oplevert, stopgezet zien. Het argument, daartegen dikwijls aangevoerd, dat de margarine-industrie werkgelegenheid schept, sloegen zij niet hoog aan.

Hiertegen werd aangevoerd, dat stopzetting van de margarine-fabricage voor den landbouw geen voordeel zou opleveren.

Ook de belangen van Nederlandsch-Indië, dat immers grondstoffen voor de margarinefabricage levert, zouden door stopzetting daarvan geschaad worden.

Sommige leden verzochten de regeering haar invloed te willen aanwenden, opdat aan de huns inziens bevoorrechte positie van het Unilever-concern in de margarineconventie een einde kome en er meer ontstaansmogelijkheid ontsta voor de kleinere zelfstandige bedrijven. De fabrieken, die in de afgelopen jaren hun quotum aan de Unilever hebben verkocht, behooren naar de meening van deze leden hun vroegere productie niet blijvend in de conventie te kunnen doen gelden.

Een aantal leden bracht de vraag ter sprake, of de zuivelindustrie in ons land wel voldoende rationeel wordt uitgeoefend. Zij meenden, dat het aantal zuivelfabrieken veel te groot is.

LANDBOUW.

ONDERMELK AAN HET VEE. - Zeeland

Men schrijft ons:

Het ondermelkvraagstuk is in de zuivelstreken van ons land de laatste jaren herhaaldelijk aan de orde. In de jaren dat onze zuivelafzet geen moeilijkheden ondervond, kon een zeer groot deel van onze ondermelk voordeliger in den vorm van kaas, melkpoeder en condensmelk worden afgezet dan aan het vee vervoerd. Dit is nu meestal, en vooral van Februari tot Augustus af, niet meer het geval.

Een te groot aanbod van kaas, leidt tot afbraakprijzen, terwijl de markt voor melkproducten zeer beperkt is. Dat heeft tengevolge dat de ondermelk weer meer aan het vee moet worden opgevoerd. Gelet op de hooge voederprijzen, heeft deze ondermelk voor veevoeding tegenwoordig een waarde die gemiddeld op *f* 1 à *f* 1,10 per 100 liter kan worden gesteld. Voor jonge kalveren en jonge varkens, die geen melk kunnen missen of waar ze een extra hoge waarde heeft, mag men de waarde zeer zeker op *f* 1,25 à *f* 1,50 per 100 liter stellen. Door veel ondermelk te vervoeren, wat bij de geldende prijzen van veevoer en ondermelk volkomen verantwoord is, ontlast men de markt van kaas en melkproducten. Deze blijven daardoor op een beter prijspeil, wat een groot boerenbelang is.

Het ondermelkvraagstuk is in Zeeland niet zoo belangrijk als in vele andere deelen van ons land. In ons Gewest wordt van de ± 95 millioen kg groote jaarproductie ± 35 % voor de consumptie verbruikt, 7 % voor het vee en wordt 38 % op de boerderij tot boter verwerkt of ontroomd en de room geleverd en 24 % of 19 millioen kg in de fabrieken tot zuivelproducten. Alle ondermelk van de bereiders van boerenboter of leveranciers van room gaat naar het vee. Van direct belang is dus alleen de 19 millioen kg fabriekmatig verwerkte melk. Het is gewenscht dat ook een groot deel van de ondermelk daarvan weer op de boerderijen komt. Zelfs is het bij de tegenwoordige prijsverhoudingen gewenscht dat ook ondermelk van elders nog een bestemming vindt in gebieden met veel jongvee als Zeeland.

Men kan de ondermelk in drieërlei vorm voeren.

Allereerst in zoeten toestand versch van de fabriek. Op de fabrieken wordt ze op 80 à 85 °C verhit en dan na afkoeling afgeleverd. Het is gewenscht dat de fabriek de ondermelk zorgvuldig pasteuriseert en afkoelt, omdat ze anders spoedig bederft. Ook op de hofstede moet men ze in vaatwerk bewaren dat elken dag gereinigd wordt, koel houden en steeds binnen een dag opvoeren. Bedorven ondermelk is een slecht voer.

Veel beter is het de ondermelk steeds in gezuurden toestand te voeren. Men vraagt dan aan de fabriek elken dag met de ondermelk eenige liters karnemelk in een apart busje mee te geven. Bij ontvangst voegt men op 100 l ondermelk 3 tot 5 liters karnemelk toe, roert die er doorheen en laat de melk een dag verzuren. Na een dag, als de massa goed doorgezuurd is, voert men ze. De resultaten zijn overal waar men dit systeem volgt buitengewoon goed. De Zeeuwsche praktijk

weet trouwens bij ervaring hoe gezond goede karnemelk voor jongvee is.

Tenslotte kan men de ondermelk geven als melkpoeder. Ook daarmee zijn in de praktijk beste ervaringen opgedaan. 1 kg melkpoeder plus 10 liter water (liefst lauwwarm) geven 10 liter prachtige, versche ondermelk. Ook kan men deze melkpoeder in het mengvoer van kippen, varkens en melkkoeien gebruiken. Men mag 1 kg ondermelkpoeder minstens gelijk stellen met 1 kg best inlandsch lijnmeel.

De ondermelkpoeder wordt gewoonlijk tusschen begin April en eind Juni het goedkoopst aangeboden. Als men het droog opslaat is het een duurzaam product dat zich zeer goed lang laat bewaren. Vooral in den herfst, als de kalveren met koud nat weer nog buiten zijn, is ondermelk van poeder, aangemaakt met goed lauwwarm water uitmuntend. Warm drinken is dan zeer gewenscht voor late voorjaarskalveren.

De Zuivelfabriek te Middelburg, die van, Febr. tot Aug. heel wat poeder maakt, bevordert vanaf Aug. tot begin Febr. het gebruik van melkpoeder dat in den goedkoopsten tijd gemaakt is. Van Februari tot Augustus is het voordeliger ondermelk te gebruiken als die van de fabriek verkrijgbaar

Als de ondermelk netto boerderij niet meer dan 1½ cent per liter kost is een beperkt gebruik rendabel voor jonge kalveren en varkens.

Kost de ondermelk 1 cent of minder per liter poeder 10 cent per kg) dan is een ruim gebruik rendabel bij kippen (ochtendvoer), varkens van alle leeftijden, kalveren en zelfs voor melkkoeien.

Aan jonge varkens tot 30 kg geeft men bij meel en/of aardappelen 2 kg ondermelk per dag. Van 30 tot 50 kg 2 à 3 liter. Boven 50 kg geeft men 3 liter. Ook kan men steeds 1½ liter per kg meelvoer geven. Hierbij 4 kg aardappelen rekenen voor 1 kg meel. Is de ondermelk zeer goedkoop, bijv. ½ cent per liter, dan kan men met voordeel meel uitsparen en 2 à 2½ maal zooveel ondermelk geven.

Aan kalveren geve men vanaf een leeftijd van 3 à 6 weken tot 10 maanden, ongeveer 2500 liter ondermelk bij gemiddelde prijzen. Hoogstens wordt dan tot 12 liters per dag gegeven. Is de ondermelk zeer goedkoop dan kan men ze met voordeel nog langer blijven geven. Boven 12 liter per dag zal meestal geen voordeel geven.

Met groot succes kan men nu tot den weidetijd aan koeien, die dezen winter kalfden, 10 tot 15 liter ondermelk per dag voeren. Dat spaart 1 kg tot 1½ kg van het allerbeste krachtvoer uit en werkt zeer gunstig op de melkproductie.

Het blijkt dus wel, dat het bij eenige samenwerking tusschen zuivelfabrieken en veehouders, niet noodig is met de ondermelk overvloed de kaas- en melkproducten markt hopeloos te bederven.

OFFICIEEL C.M.C. BERICHT

Hoofdkantoor der Consumptiemelk-centrale Amaliastraat 7, 's-Gravenhage

3 April 1938-2 April 1939

De C.M.C. jubileert. Het is wel een zeer bescheiden jubileum, maar toch het herdenken waard. Bij het verschijnen van dit nummer heeft de C.M.C. een jaar ingespannen arbeid achter den rug en niemand zal het haar euvel duiden, dat zij eens even rust neemt om den afgelegden weg te overzien.

Dit past trouwens geheel bij een jubileum. Dan zijn er meestal feestredenaars die de verdiensten van den jubilaris (al of niet aangedikt) in effectvolle kleuren schilderen, terwijl de jubilaris, bescheiden als deze menschen op dergelijke dagen altijd zijn, zegt, dat het toch eigenlijk niets te beteekenen heeft, ook al is hij in zijn hart met eigen prestaties toch wel een tikje ingenomen.

Zoo is het ook met de C.M.C. De feestredenaars moeten natuurlijk nog komen (gezie de plaatsruimte kunnen wij er niet teveel hebben) doch in afwachting daarvan hebben wij ons vast maar gezet tot overdenking van het afgelopen jaar. Wij zochten een antwoord op de vraag hoe onze aangeslotenen, om wier belangen de C.M.C. een jaar geleden het levenslicht aanschouwde, den arbeid der C.M.C. zouden beoordeelen. Zouden zij dezen arbeid kunnen beoordeelen? Was er onzerezijds steeds voldoende voorlichting?

Wij gevoelden het gemis aan rechtstreeksch contact met onze aangeslotenen. Trouwens, de laatste maanden, waarin verscheidene spreekbeurten werden vervuld, hadden ons reeds overtuigd van de noodzakelijkheid van rechtstreeksch contact met de veehouders en van den buitengewoon gunstigen invloed, die daarvan kan uitgaan. Wij kwamen tot de overtuiging dat ook het leven der crisisorganisaties in vele opzichten heel wat aangenamer zou kunnen zijn indien de leidende figuren regelmatig contact onderhielden met de betrokkenen. De boer wil „die snoeshanen in Den Haag” niet alleen eens zien, doch wil zo ook wel eens aan den tand voelen over de besluiten, die zij maar zoo gemakkelijk publiceren.

En in de meeste gevallen, dit is onze ondervinding, komt men niet alleen dichter bij elkaar te staan, doch is er wederzijds een begrijpen van de moeilijkheden, die er schuilen zoowel in het naleven van allerlei voorschriften en bepalingen als in het maken daarvan. Vandaar dat wij besloten tot het uitgeven van onze eigen „*Officieële C.M.C. Berichten*”, omdat persoonlijk contact slechts sporadisch kan plaats hebben en wij er toch prijs op stellen nauwer contact dan tot nu toe te hebben met de aangeslotenen. Moge dit bescheiden begin den grondslag leggen voor een hechte eenheid in onze gelederen.

Op die eenheid komt het aan. In het gezamenlijke werkprogram van A.V.M. en C.M.C. wordt de grondslag van het werk der beide vereenigingen als volgt omschreven: „De grondslag van het werk zal liggen in den wensch van veehouders en handel om door onderlinge samenwerking in de beide groepen en samenwerkingen tusschen de beide groepen te komen tot het voorgestelde doel”. Dit is een belangrijke stap. Samenwerking tusschen groepen, die voorheen vaak in den heftigsten strijd gewikkeld waren. De vredesduif zal zich blijvend nestelen in een omgeving, waar voorheen de oorlogstrompet haar schrille klanken deed hooren. Dit is niet een vrome wensch, doch ook mogelijk. Mogelijk niet alleen maar ook noodzakelijk.

Wie dagelijks zijn courant leest is er van overtuigd, dat zoolang het krijgsumroer de volkeren verontrust, van economischen opbouw en bloei geen sprake kan zijn. Onder dergelijke omstandigheden lijdt het economisch leven aan latente bloedarmoede. De algemeene roep is om vrede, omdat alleen dán rustig gewerkt kan worden aan de bevordering van de welvaart.

Doch, wij willen nu nog niet schrijven over de samenwerking met anderen. Het welslagen van een groot werk hangt in de eerste plaats af van het organiseeren, het mobiliseren van eigen krachten, dat daaraan vooraf gaat. Dan heeft de buitenwereld nog bijna niets bemerkt en zijn toch de grondslagen voor het succes reeds gelegd.

Zoo is het ook met ons werk: willen wij naar buiten uit kracht ontwikkelen, dan zullen wij in eigen organisatie een eenheid moeten vormen. Geen eenvormigheid, geen geestelijke dwang of dictatuur, doch eenheid door zelfbedwang en zelftucht. Maar dan ook geen luidruchtige critiek op volle luidsprekersterkte, waardoor men het den tegenstrander vaal zoo moeilijk maakt met goed fatsoen te retireeren, integendeel, hem prikkelt tot verzet, doch rustige zakelijke besprekingen binnenskamers van rechtmatige wenschen en verlangens. En dan, ook al ziet men eigen wenschen en verlangens niet ten volle bevredigd, toch de goede zaak blijven steunen en de schouders eronder zetten.

„*Verdeel en heersch*” is het motto van hen, die weten dat hun heerszucht slechts gestuit wordt door kracht, die allen daar gevonden wordt, waar eenheid samenbindt.

De ondermelk op het boerenbedrijf - N-Limburg

Bijna overal, zeker van de roomboterfabrieken, krijgen de boeren p.m. 80 pct. van hun geleverde melk als afgeroomde melk-ondermelk „piels” of „fiets” terug. Die ondermelk vertegenwoordigt een geweldige hoeveelheid voedsel, dat door zijn bijzondere samenstelling, de buitengewone verteerbaarheid, de graagte waarmee ze wordt opgenomen, bijna niet te vervangen is. Ondermelk bevat per K.G. gemiddeld: 35 Gram eiwit, 1 Gram vet en 46 Gram koolhydraten, dit laatste is hoofdzakelijk melksuiker, of als we aangezuurde ondermelk voeren melkzuur.

Het gemakkelijkste om de waarde van een voer te bepalen is altijd: het vergelijken met andere voedermiddelen. Nu is steeds de moeilijkheid om op het bedrijf voldoende eiwit te winnen, koolhydraten kunnen we gemakkelijk winnen in de vorm van aardappelen, mangels, knolgroen, mais enz. enz.

Als we bij ondermelk zelf de eiwitten en de zetmeelwaarde vergelijken, dan kunnen wij geen voeder winnen, dat in verhouding zoveel eiwit bevat. Rekenen we even uit, wat een bedrijf terugkrijgt aan ondermelk, als ze acht koeien hebben, die gemiddeld 3500 K.G. melk geven. De totale hoeveelheid is 28.000 K.G., We krijgen 80 pct. ondermelk terug dus 80 maal 280 K.G. is 22.400 K.G., we zullen zeggen 22.000 K.G.

Omdat het eiwit de doorslag geeft, zullen we dat alleen berekenen. We hebben dus 22.000 maal 35 Gram eiwit is 770 K.G. eiwit, evenveel als we kunnen winnen met twee H.A. erwten, alleen de korrel gerekend. Evenveel eiwit als we kunnen winnen, wanneer we 3 of meer H.A. rogge of haver verbouwen. Alleen het graan gerekend. Zo zouden we kunnen doorgaan, om de geweldige grote waarde aan eiwit van de ondermelk duidelijk te maken, maar u kunt er zelf nu genoeg vinden.

Boeren, die hun melk afleveren zonder dat ze ondermelk terugkrijgen zijn ver achter. Ze voeren een hoeveelheid eiwit van 770 K.G. jaarlijks aan hun bedrijf weg, en dit moet er in voeder of kunstmest weer op terugkomen, of het bedrijf verarmt. Bovendien is het een voer dat voor kalveren, varkens en kippen bijna niet te vervangen is, of door middelen die duurder, minder verteerbaar of minder gezond zijn. Door de boeren worden nog al eens berekeningen gemaakt van de prijzen die worden uitbetaald. Als we de ondermelk dan maar op één cent tellen, zijn we er aardig wat naast. En toch, wanneer hij het absoluut zonder ondermelk moest stellen, zou hij de prijs hoger waarden of gedwongen zijn, het bedrijf helemaal te wijzigen. De ondermelkvoeding heeft ook een grote invloed op de vorm van het bedrijf. Het varkens en kalveren fokken, zelfs het fokken van kuikens wordt er aanmerkelijk door verlicht, veel gemakkelijker en veel minder kostbaar.

Dit alles is geschreven, om de boeren nog eens goed te overtuigen van de zeer grote waarde van ondermelk, nu er zijn, die een hogere prijs zonder ondermelk verkiezen boven een lagere met ondermelk. De praktijk zal leren, dat het gemis van ondermelk een aardige invloed zal hebben op de bedrijfsvorm, de fokkerij van kalveren en varkens.

Onze veeteelt in den crisis

Waarom onze boter duurder is in ons land dan in Engeland ?

De consumptiemelkregelingen

Derde radiorede van den minister van Economische Zaken omtrent de Landbouw-crisispolitiek.

De minister van Economische Zaken hield zijn derde radio-rede over de landbouwcrisismaatregelen, welke was gewijd aan de veehouderij. Deze overtreft in ons land den akkerbouw nog in beteekenis. Vooral sedert het begin dezer eeuw, toen men zich meer op de vervaardiging van kwaliteitsproducten toelagde: boter, kaas, melkproducten en bacon, breidde deze tak van den landbouw zich sterk uit. De producten vonden door de toenemende welvaart niet alleen in, maar vooral voor ons land een groeiend afzetgebied.

De belemmeringen voor den uitvoer, welke in 1931 begonnen op te treden, troffen ook de veehouderij, al profiteerde deze aanvankelijk van den lagen prijs van het graan, dat als veevoeder wordt gebruikt. Hierdoor werd het zelfs voordelig zich op de veeteelt toe te leggen zoodat de rundstapel zich van 1930—1933 uitbreidde met 500.000 stuks of ruim 21 procent, de varkensstapel zelfs met 700.000 stuks of 35 procent. Deze uitbreiding was evenwel oorzaak van een nog diepere inzinking, toen later de veeteeltproducten den algemeenen prijsval volgden. Wanneer de regeering toen niet had ingegrepen, zou onze veehouderij, waarop wij nog steeds met recht trots kunnen zijn, aldus de minister, ten doode zijn opgeschreven

HET RUNDVEE.

De regeering greep daarom in. Zij beperkte den rundveestapel door afslachting en teeltregeling. De in 1934 vastgestelde teeltregeling komt op het volgende neer. Jaarlijks stelt de regeering het totaal aantal kalveren vast, dat de veehouders gezamenlijk mogen bezitten. Voor 1939 bedraagt dit 380.000, welk voldoende wordt geacht voor het behouden van een normalen veestapel. Naar gelang van den omvang van de veeteelt in de verschillende provincies, wordt dit aantal daarover verdeeld. Voor elke veehouder bepaalt de provinciale landbouw-crisisorganisatie het aantal kalveren, dat hij mag houden en opfokken, waarbij met den aard van het bedrijf, de oppervlakte grasland en het aantal melk- en kalfkoeien rekening wordt gehouden.

Voor de controle wordt van elk kalf een schets gemaakt, waarop de voornaamste kenteekenen van het kalf zijn aangegeven. Het houden van ongeschetste kalveren is verboden

Soms zijn naast de teeltregeling nog bijzondere maatregelen noodig. Bij daling van de vleeschprijzen b.v. worden van regeeringswege runderen uit de markt genomen, zooals is gebeurd in het najaar 1938 en het begin van 1939, toen door het mond- en klauwzeer veel koeien, welke voor de melkerij ongeschikt werden, als slachtvee op de markt kwamen. Omgekeerd kan bij te groote stijging van de vleeschprijzen de overheid zorgen, dat meer vleesch op de markt komt, b.v. door meer kalveren toe te wijzen.

Het doel dezer teeltregeling was tweërlei beperking van melk, dus ook van boter en kaas en min-

der aanvoer van rundvee voor de vleesch markt, zoodat de veeprijzen zouden stijgen. In zake het laatste heeft de regeling zeker aan haar doel beantwoord. In 1931 was de prijs van eerste kwaliteits vet vee te Rotterdam gemiddeld nog *f* 0.88 per k.g. levend gewicht. In 1932 daalde deze prijs door het buitensporige aanbod tot gemiddeld *f* 0.68, in 1933 en 1934 tot *f* 0.57 en *f* 0.59 en in 1935 werd het diepte punt n.l. gemiddeld *f* 0.50 per kg. levend gewicht bereikt. Indien men nu ziet, aldus spreker, dat in 1937 deze prijs gemiddeld *f* 0.73 en in 1938 *f* 0.74 per k.g. levend bedraagt, dan mag men zonder twijfel constateeren, dat de teeltregeling voor de verbetering van de vleeschprijzen haar uitwerking niet heeft gemist. Op de resultaten ten aanzien van de melkproductie kwam de minister later terug.

DE VARKENS.

De varkensteelt, welke voor meer dan een derde van haar productie op den uitvoer was aangewezen — bacon naar Engeland, versch varkensvleesch, later spek, naar Duitschland — begon in 1931 de gevolgen van de prijsdaling te ondervinden. Het aantal slachtingen van baconvarkens daalde van 20.000 tot 4 á 6000 per week. De boeren, die een gunstige wending verwachtten, weigerden n.l. aanvankelijk hun varkens tegen de lage prijzen af te staan. In 1932 echter kwam het aanbod los en vielen de prijzen tot 8 á 9 cent per pond, dit is minder dan de helft van de productiekosten. Bovendien ging Engeland over tot beperking van den baconinvoer en werd de uitvoer van varkensvleesch naar andere landen vrijwel onmogelijk. Tienduizenden kleine boeren werden door deze debacle met den ondergang bedreigd, zoodat de regeering wel moest ingrijpen. Zij paste een teeltregeling toe ongeveer gelijk aan die voor de kalveren. Voor 1939 bedraagt het aantal biggen, die mogen worden opgefokt 2.160.000, terwijl er nog een extra toewijzingsmogelijkheid is van 800.000 ten behoeve van kleine boeren en landarbeiders, die varkens voor gezinsverbruik telen. Bovendien wordt het aantal varkens vastgesteld, dat mag worden aangehouden. Voor geheel Nederland bedraagt dit in 1939 1.500.000.

Ook hier zijn bijzondere maatregelen noodig ter aanvulling, zooals het aankopen van varkens bij te laag dalende prijzen en meer aanbod van vleesch bij een te hoog stijgende markt. Sedert November werden b.v. tot steun van de prijzen 110.000 varkens in het bacongewicht en in begin 1939 ook zware varkens uit de markt genomen.

Ter voorkoming van te hooge kosten der varkensregeling en om te bereiken dat werkelijk de veehouders van de hoogere prijzen zouden profiteeren, was het gewenscht de teelt- en uitvoerregeling in handen te leggen van één lichaam, de *Nederlandsche Veehouderij-Centrale* (vroeger genaamd Varkenscentrale). Ook voor verbetering van de kwaliteit der bacon was deze centralisatie nuttig, daar nu van de boeren slechts varkens werden aangekocht, die voor de baconbereiding het meest geschikt zijn. Voorts kwam de invoer van spek in Duitschland meer en meer in handen van de overheid daar te lande, waardoor gecentraliseerde uitvoer uit Nederland nog meer noodig was.

De Veehouderij-Centrale heeft zeer veel critiek ondervonden. Daarbij werd echter wel eens vergeten dat den centralisatie van den uitvoer het noodzakelijke gevolg is geweest der geheele varkensregeling en dat de centrale hier min of meer als particulier handelaar en exporteur moet optreden. Wanneer de particuliere handel fouten maakt, komt dit niet zoo naar buiten, de Veehouderijcentrale echter zit als het ware in een glazen huis. Hoewel de minister zeker niet van meening is, dat deze centralisatie van den uitvoer een gewenschte toestand is en hij grootere deelneming van den particulieren handel en de exporteurs zou toejuichen, indien dit mogelijk was, meende

spreker toch goed te doen de taak van de Veehouderijcentrale iets duidelijker te belichten.

DE ZUIVEL.

Aan de hand van enkele cijfers betoogde spr. vervolgens de beteekenis van de zuivel voor ons land. In 1928 bedroeg de uitvoer van zuivelproducten *f* 225.000.000. Dit was ongeveer 1/3 van de waarde van onzen geheelen uitvoer aan landbouwproducten. Het was dus niet te verwonderen, dat door de belemmeringen van den uitvoer, die in 1930 tot 1931 optraden, het zuivelbedrijf hiervan een funesten invloed onderging. Vooral de boterpositie werd uiterst slecht. De boteruitvoer daalde van 37 miljoen k.g. per jaar in 1929—1931 tot 20 miljoen in 1932, die van kaas van 79 miljoen in 1929 tot 36 miljoen in 1932. Geen wonder dat de melkveehouder met verlies werkte. Op elke k.g. melk legde hij pl.m. twee cent toe. Op de ongeveer 4 milliard k.g. melk, welke in dien tijd jaarlijks werd gewonnen, beteekende dit dus een zwaar verlies voor ons land. Ook hier was snelle hulp geboden. In 1932 kwam de *crisiszuivelwet* tot stand, welke steunmaatregelen voor de veehouderij bevatte. Deze wet werd in 1935 ingetrokken toen deze steunmaatregelen, die thans nog van kracht zijn, op de *landbouw-crisiswet* werden gebaseerd.

Om den boeren ten minste den kostprijs van de zuivel te verzekeren, werd de prijs van de boter, die tot pl.m. *f* 0.90 per kg. was gedaald, door middel van een heffing tot pl.m. *f* 1.40 per k.g. verhoogd. Ook de binnenlandsche prijzen van kaas en andere zuivelproducten werden verhoogd. Om het groote overschot aan boter te verwerken werd menging van boter in margarine voorgeschreven. Deze maatregel is echter in Augustus 1937 ingetrokken.

De maatregelen ten behoeve van de boter maakten het noodzakelijk, dat ook de vervangingsproducten aan een regeling werden onderworpen. Zoo werd de margarine door middel van een heffing in prijs verhoogd om een redelijke verhooging tot den verhoogden boterprijs te krijgen, terwijl de productie van margarine werd beperkt. Dergelijke regelingen werden getroffen voor de spijsvetten en -oliën. Deze maatregelen hebben tot onderlinge regelingen in de olie- en vet-industrie geleid, waardoor de zgn. spijsolie- en vetconventie tot stand zijn gekomen.

Wij betalen de goedkoope boter in Engeland.

De minister deed nog uitkomen, hoe, wat onzen boteruitvoer betreft, Duitschland en Engeland in den loop van de crisisjaren van plaats zijn gewisseld. Vóór de crisis was Duitschland ons belangrijkste afzetgebied, thans gaat het grootste kwantum naar Engeland. De prijs dien de boter in het buitenland opbrengt (op de Engelsche markt pl.m. *f* 0.80 per k.g.), is nog steeds lager dan de productiekosten hier te lande, welke in den winter pl.m. *f* 1.45, in den zomer pl.m. *f* 1.30 bedragen. De opbrengsten van de heffingen op margarine, spijsvetten en -oliën worden gebruikt om den boeren ook voor de uitgevoerde boter deze opbrengst te kunnen verzekeren. Deze financiering van den boteruitvoer uit gelden door het minst draagkrachtige deel der bevolking betaald, acht de minister wel is waar in het geheel niet fraai, doch hij ziet geen anderen weg en ondanks alle critiek heeft nog niemand een beter voorstel gedaan.

De noodige bedragen: pl.m. 30 á 35 miljoen per jaar, zijn niet gemakkelijk op andere wijze te verschaffen. Men moet ook niet vergeten, dat de heffingen eveneens tot doel hebben een bepaald prijspeil voor de margarine en vetten te handhaven. Het armste deel der bevolking behoeft hieraan echter niet mee te betalen, daar voor werkloozen en armlastigen goedkoope margarine en vet voor *f* 0.44 per k.g. ter beschikking wordt gesteld.

In zake de critiek op de zich steeds uitbreidende melkwinning en boterproductie, deed de minister uitkomen, dat door de grootere hoeveelheid, die gewonnen wordt, de productiekosten zijn gedaald. Bij de beperking van de melkwinning zou de kostprijs weer stijgen en de boer dus een hooger toeslag per k.g. moeten ontvangen dan thans. Wat den verliesgevenden uitvoer betreft, stelde spreker de vraag waar men anders met het teveel aan melk zou moeten blijven. Den boterprijs verlagen om het gebruik in eigen land te bevorderen? De ervaring heeft geleerd, dat er weinig valt te zeggen omtrent den invloed, dien de prijsverhooging van boter op het verbruik zou uitoefenen, aangezien de algemeene koopkracht hierbij van groot belang is. Wel is zeker dat de boer voor de boter die in het binnenland wordt afgezet dan een lageren prijs zou ontvangen. Voor het verschil zou hij dus weer een hooger toeslag moeten krijgen.

Voorts zullen de margarine en het vet dat dan ook in prijs verlaagd moet worden dan minder aan heffingen opbrengen en zoo zitten er nog meer kanten aan dit moeilijke vraagstuk.

Tenslotte vermeldde de minister nog de huidige regeling voor de melk, bestemd voor gebruik als zoodanig, de zgn. consumptiemelkregelingen, welke thans voor het gebied in het Westen van het land, rondom de groote steden, door de organisatie van de melkveehouders, de consumptiemelkcentrale en de organisatie van den melkhandel en de algem. vereeniging voor melkvoorziening, ter hand zijn genomen, zoodat de regeerig hiermede geen rechtstreeksche bemoeiingen meer heeft. Ook in verschillende andere streken en plaatsen van ons land zijn voor vereenigingen van belanghebbenden consumptiemelkregelingen getroffen (O.a. voor Venlo en omgeving Red. N.V.Ct.)

Deze vereenigingen kunnen beschouwd worden als de eerste organen van belangstellenden, die een deel der landbouw-crisis-maatregelen zelf in handen hebben genomen.

Hoewel het er wegens de groote concurrentie van andere landen voor onze zuivel niet zoo fraai uitziet, behoeft toch aan de toekomst daar van niet getwijfeld te worden, aldus de minister, indien gestreefd naar verbetering van het product en naar den hoogsten graad van samenwerking van alle belanghebbende groepen.

De vierde en laatste radiovoordracht zal worden gehouden Vrijdag 21 April, des avonds van 7—7.30 uur. De minister zal dan spreken over den tuinbouw, de sierteelt, de pluimveehouderij | en de visscherij.

Onze kaasexport in gevaar!

Eigenlijk hadden wij boven dit artikel moeten plaatsen: „*Onze kaasexport in nog grooter gevaar*”, want de gevaren, waardoor de uitvoer van dit product zich reeds bedreigd ziet, zijn op dit oogenblik niet weinig.

Scherpe contingentenringen in landen, welke vroeger tot onze grootste afnemers behoorden, samengaande met de fabricage van namaak Nederlandsche kaas in die landen, zijn wel de grootste hinderpalen op den weg naar den eertijds zoo belangrijken uitvoer van dit bij uitstek Nederlandsche product.

Men kent de nieuwe ramp, welke kort geleden onzen kaasexport heeft getroffen: Amerika heeft besloten tot het heffen van compensatierechten op onze zuivelproducten, omdat men in de Vereenigde Staten de meening is toegedaan dat wij ons schuldig maken aan „dumping”, dit wil zeggen dat wij b.v. de kaas in Amerika verkoopen tegen een prijs, liggende beneden den eigen kostprijs in Nederland, hetgeen natuurlijk alleen mogelijk is, wanneer de regeering de kaasfabrikanten steunt.

Wij hebben gewezen op de noodzaak om tegen dezen maatregel te protesteeren, daar deze geacht kan worden inbreuk te maken op vroeger te dien aanzien met Amerika gesloten overeenkomsten. Tot een dergelijk protest is onze regeering dan ook inderdaad overgegaan. Zij heeft daarmede in zekeren zin een matig succes behaald, in den vorm van een kleine, door de Vereen. Staten gedane concessie.

Deze concessie bestaat hierin, dat bedoeld compensatierecht niet meer zal worden geheven van zuivelproducten, die rechtstreeks uit Nederland worden ingevoerd en waarbij een verklaring wordt overgelegd, dat de Nederlandsche regeering geen premie verstrekt op den uitvoer van zuivelproducten naar Amerika.

Wij vreezen echter, dat er op die wijze weinig is bereikt en dat onze uitvoer er weinig of in het geheel geen gunstigen terugslag van zal ondervinden. Er zijn zelfs zakenlieden die voorspellen dat de uitvoer er eer nadeel dan voordeel bij zal hebben. Zij verdedigen hun meening met er op te wijzen dat men tot dusverre op indirecte wijze onze producten in Amerika kon invoeren, door dit b.v. via Engeland te doen. Zodoende verviel de verplichting om er het compensatierecht op te betalen. Daaraan zal nu echter wel een einde komen, omdat er strenger op dezen indirecten uitvoer naar de Vereen. Staten zal worden gelet.

Uit een en ander vloeit alleen - als schrale troost - dit eene voordeel voort, dat onze boter niet goedkooper naar Amerika zal mogen worden verkocht, dan de prijs, welke wij zelf betalen, het verschil tusschen den prijs op de wereldmarkt en den binnenlandschen prijs zal derhalve niet ten voordeele komen van de Amerikaansche schatkist in den vorm van compensatierecht, doch in het Landbouw-crisisfonds terecht komen, evenals dit het geval is met de binnenlandsche heffingen.

Met dit al zijn wij evenwel weinig gehaat. Het feit blijft bestaan dat onze afzet van kaas opnieuw een veer heeft moeten laten, na al de slagen die den uitvoer daarvan tot dusverre reeds hebben getroffen.

Welke landen blijven er nu nog over, die voor vrijwel ongehinderden invoer van Nederlandsche kaas in belangrijke hoeveelheden in aanmerking komen? Niet anders dan Engeland en België. En wat dit laatste land betreft, ziet de toestand er ook niet zoo rooskleurig uit, want in het begin van dit jaar heeft men daar bepaalde maatregelen getroffen, waardoor een soort stelsel van invoervergunningen is ontstaan, naar het heet om een einde te maken aan ongewenschte toestanden bij den invoer en den verkoop.

Het bestaan van zekere wantoestanden op dat gebied kan inderdaad niet worden ontkend, doch het is de vraag, of men daaraan niet op andere wijze den kop had kunnen indrukken dan door het kiezen van den thans ingeslagen weg, die de vrees wettigt dat de invoer er den beperkenden invloed van zal gaan ondervinden. Dit te meer, daar men tegelijkertijd in België de binnenlandsche productie van kaas aanmoedigt. Dit laatste is trouwens ook in Engeland het geval.

Neen, bemoedigend zijn de vooruitzichten niet voor onzen kaasexport.
(Nadruk verboden)

CRISISBEKENDMAKING.

CONTRÔLE OP BEPALING VETGEHALTE EN GEWICHT VAN MELK.

In aansluiting op hetgeen 15 Mei j.l. reeds is medegedeeld over de verplichte contrôle op de bepaling van het vetgehalte en het gewicht van melk, wordt van bevoegde zijde nog het volgende medegedeeld:

Onder deze verplichte contrôle vallen direct op 1. September a.s. alle bedrijven, welke melk van veehouders betrekken. Buiten deze verplichting vallen dus de bedrijven, welke uitsluitend melk van eigen vee verwerken en/of verhandelen en afleveren.

Met het oog op technische bezwaren zullen voorloopig de desbetreffende bepalingen niet worden ingevoerd voor bedrijven, welke uitsluitend:

- a) melk verwerken en/of verhandelen en afleveren, welke op A.V.M. - C.M.C. condities is gekocht door aangeslotenen van de A.V.M. (Algemeene Vereeniging voor Melkvoorziening, gevestigd te 's-Gravenhage) ;
- b) consumptiemelkbedrijven zijn, welke geen melk fabriekmatig tot boter, kaas of melkproducten verwerken;
- c) melk verwerken en/of verhandelen en en afleveren, welke is betrokken van één of meer leveranciers, die geen melkveehouders zijn en hun bedrijf onder contrôle hebben gesteld van een daartoe erkende instantie.

De daarvoor in aanmerking komende, tot genoemde groepen behorende, bedrijven zullen nadere mededeeling ontvangen wanneer en op welke wijze zij zullen worden ingeschakeld.

Hun, die niet tot deze 3 groepen behooren en geen mededeeling van den Regeeringscommissaris voor den Akkerbouw en de Veehouderij hebben ontvangen, in zake verplichte aansluiting bij een contrôle-instantie, wordt aangeraden zich vóór 15 Augustus a.s. aan te melden bij den *Centralen Crisis-Contrôledienst* van het departement van Economische Zaken, afdeling Technische Contrôle VII, Lange Voorhout 11 te 's-Gravenhage.

Bedrijven, welke niet tot de genoemde 3 groepen zijn te rekenen en verzuimen zich bij een contrôle-instantie aan te sluiten, zullen van 1 September a.s. af gevaar lopen niet meer voor steunuitkeering in aanmerking te komen, hetgeen voor de boterproducenten zal beteekenen, dat de heffing op boter dan zal worden ingevorderd. Bovendien zullen zij zich dan blootstellen aan tuchtrechtelijke vervolging.

Tiende Noord-Limburgsche Fokveedag z'n historie.

Toen in het voorjaar van 1921 bekend werd, dat bij de Noord-Limb. paardenfokkers plannen in bespreking waren om een groote paardenfokdag te houden, kwam bij enkele vooraanstaande rundveefokkers het idee naar voren, om in navolging van dit goede voorbeeld te trachten een rundveefokveedag te organiseeren.

Over de deelname maakte men het zich over het algemeen niet erg bezorgd, daar bleef de goede samenwerking is deze streek borg voor.

Veeleer betwijfelde men of de veestapel hier ver genoeg was doorgefokt, om met succes bij een dergelijke gelegenheid te kunnen uitkomen.

Over dit belangrijke punt werd eerst om inlichtingen gevraagd bij de Rijksveeteeltconsulent en het daarop ontvangen advies luidde zoo gunstig, dat aanstonds werd besloten de Noord-Limb. Fokverenigingen te samen te roepen en verdere plannen te bespreken.

Deze eerste bijeenkomst werd gehouden op 5 Maart 1921 in Café Kuijpers te Castenray en stond onder leiding van den Heer Hub. Janssen z.g. uit Venray.

Het resultaat van deze besprekingen was, dat getracht zou worden om met de paardenfokkers samen te werken, om gezamenlijk een fokveedag te organiseeren.

Een voorloopig bestuur werd benoemd, hetwelk bestond uit de heeren Hub. Janssen, Venray, voorzitter; A. Haffmans, Broekhuizenvorst, ondervoorzitter; M. Poels, Meterik; P. van Enkevort, Sevenum; L. Stappers, Panningen en G. Tielen, Sevenum, Secretaris.

Door de volgende fokverenigingen werd medewerking toegezegd:

V.I.O.D., Merselo; *Eensgezindheid*, Heide; *Volharding*, Oostrum; *Vooruit*, Oirlo-Castenray; *Volharding*, Oostenrijk; *Boerenbelang*, Meterik; *Ons Belang*, Sevenum; *Brigida*, Broekhuizenvorst; *Fokkersbelang* Helden, *De Toekomst*, Panningen.

Later sloten hierbij nog aan de verenigingen: *Roggel-Heibloem en Omgeving*; *Brigida*, Mook-Middelaar en *Eerste Limburgsche*, Nieuwstad.

De eerste stappen waren gezet en men stelde zich in verbinding met het bestuur van den paardenfokdag, alwaar hunne voorstellen aanvankelijk met instemming werden begroet.

Later deden zich heel wat strubbelingen voor en moesten veel moeilijkheden overwonnen worden, alvorens een accoord tot stand kwam.

Intusschen werd eene vergadering gehouden te Venlo, alwaar de *Rijksveeteelt-consulent* **Ir. Timmermans** en de Voorzitter van den *Bond van Rundveefokverenigingen* in Limburg, de Heer **L. Haen**, tegenwoordig waren.

Bij deze gelegenheid deed de Heer Timmermans het voorstel, om de N.L. Fokveedag nog iets breeder op te zetten en er van te maken de *Eerste Provinciale Limburgsche Fokveedag van het M.R.Y. Veeslag*.

De Heer Haen gaf daarbij te kennen, dat de Bond dan ook beter financieel zou kunnen steunen,

indien alle fokverenigingen gelegenheid werd gegeven om in te zenden.

Verschillende Noordelijke fokkers brachten daarbij het bezwaar naar voren, dat Nieuwstad dan zeker de eerste prijzen zou wegdragen, daar genoemde vereeniging een veeljarige voorsprong bezat en bovendien beschikte over het gewenschte weiland en veel zwaardere grondsoort.

Anderen meenden, dat dit geen reden mocht zijn om het beste te weigeren en zoodoende werd het voorstel Timmermans aanvaard.

Veel viel nog te doen, alvorens alles in kannen en kruiken was, maar dank zij de goede voorlichting van Ir. Timmermans, werden moeilijkheden en hindernissen overwonnen.

Ook de veelvuldige ervaringen door den Heer Janssen, opgedaan op tal van keuringen en fokvedagen, kwamen hier zeer ter stade en wezen in verschillende gevallen den goeden weg.

Het heeft in die dagen dan ook zeker iedere fokker met oprechte blijdschap vervuld, dat de verdiensten van den Heer Janssen op het gebied van veeverbetering door de Regeering werden erkend, door hem te benoemen tot Ridder in de Orde van Oranje-Nassau.

Niet het minst was het welslagen van den eersten fokvedag te danken aan den overleden eerevoorzitter **Jan Poels**. Zijn organisatorisch talent en grooten invloed deden zich gelden bij tal van besprekingen en waar hij zijn medewerking toezegde was succes steeds bij voorbaat verzekerd.

Zoo kwamen dan op 31 Mei 1921 ruim 400 stuks rundvee aan de lijn, waarvan wij de beoordeeling overlaten aan **Ir. H. Wibbens**, destijds Hoofdinspecteur van het N R.S.

„Ik had niet durven denken”, aldus den Heer Wibbens, „hier zulk uitstekend vee te zullen aantreffen, maar dezen goeden indruk zou nog sterk zijn verhoogd en de beste dieren zouden nog veel beter tot hun recht zijn gekomen, als men vooraf iets scherper had geselecteerd en ongeveer 150 stuks had thuis gelaten.”

Hieruit blijkt voldoende den goeden wil onzer Noordelijke fokkers, maar ook dat velen nog moeten leeren, welke dieren op een fokvedag met succes kunnen worden voorgebracht.

Het is misschien interessant nog eens te zien welke fokverenigingen toen de hoogste bekroningen behaalden, om nu na te gaan, hoe deze verhoudingen sterk zijn gewijzigd.

In de rubriek „groep van zes koeien met een vereenigingsstier” werden behaald:

Eereprijs	Fokv.	Nieuwstad
1e prijs	„	Heide
2e „	„	Broekhuizenvorst
3e „	„	Roggel
4e „	„	Meterik
5e „	„	Oirlo-Castenray
6e	„	Oostenrijk
7e „	„	Sevenum
8e „	„	Oostrum
9e „	„	Panningen.

Bij verschillende gelegenheden bleek spoedig, dat in deze streek hard en met ambitie gewerkt werd en op de Centrale Fokvedag te Roermond is wel duidelijk gedemonstreerd, dat men thans in geen enkel opzicht meer behoeft achter te staan bij andere zusterorganisatie's in de provincie,

ja wij meenen niet te veel te zeggen, wanneer wij beweren, dat Noord-Limburg thans de leiding genomen heeft.

Wel een bewijs, dat onze fokkers de lessen van het verleden ter harte hebben genomen en dat zij hun profijt deden met de goede voorlichting van onzen eminenten Veeteeltconsulent, wiens adviezen steeds op hoogen prijs werden gesteld en gaarne werden opgevolgd.

De tweede Noord-Limburgsche Fokveedag kwam pas vele jaren later tot stand en wel in 1928, toen paarden-, rundvee- en varkensfokkers gezamenlijk dien dag organiseerden. Het getal inschrijvingen was dat jaar niet talrijk, 251 nummers rundvee en 98 hokken varkens, maar de voorgebrachte dieren maakten een goeden indruk, vooral wat uniformiteit betrof.

Meermalen hebben we gehoord „de stier is de halve veestapel” en dit vooral hebben de fokkers in deze streek steeds scherp voor oogen gehouden.

De prachtcollectie vaderdieren, welke hier reeds in 1928 werden vertoond, gaven alle hoop op een goede toekomst. Hier past voorzeker een woord van waardeering jegens den Heer Jaspar, inspecteur van het N.R.S., die ons steeds met raad en daad terzijde stond en herhaaldelijk den weg wees, waar passend en goed fokmateriaal te koop was.

Dat naast een goed exterieur, de opbrengsten niet werden verwaarloosd, blijkt voldoende uit de gegevens welke in den catalogus zijn te vinden en alleszins betrouwbaar genoemd mogen worden.

Daarbij dienen wij in herinnering te brengen het werk van onzen Veeteeltconsulent Ir. Timmermans en van den Zuivelconsulent **Ir. Zuidema**, welke steeds geijverd hebben voor productieve dieren en deugdelijke controle.

Het getal inzendingen op den Noord. Limburgschen Fokveedag en de daarmee gelijken tred houdende belangstelling, namen na 1928 telken jare toe, alleen 1932 maakte hierop een zeer verklaarbare uitzondering.

We herinneren ons nog levendig hoe diep rundvee- en varkensfokkerij toen in de put zaten. Toch werd in 1933 wederom met nieuwen moed begonnen, maar ditmaal kwam mond- en klauwzeer een spaak in het wiel steken, de fokveedag moest worden afgelast. Hierop volgde het succes van 1934, toen de catalogus niet minder dan 477 nummers rundvee, 222 hokken varkens en 62 inzendingen schapen aangaf.

In 1935-'36 verliep alles normaal, doch in het najaar 1937 trad wederom op verschillende plaatsen mond- en klauwzeer op, hetgeen aanleiding gaf tot uitstel van den fokveedag en van uitstel kwam ditmaal afstel.

Ook in 1938 kwam het spook monden klauwzeer de kop weer opsteken, maar ditmaal besloot men door te zetten. De verschillende rubrieken waren wel iets dunner bezet, maar het succes was daarom niet te minder, want de echte fokkers met hun beste , dieren waren dien dag toch present. En nu staan we dan op den vooravond van den tiende *Noord-Limburgschen Fokveedag*, welke zonder twijfel een waardige opvolger zal zijn van zijn voorgangers.

Een woord van hartelijken dank aan allen, die tot dit welslagen hebben bijgedragen, maar vooral aan onze fokkers, (want zij zijn het toch tenslotte, die den fokveedag maken) voor hun energiek, eendrachtig en volhardend samenwerken. '

Moge ook de toekomst daarvan getuigen!

T.

Peel en Maas, 21/10/1939; p. 2/10

BOTER EN MARGARINE DUURDER.

**De prijzen stijgen met 15
en 8 cent per Kg.**

De minister van economische zaken heeft, met betrekking tot den zuivelsteun voor het aanstaande winterhalfjaar, den boterprijs met ingang van 19 October nader vastgesteld op f 1.60 per Kg. Het vorig jaar was deze prijs f 1.45

Tevens is het noodzakelijk gebleken, de heffing op de margarine aldus vast te stellen, dat de prijs der margarine met 8 cents per Kg. wordt verhoogd.

De melk wordt duurder.

WAAROM DE PRIJS VERHOOGD MOET WORDEN.

De Rijkszuivelconsulent voor Zeeland, de heer C. Zwagerman, schrijft ons :

Het besluit van onze Regeering om ongemotiveerde prijsopdrijving met de krachtigste middelen tegen te gaan vertegenwoordigt een volksbelang en wordt vrijwel algemeen toegejuicht. De vorige oorlog heeft ons geleerd hoe funest een onbeheerscht prijsniveau in tijden van onrust en schaarschte is.

Dit mag echter niet tot een ander uiterste overslaan, in dien zin, dat men zou meenen dat voor alle goederen en levensbehoeften dus het prijsniveau van den afgelopen zomer zou zijn te handhaven.

Bij veranderde verhoudingen en gestegen productiekosten kan een prijsverhoging onvermijdbaar en volkomen gemotiveerd zijn. Ja zelfs dringend noodzakelijk om de nu zoo waardevolle productie op peil te houden. Zulke gemotiveerde prijsverhogingen krijgen de goedkeuring der Regeering en worden niet belemmerd.

Nu is de consumptiemelk een product waarvan de verhoudingen en de productiekosten, sedert het begin van den oorlog, sterk gewijzigd zijn.

De prijs van de consumptiemelk stelt zich altijd in op die van den zuivel en dus op de zgn. industriemelkprijs. Nu is vanaf Juli tot de eerste helft van October de kaasprijs ongeveer $1\frac{3}{4}$ maal zoo hoog geworden, terwijl die voor melkpoeder verdubbelde en ook de condensprijs heel wat steeg. Het gevolg was bijv, dat in Friesland van Juli tot October de zuivelwaarde der melk steeg van nog geen 5 tot 8 cent per liter. Ook in Zeeland waar $\frac{1}{3}$ der melk voor de consumptie dient (in dezen tijd van het jaar bijna de helft) steeg de waarde dezer melk zeer belangrijk, door hooger boterprijs maar vooral doordat de ondermelk - nu er te weinig krachtveer is - voor varkens en kalveren een zeer hoge waarde verkreeg. Zeker zou geen boer deze nu voor $2\frac{1}{2}$ à 3 cent per liter afstaan.

Een normale toestand was dat de consumptiemelkprijs ontstond uit zuivelwaarde der melk plus ongeveer 1 cent als vergoeding voor meerdere productie- en transportkosten plus de slijtersvergoeding, die gewoonlijk in Zeeland om de 3 cent ligt. Zoo komt men tot $8 + 3 + 1$ cent = 12 cent.

We hebben dus een andere industriewaarde der melk gekregen die een verhoging der consumptiemelkprijs onvermijdbaar maakt.

Men kan zich nog de vraag stellen of die verhoging dan bij de melkproducenten geen onredelijke winsten brengt. Die vraag moet ontkennend beantwoord worden, omdat de productiekosten abnormaal stegen en nog zullen stijgen.

De melkproductie verkeerde reeds lang op de grens van rentabiliteit. Een jaar of drie mond- en klauwzeer, lage vee-, melk- en zuivelprijzen veroorzaakten dat.

Daar komt nu een slechten hooioogst bij. Zeeland, dat normaal 75 miljoen kg hooi wint, won dit

jaar wegens de droogte $\frac{2}{3}$ van den normalen meihooioogst en wegens vorst $\frac{1}{5}$ van den normalen klaverhooioogst. Totaal is er dit jaar in Zeeland ± 40 miljoen kg hooi. Daar komt nu nog de groote schaarschte aan krachtvoer bij. Deze draagt het meest tot productiekostenverhooging bij. Zooals bekend wordt het krachtvoer gedistribueerd en dekt de verstrekte hoeveelheid in veel gevallen de behoefte lang niet. De consumptiemelkproducent moet er bijv. voor zorgen dat er in herfst en voorwinter veel versch gekalfde koeien zijn. Anders is er in dezen tijd veel te weinig melk. Deze koeien behoeven veel krachtvoer.

Toen een melkgebruiker van die krachtvoerschaarschte hoorde, liet hij zich als volgt uit. Minder geld uitgeven voor krachtvoer, dus meer verdienen op de melk. Dat deze simpele conclusie onjuist is, valt niet moeilijk te bewijzen. Een volwassen koe die pas gekalfd heeft, geeft gemiddeld de eerste maanden 25 L melk per dag. Daarvoor is boven het andere voer minstens 5 Kg krachtvoer per dag noodig. Krijgt de koe slechts 3 KG krachtvoer, dan spaart de boer ongeveer 19 cent per dag, maar de melkgift gaat terug tot ongeveer 16 à 17 liter. Men begrijpt dat een verlies van 8 liter melk meer beteekent dan een besparing van 19 cent voor krachtvoer.

Ook vrijwel alle andere productiekosten zijn reeds gestegen.

Het staat dan ook voor deskundigen vast, dat een verhooging van den melkprijs van 10 op 12 cent volkomen gemotiveerd is en dat daardoor noch de boer, noch de slijter in een positie komen die zou uitgaan boven een zeer sobere belooning voor hun toegewijden en nuttigen arbeid.

Nog altijd is de melk ons volwaardigste, ons edelste en tegelijkertijd ons goedkoopste volksvoedsel. Laten wij hopen dat deze waardevolle voedselbron, tot heil van ons volk, ook in deze moeilijke tijden overvloedig blijft vloeien.

De Bond van melkveehouders protesteert.

Tegen melkprijsbepaling naar het vetgehalte.

De bond van melkveehouders kwam gister in Amsterdam bijeen, onder presidium van den heer J. van Meerveld. De belangstelling voor deze bijeenkomst was groot. De plannen der regeering om met ingang van 1 April 1940, de uitbetaling der consumptiemelk, naar vetgehalte te doen geschieden lokten vele protesten uit.

De heer Kortlever, directeur der crisismelkcentrale, hield een korte rede, waarin hij mededeelde, dat de regeering die besluiten neemt, geheel buiten medeweten van zijn 12.000 leden tellende organisatie om. Het is het vaste voornemen der regeering, haar plannen door te zetten. Spr gaf een overzicht van de verschillende moeilijkheden, die zich bij doorgang zullen voordoen, waarbij hij voornamelijk de aandacht vroeg voor de bepaling van het vetgehalte en gewicht door den ontvan-ger.

Spr. pleitte voor het bepalen van centrale punten, waar de melk bijeen gebracht en onder controle het vetgehalte bepaald wordt. Ten aanzien van den melkprijs, die Zondag jl. in plaats van met twee cent, zoals de boeren verwacht hadden, met een cent werd verhoogd, merkte de heer Kortlever op, dat de kwestie in deze, bestaande tusschen de C M.C. en de A.V.M. door een arbitrage-commissie behandeld zal worden.

De minister heeft echter bezwaar, dat de straatprijs, tot veertien cent wordt verhoogd. Voorzitter J. van Meerveld verweet den minister, dat hij zijn woord niet heeft gehouden. De vergadering sloot terzake tot het zenden van een tweetal moties aan den minister, waarin zij zich uitspreekt tegen de verordening op het vetgehalte en uitdrukking geeft aan haar wensch tot verhooging van twee cent per liter, welke verhoging nodig is.

De rijksveeteelt-consulent, ir. L. de Vries, zou spreken over de consequenties, van de betaling naar vetgehalte, doch achtte dit gezien de stemming op de vergadering ten aanzien van de plannen der regeering, uit den boeze.

**CRISISBEKENDMAKING.
PUBLICATIE.
VERPLICHTE AANSLUITING BOTERBEREIDERS.**

Van officieele zijde deelt men ons het volgende mede.

Aangezien op 3 September j.l. in werking is getreden de regeling, waarbij uitbetaling der industrieel verwerkte melk aan de veehouders naar vetgehalte verplicht wordt gesteld, is de noodzakelijkheid gebleken, wederom het bereiden van boter afhankelijk te stellen van het aangesloten zijn bij de *Nederlandsche Zuivelcentrale*, afdeling *Zuivel*, als boterproducent.

Zulks blijkt uit artikel 4, van het *Crisis-Zuivelbesluit 1935 I*, zooals dit laatstelijk is gewijzigd bij Koninklijk Besluit van 28 October 1939, no. 5 (Staatsblad no. 679 N.N.).

Dit geldt echter niet voor de bereiders van schapen- of geitenboter, de zelfkarnende melkveehouders en hen, die niet fabriekmatig boter bereiden.

Zij, die destijds door genoemde Centrale als boterproducent toegelaten waren en deze toelating niet hebben opgezegd, behoeven geenerlei formaliteiten te vervullen, daar zij ook thans nog als toegelaten producenten beschouwd worden. Degenen echter, die deze toelating opgezegd hebben of sinds 1 Januari 1938 eerst met de boterbereiding zijn begonnen en die niet behooren tot de vermelde categorieën, ten aanzien waarvan de bepaling niet geldt, dienen zich ten spoedigste aan te melden bij de *Nederlandsche Zuivelcentrale*, afdeling *Zuivel*, Laan van Meerdervoort 84, te 's-Gravenhage, telefoon no. 390125.

WO-II In afzonderlijke MAP

Bijlage-2

Uit 50 Jaar Boerenleenbank Eindhoven 1898 – 1948

blz. 246 > Hoofdstuk VII

VAN CRISIS TOT TWEEDE WERELDOORLOG 1929-1939

Nadat de Nederlandse land- en tuinbouw in de tweede helft der twintiger jaren een tijd van malaise hadden doorgemaakt, werd de ene sector na de andere getroffen door de wereldcrisis, welke op het einde van 1929 plotseling met volle hevigheid losbarstte. Opnieuw bleek, hoe wankel de positie van de vaderlandse landbouw was tengevolge van de dubbele afhankelijkheid van het buitenland: een ongehinderde invoer van grote hoeveelheden goedkope grond- en hulpstoffen en een onbelemmerde uitvoer van aanzienlijke hoeveelheden agrarische producten tegen behoorlijke prijzen waren de onmisbare voorwaarden voor een gezonde land- en tuinbouw, zoals deze zich in Nederland hadden ontwikkeld.

Tengevolge van de crisis daalden de prijzen sterk, vooral ook omdat de uitvoer van vele agrarische producten sedert 1929 steeds moeilijker en minder lonend werd. De Overheid was daarom gedwongen talrijke maatregelen te treffen, welke dikwijls van zeer ingrijpende aard waren.

De critieke positie van de landbouw in de crisisjaren had vanzelfsprekend haar terugslag op het boerenleenbankwezen, dat voor een nieuwe krachtproef werd gesteld. Opnieuw bleken de boerenleenbanken hierbij geschraagd door de landbouwcrisispolitiek van de Overheid - in staat de moeilijkheden te overwinnen.

Naar analogie van de behandeling van de vorige hoofdstukken zal hierna vooral aan twee onderwerpen aandacht worden geschonken, nl.:
de positie van de Nederlandse land- en tuinbouw in deze periode;
het boerenleenbankwezen gedurende de crisisjaren. (niet over genomen)

De positie van de Nederlandse land- en tuinbouw in de periode 1929-1939.

In het begin van 1929 was de conjunctuur voor het Nederlandse bedrijfsleven over het algemeen betrekkelijk gunstig; de landbouw en de scheepvaart vormden hierop echter uitzonderingen. Er was hier te lande geen sprake van een abnormale hausse en evenmin was er aanleiding om een crisis als gevolg van binnenlandse factoren te verwachten.

De wereldcrisis, die in het najaar van 1929 een aanvang had genomen, werd veroorzaakt door verschillende factoren, welke reeds lang latent aanwezig waren. Op de diepere oorzaken van deze crisis zal hier niet worden ingegaan. Volstaan kan worden te vermelden, dat in Amerika sedert 1928 een geweldige, onder vele bevolkingsgroepen verbreide, speculatiewoede heerste, waaraan plotseling een einde kwam. De débacle op de New, Yorkse beurs, die inzette op 24 October 1929,

bracht een psychologische ommekeer, waardoor de anti-haussefactoren tot gelding konden komen. In Amerika daalde de bedrijvigheid en de prijzen en omzetten op de goederenmarkten liepen sterk terug.

Reeds in het begin van 1929 was de internationale credietverlening aan Duitsland en andere midden-Europese landen - welke noodzakelijk was om de bedrijvigheid in deze landen op peil te houden - tengevolge van de speculatie in Amerika veel moeilijker geworden. Nu het vertrouwen was geschokt, werden vele credieten, meestal kortlopende leningen, aan Oostenrijk en Duitsland opgezegd. Ondanks een gewijzigde regeling van de Duitse herstelbetalingen door het zgn. Youngplan en een nieuw crediet aan Duitsland namen de economische moeilijkheden in dit land snel toe. Op 11 Mei 1931 moest de *Oesterreichische Kreditanstalt* haar loketten sluiten, waarmede de financiële ontredde in Oostenrijk, Duitsland en vele andere Middenen Oost-Europese landen werd ingeluid. Mede tengevolge hiervan geraakten ook andere landen in monetaire moeilijkheden.

De landbouw, welke - ook buiten Nederland - niet in de gunstige conjunctuur had gedeeld en sedert 1920 feitelijk steeds een depressie had gekend, geraakte nu in een acute crisis. De voortbrenging van vele agrarische producten was sedert de eerste wereldoorlog snel opgevoerd, zonder dat daar tegenover een evengrote stijging van het verbruik - tenzij tegen veel lagere prijzen - plaats vond. In zijn prae-advies voor de Vereniging voor de Staatshuishoudkunde en de Statistiek wees Dr. Ir. G. Minderhoud op verschillende factoren, welke een sterk vergrote wereldproductie van landbouwvoortbrengselen teweeg hadden gebracht.

De schrijver maakte onderscheid tussen oorzaken van blijvende, tijdelijke en semi-permanente aard. „Tot de blijvende zou ik willen rekenen de gevolgen van de rationalisatie door verbetering van de landbouwtechniek, voornamelijk 't algemeener worden van 't kunstmestgebruik, de veredeling en de bescherming tegen ziekten van cultuurplanten, de invoering van bepaalde machines en de zgn. „dry-farming“. Met deze rationalisatie hangt samen de mogelijkheid om op groote schaal gronden in cultuur te nemen” *.

De snelle toename van de voortgebrachte hoeveelheden veroorzaakte - tezamen met de dikwijls grote inelasticiteit van de vraag naar agrarische producten - lage prijzen voor vele landbouwproducten. Deze prijsdaling leidde echter niet tot een aanpassing van de agrarische productie aan de niet of minder gestegen koopkrachtige vraag. Sedert het midden van de twintiger jaren hadden de wereldgraanteelt en de suikerproductie bijna steeds op de rand van overproductie gezweefd. In de jaren 1928-1930 waren in de meeste landen van de wereld de oogsten buitengewoon goed en daardoor namen de wereldvoorraden - welke steeds dreigend boven de markt hingen - snel in omvang toe.

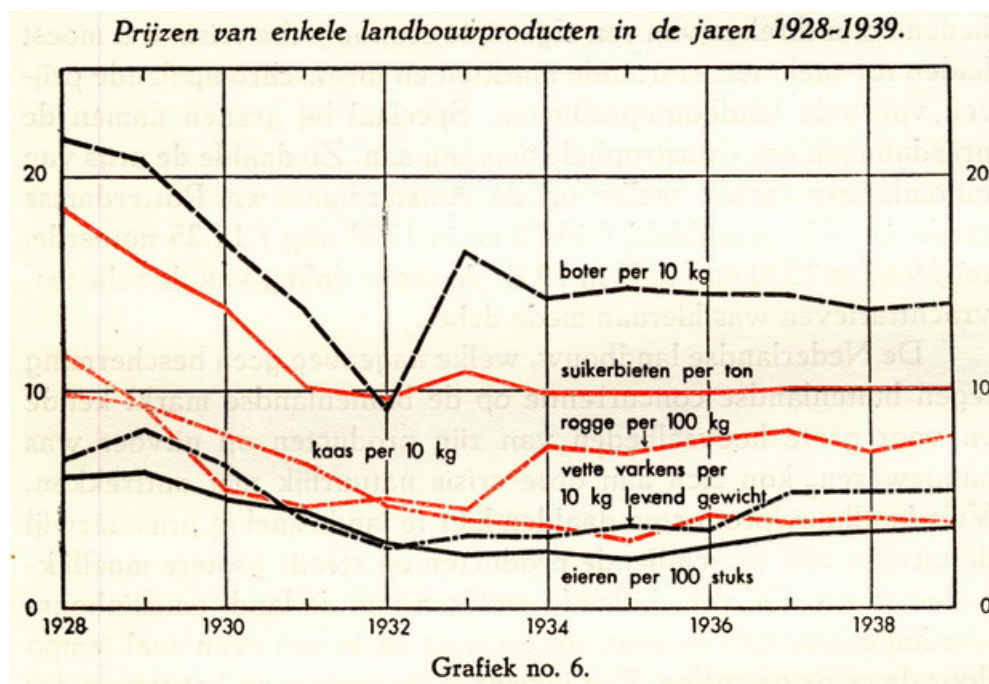
In deze jaren trad verder Rusland, dat sedert 1914 als graanexporterend land uitgevallen was, weer als graanexporteur op.

Het is begrijpelijk, dat onder dergelijke ongunstige omstandigheden het uitbreken van een algemene economische crisis wel moest leiden tot snel ineenslopende markten en ineenschrumpende prijzen van vele landbouwproducten. Speciaal bij granen namen de prijsdalingen een cata-

strophale omvang aan. Zo daalde de prijs van buitenlandse tarwe, welke op de Amsterdamse en Rotterdamse markt in 1927 gemiddeld f 14,75 en in 1929 nog f 12,25 noteerde, tot f 9,67 in 1930 en f 5,55 in 1931; de snelle daling van de scheepsvrachttarieven was hieraan mede debet.

De Nederlandse landbouw, welke nagenoeg geen bescherming tegen buitenlandse concurrentie op de binnenlandse markt kende en voor grote hoeveelheden van zijn producten op uitvoer was aangewezen, kon zich aan deze crisis natuurlijk niet onttrekken. Vele landbouwproducten daalden hier te lande snel in prijs, terwijl de uitvoer van verschillende producten op steeds grotere moeilijkheden stuitte. De verschillende sectoren van de land- en tuinbouw werden echter niet in even sterke mate en in een even snel tempo door de crisis getroffen.

Een inzicht in de grootte en het tempo der prijsdalingen geeft ons ommestaande grafiek, waarin de gemiddelde jaarprijzen in Nederland van enige landbouwproducten in de periode 1928 - 1939 worden aangegeven. Deze grafiek omvat de prijzen van de volgende producten: rogge (Groningen), suikerbieten (C.S.M.), boter (Leeuwarden), kaas (Purmerend), vette varkens (Rotterdam) en eieren (Roermond).

Bij een beoordeling van deze prijzen moet rekening worden gehouden met de overheidsmaatregelen, welke voor de verschillende producten op een ander tijdstip werden getroffen.

De akkerbouw werd het eerst door de crisis overvallen. De uitbreiding van de wereldgraanproductie, de overvloedige oogsten in 1928 en 1929 - en ook nog in 1930 - en verschillende andere factoren waren oorzaak, dat sedert het najaar van 1929 de graanprijzen ook in ons land zeer snel zakten. Zo daalde de prijs van inlandse tarwe op de Groninger graanbeurs van f 10,98 in 1929 op f 8,54 in 1930 en f 6,32 in 1931; de roggeprijs liep nog sneller terug, nl. van f 9,36 in 1929 op f 5,50 in 1930.

De prijs van suikerbieten zakte onder invloed van de dalende suikerprijs op de wereldmarkt - in belangrijke mate veroorzaakt door de sterke opvoering van de rietsuikerproductie - eveneens zeer sterk, daar in ons land de inlandse suikercultuur geen bescherming genoot. Vooral als gevolg van de abnormaal grote oogsten van fabrieksaardappelen in de Veenkoloniën in de jaren 1928 en 1929 en de afnemende vraag naar aardappelmeel, liep de prijs van aardappelmeel evenals van de fabrieksaardappelen met sprongen terug. Ook de andere akkerbouwgewassen werden spoedig door scherpe prijsdalingen getroffen.

De prijsval was in de akkerbouwsector in het begin veel groter dan in de veehouderijsector, waar de schommelingen in de productie veel geringer zijn en de opvoering van de productie aan veel engere grenzen gebonden is dan ten aanzien van de meeste akkerbouwproducten het geval is. Wel vertoonden de prijzen van de veehouderijproducten een - soms zelfs sterk - dalende tendenz, maar de daling was hier over het algemeen geringer; bovendien oefende de prijsdaling van veevoeder een gunstige invloed uit op de positie van de veehouderij.

De prijsdaling werd o.a. veroorzaakt door de groeiende concurrentie van overzeese landen op het gebied van zuivelproducten, waartoe de lage vrachtprijzen en de snel verbeterde koeltechniek veel bijdroegen; verder door de toenemende concurrentie van de margarine, welke kon profiteren van de lage loonstandaard in de landen, waarin de grondstoffen voor margarine werden voortgebracht.

Het feit, dat de prijzen van veehouderijproducten de prijsval van de akkerbouwproducten in 1930 niet dadelijk volgden, had tot gevolg, zoals Minister Steenberghe in 1939 in een van zijn radiotoespraken verklaarde, „dat het voordeelig werd zich op de veehouderij toe te leggen, waarvan weer het gevolg was, dat de rundvee- en varkensstapel zich tot ongekende hoogte uitbreidden. De rundveestapel is n.l. van 1930 tot 1933 toegenomen met ruim 500.000 stuks of ruim 21%, terwijl de varkensstapel van 1930 tot 1932 een uitbreiding te zien geeft van circa 700.000 stuks of 35%. Toen dan ook de veehouderijproducten later, mede door de verminderde vraag in het buitenland, den algemeenen prijsval volgden, was deze uitbreiding van den veestapel oorzaak van een extra inzinking” *.

Met deze uitbreiding van de veestapel ging een sterk vergrote import van goedkope voedermiddelen gepaard: tegenover een invoersaldo van voedergranen van gemiddeld circa 1.780.000 ton in 1927-'28 was dit invoersaldo na 1929 achtereenvolgens ongeveer 1.955.000 ton (1930), 2.481.000 ton (1931) en 2.382.000 ton (1932).

Vrij spoedig begonnen echter ook de prijzen van veehouderijproducten zeer snel te dalen (zie grafiek op pag. 250). Catastrophaal werden de prijsdalingen, toen Engeland op 21 September 1931 de gouden standaard verliet en het pond sterling binnen enkele dagen met ± 20% deprecieerde. Aangezien Nederland de gouden standaard behield en de prijzen van de exportproducten van onze veehouderij in Engeland slechts zeer weinig stegen, zakten de prijzen - in guldens uitgedrukt - snel ineen.

Onze grote concurrenten op de Engelse markt, de Scandinavische landen en de Britse Dominions, volgden het voorbeeld van Engeland: hun valuta's deprecieerden ongeveer evenveel als het pond

sterling. Deze landen werden dus in hun export door de devaluatie van het pond veel minder getroffen dan onze veehouderij. Engeland ging bovendien tot een bescherming van de eigen landbouw over door verschillende wetten, welke de Regering grote bevoegdheden met betrekking tot de invoer verleenden. Met de Dominions werden de zgn. Ottawa-verdragen gesloten, welke aan de producten uit deze landen op de Engelse markt een bepaalde preferentie verleenden.

Ook met de Scandinavische en Baltische landen sloot Engeland handelsverdragen, welke betrekkelijk gunstige invoermogelijkheden in Engeland boden. Nederland echter bleef buiten deze kring. Duitsland, met Groot-Brittannië het belangrijkste exportland voor onze land- en tuinbouw, was reeds in 1930 zijn landbouw gaan beschermen, waardoor vooral onze veehouderij en tuinbouw zwaar werden getroffen. De invoering door Duitsland van een strenge deviezencontrole had voor onze agrarische export funeste consequenties. Ook andere landen, zoals Frankrijk, legden aan de invoer van Nederlandse veeteeltproducten allerlei belemmeringen in de weg.

De afzet van onze tuinbouwproducten verliep eveneens steeds moeilijker. In het binnenland verminderde als gevolg van de ongunstige conjunctuur het verbruik - althans tegen gelijkblijvende prijzen - van vele tuinbouwproducten. In het buitenland werd de concurrentie van andere landen - zoals van Italië - steeds sterker.

Vooralsedert de Duitse Regering de beschikbaarstelling van deviezen voor import regelde (Aug. 1931), moest de uitvoer van (grove) groenten naar dit land, waarvan de koopkracht snel daalde als gevolg van een grote werkloosheid, sterk worden ingekrompen. Bovendien werden in 1932 de invoerrechten op tuinbouwproducten verhoogd. De export naar Engeland, welke vooral uit fijnere groenten - zoals druiven en tomaten - bestond, ondervond eveneens de gevolgen van de devaluatie van het pond sterling.

Erger werd het nog, toen met ingang van Maart 1932 Engeland de invoer van tuinbouwproducten ging belasten met een recht naar de waarde, waarvan het percentage voor ieder product afzonderlijk kon worden vastgesteld. De uitvoer naar dit land ging daardoor snel achteruit en de prijzen vertoonden zeer scherpe dalingen. De waarde van de tuinbouwuitvoer daalde in 1932 met 36% in vergelijking tot de exportwaarde in het voorafgaande jaar.

De uitvoer van druiven naar Engeland daalde met 60%, van aardbeien met bijna 70% en van tomaten met meer dan 40%. Inzonderlijk de Westlandse tuinbouw was hiervan het slachtoffer. De contingenteringmaatregelen van Frankrijk maakten de export van tuinbouwproducten naar dit land bijna geheel onmogelijk. Ook andere landen, als België, Zwitserland, Amerika en de Scandinavische landen, belemmerden door protectionistische maatregelen de afzet van Nederlandse tuinbouwartikelen. Niet alleen de groente- en fruitteelt, doch ook de bloembollenteelt en de boom- en bloemkwekerij werden door de aanzienlijke vermindering van de uitvoer zwaar getroffen.

De Staatscommissie-Ebels constateerde dan ook, dat de bedrijfsuitkomsten in de landbouw - waaronder alleen de akkerbouw en veehouderij begrepen werden - door de crisis zeer nadelig beïnvloed waren. Gemiddeld bedroeg het ondernemersverlies in deze jaren achtereenvolgens f 29,-, f 67,- en f 81,- per ha., en zulks ondanks de steun, welke de Regering aan verschillende akker-

bouwproducten reeds verleende.³⁵

Wanneer dit ondernemersverlies ingecalculeerd wordt in de beloning van de boer en meewerkende gezinsleden, dan bedroeg deze beloning in genoemde oogstjaren slechts f 1,93, f 0,87 en f 0,26 per dag per volwaardige mannelijke arbeidskracht. Deze gemiddelde cijfers geven echter geen nauwkeurig beeld; vooral in het begin der crisisjaren was de positie van de akkerbouw aanmerkelijk slechter dan van de veehouderij.

Deze zeer onbevredigende bedrijfsuitkomsten werden veroorzaakt door de grote wanverhoudingen, welke in die jaren bestonden tussen de bruto-opbrengst enerzijds en de productiekosten anderzijds. De bruto-opbrengst in guldens was tengevolge van het voortdurend dalend prijspeil op de wereldmarkt - en dientengevolge ook op de binnenlandse markt - met sprongen omlaag gegaan.

Duidelijk blijkt dit uit het volgende staatje betreffende de bruto-opbrengst per ha. in de verschillende hoofdgroepen van landbouwgebieden. De gegevens zijn ontleend aan de landbouwboekhoudbureaux en geven een betrekkelijk goed beeld van de ontwikkeling

Bruto-opbrengst per ha. in guldens.

Landbouwgebied	1928/29	1929/30	1930/31	1931/32	1932/33
Zeeklei (met akkerbouw en gemengd bedrijf)	f 536,-	f 472,-	f 368,-	f 307,-	f 264,-
Rivierklei (met gemengd bedrijf)	„ 422,-	„ 491,-	„ 336,-	„ 216,-	„ 211,-
Weidestrecken	„ 611,-	„ 580,-	„ 449,-	„ 319,-	„ 275,-
Zandgronden	„ 452,-	„ 460,-	„ 369,-	„ 243,-	„ 232,-
Veenkoloniën	„ 514,-	„ 493,-	„ 279,-	„ 222,-	„ 193,-
(Gewogen) gemiddelde	f 505,-	f 494,-	f 378,-	f 272,-	f 257,-

Deze cijfers spreken voor zich: de bruto-opbrengsten daalden gemiddeld tot ongeveer de helft. Slechts een even sterke verlaging van de productiekosten zou eenzelfde rendabiliteit van de landbouw als vóór de crisis hebben kunnen behouden. Doch - zo constateerde bovenvermelde Commissie - de verlaging van verschillende belangrijke bedrijfsuitgaven van de boer was ver ten achter gebleven bij de daling van het prijspeil van de agrarische producten. „De productiekosten - met uitzondering van de groothandelsprijzen der veevoedermiddelen en kunstmeststoffen - benevens de bodemprijzen gingen niet in overeenstemming met de prijzen der producten terug" *.

Natuurlijk trachtten de boeren hun productiekosten zoveel mogelijk omlaag te brengen. Een groot deel van de uitgaven voor het landbouwbedrijf - en dit geldt in sommige opzichten nog in sterkere mate voor het tuinbouwbedrijf - wordt echter gevormd door min of meer vaste kosten; deze kunnen niet of slechts weinig verlaagd worden. Zulks betreft b.v. de pachtprizen, welke slechts be-

³⁵ Niet genoemd welke jaren, vermoedelijk 1929, 1930 en 1931 (ZHN.)

trekkelijk weinig daalden, waterschapslasten, grondbelasting, de rekeningen van de ambachtslieden, enz. De arbeidslonen, welke uit sociaal oogpunt te laag waren, konden nochtans in de opbrengsten der producten niet worden verdiend.

De drang naar verlaging van de loonkosten had tot gevolg, dat er een grote werkloosheid onder de land- en tuinbouwarbeiders ontstond. Ir. J. S. Keyser berekende voor ruim 200 bedrijven uit het Overijsels weidegebied een totaal aan kosten van f 339,42 per ha., waarvan f 120,65 vaste kosten (zonder loon!) per ha. ; De door de Regering consequent doorgevoerde deflatiepolitiek ter verdediging van de Nederlandse gulden maakte het vraagstuk van de vaste lasten, vooral in de tuinbouw, bijzonder moeilijk.

Aanvankelijk trachtte de Regering te komen tot een rechtstreekse verlaging der vaste lasten in land- en tuinbouw; het daartoe ingediende vaste-lasten-ontwerp kon het echter niet tot wet brengen. Meer en meer begon de mening veld te winnen, dat slechts een constructieve economische politiek, waardoor aan boeren en tuinders een redelijke vergoeding van hun productiekosten verschafte werd, hier uitkomst kon brengen.

Voor Dr. Huysmans heeft herhaaldelijk inzake het vraagstuk van de schulden in land- en tuinbouw gemaand tot een voorzichtig beleid en tegelijkertijd gepleit voor het voeren van een actieve landbouwpolitiek door de Regering. Hij wees er op, dat zo weinig mogelijk in de verhouding crediteur-debiteur ingrijpende maatregelen moesten worden genomen, aangezien anders een regelmatige credietverschaffing voor een lengte van jaren in gevaar zou worden gebracht, doch dat de oplossing van het schuldenvraagstuk en het probleem der vaste lasten tot stand moest worden gebracht door een goede landbouwpolitiek, gericht op een opvoering van de geldelijke opbrengsten.

De Regering zou steeds meer deze weg opgaan en door de verschillende landbouwcrisismaatregelen en ook door het verlaten van de gouden standaard voorwaarden scheppen voor betere rendabiliteitsmogelijkheden voor de land- en tuinbouwbedrijven. Zodoende werd tevens voor een aanzienlijke verlichting van het vraagstuk der vaste lasten gezorgd.

Het aanpassen van de productiekosten aan de sterk gedaalde geldelijke opbrengsten was ook voor de betere bedrijven onmogelijk; een „uitzielingsproces" zou hier geen genezing kunnen brengen. De Commissie tot reorganisatie der landbouwcrisismaatregelen wees er in haar rapport op, dat - naar het oordeel der meerderheid - de bestrijding van de crisis in belangrijke mate belemmerd werd door een in het binnenland gelegen oorzaak nl. de verbreking van de juiste verhouding tussen de prijzen van landbouwproducten en het loon- en prijspeil van de beschutte bedrijven en overheidsdiensten*.

Zo vestigde Prof. Dr. Ir. G. Minderhoud de aandacht op het verschijnsel dat in de metaalnijverheid, een der zwaarst getroffen industriële bedrijven, in 1933 de uurlonen voor geschoolden nog gemiddeld 65 cent, voor geoefenden 56 cent en voor ongeefenden 50 cent waren tegen 20 à 25 cent in de landbouw'. Het behoeft weinig betoog, dat als gevolg daarvan land- en tuinbouw door de crisis des te zwaarder werden getroffen, omdat bij de zo sterk gedaalde geldelijke opbrengsten der producten de kosten der bedrijfsvoering in verband met het relatief hoger loonpeil in vele niet-agrarische bedrijfstakken onvoldoende daalden.

De aanpassing aan conjuncturele en vooral aan structurele wijzigingen is bovendien in de landbouw over het algemeen veel moeilijker dan in de nijverheid. Dr. A. H. M. Albrechts schrijft in dit verband het volgende: „De vraag naar agrarische producten bezit over het algemeen slechts een vrij geringe elasticiteit. Hetzelfde kan worden opgemerkt van het aanbod. De afzonderlijke producten zullen wel reageren op prijsveranderingen maar bij een algemeen ongunstige situatie zal de aanpassing niet gemakkelijk geschieden, in het bijzonder niet voor de totaliteit der voortbrengselen. Daarenboven is de uitslag mede afhankelijk van natuurinvloeden. Wat de arbeid aangaat, speelt het loon in de landbouw een relatief geringere rol dan in de industrie, in zover het werk geschiedt door eigen gezinsleden en niet geldt als een vaste last, die betaald moet worden. De aanpassingsmogelijkheid is voor de lonen daarom vrij gering, tenminste voor het kleinbedrijf.”

„Voor de grotere bedrijven, waar zij de belangrijkste uitgaafpost vormen, wordt dit enigszins anders. In het algemeen kan van de personen, die in de landbouw werkzaam zijn, worden opgemerkt, dat zij veel meer aan hun bedrijf gebonden zijn dan de industriearbeiders. Het vlottend kapitaal loopt in de agrarische sector, vergeleken met de industrie, traag om, en in verhouding tot het vast kapitaal is het betrekkelijk gering, vooral in veeteelt en tuinbouw. Ook neemt in de verhouding tussen bruto-opbrengst en vast kapitaal dit laatste een nog grotere plaats in dan gemiddeld in de nijverheid, hetgeen de beperking van de productie ter aanpassing van een afnemende vraag tegenhoudt. Doch niet alleen de vraag- en aanbodfactoren belemmeren een aanpassing in de agrarische sector, ook de veelheid van producten staat hier in de weg aan een bescherming der markt door kartel-politieke maatregelen”*

Aangezien de land- en tuinbouw tegen deze door de crisis veroorzaakte moeilijkheden uit eigen kracht niet opgewassen waren, werd er al spoedig bij de Overheid op aangedrongen de helpende hand te bieden. Zo stelde het *Koninklijk Nederlands Landbouw-Comité* een urgentieprogramma op, dat ter kennis werd gebracht van de Ministers, leden van de Staten-Generaal, de grote pers en andere personen en instellingen. Hierin werden verschillende directe en indirecte middelen naar voren gebracht, welke noodzakelijk geacht werden om aan de landbouwcrisis zoveel mogelijk het hoofd te kunnen bieden.

Ook de *Katholieke en Christelijke Centrale Landbouworganisaties* stelden een aantal maatregelen voor, die door de Regering zouden moeten worden genomen ter verzachting van de gevolgen van de crisis. **In juni 1930 werd door de drie Centrale Landbouworganisaties een gemeenschappelijk advies aan de Regering uitgebracht.** Mede omdat men aanvankelijk van oordeel was, dat de crisis van betrekkelijk korte duur zou zijn, was de Overheid in het begin erg huiverig om steunmaatregelen voor de landbouw te treffen.

Slechts toen de nood te groot werd, bleek de Regering bereid om voor bepaalde producten steun te verlenen. Dit betrof speciaal arbeidsintensieve gewassen, waarbij de post arbeidsloon een aanmerkelijk deel van de productiekosten uitmaakt. Omdat de productie van deze gewassen, zoals fabriksaardappelen en suikerbieten, onrendabel was geworden, werden deze teelten ingekrompen met als gevolg een sterke stijging der werkloosheid op het platteland.

In 1930 was - als gevolg van een interpellatie door de heer **Chr. van den Heuvel** - een commissie ingesteld, onder voorzitterschap van **Dr. H. J. Lovink**, welke aan de Regering voorstellen van praktische aard zou doen met het oog op de critieke toestand van de landbouw. In deze Commissie had de Voorzitter van de Coöperatieve Centrale Boerenleenbank **A. N. Fleskens** zitting met als plaatsvervanger **Mr. V. G. G. M. Dubois**.

In 1931 werd naast deze *Landbouwcrisis-Commissie* nog een tweede commissie ingesteld, onder voorzitterschap van de heer **C. J. Th. Zaalberg**; deze commissie zou optreden als adviserend lichaam, waarin ook andere dan landbouwbelangen vertegenwoordigd waren.

Toen in 1930 een catastrophale prijsval van het aardappelmeel plaats vond, greep de Regering in, aanvankelijk via credietverlening aan de aardappelmeelfabrieken, later via de beschikbaarstelling van gelden ten laste van de algemene middelen, welke uitgekeerd werden als toeslag op de aardappelrijzen. Nadat het initiatief-voorstel van den Heuvel c.s. tot steunverlening aan de suikerbietenteelt in de Eerste Kamer der Staten-Generaal was gestrand (1929), werd op voorstel van de Commissie-Lovink in 1931 een compenserend invoerrecht op witte suiker ingesteld.

Al spoedig bleek deze bescherming onvoldoende en werden verdergaande steunmaatregelen noodzakelijk zoals toeslagen op de prijs en garantieprijsen voor zgn. garantiebeten, d.i. voor bepaalde hoeveelheden suikerbeten. Een bescherming van de tarweteelt, welke in sterke mate verliesgevend was geworden, bracht de Tarwewet van 1931, die bedoeld was als steun voor de gehele akkerbouw. Via het zgn. maal- en menggebod en de organisatie van de tarwetelers en meelfabrieken kon de prijs van de inlandse tarwe aanmerkelijk opgevoerd worden.

Tot Regeringscommissaris voor de uitvoering van de Tarwewet werd benoemd Ir. S. L. Louwes. Deze methode van steunverlening maakte het veevoeder niet duurder, terwijl de broodprijs - wegens de zeer lage prijzen van buitenlandse tarwe en een geringere winstmarge van de bakkers - niet steeg. Vanaf 1932 werd ten behoeve van de vlasteelt een steunregeling getroffen en vanaf 1933 eveneens voor de roggeteelt.

Intussen was de toestand van de veehouderij snel critiek geworden en ook voor de veehouderijsector bleken steunmaatregelen noodzakelijk. Op grond van de **Crisisinvoerwet** (1931) werd de invoer van bepaalde veeteeltproducten zoals vlees, boter en vet gecontingenteerd, waardoor een overmatige invoer van deze producten werd tegengegaan.

Via de **Crisiszuivelwet van 1932** werd uit gelden - verkregen door accijnzen op boter, kaas, margarine en andere dergelijke producten - een financiële tegemoetkoming verleend, welke in de vorm van een toeslag per kg. melk aan de rundveehouders werd uitgekeerd.

De Crisisvarkenswet van 1932 schiep de mogelijkheid van steunverlening aan de varkenshouderij. De Varkenscentrale, waarin de inkoop van varkens gecentraliseerd werd, kocht varkens in tegen prijzen, welke boven de wereldmarktprijs lagen; de hiervoor benodigde gelden kwamen beschikbaar uit een accijns op geslachte varkens. In 1932 kwam eveneens een steunverlening ten behoeve van de kippenhouderij tot stand.

Teneinde te voorkomen, dat de voortbrenging van de beschermde producten te hoog zou worden opgevoerd en de financiële lasten als gevolg daarvan te zwaar zouden worden, werd al vrij spoedig voor deze producten een **teeltregeling** in een of andere vorm ingesteld. Dit gold zowel ten aanzien van de akkerbouw als met betrekking tot de veehouderij.

Reeds is opgemerkt, dat de rundvee- en varkensstapel sedert 1930 aanzienlijk uitgebreid waren; ook de eierproductie nam in deze jaren toe. De tarwesteun had tot gevolg, dat het tarwe-areaal van gemiddeld ± 57.600 ha. in de periode 1921-'30 uitgebreid was tot ongeveer 120.000 ha. in 1932 en bijna 137.000 ha. in 1933. Begrijpelijk was het dus, dat de Overheid aan het verlenen van financiële steun maatregelen koppelde tot beheersing van de productie.

Ook in de tuinbouwsector waren de moeilijkheden steeds groter geworden. Al spoedig bleek overheidshulp noodzakelijk voor de door de crisis getroffen tuinbouw met zijn aanzienlijke vaste lasten (hypotheekschulden, onderhoud glasopstand, enz.) en zijn grote uitgaafposten voor loon en mest. De Commissie-Lovink was in 1932 van oordeel, dat vooral tengevolge van exportmoeilijkheden „een wezenlijke ontwrichting van die aan duizenden arbeidskrachten het bestaan verschaffende bedrijfstak, welke de tuinbouw is, ten naaste bij is" *8.

Zij adviseerde de Regering dan ook over te gaan tot het treffen van steunmaatregelen voor vele tuinbouwproducten. Op het einde van 1932 kwam de Tuinbouw-steunwet tot stand; het totale steunbedrag was beperkt tot f 5 miljoen. De heer F. V. Valstar werd benoemd tot Regeringscommissaris voor de tuinbouwaangelegenheden. Bijzondere maatregelen werden getroffen ten behoeve van de bloembollenkwekerij, bloemisterij en boomkwekerij, hetgeen vooral geschiedde door het verlenen van credieten tegen lage rente.

In 1933 werd de toestand van de tuinbouw uiterst precair. In de jaarvergadering van 4 Mei 1933 getuigde de Voorzitter van het Centraal Bureau voor Tuinbouwveilingen: „Sinds onze laatste algemeene vergadering heeft de donkere sluier der toekomst zich nog verder verdikt en het is heden voor de tuinbouw troosteloozer dan ooit. Wij varen met de noodvlag in top. Het zijn niet enkele tuinbouw-centra meer, zooals een jaar geleden, waarin een noodtoestand heerscht. Het is de geheele tuinbouw, wiens bestaan wordt bedreigd. De door de Regeering voor 1932 verleende steun kon en heeft niet kunnen tegenhouden de snelle inzinking, die zich in den tuinbouw voltrekt, omdat daarmede de oorzaak van den ongezonden toestand, waarin de tuinbouw is geraakt, niet kon worden weggenomen"*9. Met het oog op de uiterst moeilijke omstandigheden, waarin de tuinbouw verkeerde, werd in 1933 opnieuw steun aan de tuinbouw verleend, weer met een maximum steunbedrag van f 5 miljoen; de steunregeling hield vooral in een vaststelling van minimumprijzen en de beperking van de teelt en aanvoer van producten.

Deze maatregelen, door de Regering getroffen om de land- en tuinbouw in deze crisisjaren te steunen, droegen er veel toe bij, dat de positie van de land- en tuinbouwbedrijven niet absoluut hopeloos werd. Interessant is het in dit verband melding te maken van een telegram, namens de Algemene Vergadering op 30 Mei 1932 aan de Minister van Economische Zaken en Arbeid gezonden. Dit telegram luidde als volgt: „Meer dan dertien honderd afgevaardigden van de besturen der plaatselijke Boerenleenbanken, aangesloten bij de Coöperatieve Centrale Boerenleenbank te Eindhoven, vertegenwoordigende meer dan 75.000 boeren en tuinders, brengen U dank en hulde

voor de reeds getroffen maatregelen in het belang van den boerenstand, maar durven tegelijkertijd er bij Uwe Excellentie met klem op aandringen, dat onverwijld verdere voorstellen aan de Staten-Generaal worden gedaan en met kracht bevorderd teneinde door steun aan den prijs der bodem-producten en vooral door het openhouden der buitenlandsche markten aan den noodtoestand ten plattelande een einde te maken" *10

Telkens en telkens was gebleken dat Nederland op handels-politiek gebied niet weerbaar was. Terwijl andere landen hun eigen bedrijfsleven, ook hun landbouw, beschermden door hoge invoerrechten, contingenteringen en soortgelijke maatregelen, bezat Nederland zo goed als geen handelspolitiek wapenarsenaal. Zodoende was een actieve handelspolitiek in deze jaren nagenoeg onmogelijk. Langzamerhand werd echter onder leiding van **Mr. T. J. Verschuur**, Minister van Arbeid, Handel en Nijverheid, in deze leemte voorzien.

De **Crisisinvoerwet** (23 Dec. 1931) gaf aan de Regering de bevoegdheid de invoer van bepaalde goederen, waarvan een abnormale invoer plaats vond, tijdelijk te beperken. De beperking diende te geschieden via een systeem van proportionele contingentering; zodoende kon dit wapen bijna nooit speciaal tegen een bepaald land gehanteerd worden. De **Crisisuitvoerwet**, welke één dag later tot stand kwam, beoogde de uitvoer van producten, welke aan invoerbeperkende bepalingen van het buitenland onderhevig waren, binnen het kader van de binnenlandse maatregelen te ordenen.

Via deze wet kon de onderlinge concurrentie, welke bij de beperkte uitvoermogelijkheden tot steeds weer lagere prijzen voor onze producten zou leiden, goeddeels uitgeschakeld worden door toewijzing van uitvoercontingenten aan exporteurs. Bovendien konden eventuele abnormale winsten, welke bij de beperkte toegelaten invoer of bij een beperkte invoer tegen een laag invoerrecht in bepaalde landen door de exporteurs werden gemaakt, worden afgeroomd door middel van uitvoerheffingen.

De opbrengsten van deze heffingen zouden volgens de wet aan de producenten in de betrokken bedrijfstak ten goede moeten komen. **De clearingwet van 1932** gaf de Regering bevoegdheden tot het sluiten van verdragen tot regeling van het betalingsverkeer met landen, die in dit opzicht beperkende bepalingen getroffen hadden (Duitsland!) en machtigde de Regering tevens tot het nemen van autonome maatregelen tegen landen, die voor Nederland beperkende bepalingen troffen. Een verdere stap op de weg van handelspolitieke weerbaarheid vormde de **Retorsiewet van 1933**, welke de Regering bepaalde bevoegdheden verleende tegenover landen, waarmede Nederland niet door een handelsverdrag het wederzijds economisch verkeer geregeld had (Sovjet-Unie en Spanje).

Nederland was nu meer handelspolitiek uitgerust en kon zijn economische belangen in het buitenland beter verdedigen. Vooral hieraan is het te danken, dat het zgn. Hugenbergverdrag (1933) tussen Nederland en Duitsland veel gunstiger uitviel dan aanvankelijk verwacht werd in verband met de sterke protectionistische neigingen van laatstgenoemd land, niet het minst ten aanzien van zijn land- en tuinbouw.

Afzonderlijk moet nog genoemd worden de **Crisispachtwet**, welke beoogde de pachtprizen aan

de gewijzigde omstandigheden aan te passen. Onder invloed van de crisis bewogen de pachtprizen van de nieuw gesloten contracten zich op een aanmerkelijk lager niveau dan vóór 1930, doch voor de bestaande contracten moesten nog steeds de oude hogere pachtprizen betaald worden. De Crisispachtwet gaf nu aan hen, die vóór 1 Februari 1932 gepacht hadden, de bevoegdheid zich tot de kantonrechter te wenden. Deze moest trachten langs minnelijke weg verpachter en pachter tot een aan de omstandigheden aangepaste pachtprijs te brengen. Slaagde de kantonrechter hierin niet, dan kwam de zaak voor de zgn. Kamer voor Crisispachtzaken. Deze regeling heeft ook door haar preventieve werking zeer goed voldaan en het pachtprizeniveau werd aanmerkelijk omlaag gebracht.

Ondanks al deze door de Overheid getroffen maatregelen bleef de toestand van de land- en tuinbouw zorgwekkend. De mening, door velen aanvankelijk gekoesterd, dat de crisis van kortstondige duur zou zijn, bleek niet bewaarheid te worden. Vooral na het mislukken van de Economische Conferentie te Londen in 1933 was nagenoeg iedereen ervan overtuigd, dat de tijd van vrij-handel zeker voorlopig voorbij was en dat de uitvoer van landen tuinbouwproducten in een omvang zoals die vóór de crisis bestond voorshands onmogelijk zou zijn.

De toestand van de schatkist liet niet toe uit de algemene middelen voldoende geldelijke bijdragen te voteren voor steunverlening aan de agrarische sector op een redelijk niveau. Tot nog toe was de financiering van de steunverlening aan de landbouw vooral ten laste van de algemene middelen geschied. De bevoegdheden, welke de Regering bezat om de productie van en de handel in landbouwproducten te regelen, bleken onvoldoende te zijn. De agrarische productie, voor zover beschermd, breidde zich ondanks verschillende beperkende bepalingen nog steeds uit, waardoor - vooral tengevolge van de zeer beperkte exportmogelijkheden tegen enigszins redelijke prijzen - de financiële lasten voor de Overheid steeds zwaarder werden. Voorts was ook een coördinatie van de vele incidentele steunmaatregelen zeer gewenst.

De zgn. **Landbouwcrisiswet van 1933, welke in 1934 in werking trad**, verleende de Regering uitgebreide en vergaande bevoegdheden. De daaraan ten grondslag liggende principes waren het instandhouden van de Nederlandse landbouw én de betaling door de consumenten van de hiervoor nodige gelden. **Minister Steenberghe** zei in een van zijn radiotoespraken hierover het volgende: „Door de enorme prijsval van tal van producten was de situatie ontstaan, dat de consument deze voor abnormaal lage prijzen kon kopen, terwijl de producent - in dit geval de boer - gedwongen was om deze producten met verlies te produceeren.”

„Aan de eene zijde dus een groote groep der bevolking, voor wie de slechte economische toestand voordeel bracht, aan de andere zijde een groep, die haar productiekosten zelfs niet vergoed kreeg. Dat zulk een toestand ook sociaal niet te rechtvaardigen was, behoeft geen betoog. Door nu verschillende producten, zooals b.v. boter, rund- en varkensvleesch en suiker met een heffing te belasten en andere producten, zooals b.v. brood, op andere wijze in prijs te doen stijgen, bereikte men, dat eenerzijds de consument voor de producten zooveel mogelijk de Nederlandsche productiekosten betaalde en anderzijds gelden beschikbaar kwamen om aan den boer voor zijn producten een zoodanige opbrengst te verschaffen, dat zijn productiekosten werden goedge maakt” *11

De overheidsmaatregelen hadden derhalve hoofdzakelijk ten doel de boeren redelijke prijzen voor hun producten te verzekeren. Zulks geschiedde door het handhaven van een binnenlands prijsniveau, dat losgemaakt was van het wereldprijsspeil. **De prijzen, welke de boeren en tuinders voor hun producten ontvingen, waren over het algemeen beduidend hoger dan de wereldmarktprijzen.**

Op verschillende manieren trachtte de Regering te bereiken, dat de boeren voor hun producten een redelijke prijs, de zgn. „richtprijs“, zouden ontvangen. Vooreerst werd door regelingen met betrekking tot de invoer van bepaalde producten het binnenlands prijspeil opgetrokken; dit geschiedde vooral door middel van heffingen bij de invoer, de zgn. monopolieheffingen, en invoercontingenteringen. Ook door het instellen van binnenlandse heffingen werden prijsverhogingen bereikt. Daarnaast werden aan de boer bij de verkoop van zijn producten - en soms ook bij de aanwending in eigen bedrijf - toeslagen op de prijs verleend, waardoor de richtprijs werd gehaald.

De gelden, welke voor deze toeslagen nodig waren, werden vooral verkregen uit de heffingen - aan de grens en in het binnenland - en uit accijnzen. Aangezien de prijsverhogingen van landbouwproducten ten gevolge zouden hebben, dat de consument naar de goedkope vervangingsproducten zou vluchten, was het noodzakelijk met betrekking tot deze producten eveneens maatregelen te treffen. Dit geschiedde in het bijzonder door heffingen op de producten, welke als vervanging van de voortbrengselen van onze land- en tuinbouw konden dienen. Zulks betrof o.a. margarine, vetten en olie en voorts ook zuidvruchten. Deze heffingen hadden bovendien tot resultaat, dat daarmee gelden verkregen werden, waaruit financiële steun aan land- en tuinbouw kon worden gegeven. De steun, welke de Overheid door al deze maatregelen verleende, was gericht op het product en niet op de producent, d.w.z. de steun werd gegeven aan het bedrijf en niet aan boeren en tuinders zelf.

Teneinde te voorkomen, dat de prijsverhoging van sommige producten, welke voor bepaalde groepen van bedrijven grondstoffen voor hun productie vormden, ten nadele van deze bedrijven zou werken, werden zgn. denaturatietoeslagen verleend. Dit geschiedde voor rogge en aardappelen, welke voor dierlijk voedsel werden gebruikt. Om te verhinderen, dat over dezelfde rogge of aardappelen meer dan eenmaal de toeslag betaald moest worden, werden deze producten op een bepaalde wijze gekenmerkt (kleuren van de rogge, prikken van de aardappelen) en voor menselijke consumptie ongeschikt gemaakt.

Aangezien de oorzaak van de prijsinzinkingen dikwijls gelegen was in het feit, dat de afzetmogelijkheden van onze land- en tuinbouwproducten belangrijk waren ingekrompen, moest voorkomen worden, dat verschillende producten niet in grotere hoeveelheden voortgebracht werden dan waarvoor afzet te vinden was. Productie- en teeltregelingen waren daarom onvermijdelijk.

Men zal zich de vele productiebeperkende bepalingen van die jaren nog wel herinneren, zoals met betrekking tot varkens (oormerken), rundvee (kalverschetsen), pluimvee (beperking van het aantal in de broedmachines in te leggen eieren), oppervlaktebeperkingen ten aanzien van de teelt van aardappelen, tuinbouwproducten en bloembollen, enz.

Over de talloze wijzen, waarop de teelt- en productiebeperking werden ten uitvoer gelegd, zal hier niet verder worden uitgeweid. Evenmin zal worden ingegaan op de vele contrólemaatregelen, welke noodzakelijk geacht werden met het oog op de doorvoering van de overheidsmaatregelen, vooral met betrekking tot de productiebeheersing. Tegen deze contróle en de daarmee verband houdende administratieve rompslomp hadden de boeren grote bezwaren. Onder de toenmalige omstandigheden konden zij echter niet worden gemist.

Naast de maatregelen ten aanzien van de invoer waren ook maatregelen met betrekking tot de uitvoer noodzakelijk. Deze betroffen niet alleen een goede verzorging van het exportproduct en verbetering van de kwaliteit, doch omvatten ook regelingen, welke de uitvoer van bepaalde producten mogelijk maakten tegen prijzen, welke beneden het binnenlandse prijsniveau lagen. Vooral geschiedde zulks door middel van subsidies of toeslagen bij de uitvoer. Deze verlieslatende export, b.v. van boter en bacon, had o.a. ten doel onze afzetgebieden te behouden. Bovendien zou zonder deze maatregelen de export onmogelijk zijn geworden, waardoor ofwel de binnenlandse prijzen zouden moeten dalen ofwel tot grotere productiebeperkingen zou moeten worden overgegaan met alle gevolgen van dien (zoals stijging van de kostprijzen).

De bevoegdheden tot het treffen van bovenvermelde en nog vele andere maatregelen met betrekking tot de productie, prijsstelling, invoer, uitvoer, handel, verwerking enz. steunden op de Landbouwcrisiswet van 1933.

De Regering verkreeg daarbij bijna onbeperkte bevoegdheden ten aanzien van de crisisproducten; praktisch alle land- en tuinbouwproducten - en substitutie-artikelen - werden tot crisisproduct verklaard. Het zgn. **Landbouwcrisisfonds** werd ingesteld, waarin de opbrengsten van de verschillende heffingen en accijnzen werden gestort en waaruit de gelden, voor de steunmaatregelen benodigd, werden geput. Als logische maatregel sloot hierbij aan de instelling in 1935 van een afzonderlijk ministerie voor de zaken van de landbouw en de visserij. Als Minister van Landbouw en Visserij trad op **Mr. Dr. L. N. Deckers**.

Een ander belangrijk punt was de **organisatiedwang**, welke echter alleen betrekking had op die zaken, welke met de uitvoering van de Landbouwcrisiswet verband hielden. De belanghebbenden moesten zich bij een of meer van de crisisorganisaties aansluiten, welke met de uitvoering van de crisismaatregelen belast waren. Door ondertekening van het aanmeldingsformulier verbond men zich de statuten, reglementen en voorschriften van de organisatie na te leven. In 1934 werden de verschillende provinciale organisaties ondergebracht in één gewestelijke Landbouw-Crisis-Organisatie (L.C.O.) per provincie.

Het is ondoenlijk om een uitvoerige beschrijving te geven van alle, of zelfs alleen van de belangrijkste landbouwcrisismaatregelen. Het beknopt overzicht van de totstandkoming en werking van de landbouwcrisiswetgeving in Nederland vanaf 1929 (tot 1936) omvat reeds 3 delen met in totaal meer dan 1700 bladzijden.

De landbouwcrisispolitiek, aanvankelijk via incidentele steunmaatregelen later echter meer doelbewust gevoerd, heeft ongetwijfeld tot resultaat gehad, dat het doel, het instandhouden van de Nederlandse land- en tuinbouw, is bereikt. Vanzelfsprekend kon de toestand voor boeren en tuinders in deze jaren niet bevredigend worden genoemd, doch na 1933, en vooral na 1935, waren de

financiële uitkomsten van de landbouw aanmerkelijk beter dan in de jaren 1930-1933. Hoewel door betere bedrijfsmethoden de productiekosten dikwijls tot een lager peil waren teruggebracht, moesten de betere bedrijfsuitkomsten toch in hoofdzaak toegeschreven worden aan de getroffen crisismaatregelen.

Nevenstaande cijfers betreffende de netto-opbrengst illustreren de vooruitgang duidelijk. Deze cijfers zijn afkomstig van de verschillende landbouwboekhoudbureaux. De beloning van de arbeid van de boer is hierbij niet onder de kosten verwerkt, terwijl voor de in het bedrijf medewerkende gezinsleden slechts een betrekkelijk laag loon werd ingecalculleerd.

Netto-opbrengst per ha. (afgerond in guldens).

Landbouwgebied	1928/' 29	1929/' 30	1930/' 31	1931/' 32	1932/'3 3	1933/' 34	1934/' 35	1935/' 36	1936/' 37	1937/' 38	1938/' 39
Zeeklei (met akkerbouw en gemengd bedrijf)	76	- 4	- 30	- 48	- 23	33	49	19	59	47	58
Rivierklei (met gemengd bedrijf)	- 11	- 8	-59	- 100	- 80	9	- 7	2	44	37	12
Weidestrecken	52	39	1	- 67	- 21	16	4	24	58	70	24
Zandgronden	42	41	7	- 82	- 35	11	- 5	14	60	62	33
Veenkoloniën	48	14	- 24	- 87	- 19	32	43	42	43	57	47
(gewogen) gemiddelde	48	23	- 10	- 73	- 28	18	11	17	57	58	35

De uitvoer van producten van onze land- en tuinbouw bleef in het midden der dertiger jaren op grote moeilijkheden stuiten. Kon de export naar Duitsland in 1934, de omstandigheden in aanmerking genomen, niet onbevredigend worden genoemd, in de volgende jaren liep de uitvoer zowel naar hoeveelheid als naar waarde sterk terug. In verband met het deviezentekort beperkte Duitsland de invoer van agrarische producten, waarvan de voortbrenging in eigen land werd opgevoerd, en trachtte zoveel mogelijk „meer essentiële" artikelen zoals tin, rubber, olie, enz. te importeren, waaraan dit land met het oog op zijn nationale (bewapenings-)politiek meer waarde hechtte (kanonnen in plaats van boter). De uitvoer van agrarische producten naar Engeland bleef in de jaren 1933-1935 op een betrekkelijk stabiel, doch laag niveau. De uitvoermogelijkheden naar andere landen werden over het algemeen niet groter.

Na de opheffing van de gouden standaard door Nederland op 26 September 1936 daalde de waarde van de gulden ten opzichte van de andere valuta's met ongeveer 20%. Zodoende steeg de waarde in guldens van de producten, welke ons land uitvoerde. Vooral voor de tuinbouw en de veehouderij was zulks van betekenis. In dit jaar was er ook in vele landen een conjunctuuropleving te bespeuren, welke in 1937 zelfs door een hausse gevolgd werd. Tegelijkertijd vertoonde de handel met Duitsland een opleving en nam de uitvoer van agrarische producten naar dit land niet onaanzienlijk toe. Tengevolge van deze factoren, en ook omdat de steunmaatregelen hun resultaten afwierpen, werd de positie van de land- en tuinbouwbedrijven aanmerkelijk gunstiger.

Van verschillende niet-agrarische zijden werd er toen bij de Overheid op aangedrongen de landbouwcrismaatregelen af te schaffen, aangezien de buitengewone omstandigheden, welke tot bijzondere maatregelen in het belang van de landbouw noopten (considerans van de Landbouwcrisiswet) nu niet meer aanwezig zouden zijn. Een korte tijd koesterde de Regering de hoop, dat de crisismaatregelen goeddeels geliquideerd zouden kunnen worden (Troonrede 1937).

Vershillende maatregelen werden verzacht, de monopolieheffingen op granen konden aanzienlijk verlaagd worden, de denaturatietoelagen werden afgeschaft, vele administratieve bemoeiingen konden worden ingetrokken, enz. Al spoedig bleek echter, dat van een normale toestand voor de landbouw niet gesproken kon worden. De daling van de graanprijzen in het najaar van 1937 en de neergaande wereldconjunctuur in 1938 - waardoor er van een verruiming van de wereldhandel weinig terecht kwam - waren oorzaak, dat de steunmaatregelen voor de landbouw weer uitgebreid moesten worden. De heffingen aan de grens kwamen nu sterk op de voorgrond te staan, terwijl de prijstoelagen voor granen bijna geheel naar de achtergrond verdwenen.

Reeds enige jaren was de Regering de mening toegedaan, dat aan het ambtelijke en gecentraliseerde uitvoeringssysteem van de landbouwcrismaatregelen grote bezwaren kleefden. Op het einde van 1935 werd door de Minister van Landbouw en Visserij een commissie ingesteld, onder voorzitterschap van **Prof. Mr. J. van Loon**, welke tot taak kreeg te onderzoeken, welke wijzigingen dienden te worden aangebracht in de landbouwcrismaatregelen, de uitvoering en de controle daarvan.

In 1936 bracht deze commissie haar rapport uit. In verband met de verbeterde conjunctuur sedert het einde van 1936 streefde de Regering echter niet zozeer naar een wijziging dan wel naar een geleidelijke liquidatie der landbouwcrisispolitiek. Toen al dra bleek, dat de toestand van de land- en tuinbouw dit niet toeliet, wilde de Regering de uitvoering van de crisismaatregelen in meerdere mate toevertrouwen aan het georganiseerde bedrijfsleven. Hierover brachten twee commissies, waarvan in de ene het ambtelijk element en in de andere het agrarisch bedrijfsleven de overhand had, aan de Overheid een rapport uit. Het uitbreken van de oorlog in Europa heeft echter verhinderd, dat de beoogde overname van de landbouwcrismaatregelen door de bedrijfsgenoten kon geschieden.

Afzonderlijk moet even ingegaan worden op de positie van de kleine bedrijven in de crisisjaren. De boer op het kleine bedrijf, die slechts door een grote mate van intensivering op de kleine oppervlakte grond, welke hem ten dienste staat, een redelijk totaal-inkomen kan verdienen, werd door de scherpe prijsdalingen bijzonder zwaar getroffen. De daling van de geldelijke opbrengst kon hij nog veel minder dan zijn grotere collega opvangen door een verlaging van de uitgaven. De productiebeperkingen, welke het noodzakelijk gevolg waren van de verschillende steunmaatregelen, maakten een verdere intensivering van het bedrijf onmogelijk en leidden soms zelfs tot een aanzienlijke productie-inkrimping.

Inzonderlijk de varkensstapel moest na 1932 beduidend worden ingekrompen (baconcontingentering door Engeland). Wel werden verschillende crisismaatregelen, vooral teeltbeperkingen, voor de kleine boeren verzacht, maar ondanks dit alles bleken talloze kleine boeren - ondanks de uiterste soberheid en spaarzaamheid - niet in staat om aan hun financiële verplichtingen te voldoen; zulks gold in bijzonder sterke mate voor de bedrijven, waarop vele vaste lasten zoals rente en af-

lossing van hypotheek, pacht, enz. rustten. Met het oog op deze benarde toestand werden in 1936 en 1937 een tweetal uitkeringen in geld aan de kleine boeren verstrekt. Voldoende soulaas bracht deze hulpverlening echter niet en vele kleine boeren waren gedwongen in werkverschaffing te gaan werken, hetgeen meestal tot gevolg had, dat het eigen bedrijf min of meer verwaarloosd werd.

Gezien deze noodtoestand van de kleine bedrijven was door de Minister van Landbouw en Visserij midden 1936 een speciale *Dienst voor de Kleine Boerenbedrijven* ingesteld; hieraan was een commissie van advies toegevoegd (Commissie-Roebroek). In haar rapport (1937) toonde de commissie aan de hand van cijfermateriaal aan, dat de positie van het kleine bedrijf zeer slecht geworden was. Dit rapport vermeldde ook het resultaat van een onderzoek, door de afdeling Statistiek van het Landbouw-Crisis-Bureau in 1935 ingesteld.

Hierin lezen we: „Het is vooral de veehouderijcrisis, die aan vele kleine bedrijven een zware slag heeft toegebracht. De kleine gemengde bedrijven en de kleine weidebedrijven, die over het boekjaar 1932 / '33 dikwijls nog een kleine winst (waarin de beloning voor de arbeid van de boer is opgenomen) maakten, hebben in de jaren 1933 / '34 en 1934 / '35 in de meerderheid der gevallen met verlies gewerkt.

Het „étagebedrijf" kwam door de slechte vleesch- en zuivelprijzen alsmede door de betrekkelijk hoge prijzen van veevoeder, biggen en kuikens meer en meer tot verval. In het bijzonder leverden de varkens en het pluimvee geen voordeelen meer op. Tegelijkertijd werd ook de groenteteelt door de crisis een noodlijdende bedrijfstak. Als gevolg van een en ander is de basis, waarop het kleine bedrijf rust, thans veel te smal geworden"*12.

De Dienst voor de Kleine Boerenbedrijven kreeg tot taak op een meer systematische wijze te trachten de positie van het kleine bedrijf te verbeteren. Als eerste proef werd begonnen met tewerkstelling van kleine boeren op het eigen bedrijf; hiervoor werd een aanzienlijke geldelijke tegemoetkoming gegeven tot maximaal 80% van de geraamde kosten.

Spoedig werd aan deze werkverschaffing op eigen bedrijf een (verplichte) verbetering der bedrijfsvoering verbonden. Dit geschiedde via de inschakeling van de Rijkslandbouwconsulenten met hun assistenten en door verlening van geldelijke steun bij het aanschaffen van de nodige hulp- en grondstoffen. Later werd de steun in natura zoals kunstmest, veevoeder, zaaizaad en pootgoed, enz. uitgekeerd. Ook voor de kleine tuinbouwers werd een dergelijke steunverlening ingesteld. Tevens werden door de *Stichting tot Huishoudelijke Voorlichting ten Plattelande* en later door de *Stichting Maatschappelijk Werk ten Plattelande* pogingen aangewend om de sociaal-hygiënische toestanden in de kleine-boerengezinnen te verbeteren en een goede besteding van het inkomen te bevorderen. Deze maatregelen hebben zeker veel goeds tot stand gebracht, maar toch bleef de toestand van de meeste kleine bedrijven zorgwekkend.

De korte schets van de landbouwcrisispolitiek, die hiervoor werd gegeven, toont ondanks haar onvolledigheid duidelijk aan, welke eisen werden gesteld aan het improvisatievermogen van de Nederlandse Regering en van de departementale diensten om op korte termijn te komen tot een samenstel van maatregelen, welke toereikend waren om een redelijke bestaansmogelijkheid te

waarborgen voor boer en tuinder, toen deze onder invloed van de wereld-crisis de bodem onder hun bestaan voelden wegzinken.

Naast de namen der in die periode fungerende, voor de zaken van de landbouw verantwoordelijke Ministers, die hiervoor herhaaldelijk werden genoemd, mogen hier niet onvermeld blijven die van **Dr. H. M. Hirschfeld, Ir. S. L. Louwes, Ir. A. L. H. Roebroek** en van de heer **F. Valstar**, die in hun hoge ambtelijke functies én voor hun bijdragen tot een constructieve landbouwpolitiek én voor hetgeen werd bereikt de dank van boer en tuinder hebben verdiend, alhoewel - hoe kon het anders bij de veelheid der getroffen maatregelen - menig detail tot critiek aanleiding heeft gegeven.

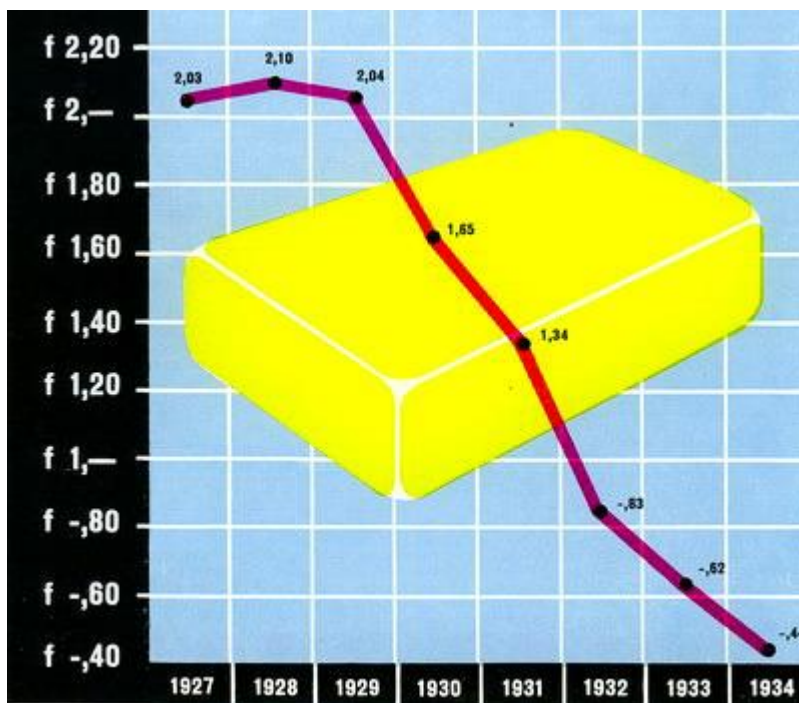
Geluk over dertiger jaren

Bijlage-3

Uit boek 25 jr. DOMO – 1939-1964 blz.19

WAAROM DE D.O.M.O.?

De periode van 1930 af was voor de zuivelindustrie tengevolge van de grote agrarische crisis een zeer moeilijke. De zuivelprijzen daalden sterk, hetgeen blijkt uit het volgende verloop van de boterprijzen (gemiddeld per jaar per kg).

[20] De boterprijs was dus gedaald beneden 50 cent per kg.

Bijzonder moeilijk waren deze jaren voor de zuivelfabrieken. De boterfabrieken hadden steeds meer moeite de overtollige ondermelk af te zetten, laat staan om hiervoor een behoorlijke of redelijke prijs te maken. De melkstroom steeg meer en meer, terwijl de varkensstapel daalde.

Door de bezielende voorlichting van dr. Grashuis en anderen werd steeds meer overgestapt naar de mengvoeders. Het probleem van de afzet van ondermelk speelde natuurlijk zeer sterk in de zomerperiode. In de winter kon men nog wel eens wat ondermelk tegen een redelijke prijs aan de melkpoederfabrieken verkopen, maar in de zomer hadden deze in de regel zelf wel voldoende melk. Een tweede groot bezwaar vormde het transport van de ondermelk. De fabrieken zelf hadden hiervoor niet het materiaal.

De zuivelgeschiedenis bepaalde de taken van de AVM.

.....Overigens werden er al in 1938 twee AVM's opgericht in Bergen op Zoom: de Algemeene Vereniging van Melkdistribuanten in West Noord-Brabant en de Algemeene Vereniging van Melkdistribuanten "De Westhoek". In die vooroorlogse crisisjaren kwamen er in het hele land soortgelijke verenigingen van de grond. De grootste was de AVM voor West-Nederland (de huidige Randstad minus de Kop van Noord-Holland). In het Zuiden kwamen er verenigingen in Breda, Eindhoven, Heerlen, Maastricht, Oss, Roermond, Sittard, Venlo, op Walcheren en voorts was er nog een vereniging voor het overige deel van de provincie Zeeland.

De huidige AVM-secretaris L.A.I. van der Poel, die als zodanig gelijk met de AVM zijn zilveren jubileum viert, was mede-oprichter en van 1 februari 1941 af secretaris-penningmeester van beide nauw met elkaar samenwerkende verenigingen in Bergen op Zoom, die evenals de zusterverenigingen elders in het land - als voornaamste taken hadden: het vaststellen van minimum consumentenprijzen voor melken melkproducten; het afgeven van (vestigings)vergunningen aan melkslijters, die (later) via AVM-vakcursussen werden opgeleid en het voeren van algemene propaganda ter stimulering van het melkverbruik.

„In de vooroorlogse jaren werden op basis van de *Landbouwcrisiswet* en aan de hand van het *Crisis-melkbesluit* geprobeerd de consumptiemelkvoorziening te regelen. Dat was bitter hard nodig. Het prijspeil van zuivel was op de wereldmarkt tot ongekende diepte gedaald. Van een Nederlandse markt was geen sprake. Er waren in ons land wel duizend kleine plaatselijke en regionale consumptiemelkmarktjes met elk hun eigen prijsstelling”.

„Mede door de grote werkloosheid was de concurrentie moordend. Werklozen, die méér hoopten te verdienen dan ze deden met stempelen, en melkveehouders, die hun boerderijproducten rechtstreeks aan de consument probeerden te verkopen tegen iets hogere prijzen dan ze op de fabriek kregen, traden toe tot het toch al te grote leger van melkhandelaren, dat zelfs op zondagen actief was. Vestigingseisen waren er nauwelijks; van sanering had nog niemand gehoord. De consument werd dan ook vaak bestookt door meerdere, elkaar fel [14] beconcurrerende melkslijters. Deze wildgroei had tot gevolg, dat de inkomsten uit de melkhandel op een gegeven moment bij 70% van de melkverkopers minder dan de helft van hun totale inkomsten uitmaakten”.

„Dat was een van de redenen, waarom voor het voorhanden hebben, verhandelen en afleveren van consumptiemelk" een "bewijs van vergunning" verplicht werd gesteld. Die vergunning kon worden verleend door verenigingen met publiekrechtelijke bevoegdheid, waarin handel en industrie samenwerkten": volgens van der Poel een voor die jaren uniek verschijnsel. Die verenigingen moesten dan wel worden gesteund door de melkhandel in hun gebied. In feite zei de toenmalige minister van Economische Zaken (Steenbergen) tegen het melkbedrijfsleven: "Neem zelf maar maatregelen om je eigen positie te verbeteren”.

"Het was" - aldus Van der Poel - "dus zaak, dat de twee Westbrabantse verenigingen de overgrote meerderheid (meer dan 70%) van de 284 melkverkopers in hun gebied achter zich kregen. Dat lukte in juni 1938. De enkele tegenstanders werden gedwongen zich bij de samenwerking aan te sluiten. Leverden ze melk zonder vergunning, dan werd dat voortaan als klandestiene handel beschouwd en volgde inschakeling van de politie".

[15] In 1938 konden de AVM's consumentenverkoopprijzen gaan vaststellen, die overigens nog wel aan Den Haag ter goedkeuring moesten worden voorgelegd. Per 7 augustus werd in West-Brabant een "melkprijsstelling" afgekondigd met onder meer de volgende prijzen:

Losse melk:	f 0,10 per liter
Melk per 1/1 flesch:	f 0,13 per flesch
Losse karnemelk:	f 0,05 per liter
Gortpap:	f 0,09 per liter
Bloempap:	f 0,09 per liter
Moutpap:	f 0,10 per liter
Rijstpap:	f 0,11 per liter

Deze minimumprijzen moesten de slijters met vergunning een redelijk inkomen garanderen.

In de oorlogsjaren kwam er van de verwezenlijking van de AVM-doelen uiteraard niet zo veel terecht. De verenigingen, die in het belang van de consument wel bleven bestaan, kregen volgens Van der Poel al gauw te maken met maatregelen, die door de bezetter werden gedecreteerd.

WOII

Zo werd in november 1940 melkstandaardisatie op een vetgehalte van 2,5% verplicht. De melkveehouders moesten hun produkt voortaan naar de fabriek brengen, waar het werd afgeroomd; dit ondanks het feit, dat veel fabrieken daar toen nog niet op waren ingericht. Het was in die begintijd trouwens toch **[015]** niet allemaal even eenvoudig met de gestandaardiseerde melk, want in november 1940 schreven de AVM besturen: "Den leden zij er op gewezen, tijdens het venten van gestandaardiseerde melk, deze regelmatig te roeren, om afwijking van het wettelijk vetgehalte te voorkomen. Indien hieraan stipt de hand wordt gehouden kunnen moeilijkheden met de *Keuringsdienst van Waren* worden vermeden".

De standaardisatiemaatregel was op zichzelf zeker verstandig. Tot dan toe heerste er een enorme chaos op het gebied van vetgehalten. Een liter volle melk van 2,8% leverde vaak evenveel op als een van 3,5%. Standaardisatie bande dan ook veel oneerlijkheid uit in de handel. De AVM zorgde mede voor een soepele uitvoering van het standaardisatiebesluit, ondermeer door het regelen van het melktransport van fabriek naar slijter. De laatste kon zijn produkt niet langer bij de boer kopen. Hij raakte helemaal op de fabriek aangewezen, waardoor ook een stuk ongezonde concurrentie verdween.

De AVM zorgde mede voor een soepele uitvoering van het standaardisatiebesluit, on-

der meer door het regelen van het melktransport van fabriek naar melkslijter.

[17] De vereniging speelde ook een rol bij de afvloeiing van de zelfslijtende melkveehouders, de "melkboeren". Die werden voor de keus gesteld: alleen slijten en dus het vee eruit of alleen vee houden en dus de detailhandel aan de kant. Het uitventen van eigen - in de fabriek gestandaardiseerde melk - werd verboden.

Voorts werd in de oorlogsjaren de sanering als geheel met kracht ter hand genomen "om een einde te maken aan het euvel, dat een klant door twee of meer melkventers werd bediend".

De melkventers kregen ook voor het eerst in hun leven iets, dat op een weekeinde leek. In november 1940 besloten de AVM-besturen hun leden te adviseren het verkopen van melk op zondag af te schaffen en om 's-zaterdags eenmaal te venten. De vroeger daartegen bestaande bezwaren, n.l. het melktekort 's-zaterdags en het melkoverschot 's-maandags, kwamen door het standaardisatiegebod te vervallen.

De AVM ging in het begin van de jaren veertig ook controle uitoefenen op melkvervalsingen bij slijters en fabrieken. Menig melkboer probeerde zich te verrijken ten koste van de consument door water bij de melk te doen. Dat kwam hem op een forse "boete wegens melkvervalsing" te staan als de AVM erachter kwam.

[18] Het was in die jaren natuurlijk erg verleidelijk om de snel slinkende melkplas op deze wijze te vergroten. Vanaf maart 1941 immers al kregen de handelaren nog maar 85% van de melk toegewezen, die ze in de daaraan voorafgaande weken gemiddeld hadden verkocht. Alleen voor ziekenhuizen, sanatoria etc. mocht van die lijn worden afgeweken. De AVM kon "het voeren van algemene propaganda ter stimulering van het melkverbruik" dus verder wel vergeten.

De contingentering (volgens Van der Poel "bepaald geen EG-woord") werd een maand later gevolgd door invoering van de distributie, waarbij de consument nog uitsluitend melk op bonnen kon kopen.

Na 14 juli 1941 was er van melk trouwens al nauwelijks sprake meer: consumptiemelk moest volledig worden ontroomd. Taptemelk werd het normale rantsoen van de burger. Alleen voor kinderen beneden de 14 jaar en "zoogende moeders" was er nog "gewone" melk met een vetgehalte van 2,5%.

[20] Na de bevrijding was de AVM aanvankelijk druk in de weer om de vele zuivelfabrieken en slijtersbedrijven, die door het oorlogsgeweld hadden geleden, op de been te helpen en om de melkvoorziening weer enigszins op gang te brengen. Dat ging vrij vlot, maar eerst in juli 1948 draaide de zaak weer volledig, want toen werd de melkdistributie opgeheven. Zeven "magere jaren" behoorden tot het verleden.

Bijlage-5

VVZM. 40 jaar Blz. 150>

Het consumptiemelkgebied in West-Nederland.

Al dadelijk zij er op gewezen dat hoewel hier wordt gesproken van een „consumptiemelkgebied”, daarin niet alleen consumptiemelkbedrijven zijn gevestigd, doch bovendien onderscheidene bedrijven welke zich met industriële verwerking van melk bezig houden, waaronder enige niet een zeer belangrijke capaciteit.

Dat dit gebied aan een afzonderlijke bespreking wordt onderworpen ligt in het zeer bijzondere karakter er van. Het uitgebreide complex van grote, minder grote en kleinere steden in het Westen van ons land, met inwonerstallen die tezamen ca. de helft van onze bevolking uitmaken en die gedurende de laatste decennia met tienduizenden zijn toegenomen (waarvan een gestadig toenemende behoefte aan consumptiemelk het gevolg was), vormde één van de factoren, welke hun stempel drukten op de in dit gebied heersende verhoudingen op het consumptiemelkterrein en daarmede tevens op de verhouding boer-zuivelfabriek, resp. melkinrichting.

Het was evenwel allerminst de vorenbedoelde maatschappij-ontwikkeling alleen, die in dit opzicht een rol speelde. Wèl was dit in hoofdzaak het geval in de periode 1908-1933, maar nadien kwam er een tweede factor bij. Herinnert zij aan de **in werking getreden crisis-zuivelwet**, door middel waarvan men wist te bereiken dat langs de weg van heffingen op de binnenlandse zuivelconsumptie de melkprijs voor de boer, die tengevolge van de internationale landbouwcrisis, tot beneden kostprijs was gedaald, weer opgetrokken werd tot een voor de veehouder minder desastreus niveau. Door middel van een daartoe afzonderlijk gecreëerde, op dezelfde wet steunende, regeling werd naast de industriemelk ook de consumptiemelk in de landbouwsteunmaatregelen betrokken en zo zien wij dan met ingang van het melkjaar 1933-1934 de aankoop van consumptiemelk vrijwel uitsluitend plaats vinden op z.g. Regerings-contracten met één jaar looptijd.

„Vrijwel uitsluitend”. - Ja, want in West-Nederland lag de consumptie-melkvoorziening ook in die dagen nagenoeg uitsluitend in handen van het particulier bedrijf, hetwelk, anders dan het coöperatief bedrijf, inkocht tegen vooraf vastgestelde prijzen.

De verhouding boer-melkinrichting onderging door het invoeren van de genoemde regeringscontracten in principe inmiddels geen wijziging. Maar hierin zou spoedig verandering komen. Gedurende de jaren 1933 tot primo 1938, dat de **Crisis-, resp. Nederlandse Zuivelcentrale** de uitvoering hanteerde van de regelingen op consumptiemelkgebied, deed zich n.l. in voortdurend toenemende mate de behoefte gevoelen om die uitvoering over te brengen van het geleidelijk in soepelheid afnemende overheidsorgaan, naar organisaties van belanghebbenden, van welke verwacht werd dat zij door het hun toegeschreven vermogen tot snelle aanpassing aan de zich onophoudelijk snel veranderende omstandigheden, veel beter dan een overheidsinstantie in staat zouden zijn tot uitvoering van de maatregelen op het terrein van de consumptiemelk, op een wijze welke rekening zou houden met de behoefte dergenen die op dat terrein een functie vervullen.

In het voorjaar van 1938 waren de bedoelde organisaties voor hun taak gereed en daarmee werd een derde fase t.a.v. de vorm van de melkinkoop ingeluid.

[151] Aan veehouderszijde kwam het tot de stichting van een organisatie, de **consumptiemelk-centrale (C.M.C.)** geheten, die voortaan de door haar leden geproduceerde melk in georganiseerd verband zou verkopen aan een zusterorganisatie van de melkhandel, die zich noemde de **Algemene Vereniging voor Melkvoorziening (A.V.M.)**

Waren bij de C.M.C. uitsluitend veehouders aangesloten, de A.V.M. telde onder haar leden zelfstandig inkopende melkinrichtingen, melkgrossiers en melkslijters. Groot en klein tezamen waren er zodoende tegenover ca. 9000 in één organisatie verenigde veehouders, ca. 4000 in één organisatie verenigde inkopers van melk.

Beide organisaties verrichtten hun werkzaamheden binnen het raam van door de overheid gesanc-tioneerde voorschriften van algemene strekking. Een der gevolgen hiervan was, dat de prijs waar-tegen van de veehouders werd ingekocht, in hoofdzaak aansloot bij de van regeringswege gevolg-de melkprijspolitiek en in elk geval bovendien dat deze inkoopprijs voor het gehele werkgebied der organisaties uniform was. De kleinhandelsprijzen vonden hun basis in door de A.V.M. vast-gestelde en door de overheid goedgekeurde, minimumprijzen.

Het is begrijpelijk dat onder deze omstandigheden de verhouding veehoudermelkinrichting in principe een belangrijke wijziging onderging.

Het was voortaan de C.M.C., die bij de verdeling van de veehoudersmelk over de talrijke inko-pers een woord mee ging spreken. Niettemin bleven in tal van gevallen de van ouds gegroeide re-laties gehandhaafd. Doch ook hierin zou binnenkort verandering en wel een uitermate ingrijpende verandering komen.

Bijlage-6

Uit 40 Jr VVZM - blz. 196

De ontwikkeling van de lonen. - G. B. H.Niestadt

a. De periode 1908-1939.

Het loon van de doorsnee-zuivelarbeider bedroeg in 1908 f 10.- per week. Wanneer men dit bedrag zou willen vergelijken met het huidige loon, moet worden opgemerkt, dat een vergelijking zonder meer geenszins opgaat. Immers, het komt er niet in de eerste plaats op aan, hoe hoog het nominale loonbedrag is, dus het bedrag in geld, doch uitsluitend van belang is, hoe groot het reële inkomen is, m.a.w. de behoeftenbevrediging, welke een arbeider met een bepaald nominaal loon kan verkrijgen. Alles hangt daarbij dus af van de hoogte van de kosten van levensonderhoud.

Meer inzicht in de betekenis van het loon op verschillende tijdstippen krijgt men, wanneer men nagaat, hoe de kosten van levensonderhoud zich in de loop der jaren hebben ontwikkeld.

kosten van levensonderhoud, ontwikkelden zich als volgt:

1911-1913	100	(basisjaren)
1914-1919	-	(cijfers niet bekend)
1920-1929	180,8	(gemiddeld)
(hoogste 1920 =	220,6)	
(laagste 1927 =	167,6)	
(1929 was	167,9)	
1930	160,9	
1931	151,0	
1932	140,8	
1933	139,3	
1934	140,1	
1935	136,2	
1936	131,9	
1937	137,3	
1938	138,6	
1939	139,8	

[200] Teneinde een vergelijking mogelijk te maken met enkele looncijfers uit de zuivelindustrie, zij medegedeeld, dat volgens het advies der looncommissie van de Friesche Coöperatieve Bond de minimumlonen voor de kleistreek zouden moeten zijn:

1929/30	f 25,50
1930/31	f 25,50
1931/32	f 24,50
1932/33	f 21,--
1933/34	f 21,--
1934/35	f 21,--
1935/36	f 20,--

Nemen wij aan, dat de indexcijfers van de kosten van levensonderhoud in de periode 1908 t/m 1911 niet of niet noemenswaard gestegen zijn, dan zou bij een loon van f 10.- in 1908 en een indexcijfer van 100, het met de gestegen kosten van levensonderhoud corresponderend loon in de bovenvermelde jaren hebben moeten bedragen:

1929	f 16,79
1930	f 16,09
1931	f 15,10
1932	f 14,08
1933	f 13,93
1934	f 14,01
1935	f 13,62
1936	f 13,19

Een vergelijking met de hierboven vermelde minimumlonen volgens het loonadvies van de Friese Coöperatieve Bond leert, dat de stijging van het reële loon vrij aanzienlijk groter is geweest dan de stijging der kosten van levensonderhoud. Wij willen er echter nadrukkelijk op wijzen, dat deze conclusie een zeer globale is.

WOII

b. De periode 1940-heden.

Gedurende en vooral na de laatste wereldoorlog zijn de lonen zeer belangrijk gestegen. In de periode 1940 tot 1942 was de stijging niet noemenswaard. Op 14 September 1942 kwam de eerste loonregeling tot stand en beschikten wij voor het eerst over vergelijkende cijfers, die voor het gehele land gelden. Nemen wij als vergelijkingsbasis het loon van geoefende arbeiders in de 3de gemeenteklasse, waarin verreweg de meeste zuivelbedrijven zijn gelegen, dan zien wij sedert 1942 het volgende loonsverloop:

14 September 1942	f 24,--
1 Mei 1945	f 30,--
29 October 1945	f 33,--
6 Mei 1946	f 36,50

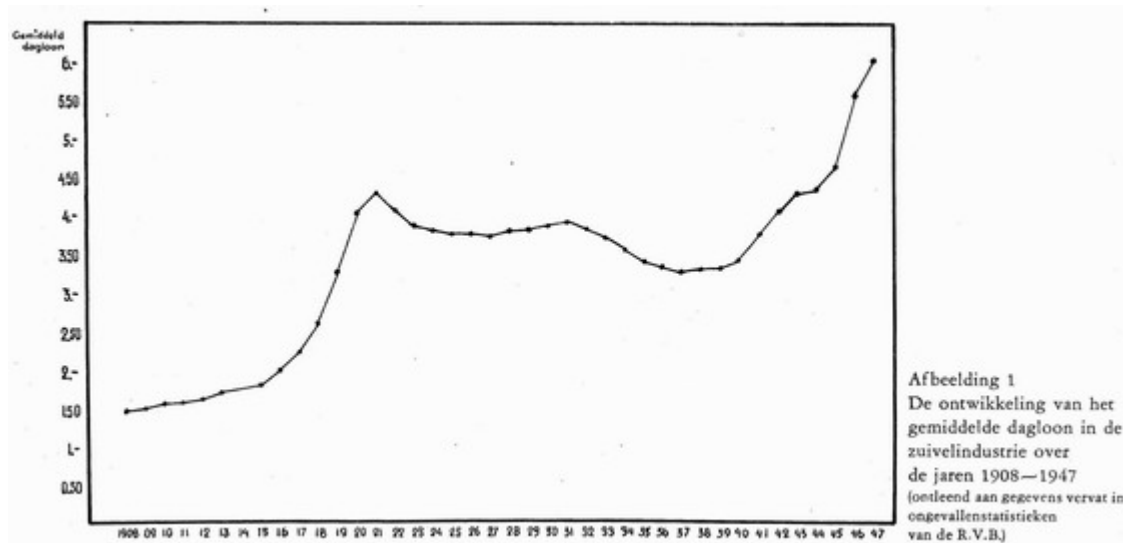
De toename van het loon van geoefende arbeiders in de 3de gemeenteklasse bedraagt dus sedert September 1942 f 12,50, of ruim 50%. In de zuidelijke provincies, waar omstreeks 1940 de lonen over het algemeen uitzonderlijk laag waren, bedraagt de toename veel meer en was in verschillende gevallen bijkans 100%.

Ter vergelijking zij medegedeeld, dat het gemiddelde uurloon van 24 bedrijfstakken, sedert de periode Juni 1938/Juni 1939 per 30 Juni 1948 waren gestegen tot 174,7; voor de landbouw bedroeg dit getal zelfs 258,6.

c. Het gemiddelde dagloon in de zuivelindustrie.

De jaarlijkse ongevalenstatistieken van de Rijksverzekeringsbank bevatten interessante cijfers omtrent het gemiddelde dagloon in de verschillende industrietakken. Dit gemiddelde dagloon stelt voor het gemiddeld loon van alle in een bepaalde industrie werkzame personen, dus arbeiders, administratief personeel, hoger technisch personeel enz. Men berekent dit loon door het individuele loon van alle werknemers' - waarbij men zekere maxima en minima aanhoudt- bij elkaar te tellen en te delen door het product van het aantal werknemers en het aantal gewerkte dagen.

De ontwikkeling van het gemiddelde dagloon in de zuivelindustrie vindt men vermeld in afb. 1.

Daar genoemde ongevallenstatistieken slechts de cijfers geven t.m. 1941, hebben wij de gemiddelde daglonen over de jaren 1942 e.v., zo goed mogelijk geschat. Blijkens dit overzicht zijn er sedert 1908 verschillende perioden te onderscheiden en wel als volgt:

1. Men ziet allereerst een langzaam oplopen van het dagloon in de periode 1908 tot 1914, n.l. van f 1,50 tot f 1,75.
2. Daarna een snelle stijging in de jaren 1914 tot 1921 en wel van f 1,75 tot f 4,25 per dag.
3. Vanaf het topjaar 1921 (f 4,25 per dag) een daling tot f 3,75 in 1927 en daarna een stijging tot f 3,90 in 1931.
4. Dan drukt de wereldcrisis ook haar stempel op de zuivellonen en daalt het gemiddelde dagloon van f 3,90 in 1931 tot f 3,25 in 1937, waarna een langzame stijging inzet tot f 3,40 als gemiddelde over 1940.
5. In de tweede wereldoorlog aanvankelijk een langzame stijging tot f 4,30 in 1944 en daarna een scherpe stijging tot f 6,- in 1947.

Bijlage-7

Uit Boek 100 Jr ZOH blz. 47 >

De grote crisis 1929 - 1939

[047] En dan komt „*zwarte donderdag*”, 24 oktober 1929, de beurskrach in New York en daarmee de inleiding tot de wereldcrisis. Deze zal ook de landbouw en daarmee de veehouderij diep treffen. Werd in het boekjaar 1928-1929 nog f 9,36½ per 100 kg melk betaald, het jaar daarop was dat gezakt tot f 8,62½ en in het jaar 1930-1931 daalde het nog verder tot f 6,77.

Maar het ging nog door, want het jaar daarop ontvingen de boeren niet meer dan f 4,94 per 100 kg melk. Een belangrijke oorzaak was gelegen in de devaluatie van het Engelse pond, waardoor onze produkten het op de Britse markt moeilijker kregen. Dit werd verergerd door het feit, dat Denemarken het Engelse voorbeeld volgde en de kroon devalueerde. Hierdoor werd onze concurrentiepositie ten opzichte van de Denen verslechterd. Het gevolg was, dat de voorraden zich ophoopten. Daar kwam bij, dat de zeer lage prijzen van de akkerbouwproducten een uitbreiding van de veestapel tot gevolg hadden. Door de lage vee prijzen hielden de boeren zo veel mogelijk vee aan, in de hoop later een betere prijs te kunnen krijgen. In Drenthe bijvoorbeeld breidde de veestapel zich daardoor van 1930 tot 1933 met liefst 31% uit; de jongveestapel nam zelfs met 58% toe! Dit kon natuurlijk niet verder gaan en de regering greep in.

In de zomer van 1932 kwam onder meer tot stand de Crisis Zuivelwet, die de veehouders poogde te steunen door het stichten van een fonds. Uit dit fonds zouden toeslagen verstrekt kunnen worden op de door de boeren geleverde melk. De bedoeling was de boeren een prijs van f 5,- à f 5,50 per 100 kg melk te kunnen betalen. Uiteraard werd hierover in de ledenvergadering gesproken. „De Crisis Zuivelwet”, zo zei de voorzitter op 19 juli 1932, „welke voor allen zooals men ook in de couranten heeft kunnen lezen een teleurstelling is; dat men op lange na niet de richtprijs van 5 cnt. per liter, zooals de minister het zich voorstelde te kunnen ontvangen”. De prijs daalde zelfs tot f 4,57 in het boekjaar 1934-1935 en zakte daarmee tot minder dan 50% vergeleken bij de prijs van 1928-1929.

Toch hield men zich in deze moeilijke tijd nog bezig met andere verwerkingsmogelijkheden van de melk dan alleen boter en kaas. Er werd in de nazomer van 1931 diepgaand gesproken over de oprichting van een condensinrichting. De kosten werden geraamd op ruim f 51.000,-. En in de ledenvergadering van 28 september 1931 kwam dit punt uitvoerig aan de orde. Weliswaar was het volgens het bestuur bezwaarlijk „grootte ondernemingen” te doen in de tegenwoordige malaise tijden, „doch het bestuur meent dat het noodzakelijk is meerdere verwerkingsmogelijkheden te scheppen, terwijl onze zaak voor alleen boter- en kaasbereiding te klein wordt”. Het bestuur kreeg vrij mandaat van de leden. Maar het maakte van dat mandaat „gezien de tijdsomstandigheden” geen gebruik.

In de zomer van 1932 kwam de aangelegenheid weer in de ledenvergadering aan de orde. Men wilde namelijk het extra melkgeld gebruiken om een condensinrichting te stichten, omdat de ban-

ken er geen geld voor wilden lenen. Maar tijdens de vergadering werd het punt teruggenomen; afstand doen van het extra melkgeld ging de boeren te ver. Ze konden het geld bijzonder goed gebruiken. Maar al heel gauw kwam het punt weer aan de orde en werd opnieuw teruggenomen. De achtergrond was, dat Engeland de invoer bemoeilijkte door de heffing van invoerrechten.

[048] En de zaak vond volledig haar beslag toen op 3 augustus 1937 werd besloten als lid toe te treden tot de Coöperatieve Condensfabriek „Friesland” (C.C.F.). Dat was wel eens ter sprake geweest, maar het probleem lag in het vervoer van de melk van Oosterwolde naar Leeuwarden. Dat kon tot dan eigenlijk alleen per schip, maar in 1937 waren de technische mogelijkheden er om het transport per auto te doen.

Een andere maatregel tot steun aan de boeren in 1932 was de Crisis Pachtwet. Op grond hiervan konden de boeren verlangen, dat de pacht prijs werd herzien, wanneer die onredelijk hoog was. De verschillende crisismaatregelen waren echter verbrokkeld en daarom kwam in 1934 de Landbouwcrisiswet tot stand. Deze wet gaf de minister vergaande bevoegdheden op het gebied van de produktie, de verwerking, de prijzen, enz. De individuele vrijheid van de boer werd beknot. De rundveestapel werd ingeperkt en voor elke veehouder werd jaarlijks het aantal kalveren, dat mocht worden gehouden, vastgesteld. Door forse aanfok zou immers de veestapel weer kunnen worden uitgebreid.

Men merkt de uitwerking van de maatregelen in de hoeveelheid aangevoerde melk. De onderstaande cijfers getuigen daarvan:

Jaar	Kg melk	Omzet in guldens	Prijs per 100 kg
1928	13.926.148		
1929	15.196.530		f 9,36
1930	15.928.758		- 8,65
1931	16.673.018	f 1.128.035,-	- 6,77
1932	16.045.738	- 791.910,-	- 4,94
1933	16.250.270	- 763.558,-	- 4,70
1934	16.061.927	- 749.918,-	- 4,67
1935	16.940.041	- 774.011,-	- 4,57

Niet alleen werd de groei van de melkproduktie afgeremd, er waren ook andere beperkingen. Al in 1932 was met de omliggende fabrieken afgesproken de kaasmakerij half stop te zetten. De maatregel duurde van 10 mei tot 8 juni. In april 1933 stelde de Bond van Coöperatieve Zuivelfabrieken voor gedurende de maanden april, mei en juni de kaasproduktie te beperken en naar de leden 30% ondermelk terug te sturen. Eenzelfde verzoek kwam van de Crisis Zuivelcentrale in 1934. Verzocht werd de kaasproduktie met 10% te beperken, waarbij dan op de teruggave van ondermelk vergoeding zou worden gegeven.

De bijzonder lage prijs van 1935, die ook duidelijk een daling van het inkomen van de boer betekende, zal mede de aanleiding zijn geweest voor de ledenvergadering om op 17 september 1935 te besluiten het ledenkapitaal af te lossen. Er was al eerder over gesproken en sommigen meenden, dat dit de afbraak van het bedrijf betekende, maar wat hiervan ook zij, de benarde financiële

positie leverde een grote meerderheid op voor het voorstel. In vele boerengezinnen zal men in die jaren slapeloze nachten hebben gehad. Sommigen hebben de strijd niet kunnen volhouden. De advertenties over verkopeningen getuigen ervan.

Opnieuw werd gesproken over een mogelijkheid van een nieuwe verwerking van de melk. Op 31 mei 1934 sprak men in het bestuur over „melkdroging”. En op 12 september 1934 werd besloten over te gaan tot „poederen”. Daar werd met voortvarendheid aan gewerkt. Er werd iemand voor opgeleid; er kwam een poederlokaal en een installatie en in het voorjaar van 1935 werd er elke dag gepoederd.

[050] Ook de handel met Duitsland ondervond problemen. In het najaar van 1934 sprak de directeur hierover in het bestuur, vooral ook omdat de Duitse Rijksbank een aantal maanden de betalingen had opgehouden. Men was zich in het bestuur bewust van de risico's, maar men wilde toch graag de kaasexport naar Duitsland behouden. Er werd namelijk behoorlijk aan verdiend. Daar kwam bij dat er op dat moment ook geen ander afzetgebied was. Die Duitse export was op dat moment aan contingentering onderworpen. De prijzen waren toch niet zo geweldig. De directeur deelde althans op 25 oktober 1934 mede, dat hij 25% van zijn contingent kaas had verkocht voor 7½ ct per kg. In het jaarverslag 1935-1936 was de toon wat optimistischer. De winstmarge op de export naar Duitsland was bevredigend; de soliditeit van de afnemers was in 't algemeen goed. De vorderingen werden direkt na ontvangst der goederen door de afnemers op de zogenaamde Nederlands-Duitse clearing gestort. Deze clearing was ontstaan door een overeenkomst tussen beide landen en was in feite een ruilhandel. Het betekende wel, dat hoe meer Nederlandse waren werden geëxporteerd en hoe minder Duitse goederen werden geïmporteerd, hoe langer het duurde voordat de vorderingen binnenkwamen. De stand van deze clearing werd regelmatig in de dagbladen gepubliceerd.

De export op Engeland was gemakkelijker, maar ook minder lonend. Om de zuivelmarkt te steunen, had de regering een flink kwantum magere melkpoeder uit de markt genomen. En in het jaarverslag 1936-1937 was de toon zelfs vrij positief. Boter en kaas konden vrij vlot worden afgezet en de handel in melkpoeder was bepaald goed. Dit kwam, omdat Amerika voor vrijwel onbeperkte kwantums aan de markt kwam. En het verslag vervolgde: „Door het fabriceren van melkpoeder beschikken wij over een mogelijkheid meer, een niet onbelangrijk deel der aangevoerde melk te kunnen verwerken en hiermede de kaasmakerij te ontlasten”.

[052] Na 1936 ging het iets beter. De melkaanvoer steeg weer en de omzet kwam weer duidelijk boven een miljoen gulden. De melkprijs steeg ook weer; in 1936-1937 kwam die op f 5,15 en een jaar later op f 5,98 om dan, na een kleine inzinking in 1939-1940 op f 6,20 uit te komen. Dit was ook het algemene beeld in Nederland. Wellicht dat de dreiging van de oorlog de prijzen weer wat had doen stijgen. In deze tijd kwam enkele malen de vervaardiging van caseïne ter sprake als grondstof voor kunstwol. Maar in 1937 werd het risico te groot geacht. In augustus 1939 werd er weer over gesproken. Nu zou de produktie voor rekening en risico van de F.N.Z. plaatsvinden. De plannen gingen echter niet door omdat er „geen invoerbewilliging naar Duitsland” kon worden verkregen.

In verband met de steeds grotere melkaanvoer - in 1937 19.728.483 kg - werden er plannen ge-

maakt tot verbouw van de fabriek. Men wilde de gebouwen wat uitbreiden, waardoor er meer ruimte zou komen voor nieuwe machines en er een vluigere verwerking van de melk kon plaats hebben. De verbouwing werd geraamd op f 24.000,- en de aanschaffing van nieuwe machines op f 50.000,-. In de ledenvergadering van 3 augustus 1937 werden de plannen goedgekeurd en werd het bestuur gemachtigd tot uitvoering over te gaan.

In 1938 kwam de verbouwing klaar, die overigens iets meer had gekost dan geraamd was en de leden kregen met hun dames de gelegenheid het bedrijf te bekijken. Daarvan maakten ruim 500 mensen gebruik. Het spreekt welhaast vanzelf, dat de crisismomstandigheden van de dertiger jaren geen ruimte lieten voor loonsverhogingen. Al in 1930 werd een verzoek tot loonsverhoging met f 1,- eenparig door het bestuur afgewezen met het oog op de tijdsomstandigheden en de slechte vooruitzichten van de zuivelprijzen. In 1932 werden de lonen zelfs met 10% verlaagd en vond er bovendien een crisisaftrek van f 1,- plaats. Verdere drastische verlagingen vonden er niet plaats. Tegen het einde van de jaren dertig konden de lonen weer heel bescheiden wat verhoogd worden. Er vonden ook nog enkele bijzondere gebeurtenissen plaats. Op 1 december 1937 was de heer Gorter 40 jaar directeur. Hij zag het bedrijf tot één van de grootste in Friesland uitgroeien gedurende deze periode. En op 22 augustus 1938 werd het feit herdacht dat de voorzitter, L. J. van Weperen, 25 jaar deel uitmaakte van het bestuur. Beide jubilea werden op bescheiden wijze gevierd. Punten, die gedurende de dertiger jaren veel aandacht vroegen, waren de tuberculosebestrijding en de runderhorzelbestrijding. Wat de tuberculosebestrijding betreft, daar was een aparte vereniging voor, maar de ledenvergadering van 29 april 1930 besloot deze zaak aan de fabriek te trekken. Dit gebeurde naar aanleiding van een lezing van de heer Veenbaas van de Gezondheidsdienst. Enkele jaren later volgde dan de bestrijding van de runderhorzel.

In het bestuur werd eigenlijk nooit meer over de internationale politieke situatie gesproken. Maar aan het einde van de dertiger jaren kwam dit toch even om de hoek. Er werd toen in het bestuur gesproken over een molestverzekering. Eén der bestuursleden was er niet voor, „want hij meende dat al kwam de vijand [053] over de grens, het toch geen zin heeft om een zuivelfabriek te bombarderen en bij verwoesting en men daarop eens een andere regeering kregen, erkent die nieuwe regeering dan de schade”. De directeur was van mening, dat wij niet zo veilig zitten als in de vorige oorlog en „mocht het ons eens treffen dan was men daar toch tegen verzekerd”. De meerderheid van het bestuur was het met hem eens en er werd dus een molestverzekering afgesloten.

Niettegenstaande de uiterst moeilijke tijden, nam de geproduceerde hoeveelheid melk toe en wel van 15.928.758 kg in 1930 tot 20.416.080 kg in 1940, terwijl het gemiddelde vetgehalte in de periode steeg van 3,43% tot 3,67%. Dit zal tal van oorzaken gehad hebben, maar een rol hebben daarbij stellig gespeeld de verbetering van het grasland, alsmede de toegenomen kwaliteit van het vee, mede als gevolg van een intensieve tbc-bestrijding.

En dan breekt op 10 mei 1940 de tweede wereldoorlog uit.

Bijlage-08

Boek: Ontwikkeling Veehouderij -1970 blz. 46>

REGELINGEN TEN AANZIEN VAN MELK EN ZUIVELPRODUKTEN Het marktordenend beleid

Het begin van de crisis

In het voorafgaande bleek dat de gevolgen van de economische inzinking zich op de akkerbouwbedrijven eerder vertoonden dan in de veehouderijsector. Openbaarde de crisis in de akkerbouw zich reeds in 1929, pas in het najaar van 1931 kon van een eigenlijke crisis in de zuivelsector worden gesproken. Voordien viel echter al een voortdurende sterke daling van de boter- en kaasprijzen te constateren en in een aan de regering verzonden adres wees de Friesche Maatschappij van Landbouw in het voorjaar van 1931 erop dat de melk bij verwerking tot boter en kaas bij een vetgehalte van 3,30%, hoogstens f 0,04 per kilo kon opbrengen.

Het werd duidelijk dat, evenals voor enkele andere onderdelen van het landbouwbedrijf, de overheid ook hier diende in te grijpen. **Op 21 juli 1932 werd de Crisis Zuivelwet** afgekondigd. Bij de totstandkoming hiervan werd, voor zover het de binnenlandse markt betrof, uitgegaan van gecontroleerde verkoop van zuivelprodukten met mogelijkheid van prijsbeïnvloeding door het leggen van heffingen op het daarin aanwezige melkvet. Uit de baten van deze verkoop zou een fonds gevormd worden tot steun aan de melkveehouderij. Om te verhinderen dat door de prijsverhouding als gevolg van de accijnsheffing op zuivelprodukten de positie van de vervangingsmiddelen zou worden bevoordeeld, werd bepaald dat andere spijsvetten van plantaardige oorsprong eveneens aan een gecontroleerde verkoop met mogelijkheid van prijsbeïnvloeding onderworpen zouden worden.

De uitvoering van de werd in handen gelegd van de Regeringscommissaris voor de hulpverlening aan de melkveehouderij. Als uitvoerend orgaan van de Crisis Zuivelwet werd de Crisis Zuivelcentrale (later Nederlandse Zuivelcentrale) ingesteld. In het bestuur hiervan waren vertegenwoordigd groepen van georganiseerde zuivelproducenten, veehouders, producenten van margarine of andere spijsvetten, alsmede consumenten (en eventueel andere door de minister te benoemen personen). Als voorzitter van het bestuur trad de Regeringscommissaris voor de hulpverlening aan de melkveehouderij op.

De regering had zich voor de toepassing van de wet tevens verzekerd van de medewerking van de boter-, kaas- en melkproduktencontrolestations en voor zover het de export betrof, van het Crisis-Zuivelbureau. Dit *Crisis-Zuivelbureau* was eind december 1930 in het leven geroepen door de *Algemene Nederlandse Zuivelbond*, de *Bond van Kaasproducenten* en de *Vereniging voor Zuivelindustrie en Melkhygiëne*. Het *Crisis-Zuivelbureau* werd later ook belast met de maatregelen die verband hielden met de uitvoer van zuivelprodukten naar landen die de invoer daarvan hadden gecontingenteerd. Het verstreekte de benodigde uitvoerconsenten en zorgde voor een billijke verdeling van de uit te voeren hoeveelheden over de producenten, die daarvoor aan het *Crisis-Zuivelbureau* een heffing betaalden.

Een van de eerste daden van de *Crisis-Zuivelcentrale* was de uitkering aan de melkveehouders van f0,75 per melkgevende koe per week, gedurende ten hoogste drie weken. Uit de heffingen op het melkvet in alle melk- en zuivelprodukten en op andere vetten en oliën was het *Crisis-Zuivelfonds* gevormd, waaruit de uitkeringen verstrekt werden. Hiermee werd ernaar gestreefd voor de industrieel verwerkte melk een richtprijs bereikbaar te maken overeenkomend met de productiekosten. Die destijds op ten minste f 0,06 per liter geschat werden. Aan het eind van 1933 werd nog eens f5,00 uitgekeerd per melkgevende koe die bij een in de zomer van 1933 gehouden vee-telling op het bedrijf aanwezig was. Tevens werden uit het Crisis-Zuivelfonds de exporttoeslagen gefinancierd.

Doordat de buitenlandse afzet van boter (vroeger ca. 50% van de produktie) sterk was ingekrompen, werd het noodzakelijk elders hiervoor een uitweg te vinden. Hiertoe was in de Crisis-Zuivelwet een bepaling opgenomen, waardoor het mogelijk werd voor te schrijven tot 50% boter in de margarine te doen mengen. Zowel zuivel- als margarine-industrie hadden ernstige bezwaren tegen deze bepaling. Van de bevoegdheid is echter slechts in zoverre gebruik gemaakt dat voorgeschreven werd minimaal 25% inheemse boter in de melange op te nemen. Alleen toen in het voorjaar van 1933 de boterpositie opnieuw een dreigend karakter vertoonde is het mengpercentage gedurende enkele weken op 40% gesteld. Nadien werd het weer tot 25% en in september 1935 tot zelfs 10% teruggebracht. Eind augustus 1937 werd het menggebod ingetrokken.

Voor zover het van Nederland zelf afhing, heeft de Crisis-Zuivelwet wel aan haar doel beantwoord en een gunstige werking gehad. Ondanks een toeslag, die aanvankelijk gemiddeld ongeveer 2 cent per liter bedroeg en die later verhoogd werd, lukte het echter niet te bereiken dat de veehouder de prijs ontving die noodzakelijk werd geacht om de productiekosten te dekken. Dit werd veroorzaakt doordat de prijzen van zuivelprodukten op de wereldmarkt steeds verder daalden. Het ineensstorten van de buitenlandse markt voor zuivelprodukten had een hoe langer hoe groter aanbod in het binnenland tot gevolg. De overschotten werden nog vergroot doordat men zich door de crisis ook in de akkerbouwsector op de rundveehouderij was gaan toeleggen. De afname van exportmogelijkheden voor levend en geslacht vee had lage vleesprijzen tot gevolg, hetgeen eveneens leidde tot een verdere uitbreiding van de melkveestapel.

De noodzaak op te treden tegen de steeds toenemende melkstroom door middel van beperking van het produktie-apparaat werd hoe langer hoe groter. In 1933 besloot men tot het afslachten van een deel van de rundveestapel. Om ook in de toekomst de rundveestapel binnen zekere grenzen te houden moest bovendien het aantal door de veehouder te houden kalveren worden beperkt. De maatregelen die daarvoor genomen werden worden beschreven in het onderdeel 'Regelingen ten aanzien van Vee en Vlees'.

De consumptiemelkregeling

Hoewel in de Crisis-Zuivelwet een bepaling was opgenomen, die inhield dat betreffende de verkoop, het vervoer en de aflevering van consumptiemelk voorwaarden konden worden gesteld, was aanvankelijk van de bevoegdheden om regelen te stellen ten aanzien van de consumptiemelk geen gebruik gemaakt. Men meende dat de consumptiemelkprijs zich automatisch aan de gesteunde industriemelkprijs zou optrekken. Steeds meer, oorspronkelijk voor de industrie bestemde, melk werd echter voor directe consumptie aangeboden waarbij de fabrikanten vooral uitzagen

naar afzetmogelijkheden op de consumptiemelkmarkt in het westen.

Betere wegen en een betere vervoerstechniek maakten het transport gemakkelijk terwijl het hoge prijspeil, dat voor de consumptiemelk in het westen aanvankelijk nog kon worden gehandhaafd, aanlokte. Toen zich van alle zijden een melkstroom naar het westen begon te bewegen, achtte de overheid de tijd aangebroken om de door de ongebreidelde concurrentie in moeilijkheden geraakte consumptiemelker, wiens bedrijf er vanouds op gericht was de bevolkingscentra in het westen van melk te voorzien, door middel van een consumptiemelkregeling voor de ondergang te behoeven.

Een zich in de loop der jaren uitbreidend aantal gemeenten in het westen des lands werd aangewezen als het gebied waarin met ingang van 1 maart 1933 een Consumptiemelkregeling zou gelden (het zg. wettelijke gebied). Deze regeling had een tweeledig doel. In de eerste plaats werd beoogd de consumptiemelkboeren een redelijke prijs voor hun melk te doen ontvangen. Daarnaast werd ernaar gestreefd een verbetering van de kwaliteit van de consumptiemelk te bereiken.

Bij de Consumptiemelkregeling was bepaald dat het verkopen, vervoeren en afleveren van de consumptiemelk of daarmee gelijkgestelde produkten aan een vergunning van de Crisis-Zuivelcentrale gebonden waren. Voorts diende de consumptiemelk te worden gekocht op een door de Crisis-Zuivelcentrale goedgekeurde overeenkomst van koop en verkoop, het zg. 'regeringscontract', dat jaarlijks werd afgesloten en waarbij de levering van een bepaalde hoeveelheid melk werd vastgesteld. Men baseerde zich hierbij op het aantal in 1933 op het bedrijf aanwezige koeien. Deze regeringscontracten werden vanaf het jaar 1933/'34 tot en met het jaar 1937/'38 afgesloten.

Het regeringscontract verplichtte de consumptiemelker tot datgene wat hij sinds het begin van deze eeuw placht te doen, namelijk tot het 'taxemelken', dat wil zeggen tot het leveren van een vastgestelde hoeveelheid per koe per dag. Voor deze taxemelk gold een door de Crisis-Zuivelcentrale wekelijks vast te stellen prijs die 1 cent per liter boven de zuivelwaarde *³⁶) lag. Voor iedere liter melk die de veehouder onder de taxen bleef, moest 1 cent boete worden betaald, terwijl de overtaxen of overmelk als industriemelk werd beschouwd.

Omdat voor de overmelk door de kopers soms zulke lage prijzen werden betaald dat ze min of meer als een reductie voor het taxegedeelte waren op te vatten, werden later door de regering minimumprijzen voor overmelk vastgesteld. Aansluitend op de ervaringen die ermee werden opgedaan ondergingen de contracten in de loop der jaren een aantal wijzigingen. Zo werd in het contractjaar 1934/'35 een zóneregeling ingesteld waarbij in een gebied rond de grote steden een hogere taxen werd toegewezen dan in een verderaf liggende zónen. In het volgende jaar was deze zóneregeling weer vervallen.

De Consumptiemelkregeling hield in dat slechts taxemelk in consumptie gebracht mocht worden. Werd door de melkdistribuanten melk in consumptie gebracht die geen op contract gekochte taxemelk was, dan moest voor deze overmelk aan de Crisis-Zuivelcentrale een afdracht betaald wor-

³⁶ De zuivelwaarde is de gemiddelde waarde van de melk op basis van de prijzen van de 'industrieprodukten' (boter, kaas, gecondenseerde melk, melkpoeder)

den. Ten einde ongemotiveerd voordeel bij het in consumptie brengen van overmelk te voorkomen werd de afdracht steeds gebaseerd op de laagste opbrengst van de boventaxemelk, die veelal ver beneden de zuivelwaarde lag. Het bij de Consumptiemelkregeling bepaalde, namelijk dat alleen taxemelk in consumptie gebracht mocht worden en andere melk slechts na een afdracht, verhinderde dat producenten uit andere provincies, waar de melk slechts de zuivelwaarde opbracht, hun melk voor consumptie naar het consumptiemelkgebied in het westen konden leveren, omdat deze daardoor veel te duur zou worden.

Voor een aantal producenten die gewoon waren op te treden als aanvullende leveranciers werd hierop echter een uitzondering gemaakt. Tegenover de bijzondere rechten ten aanzien van de melklevering werden, om een verbetering van de melkkwaliteit te verkrijgen, bij de melklevering zekere eisen gesteld *³⁷). Zo werd bepaald dat de voor de taxe geldende melkprijs betrekking zou hebben op melk van gemiddelde kwaliteit. Voor betere melk zou ¼ cent meer en voor melk van mindere kwaliteit dan de normale zou ¼ cent minder betaald worden, terwijl melk die op ernstige wijze afweek niet zou behoeven te worden ontvangen. De koper was verplicht de kwaliteit van de melk door een door de Centrale erkend controlestation te doen bepalen.

Daar de handel aan de consument alle melk tegen dezelfde, op melk van eerste kwaliteit gebaseerde prijs leverde, moest ¼ cent, respectievelijk ½ cent, die aan de veehouder minder werd uitbetaald dan voor eerste kwaliteit, aan de Crisis Zuivelcentrale worden afgedragen. De Centrale ging ervan uit dat deze bedragen, die door de producenten zelf opgebracht werden, ook weer aan hen ten goede dienden te komen. De afdrachten werden besteed voor de verbetering van de melkwinning, de stalhygiëne, de bestrijding van de rundertuberculose en dergelijke, in de vorm van premies voor de veehouders die de verbeteringen tot stand brachten.

Het feit dat in het westen des lands een wettelijke regeling getroffen was, die een einde poogde te maken aan allerlei op het gebied van de consumptiemelkvoorziening bestaande moeilijkheden, deed ook in andere delen van ons land de wens ontstaan om hier soortgelijke regelingen in te voeren. Aanvankelijk kwamen in verschillende streken vrijwillige consumptiemelkregelingen tot stand die door de belanghebbende organisaties ontworpen en uitgewerkt waren.

De regelingen werden in de loop van 1935 vervangen door wettelijke regelingen, uitgaande van de Nederlandse Zuivelcentrale. Men ging toen onderscheiden de regelingen in het wettelijk gebied (de aangewezen gebieden in het westen), en in het buitenwettelijk gebied. De overheid was echter van mening, dat op den duur de regelingen ten aanzien van de consumptiemelk overgenomen moesten worden door degenen die hierbij geïnteresseerd waren.

Dit geschiedde het eerst in het buitenwettelijk gebied, waar de bemoeiing van de Nederlandse Zuivelcentrale met ingang van 1 december 1937 een eind nam. Na die datum konden, indien de grote meerderheid van de belanghebbenden dit wenste, regelingen ten aanzien van de consumptiemelkvoorziening door de organisaties van belanghebbenden zelf getroffen en uitgevoerd worden, mits deze organisaties door de minister erkend waren. Uit verschillende gemeenten en groepen van gemeenten werden aanvragen om erkenning van voor deze gebieden opgerichte 'con-

37 Zie 'De maatregelen met betrekking tot de melkhygiëne', blz. 56 (*niet opgenomen CHN.*)

sumptiemelkverenigingen' ontvangen.

In het wettelijk aangewezen gebied droeg de regering met ingang van 3 april 1938 de consumptiemelkregelingen over aan de belanghebbende veehouders en handelaren. De boeren hadden zich hiertoe verenigd in de Consumptiemelkcentrale, de melkinrichtingen en melkhandelaren in de Algemene Vereniging voor Melkvoorziening. Met verordenende bevoegdheden toegerust namen deze door de regering erkende bedrijfsorganisaties de ordening van de gehele melkproductie en melkvoorziening op zich.

De CMC en de AVM traden nu in het westen van het land als monopoliehouders op van de verkoop en de aankoop van consumptiemelk. Alleen de door de AVM vastgestelde minimum verkoopprijs van consumptiemelk behoefde de goedkeuring van de overheid. Naast de taxegerechtigde veehouders konden zich nu ook niet-taxegerechtigde veehouders bij de CMC gaan aansluiten. De aangesloten veehouders ontvingen behalve de zuivelwaarde en een toeslag over het aantal liters taxe, tevens een toeslag voor wintermelklevering vermeerderd, resp. verminderd met een kwaliteitspremie of -korting.

Het lag echter in de bedoeling het taxerecht ten slotte geleidelijk te doen verdwijnen. De melkhandel onderscheidde melk die wèl en melk die niet voor consumptiemelkdoeleinden bestemd was. Voor de voor consumptie bestemde melk moest behalve de zuivelwaarde (eventueel met kwaliteitspremie of -korting) door de handelaren aan de AVM tevens een consumptiemelktoeslag betaald worden. Indien de melk op zodanige wijze verwerkt was dat zij niet onder de consumptiemelkregeling viel, was hiervoor slechts de zuivelwaarde verschuldigd.

De AVM en de CMC beoogden een goede consumptiemelkwinning te bevorderen en stelden zich daartoe ten doel, behalve op de melkwinning op de boerderij, ook controle uit te oefenen op het transport, de verwerking en de distributie van de consumptiemelk. Hiertoe werd een *Centrale Commissie voor Melkcontrole*' opgericht, die werd belast met het toezicht op de werkzaamheden van erkende melkcontrolestations. In het systeem voor kwaliteitstoelagen kwam geen verandering. Tbc-bestrijding werd echter verplicht gesteld, hetgeen inhield dat men genoodzaakt was de open lijders op te ruimen.

Bijlage-9

Bron: Een wandeltocht door 75 jaar Zuivelgeschiedenis – 1975 blz. 49

.....

De conjunctuur wankelt

Mede dankzij de algemene daling van het prijsniveau waren de resultaten van de rundveehouderij en van het gemengde bedrijf in het algemeen in de jaren 1926 en 1927 nog niet zo slecht. Maar de verhouding tussen bedrijfsinkomsten en uitgaven werd steeds ongunstiger, hetgeen alleen kon worden opgevangen door een intensivering en rationalisering van de produktie, ook toen al!

De boterprijs, die in 1919 f 3,21 had bedragen, was in 1926 gezakt tot f 1,98. Deze daling prikkelde de produktie niet alleen in Nederland, maar ook in de andere westerse landen en dit veroorzaakte spoedig een opkomende golf van economisch nationalisme. Overal eiste zowel industrie als landbouw bescherming van de binnenlandse markt, overal wilde men de export vergroten en de import beperken. Dat dit vooral voor de Nederlandse zuivelindustrie met haar grote exportbelangen funest moest worden, zal duidelijk zijn.

De eerste verschijnselen van het vastlopen van de wereldhuishouding deden zich in 1928 gevoelen in de Verenigde Staten, toen met name de prijzen van tarwe en maïs snel begonnen te dalen zonder een overeenkomstige stijging van de vraag uit te lokken. Het waren de voorboden van het débacle dat in 1929 de wereld zou verbijsteren.

1928 Een wandeltocht van bijna 75 jaar [20]

blz. 50

Remmen op een hellend vlak

De Duitse economie was in 1928 nog uitermate wankel. Ondanks leningen en uitstel van herstelbetalingen (vergoeding van de door Duitsland in 1914-1918 aangerichte oorlogsschade) werd de volkshuishouding niet sterker. Integendeel, het industriële rendement werd slechter, de werkloosheid steeds groter, de koopkracht kleiner en de landbouw klaagde steen en been over toenemende buitenlandse concurrentie.

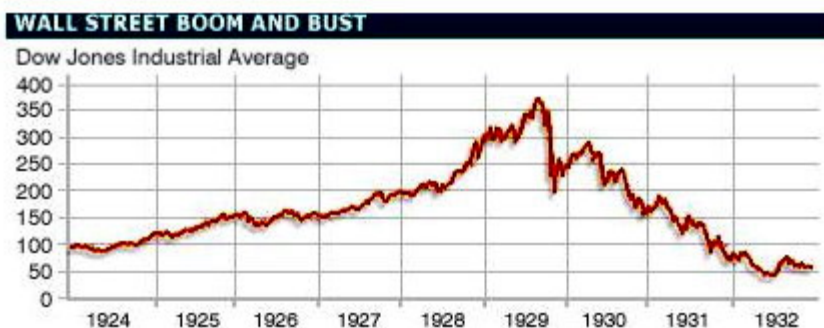
Nederland had alle reden zich zorgen te maken over zijn afzetgebied voor zuivelprodukten aan de oostgrens. Trouwens, de toestand in Engeland en Frankrijk was ook verre van rooskleurig - er hing een zware dreiging in de lucht. Dit heeft er toe geleid, dat in eigen huis eindelijk iets geregeld werd, dat al veel eerder had moeten gebeuren. Sinds 1914 waren uitvoerverboden van kracht voor boter en kaas bij wijze van crisismaatregelen. Het gebruik van rijksmerken gaf recht op ontheffing van die verboden, maar het bleef een gedrongen toestand.

In 1921 kondigde de regering een nieuwe wettelijke regeling aan, waarbij de uitvoer van ongecontroleerde boter en kaas zou worden verboden. Over dit voorstel is eindeloos gepraat, geadresseerd en gedebatteerd, zonder dat men het ontwerp van een Landbouwuitlewet, krachtens welke alle agrarische uitvoer zonnodig onder controle kan worden geplaatst, werd ingediend. Toen dit geschiedde verstomde het debat over het voor en tegen van zulke controlemaatregelen en binnen een paar weken was het ontwerp zowel door de Tweede als de Eerste Kamer aangenomen.

Begin van de landbouwcrisis

Had het er tot begin **1929** nog uitgezien dat de economische moeilijkheden hoofdzakelijk tot Europa beperkt bleven, op **29 oktober** van dat jaar stortte het Amerikaanse kaartenhuis van „welvaart als nooit tevoren” ineen. In 24 uur werd het land volkomen ontredderd door een ongekende beurscrisis: aandelen werden waardeloos, het gehele kredietstelsel liep vast, handel werd onmogelijk, miljoenen werden werkloos en de boeren waren wanhopig.

1929 29 oktober Beurscrash bron: www.usmarkets.nl

Wij voelden hier in Nederland de terugslag. Het woord „landbouwcrisis” was reeds enkele maanden eerder gevallen, namelijk toen een internationale landbouwconferentie werd uitgeschreven, die zich zou bezighouden met „de crisis in de landbouw”. Die conferentie had plaats op 8 januari 1930, maar leverde geen enkel bruikbaar advies op. Bij het ontbreken daarvan ging elk land, in nog sterker mate dan tevoren, over tot het nemen van nationale beschermende maatregelen - het hemd was nader dan de rok! Begrijpelijk genoeg, maar het resultaat was chaos.

Nederland had zich uiteraard eveneens te bezinnen over hetgeen een land, dat zozeer op uitvoer van agrarische producten was aangewezen als het onze, onder de gegeven omstandigheden kon doen. Er was wel haast bij, zoals viel af te lezen uit de snelle afbrokkeling van de boterprijs. Die prijs kon men toen zo ongeveer beschouwen als de barometerstand van de Nederlandse agrarische economie. Na 1927 was die prijs blijven schommelen rondom f2,40 per kg, maar na de crisis in Amerika was overal het vertrouwen weg en tegen het eind van het jaar was de notering al gezakt tot iets beneden de f2,-, terwijl de prijzen elke week iets dieper daalden. Er was blijkbaar geen houden aan.

De regering ging in eigen kring te rade en stelde een Landbouwcrisiscommissie in, die op 28 april 1930 werd geïnstalleerd door de Minister van Binnenlandse Zaken en Landbouw. Op die datum begon wat wij thans noemen de landbouwcrisispolitiek, die in feite haar voortzetting heeft gevonden in het na-oorlogse beleid en waarop ook een groot deel van de EEG-landbouwmaatregelen berust. De commissie kreeg opdracht rapport uit te brengen over de vraag „of - en zoo ja welke - maatregelen met het oog op den oogenblikkelijken toestand van land- en tuinbouw waren te treffen”. Die commissie heeft snel gewerkt. Op 25 juni verscheen het eerste ontwerp van een landbouwcrisiswet, dat steun zou geven aan de suikerbietenteelt.

Binnen een maand was het ontwerp aangenomen en daarbij werd een invoerrecht van f2,40 per 100 kg suiker ingesteld. Bij uitvoer van suiker of suikerhoudende producten werd de heffing te-

rugbetaald. Kort daarna volgde een tweede maatregel tot steun aan de tarwe, waarvan de voornaamste bepaling was dat door middel van een maal- en menggebod de verplichting werd ingevoerd om inlandse tarwe te mengen door het broodmeel van buitenlandse herkomst. Een derde maatregel bestond in een kredietregeling voor de afzet van aardappelmeel.

Met loden schoenen

Ook de veehouderij en de zuivelindustrie werden spoedig bij de steunmaatregelen betrokken, maar zonder enig enthousiasme. Zulke maatregelen betekenden immers een breuk met de traditionele vrijhandelspolitiek van Nederland. Men had zich altijd kunnen redden zonder bescherming, dank zij een krachtige, nooit aflatende verbetering van het productievermogen van grond en vee en van een rationele melkverwerking. Nu moesten wij van dat voetstuk af. De bezwaren hadden ook deze materiële ondergrond, dat bescherming van de akkerbouw onvermijdelijk moest leiden tot hogere kosten van het veevoeder en dus tot stijging van de kosten van de melk. Maar ook daar moest men zich bij neerleggen en tenslotte een groot stuk bedrijfsvrijheid prijsgeven, hetgeen geschiedde met lood in de schoenen. De volgende jaren zouden pas aantonen hoe onvermijdelijk die stappen niettemin waren.

.....

1929 Een wandeltocht van bijna 75 jaar [21]

blz. 53

Leven op een vulkaan

„Toen viel de vrijhandel van zijn gouden standaard en brak zijn nek” - zo zouden wij de gebeurtenissen tussen 1929 en 1936 kunnen typeren. Wel was het met die vrijhandel reeds jarenlang matig gesteld, terwijl verschillende nationale muntwaarden niet veel goud meer onder de voeten hadden. Wel werd nog trouw de lof gezongen van het ideaal van een vrij goederenverkeer en van een vaste, op goud gebaseerde, wisselverhouding tussen de muntsoorten, maar in de praktijk werd dit een steeds meer op de achtergrond verdwijnende, vage schim.

De economische storm, die over de wereld raasde, maakte er korte metten mee. Het meest nadrukkelijk kwam de eis van agrarische autarkie naar voren in Duitsland, waar de landbouworganisaties, met de toenmalige Minister van Landbouw als spreekbuis, eisen stelden ten aanzien van de invoerrechten, welke de Nederlandse zuivelwereld met grote zorg vervulden. Toen Duitsland in 1930 een leveringsovereenkomst met Finland zou aangaan, waarbij een kwantum boter uit dat land zou worden ingevoerd en de meestbegunstigingsclausule ten nadele van Nederland opzij werd geschoven, steeg de onrust ten top. „Wij leven op een vulkaan”, schreef Geluk korte tijd daarna in het OO, en hoe profetisch die uitspraak was, zou later blijken.

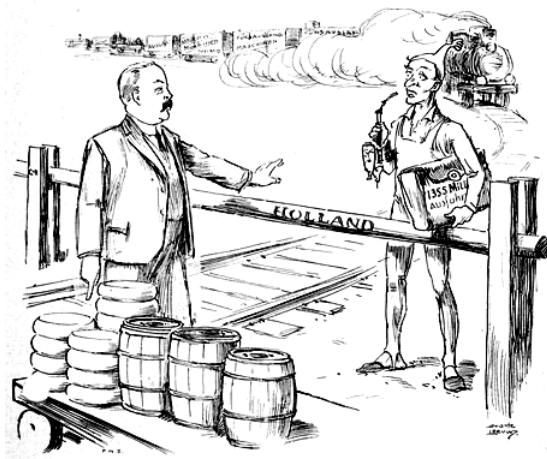
Ietwat overijld begon de FNZ op initiatief van Posthuma een boycotactie tegen Duitse goederen, die door de Nederlandse land- en tuinbouworganisaties werd gesteund. De actie vond een grote weerklank en deed de Duitse handelskringen schrikken, maar reeds na veertien dagen werd de boycot herroepen. Gebleken was namelijk dat de soep toch niet zo heet was, als men had afgeleid uit de damp die er afsloeg. De Duits-Finse handelsovereenkomst werd gewijzigd. Nederland moest echter wel waakzaam blijven en onvermoeibaar voor zijn afzetbelangen vechten.

Het pond sterling valt

Terwijl reeds eerder de Franse franc enkele malen was gedevalueerd - echter zonder de binding met het goud te laten vallen - was het een grote schok toen de Britse regering in de zomer van 1931 besloot de gouden standaard los te laten en het pond te laten zweven. Zweven betekent in dit verband vrijwel steeds een spiraalvlucht naar beneden. Dit besluit had voor ons land onmiddellijk hoogst ernstige gevolgen. De Deense kroon was met het pond meegegaan en beide muntsoorten werden nu op slag 25 % minder waard ten opzichte van de gulden, maar hun onderlinge waardeverhouding bleef gelijk. De Denen konden daardoor het nieuwe Britse binnenlandse prijspeil moeiteloos volgen, terwijl de Nederlandse boter en kaas veel te duur in de markt kwamen te liggen.

Ons land handhaafde nog tot 1936 trots en koppig zijn „gave gulden”, ook nadat de dollar in 1933 de goudwaarde had losgelaten. Het was inderdaad een moeilijke keus, waarvoor men stond. Het verlagen van de goudwaarde van de gulden kon terecht worden aangemerkt als een oneerlijkheid jegens de schuldeisers. De koopkracht van de harde gulden werd, door niet toe te geven aan de drang tot devaluatie, relatief groter, doch met het onvermijdelijke gevolg dat wij onszelf uit de markt prijsden.

Dit dilemma heeft de Nederlandse financieel-economische politiek enkele jaren vrijwel verlamd, totdat tenslotte ook ons land door de knieën moest gaan.

Na de felle, kortstondige boycotactie van 1930 werd de strijd breder opgezet. FNZ-voorzitter Posthuma in 1930: „Willen jullie onze boter en kaas niet, dan wij niet jullie machines en werktuigen”.

Laat men niet uit het oog verliezen dat de malaise algemeen was, zowel in Europa als in Amerika. Overall werd men geteisterd door een ongekende daling van de welvaart en kampte men met een geweldige werkloosheid. Nederland was slechts een der vele getroffen. Hoe de zuivelwereld op de crisis reageerde, zal in volgend hoofdstuk ter sprake komen. Terwille van de duidelijkheid moge hier eerst een korte beschrijving volgen van de methode, waarmee de landbouw, en het volksleven in het algemeen, overeind werd gehouden.

Landbouwcrisispolitiek

Dat doel is met veel kunst- en vliegwerk bereikt, maar vraag niet hoeveel armoede desondanks door grote groepen van de bevolking, zowel agrarische als niet agrarische, is geleden! De landbouw is er doorgesleept door middel van een systeem dat men een „ingepolderd binnenlands prijspeil” voor de voornaamste landbouwproducten zou kunnen noemen. De uitvoer brokkelde steeds verder af en bracht almaar dalende prijzen op, waardoor het nodig werd een regeling te maken met behulp waarvan althans de binnenlandse prijzen tegen de ergste afbraak werden beschermd. Dit geschiedde o.a. door de rijksmerken voor boter en kaas op basis van het vetgehalte te belasten met een heffing, die in het nieuwe Landbouwcrisisfonds vloeide. Een overeenkomstige heffing werd gelegd op margarine en alle andere spijsvetten, terwijl de verplichting werd ingevoerd de margarine te vermengen met 25 % boter. Uit dat fonds werd via de zuivelfabrieken een toeslag op de melk uitgekeerd.

Het effect was driedelig: ten eerste betaalden de binnenlandse verbruikers een prijs, die op een vrij vast peil boven de exportwaarde werd gehandhaafd, ten tweede werd op deze wijze een binnenlandse boterafzet verzekerd en ten derde kon aan de producenten een mengprijs voor de melk worden uitgekeerd, die het gemiddelde was van de binnenlandse en, de buitenlandse opbrengst. Het had in de bedoeling gelegen aldus een melkprijs te bereiken van circa 6 cent per kg, maar dat was te hoog gegrepen. Het werd omstreeks 4 cent, waarvan bijna 2½ cent afkomstig was uit het Landbouwcrisisfonds.

De FNZ heeft zich fel verzet tegen het mengen van margarine met boter, maar sprak tegen dovemansoren. In die jaren heeft de Zuivelbond hard gestreden voor het bestaan van de melkveehouders, dat steeds meer in de knel kwam. Een onderdeel van het beleid was namelijk ook voedergranen en aanverwante producten een behoorlijke prijs te geven, waardoor de voederkosten en dus de kostprijs van melk en vlees onvermijdelijk hoger werden. De belangentegenstelling veehouderij-akkerbouw werd er gevaarlijk door verscherpt.

Het consumptiemelkgebied afgeschermd

Een afzonderlijke regeling moest worden gemaakt voor de consumptiemelk, geproduceerd in dat deel van het land, dat wij nu de „Randstad” noemen. De consumptiemelk viel namelijk niet onder de hierboven genoemde regeling van heffingen en toeslagen en moest dus op andere wijze aan een bepaalde prijs geholpen worden. Dit geschiedde door gemeenten waarin een bepaalde hoeveelheid consumptiemelk geproduceerd werd tot „wettelijk consumptiemelkgebied” te verklaren.

Het werd dus een „beschermd gebied”, waarin geen melk van buitenaf mocht worden „ingevoerd”. In het westen van het land waren de kosten der melkproductie hoger dan elders, waardoor deze melk ook een hogere prijs moest opbrengen en dit werd bereikt door het recht van levering van consumptiemelk te binden aan regeringscontracten. Over deze regeling is heel wat strijd gevoerd, daar met name de FNZ zich niet altijd met de hogere prijs voor de consumptiemelk in het zgn. beschermde gebied kon verenigen.

De man achter dit alles

De ontwerper van dit systeem was Ir. (later Dr.) S. L. Louwes, destijds secretaris van de Overijsselse Landbouw Maatschappij. Hij ontwierp de eerste landbouwcrisiswetten en werd regeringscommissaris voor de uitvoering daarvan. Maar het duurde nog tot 1934 eer hij van Zwolle naar Den Haag verhuisde om zich uitsluitend met de landbouwcrisismaatregelen bezig te houden. De FNZ heeft vele felle polemieken met de regeringscommissaris gevoerd, maar wat kan men aan gewicht in de schaal leggen als de boter op de wereldmarkt nog maar 43 cent per kg opbrengt?

1931 Een wandeltocht van bijna 75 jaar [22]

blz. 55

De duiten der gramschap

Aan het eind van de jaren '30 schreef John Steinbeck zijn beroemde roman „Druiven der Gramschap” (Grapes of Wrath), waarin de trieste lotgevallen worden verhaald van een Amerikaans boerengezin, dat in het grote agrarische débacle reddeloos werd meegesleurd. De Nederlandse boer is dat lot bespaard gebleven, opgevangen als hij werd door het „vangnet” van de landbouw-

crisismaatregelen. De veehouder heeft kunnen blijven bestaan, dank zij de „duiten der gram-schap”, als wij de melktoeslag uit het Landbouwcrisisfonds zo mogen betitelen. Want het was een bittere pil om boter via de margarine in het binnenland te moeten spuien, wilde de veehouderij niet ten onder gaan.

Wie de jaargangen van het OO uit die tijd leest, hoort nog het tandengeknars waarmee dat ge-paard is gegaan.

Aan de zuivelcoöperatie kan niet worden verweten, dat zij laks of lauw is geweest, want zodra de eerste tekenen van de internationale handelsoorlog zichtbaar werden, sprong de FNZ op de ket-ting. Na de felle, maar kortstondige boycotactie van 1930 werd de strijd breder opgezet in een „Comité voor Economisch Verweer”, dat alle agrarische belangen bundelde en waaraan ook de betrokken industriële groepen gingen meewerken. Ook daarmee echter was het conjuncturele ge-tij niet te keren.

Zakelijker was de oprichting in 1931 - 24 dec. - van het Crisis Zuivel Bureau door FNZ, VVZM en de Bond van Kaasproducenten, welk bureau in het leven werd geroepen toen Frankrijk de zui-velinvoer contingenteerde en er een instantie nodig was om iedere exporteur zijn rechtmatig aan-deel te geven in de aldus beperkte export. Contingentering is een maatregel die toegepast pleegt te worden als zelfs sterk verhoogde invoerrechten niet meer voldoende protectie bieden. Daar kwam bij dat men in Frankrijk ter bescherming van de eigen markt nog een extra verhoging op de im-portprijs uit Nederland wenste, in verband met de hier steeds dalende prijzen.

Overeengekomen werd evenwel, dat deze extra verhoging aan Nederlandse zijde toegepast zou worden, zodat de opbrengst ervan in onze staatskas vloeiende, waarbij bepaald werd, dat dit geld ten bate der betreffende bedrijfstak aangewend zou worden. Ook de andere omringende landen gin-gen later dit systeem toepassen, terwijl men in Duitsland de voor invoer beschikbaar gestelde de-viezen drastisch ging beperken. Al die stadia heeft de zuivelhandel moeten doorlopen en dit noodzaakte tot een steeds meer op het binnenland gerichte oriëntering, waartoe de collectieve propaganda voor het gebruik van melkbrood e.d. een der eerste middelen werd.

CZB en CZC

Men moet het Crisis Zuivel Bureau en de Crisis Zuivel Centrale goed uit elkander houden. Het bureau was een instelling van het bedrijfsleven, dat zich zowel adviserend als uitvoerend ter be-schikking van de overheid stelde. Het werd enige maanden eerder opgericht dan de Centrale, die tot stand kwam krachtens de in 1932 ingevoerde Crisis Zuivelwet. De regering machtigde het CZB de contingenten te verdelen, maar dat liep vast toen in 1936 een nieuwe Minister van Eco-nomische Zaken (Gelissen) hogere toewijzingen verstrekt wilde zien aan bepaalde exporteurs, die naar de mening van het CZB daarvoor niet in aanmerking kwamen, hetgeen tot niet volstrekt on-partijdige behandeling aanleiding gaf. Het bureau bedankte toen voor de eer als regeringsgemach-tigde op te treden en een commissie eruit hield zich verder bezig met voorlichting en propaganda op zuivelgebied. Vervang in de naam het woord „Crisis” door „Nederlands” en u hebt ons tegen-woordig Nederlands Zuivelbureau. Deze wijziging voltrok zich echter pas na de oorlog.

Op de binnenlandse kurk

De kern van het beleid van de CZC was dus een heffing op alle in het binnenland gebruikte spijsvetten en uit het zodoende ontstane fonds een toeslag te geven op alle tot produkten verwerkte melk. Het was derhalve de consument die betaalde en niet de overheid. Door middel van die heffingen kon men tussen boter en margarine (deze laatste als mélange met een wisselend percentage boter) een prijsverhouding handhaven van 3 : 2. Voor de verbruiker betekende dat een boterprijs van f 1,80 en een margarineprijs van f 1,20 per kg.

De margarineproductie werd beperkt tot een hoeveelheid van 1.050 ton per week, hetgeen op uitdrukkelijk verlangen van de FNZ gekoppeld werd aan de afslachtingsregeling van melkvee. Ten behoeve van de werklozen werd jaarlijks 6.000 ton onvermengde margarine, de zgn. volksmargarine, gemaakt die voor een heel zacht prijsje aan de „steuntrekkers" werd verkocht.

Naarmate de uitvoer daalde (nog sterker in prijs dan in hoeveelheid) kreeg tengevolge van deze maatregelen de binnenlandse markt steeds meer de functie van de kurk die de melkveehouderij drijvende moest houden. De uitvoer van boter en kaas, die in 1930 nog f 131 miljoen had opgeleverd, bracht het in 1932 tot niet meer dan f 54 miljoen. Desondanks steeg de melkaanvoer.

De boeren trachtten lage prijzen te compenseren door het houden van meer vee. Uiteraard verzwaarde dit de marktpositie nog meer. Toen het Britse Rijk zich eind 1932 nauwer aansloot bij de overeenkomst van Ottawa met als doel een voorkeursrecht voor de leden van het Gemenebest op de markt van het moederland te scheppen, ging de toekomst er helemaal donker uitzien.

Prijzen eind 1933

Ook de belangrijkste Nederlandse uitvoer van gecondenseerde melk naar Engeland kwam nu in gevaar. Eind 1933 bracht de volvette Goudse kaas 48 cent per kg op, Edammer 40+ 39 cent en de 20+ 28 cent per kg. Vol Hatmaker melkpoeder noteerde 36 cent per kg, waarop in het binnenland een heffing kwam van 28½ cent. Het magere poeder deed 18 cent per kg. Het werd duidelijk: er moest verder worden ingegrepen.

Het benauwendste probleem was dat van ondermelk. Als kaas, condens en melkpoeder op toenevende afzetmoeilijkheden stuiten, kon voor de ondermelk eigenlijk geen andere bestemming worden gevonden dan die van veevoer, daar ze de verwerkingskosten niet meer opbracht. Maar er ging al 32 % van de melkplas naar de boerderij terug en de varkensstapel werd ingekrompen. Een ondermelkcommissie heeft in 1933 getracht tot een bestemmingsadvies te geraken, maar dat zette geen zoden aan de dijk. Behalve versterkte teruglevering naar de boerderij - met een extra subsidie - zag men alleen enige mogelijkheid in de verwerking van melkpoeder in brood, of in de produktie van caseïne. Meer dan lapmiddelen waren dat echter niet. Ook hier was de conclusie tenslotte: de melkveestapel moet kleiner worden, hetgeen leidde tot de eerdergenoemde afslachtingsregeling.

Posthuma legt de hamer neer

Dr. Posthuma had langzamerhand genoeg van de zuivelzorgen. Hij was nu 12½ jaar voorzitter van de FNZ en bekleedde enkele tientallen andere functies. Eind 1933 trad hij terug en werd opgevolgd door de voorzitter van de Groninger Zuivelbond, L. F. Britzel, een bedachtzame en in te-

genstelling tot zijn voorganger minder op de voorgrond tredende figuur, die evenwel ook enige andere functies in het zuivelverenigingsleven vervulde. Dit had tot gevolg dat de secretaris van de FNZ in nog sterker mate de pleitbezorger voor de algemene belangen der zuivelcoöperatie werd.

De internationale toestand verslechterde inmiddels zienderogen. In Duitsland was Hitler aan de macht gekomen met alle consequenties van de „Blut und Boden” mystiek, die autarkie bij de voedselvoorziening voorstond. De dollar had half april 1933 de Gouden Standaard verlaten, hetgeen niet bevorderlijk was voor de ruilvoet voor Nederlandse produkten op de wereldmarkt.

Denemarken had zich inmiddels economisch aan Engeland moeten binden door zich te verplichten 80 % van zijn steenkool uit dat land te betrekken, evenals alle jute, zout, salpeter en pakpapier. Daartegenover verplichtte Engeland zich 62 % van zijn baconinvoer in Denemarken te kopen. Nog nooit had het er voor de Nederlandse zuivel zo duister uitgezien.

1933 Een wandeltocht van bijna 75 jaar [23]

blz. 58

Reef de zeilen

Regering, landbouw en zuivelindustrie stonden voor een vrijwel onoplosbaar vraagstuk: hoe kon de produktie worden geremd zonder de boeren het bestaan onmogelijk te maken en hoe kon, tegelijk de boeren een minimum-inkomen worden bezorgd zonder de lasten voor de consumenten te zwaar te maken. **Het is een zoeken en tasten geweest met herhaaldelijk mislukkingen en misgrepen, maar al worstelend is Nederland zonder al te grote kleerscheuren door de jaren 1933, 1934 en 1935 gekomen.**

Na de steunmaatregelen voor de akkerbouw was de varkenshouderij de eerste sector van de veehouderij, waarbij werd ingegrepen. De varkensprijzen waren zó laag geworden dat zesweekse biggen zelfs geen cent meer opbrachten. Toen werd in 1932 de Varkenscentrale opgericht, waarvan alle varkenshouders verplicht waren lid te worden.

De varkensstapel zou worden beperkt door de opfok toe te staan van maximaal 1.800.000 biggen per zes maanden. Daartoe ontvingen de leden van de Varkenscentrale „biggenmerken” en wie bij controle meer biggen of varkens bleek te hebben dan hem was toegestaan, ging op de bon. De regeling was natuurlijk niet waterdicht, maar men rekende er op dat daarmee toch in 1934 een kleinere varkensstapel zou ontstaan.

Toen in juli 1932 de Crisiszuivelwet in werking trad, werd rijksambtenaar L. Buckmann met de directie daarvan belast. Zijn functie werd uitgebreid toen er ook een Crisis Rundvee Centrale kwam. In maart 1933 kwam een allesomvattende Landbouwcrisiswet tot stand. Bij de veetelling van juli 1933 bleek dat de rundveestapel sinds 1930 was aangegroeid met niet minder dan 21,6 % (2.366.000 stuks tegen 2.877.000 stuks). Bij afnemende afzetmogelijkheden dus uitbreiding van de produktie.

De regering besloot te trachten door vrijwillige afslachting tot inkrimping te komen. Drachtig vee

kon met een premie worden ingeleverd tot een totaal van 110.000 dieren. Het waren uiteraard niet de beste koeien die aldus werden „geconserveerd” deze term slaat op de verwerking tot vleesconserven, alias vlees in blik zodat de invloed op de melkproductie zelfs niet voelbaar was. Wel heeft de maatregel de boeren aan wat contanten geholpen en tegelijk bijgedragen tot sanering van de rundveestapel. Parallel daarmee werd de teruglevering van ondermelk naar de boerderij bevorderd door een toeslag (voor het gedeelte dat men boven het normale percentage terugnam) en die teruglevering is zelfs korte tijd verplicht geweest.

Aangezien de vrijwillige inkrimping geen merkbaar effect had, volgde nu een tweede stap: evenals bij de varkens werd de aanfok beperkt. Er kwam in 1934 een teeltregeling, waarbij werd bepaald dat er per jaar niet meer dan 350.000 vaarskalveren en 60.000 stierkalveren mochten worden opgefokt. Zoals er voor de varkens biggenmerken waren, kreeg de rundveehouderij nu te maken met „kalverschetsen”. Iedere veehouder kreeg een beperkt aantal schetsen toegewezen. De controle hierop heeft veel kwaad bloed gezet en hoeveel vee toen clandestien is gehouden, is met geen mogelijkheid te schatten. Nu volgde het plan om door verplichte afslachting van 160.000 drachtige vaarzen de melkproductie zó te remmen dat een vermindering van 11% zou kunnen worden verwacht.

Maar het pakte averechts uit. Buckmann en zijn chefs wilden niet luisteren naar de stemmen uit de praktijk, die voorspelden dat bij afslachting van vaarzen de boeren zouden besluiten hun oudere koeien langer aan te houden en dat de maatregel dus tot een grotere en niet tot een kleinere melkproductie zou leiden. Dit laatste is inderdaad gebeurd.

De overlopende melkbus

De melkstroom steeg zo onstuitbaar, dat bij wijze van spreken de bussen overliepen. Er was blijkbaar veel melk, die niet in de officiële aanvoercijfers tot uiting kwam. Buiten de gecontroleerde productie - dus zonder rijksmerk - kwam er een toenemend aanbod van clandestien bereide boter waarop geen heffing drukte. In een nota van juni 1935 schreef de minister dat naar schatting in enkele jaren het aantal „zelfkarners” was gestegen van 18.000 tot 40.000. Daarom wenste hij nu een productiekwantum voor iedere melkveehouder vast te stellen, wat betekende dat er 250.000 van die toewijzingen moesten worden berekend. Wat men meer produceerde, zou geen toeslag krijgen.

De hele opzet is gestrand op de onuitvoerbaarheid, die nadrukkelijk zowel door de drie centrale landbouworganisaties als door de FNZ was voorspeld. Hoe benard de toestand was geworden, blijkt wel uit het feit dat de waarde van de ondermelk in 1934 was gedaald tot 20 cent per 100 liter, terwijl verschillende kaasfabrieken de productie stopten, omdat zelfs de verwerkingskosten niet konden worden goedge maakt. Mede tengevolge van dit echech trad Buckmann eind 1935 af. Hij werd belast met het schrijven van de geschiedenis van de landbouwcrisismaatregelen (eerste deel verschenen in 1937). Achteraf bleek dat de internationale crisis bij de overgang van 1934 naar 1935 het dieptepunt passeerde. Daarna begon zich een aarzelend prijsherstel af te tekenen.

De dakloze Landbouw

Er is in al die jaren heel wat gesold met de Directie van de Landbouw. Men zal zich nog herinneren dat deze in de eerste wereldoorlog ressorteerde onder Landbouw, Nijverheid en Handel. In 1922 werd de dienst uit dat departement gehaald en gekoppeld aan Binnenlandse Zaken. Daaraan kwam een eind in 1932 toen bij een nieuwe kabinetsformatie de landbouw werd toegevoegd aan Economische Zaken. De agrarische wereld vond dat al een hele verbetering, maar pas in 1935 kwam er eindelijk een eigen departement van Landbouw en Visserij. Dit kwam onder minister Dr. L. N. Decker; die geen onbekende in landbouwkringen was.

Maar een pijnlijke noot was het, dat vele belangrijke zaken, met name de uitvoercontingenten, onder Handel en Nijverheid bleven ressorteren en de daar heersende minister Gelissen was veel minder toegankelijk voor agrarische argumenten dan zijn collega Deckers! Ook kreeg in 1935 het departement weer een Directeur-Generaal van de Landbouw in de persoon van ir. A. L. H. Roebroek, dezelfde die in de eerste wereldoorlog enige tijd aan het secretariaat van de FNZ verbonden was geweest. De omzwervingen van Landbouw waren echter nog niet ten einde; reeds na twee jaar, dus in 1937, werd Landbouw weer aan Economische Zaken gekoppeld.

.....

1938 Een wandeltocht van bijna 75 jaar [24]

blz.61

.....

De crisis was voorbij. De troonrede klonk, aldus het OO van 23 september 1936, „iets minder somber dan de laatste jaren het geval was”. Er kwam weer enig vertrouwen in de toekomst, al schreef de Minister van Financiën in de miljoenennota van dat jaar „dat afdoende verbetering echter pas bereikt zou worden, als de inkomsten gaan stijgen en dit hangt af van de ruimere afzet van onze produkten in binnen- en buitenland”.

Waarop deze zin sloeg, bleek enkele dagen later: op 26 september devalueerde tenslotte ook de gulden. Daardoor kwam onze munt meer in lijn met de waarde van dollar, pond, mark en franc. Mr. P. L. Steenberghe was reeds in 1935 afgetreden als Minister van Economische Zaken, omdat hij devaluatie noodzakelijk achtte, maar de rest van het kabinet aarzelde nog een vol jaar. Van begin 1936 af begonnen de prijzen op de wereldmarkt te stijgen en het internationaal handelsverkeer nam toe.

Maar dat gebeurde in een grimmige wereld! In Spanje woedde de burgeroorlog, in Duitsland ontulde het Hitler-regime steeds duidelijker zijn kwaadaardig karakter. Italië begon zijn heilloos avontuur in Abessinië, Japan had Mandsjoerije bezet. Er hing oorlog in de lucht. Nog altijd moest de melkveehouderij met financiële hulp op de been worden gehouden. Per melkkoe werd in 1936 f 60, uitgekeerd en de commissienotering van de boter was in de laatste week van dat jaar toch niet hoger dan 63 cent per kg. Langzaam klimmen de prijzen en dan op 27 oktober 1937 een belangrijke gebeurtenis: de notering komt voor het eerst sinds 1932 boven f 1,- per kg.

In de daarop volgende weken is de notering nog herhaaldelijk gevoelig gezakt, maar toen het jaar voorbij was, kon het OO in het eerste nummer van 1938 constateren dat 1937 voor veehouderij en zuivelbereiding geen slecht jaar was geweest. Gemiddeld over het jaar berekend had de boter

(omgerekend in niet-gedevalueerde munt) 15 % meer opgebracht dan in het voorafgaande jaar. De verbetering spreekt uit de volgende cijfers:

	1935	1936	in %
boter	49 ct.	57,5 ct.	+ 17
kaas, volvet	37,5 ct.	43 ct.	+ 15
kaas, 40+	27,5 ct.	30,5 ct.	+ 11
kaas, 20+	15,5 ct.	18 ct.	+ 16
vol poeder	20,3 ct.	26 ct.	+ 30
mager poeder	8 ct.	12,5 ct.	+ 50
volle condens			+ 7
magere condens			+ 13

Maar de tarweprijzen stegen met 52 %, de gerst met 26,5, de maïs met 21,5, het lijnzaad met 26 en copra met 30 %. Prettig voor de akkerbouw, maar een stijging van de voederkosten. Maar bij al deze plussen ook een „min” - na jaren van rust brak opnieuw mond- en klauwzeer op grote schaal uit. Op 1 oktober 1937 waren er in de voorafgaande negen maanden 48.484 besmette vee-stapels geteld. Ter vergelijking vroegere rampjaren: 1912 70.000 haarden, 1924 89.000 en 1926 62.000.

Menggebod opgeheven

Op 28 september 1937 waren de marktvooruitzichten zoveel verbeterd dat het menggebod (laatste stand 10 % boter in de margarine) kon worden opgeheven, waarna de FNZ onmiddellijk pleitte voor invoering van een mengverbod, aangezien anders tussen boter en margarine een melange op de markt zou blijven, zeer ten nadele van de boterafzet in het binnen land. De melkproductie bleek van rond 4.400.000 ton in 1930 te zijn opgelopen tot 4.900.000 ton in 1936, met bovendien een regelmatig stijgend vetgehalte. Dat laatste was zowel het resultaat van de grotere zorg voor de fokkerij als van de sanering in de crisisjaren. Ook konden nu het karnverbod en het binnenlandse crisisbotermerk worden ingetrokken. Het aantal kalverschetsen werd van 350.000 op 375.000 gebracht en in het „buitenwettelijk gebied” kon op 1 december 1937 de consumptiemelkregeling verdwijnen.

.....

Kwaliteitscontrole op te exporteren boter „Dit had twintig jaar eerder moeten gebeuren”, schreef Geluk toen in juli 1937 het Zuivel Kwaliteitscontrôle Bureau door FNZ en VVZM gezamenlijk en met de daadwerkelijke steun van de toenmalige Directeur-Generaal van de Landbouw Roebroek werd opgericht. Het begon zijn werk op 1 augustus, zodat voortaan geen boter meer kon worden uitgevoerd zonder ZKB-certificaat, dat de kwaliteit garandeert, naast de garantie van zuiverheid en echtheid van de botercontrolestations. Eerst thans (1975) komt er in deze structuur een verandering door een allesomvattende coördinatie.

Melkwol op het tapijt

Een nieuw „zuivelproduct” had zich inmiddels aangediend; niet eetbaar, maar wel „draagbaar”, de textiel-caseïne. Caseïne werd reeds lang gebruikt als grondstof voor industriële doeleinden onder de naam „kunsthoorn”, waarvan biljartballen, knopen en andere harde voorwerpen werden gemaakt. Nu kwam de Italiaanse ingenieur Antonio Ferretti, voortwerkende op octrooien uit het be-

gin van de eeuw en gebruikmakende van de ontwikkeling van de kunstzijde (celwol), met een uit caseïne gesponnen draad, die melkwol werd genoemd.

Onder de merknaam „Lanital” wekte dit produkt grote belangstelling, vooral toen de licentiehouders voor Nederland in de coöperatieve zuivelfabriek te Bunschoten - niet aangesloten bij de FNZ - met de produktie er van begon. De FNZ stelde zich zeer kritisch op, maar is later op initiatief en in samenwerking met de Coöperatieve Condensfabriek „Friesland” met een eigen proeffabriek voor melkwol begonnen onder de naam „Casolana”. Op den duur bleek er echter in melkwol geen brood te zitten. Na de tweede wereldoorlog zullen we op de geschiedenis van Casolana nog terugkomen. Invloed op de ondermelkafzet heeft melkwol niet gehad.

Een pioniersdaad van Marrum

Een vermeldenswaardig feit uit deze jaren is het besluit van de coöperatieve zuivelfabriek te Marrum om in de naaste toekomst alleen nog maar melk te gaan verwerken van TBC-vrije dieren. In 1940 moest dit zijn beslag krijgen. Deze fabriek had reeds eerder het spits afgebeten door systematisch bij te dragen tot de sanering van de veestapel van haar leden.

1938 Een wandeltocht van bijna 75 jaar [25]

blz. 63

Wikken en schrikken

Het luwen van de internationale landbouwcrisis was maar van korte duur. De industriële conjunctuur werd wel aangewakkerd door de in tempo toenemende bewapeningswedloop, maar de vraag naar landbouwproducten nam niet naar evenredigheid toe. Na het redelijk goede jaar 1937 werd 1938 een teleurstelling. De Minister van Economische Zaken en Landbouw, Steenberghe, mocht dan al betogen dat het woord „crisis” verleden tijd was en dienovereenkomstig zulke namen als „Crisis Zuivel Centrale” veranderen in „Nederlandse Zuivel Centrale”, de markt maakte zulk optimisme niet waar.

Integendeel, het zag er meer naar uit dat de depressie een chronisch karakter ging aannemen. Een Commissie Van Loon, die zich op een vereenvoudiging van het landbouwcrisisapparaat moest bezinnen, sprak zich wel uit voor overdracht van de regeringscrisisbureaus aan het bedrijfsleven, maar bracht overigens niets nieuws. De door de vereniging „Landbouw en Maatschappij” voorgestane protectionistische, meer op de akkerbouw gerichte landbouwpolitiek werd afgewezen, doch een „matige” bescherming aanbevolen. Men dacht aan invoerrechten van gemiddeld 12 tot 20 %.

Het debat hierover zou spoedig onhoorbaar worden onder het luider wordende oorlogsgerommel. Merkwaardig is dat ondanks lage productieprijzen de koop-en pachtprizen van de grond stegen. Kennelijk een vlucht in onroerend goed. Opnieuw daalden de internationale landbouwprizen tot een angstwekkende diepte.

Regeringscommissaris Louwes maakte in 1938 melding van „voortreffelijk bevroren rundvlees dat in onbeperkte hoeveelheden te koop was voor f0,35 per kg”. De boter bracht bij export niet meer dan 85 gedevalueerde centen per kg op en zuiver vet kostte 20 tot 25 cent. Het was benau-

wend, maar geen dodelijke slag voor onze landbouw, dank zij het gecompliceerde weefsel van prijzen en produktieregelingen, dat nu met de verzamelnaam „landbouwordening” werd aangeduid.

CMC en AVM

Een sprekend voorbeeld van deze fase van het landbouwbeleid is te vinden in de overdracht van de consumptiemelkregeling in „het Westen des lands” uit handen van een crisisbureau aan een door de overheid gestimuleerde en gesanctioneerde structuur, waarin leveranciers van consumptiemelk (in de Randstad) en de daar gevestigde melkinrichtingen de verantwoordelijkheid overnamen voor de levering en de distributie van de melk.

CMC was toen de afkorting van Consumptie Melk Centrale, waarvan alle consumptiemelkers in dit gebied lid moesten worden. De AVM (Algemene Vereniging voor Melkvoorziening) was de wederpartij. De twee verenigingen kregen een monopolistisch recht op de levering van en de handel in consumptiemelk. Na de oorlog is met gelijke initialen, die echter nu de afkorting zijn van Coöperatieve Melk Centrale, een vrije organisatie ontstaan, die te zijner tijd nog wel ter sprake zal komen.

DOMO en COC

Terzelfder tijd kampte men in de zandstreken met een toenemend overschot aan ondermelk. De handelswaarde daarvan was gering, soms zelfs nihil. Dit was te wijten aan de slechte stand van de markt voor kaas en melkpoeder, aan de Britse beperking van de condensinvoer en aan de beperking van de varkensstapel. Melkwol, hoe boeiend dat ook leek, kon geen uitkomst bieden - zeker niet op korte termijn. De CCF was begonnen met dit produkt te experimenteren. Alleen georganiseerde verkoop van het wilde aanbod van ondermelk kon de prijsafbraak enigszins beteugelen. Aldus ontstond in Drenthe in 1938 de Drentse-Onder-Melk-Organisatie (DOMO) en een jaar later in westelijk Noord-Brabant iets soortgelijks, de Coöperatieve Overmelk Centrale (COC). Laatstgenoemde is van weinig betekenis geweest.

Zwarte toekomst

Hoewel niemand zich kon indenken dat het werkelijk tot een grote oorlog zou komen, hield de regering er toch terdege rekening mee. Toen Engeland en Frankrijk in oktober 1938 in Munchen voor Hitler door de knieën gingen en Tsjecho-Slowakije offerden op het altaar van een schijnpacificatie, vroeg en kreeg de Nederlandse regering buitengewone bevoegdheden. Zij werd gemachtigd goederen en bodemproducten te vorderen en te distribueren en prijscontrole in te stellen. Een Economische Defensieraad werd belast met de coördinatie

In het OO gaf Geluk aan de fabrieken het dringende advies bijtijds een voorraad steenkool, andere onmisbare bedrijfsartikelen in te slaan en bovendien voorbereid te zijn op de mogelijkheid dat paarden en wagens zouden kunnen worden gevorderd.

Voorzitterswisseling

Het was ook in die dagen - eind 1938 - dat voorzitter L. F. Britzel aftrad. Hij was niet alleen voorzitter van de FNZ en van de Coöperatieve Melkprodukten Fabriek „Bedum”, maar ook voorzitter van de Nederlandse Zuivel Centrale en deze functies bleken niet verenigbaar. Hij werd opgevolgd

door de onverstoort kalme Noord-Hollander H. K. Koster, die er het zijne toe heeft bijgedragen de FNZ door de oorlog te loodsen, waarin Nederland zou worden betrokken.

Haal meer uit de grond

Het was niet de schaarste aan voedingsmiddelen, die toen de prikkel leverde tot intensivering van het graslandgebruik, maar de noodzaak van kostenbesparing. Hoe fleurig de Nederlandse weiden ook schenen te zijn, zij konden veel meer voederwaarde opleveren door betere verzorging van de grasmat, zwaardere (stikstof)bemesting en door beweiding in kleine percelen. Aldus zou blijken onderzoeken en beschouwingen van Dr. Ir. H. J. Frankena de waardeproductie van het grasland gemiddeld met tientallen procenten kunnen stijgen en bijgevolg de productiekosten van de melk dalen. Meer aandacht werd nu ook besteed aan het inkuilen van gras, terwijl belangstelling werd gewekt voor het kunstmatig drogen van gras.

In de zuivelwereld was inmiddels een oude strijd fel opgelaaid: moet of mag de kaasmelk worden gepasteuriseerd? In feite was dit een debat tussen Noord-Hollanders en Friezen. Hoe dit duel enkele jaren later werd beslecht, blijft nog even onder de roos.

Wat niet doorging en toch kwam

Als er nog mensen mochten zijn die denken dat het Landbouwschap een ondergeschoven nazikindje is, zij te dezer plaatse herinnerd aan een in 1939 ingediend en later aangenomen wetsontwerp betreffende het invoeren van „Bedrijfsregelingen”. Op grond daarvan zouden aan de landbouw bindende productie- en afzetregelingen kunnen worden opgelegd en zouden „lichamen” (instellingen) met verordenende bevoegdheid kunnen worden gesticht. Een en ander op grond van de artikelen 152, 153 en 154 van de Grondwet. Commentaar dunkt mij overbodig.

Vervolg in MAP Zuivelindustrie in WO-II

Bijlage-10

Diverse gedenkboeken

75 jaar coöperatieve zuivelfabriek Acmesa te Assen 1908 – 1983

CRISISJAREN

Na de val van het Engelse pond in september 1931 en het loslaten door Denemarken van zijn Gouden Standaard was de toestand op de zuivelmarkt vrijwel hopeloos geworden. De Contingenteringswet trad in werking en verder de Crisis-pachtwet, de Crisis-zuivelwet en de Crisis-varkenswet.

De wereldmarktprijzen daalden verder en in 1933 was de prijs van de melk zo laag, dat er voor de veehouders van een redelijk bestaan geen sprake meer was. De kaasproductie werd vrijwillig beperkt. De regering ging over tot gedwongen afslachting van melkvee, maar in 1934 was deze voorlopig weer van de baan. Het doel de melkproductie te beperken, werd echter niet bereikt.

In de Algemene Vergadering van Acmesa in 1934 werd na veel discussie besloten tot verplichte afname door de leden van ½ kg roomboter per week. In 1936 devalueerde de gulden. Er kwam een Gemeentelijke Commissie voor de Propaganda voor een meerder gebruik van melk en zuivelproducten in de gemeente Assen: secretaris directeur Idema.

Eerst in 1937/ 38 werd de toestand iets dragelijker, maar gedurende deze diepteperiode hebben de leden vaak ondervonden van hoeveel belang het was, dat zij over een goed geoutilleerde fabriek konden beschikken en over een hecht georganiseerde vereniging.

Gedenkboek 40 Jaar Frico 1938

blz.86

(Over de Crisisjaren): Wij zouden naar voren kunnen brengen de beteekenis van de vereeniging, toen de economische crisis, die in het begin van 1931 de zuivelprijzen tot ongekend peil deed dalen, groote moeilijkheden te voorschijn riep. Wij zouden kunnen uiteenzetten, welke groote diensten onze koelhuizen ons toen hebben bewezen, evenals bij het uitbreken van den (*le*) wereldoorlog.

Wij zouden uitvoerig kunnen beschrijven, hoe, toen het Engelsche £ devalueerde, het voor ons bijna onmogelijk was nog langer boter naar Engeland te zenden, maar toch ondanks de groote verliezen besloten werd vol te houden, met het resultaat, dat wij onze Engelsche relaties vrijwel ongeschonden hebben kunnen bewaren en later daarvan de vruchten hebben kunnen plukken. Wij zouden kunnen belichten, wat de vereeniging gedaan heeft om door productieregeling de bezwaren van de internationale handelsmoeilijkheden zooveel mogelijk te ontgaan.

Elk dezer onderwerpen zou vele bladzijden kunnen vullen en daardoor ons overzicht te lang maken. Wordt de geschiedenis van de moeilijke tijden, die de vereeniging [086] meemaakte en die soms het werk van de vereeniging zeer in het gedrang brachten, eens beschreven, dan zal daaruit blijken, dat juist in die tijden de eensgezindheid groter was dan ooit.³⁸

Dat dan niet alleen het bestaan van de vereeniging werd gewaardeerd, maar dat in volle eenstemmigheid de noodige maatregelen werden genomen en soms belangrijke offers werden aanvaard om de vereeniging en haar werk ongeschonden door de bewogen tijden heen te brengen. Vooral in deze tijden is het geweest, dat onverbreekelijke banden tusschen de deelgenooten en de vereeniging zijn ontstaan.

38 Grote eensgezindheid dus.....Lees *Erf en wereld*, – 1959 Wiersma - over het gemis aan coöperatief besef bij de leden – boeren – en de laakbare houding van sommige fabrieksbesturen, die zich niet aan afspraken hielden, gemaakt met de Friese Zuivelbond.....blz. 226 > (ZHN.)

Boek - Melk-Unie: *Een begeerlijk product* - 1991 P. v. Druenen

blz. 53 >

Crisis

Een derde oorzaak van de concentratiegolf in de zuivel na 1933 was de steeds sterker wordende greep van de overheid op het bedrijfsleven in het algemeen en op de zuivelsector in het bijzonder.

De crisis van de jaren dertig maakte een abrupt einde aan het liberale Walhalla dat Nederland heette. De eerste financiële steun van de kant van de overheid betrof in 1931 de teelt van suikerbieten. In 1931 volgden de verbouw van aardappelen en van tarwe. In 1932 waren de tuinbouw en de veeteelt aan de beurt. Omdat deze laatste sector zo groot was dat financiële steun bij lange na niet op te brengen was, werd besloten tot meer ingrijpende maatregelen.

Op 21 juli 1932 trad hiertoe de **Crisis-Zuivelwet** in werking. Er werd een **Crisis-Zuivelfonds** opgericht waaruit de boeren een toeslag konden ontvangen op de door hen aan de industrie geleverde melk. De hoeveelheid melkvet in de producten was daarbij bepalend. Hierbij werd **[054]** uitgegaan van een kiloprijs van ongeveer vijf cent die de boer in ieder geval moest ontvangen. Voor het vullen van het fonds moest de consument zorgen. Wie in het vervolg kaas, boter of margarine kocht kreeg te maken met een forse prijsverhoging. Naast de oprichting van dit fonds trachtte de overheid de melkproductie omlaag te brengen door het aantal kalveren per boerderij aan een maximum te verbinden.

In 1933 waren er, behalve de hier al genoemde wetten, tal van andere maatregelen op het gebied van de landbouw werkzaam. Men zag door de bomen het bos niet meer en besloot aan deze situatie een eind te maken door alle wetten onder één noemer te brengen. In 1933 trad dan ook de **Landbouw-Crisiswet** in werking die verder aan de maatregelen op zuivelgebied niet veel veranderde. Het bleef voor de fabrieken zaak om een maximale hoeveelheid melkvet te verkrijgen uit een zo klein mogelijke hoeveelheid melk.

De crisis zou in Nederland heel lang duren. Pas in 1936 kon een aantal crisismaatregelen teruggedraaid worden. In november van dat jaar werd de accijns op de boter afgeschaft. Kaas zou nog tot 28 juli 1940 belast blijven. De markt voor boter had zich sneller hersteld dan die van kaas. Omdat dit laatste produkt voor Noord-Holland belangrijker was dan de andere zuivelprovincies kwam de klap daar extra hard aan. Het waren vooral de kleine kaasfabrieken die ernstig te lijden hadden van de laatste stuiptrekkingen van de crisis. Omdat bovendien sinds een aantal jaren van hogerhand de eis werd gesteld dat iedere zuivelonderneming een overzichtelijke administratie moest voeren raakten veel van de kleinere bedrijven in de knel. De directeur /kaasmaker was dikwijls niet in staat een dergelijke boekhouding te voeren en het inhuren van personeel was vaak te duur.

Echter, niet alleen de kaasfabrieken hadden het moeilijk door de crisis en de crisis-maatregelen. Het bleek dat de hoogte van de toeslagen gelijk opging met de omvang van de fabrieken. Met andere woorden: de grote bedrijven ontvingen gemiddeld meer steun per kilo melk dan de kleine bedrijven.

De Bond

De rol van de overheid in de concentratie van zuivelfabrieken gedurende de jaren dertig was, vooral door het crisisbeleid, groot. Een andere maatregel die niet zozeer de crisis betrof als wel de algehele kwaliteitsbevordering van de zuivelprodukten, was de instelling van het Zuivelkwaliteitsbureau in november 1938. Boter werd voortdurend gekeurd en, indien goedbevonden, voorzien van de letters Z.K.B. op het al sinds 1904 bestaande Rijksbotermerk. De boter kon in het beste geval de extra aanduiding 'Klasse 1' krijgen en was daardoor goed genoeg om geëxporteerd te worden. De opbrengst voor de fabriek was in dat geval hoog.

.....

Tabel 5 Het aantal kaas- en zoetfabrieken en het aantal fabrieken dat lid was van de kaas- en botercontrolestations in Noord-Holland 1920-1940

Jaar	Aantal dag- kaas- fabrie- ken	Aantal zoet- fabrieken	Fabrieken lid boter contro- le- station	Fabrieken lid kaas controle station
1920	63	46	49	91
1925	61	52	43	107
1930	22	74	53	95
1935	14	65	55	83
1940	3	61	60	63

Blz. 100.....*Een begeerlijk product*

In de Eerste Wereldoorlog kwam de terughoudendheid van de 'rest van Nederland' om melk te verkopen aan de 'Hollanders' duidelijk aan het licht. Door de oorlogssituatie was er in de Randstad een groot tekort aan consumptiemelk. De toenmalige regering probeerde de fabrieken in het Oosten te bewegen melk aan het Westen te leveren. Toen dit mislukte moest de minister ingrijpen en met stopzetting van de export dreigen alvorens men het verzoek wilde inwilligen.

'...geen uur zonder consumptiemelk...'

In de dertiger jaren veranderde dit alles. In het vorige hoofdstuk spraken we reeds over de wereldcrisis die na de beurskrach van 1929 uitbrak. De meeste grote landen reageerden op de crisis met het afsluiten van de grenzen voor buitenlandse produkten. De kleinere landen, waaronder Nederland, hadden het nakijken. Vooral onze landbouwprodukten die toch voor een groot deel op de buitenlandse markt moesten worden verkocht, vonden nauwelijks meer afzet. De fabrieken van boter, kaas, poeder en condens dreigden hierdoor met grote onverkochte voorraden te blijven zitten en probeerden hun 'industriemelk' elders kwijt te raken. En waar zou dat beter kunnen gebeuren dan in het Westen van het land, in de grote steden, waar de vraag naar consumptiemelk het grootst was? Het veroveren van een vaste plaats op deze markt werd dan ook het streven van de meeste fabrieken. Een vaste plaats die in moeilijke tijden een vorm van zekerheid, van stabiliteit garandeerde. Want, aldus ir. Huisman: '*...het was maar al te goed bekend [116] dat men zijn melk nodig had, dat de grote stad het geen dag, zelfs geen uur zonder consumptiemelk kon stellen...'*. Een enorme strijd dreigde, een strijd tussen de fabrieken uit de 'Rest van Nederland', de Melkin-

richtingen in de Randstad, de slijters en de grossiers. Een strijd ook die in ieder geval een verliezer zou opleveren: de boer. Immers, in het gevecht om de markt zouden de melkprijzen steeds meer onder druk komen te staan. En daarmee het inkomen van de veehouders.

De regering besloot daarop in te grijpen met een regeling voor consumptiemelk. Deze deed haar intrede op 5 maart 1933 en was een uitbreiding van de Crisis-Zuivelwet van 1932. Deze laatste wet had er voor gezorgd dat de boeren altijd een basisprijs van 5 cent per liter melk moesten ontvangen. De consumptiemelkregeling moest de boeren in de Randstad tijdelijk bescherming bieden '*...opdat ze niet het slachtoffer zouden worden van een ongebreidelde concurrentie met de uit de overige delen van het land aangevoerde melk...*'.

Architect van de Regeling was de voorzitter van de Vereniging voor Zuivelindustrie en Melkhygiëne en lid van het dagelijks bestuur van de Crisis Zuivel Centrale, *G. J. Blink*. Volgens Blink vloeide de crisis in de melkveehouderij niet voort uit de consumptiemelk maar uit het overschot aan industriemelk:

'...wat heden industriemelk is, kan morgen consumptiemelk worden en omgekeerd. Als dus de consumptiemelk zich op een bepaalde prijsbasis heeft gesteld, zal die basis onmiddellijk weer ontwricht worden vanaf het moment dat de industriemelk op een daar beneden liggend niveau komt...'

Blink was van mening dat de Crisis-Zuivelwet in onvoldoende mate rekening hield met het eigen karakter van consumptiemelk en daarom de boeren in de Randstad benadeelde ten opzichte van hun collega's elders. Hij stelde dan ook een aantal tijdelijke doch verregaande maatregelen voor. Kern van die voorstellen vormde de afsluiting van het Randstadgebied. Blink sprak over het 'Wettelijk aangewezen gebied', voor industriemelk van buitenaf.

Een ieder die melk wilde verkopen binnen de grenzen van dat gebied moest daarvoor een vergunning aanvragen bij de *Crisis Zuivel Centrale*. De boeren zouden voor hun melk een minimumprijs krijgen, vermeerderd met een toeslag. Deze toeslag mochten zij voor een deel behouden. De rest verdween in een fonds, het '*Stabilisatiefonds*' waarvan de opbrengst uiteindelijk weer aan de boeren in het gebied ten goede zou komen.

De voorstellen van Blink werden door de *Crisis Zuivel Centrale* overgenomen. Op 10 februari verscheen een eerste persbericht waarin de regeling werd afgekondigd.

Bacillen en streptococcen

Op 15 februari volgde een tweede persbericht waarin het doel van de nieuwe regeling werd uiteengezet:

'...het doel der regeling is tweeledig en wel

a. dat de Consumptiemelkboeren een -in verband met allerlei omstandigheden- redelijk te achten prijs voor hun melk ontvangen

b. verheffing der kwaliteit der melk, teneinde de uitbetaling der voorgeschreven prijs ten volle te wettigen...'

Vooraf het laatste aspect is van groot belang geweest. Met de kwaliteit van de consumptiemelk

was het ook in het begin van de jaren dertig nog steeds niet goed gesteld. Niet in de laatste plaats werd dit veroorzaakt door de 'invoer' van besmet vee uit Friesland.

Tuberculose (de tuberkelbacil) en uierontsteking (streptococcon) kwamen bij deze koeien het meest voor. De invoering van de kwaliteitsnorm heeft hier veel aan verbeterd. In 1939 verklaarde een tevreden G.J. Blink:

'...Alles bijeengenomen wil het ons voorkomen, dat uit oogpunt van de veehouders de vijfjarige periode van regeling door de Zuivelcentrale, een grondslag gelegd heeft voor een meer georganiseerd en meer systematisch werken door melkveehouders, gepaard gaande met een algemene en hygiënische verbetering der bedrijfsvoering, welke grondslag op de duur zal dienen om daarop zeker ook in het belang van de veehouders voort te bouwen...'

[117] De veranderingen waar Blink op doelde had vooral plaats gevonden op de boerderij. De veehouders konden alleen profiteren van de Regeling wanneer ze goede waar leverden. Een van de vernieuwingen die op grote schaal ingevoerd werden betrof gebruik van naadloze emmers. In 1934 werd nog op ruim 70 procent van de boerderijen gebruik gemaakt houten, emaille of zinken emmers met naad. Naden melkemmaars zijn moeilijk schoon te maken en vormen verzamelplaatsen van vuil en broedplaatsen van ziektekiemen. In de winter van 1935/36, dus nog geen drie jaar na het instellen van de regeling was percentage gezakt tot 30 procent. Eenzelfde beeld zien we bij het gebruik van watten in plaats van doetijdens het filtreren van de versgemolken melk.

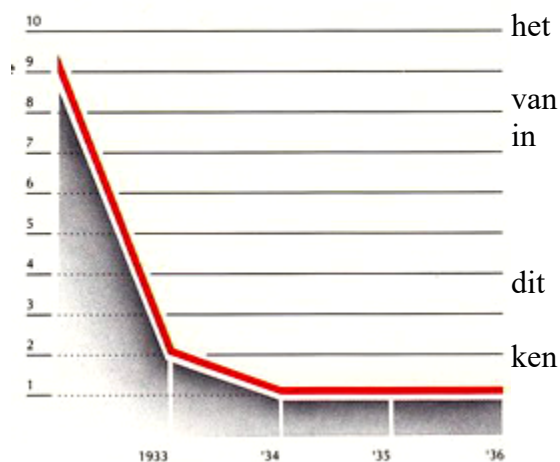
Bij de handel en in de fabrieken veranderde daarentegen weinig. Alles was immers geregeld: de hoogte van het melkgeld, de premie voor de boer en de prijs die de consument moest betalen. De regeling stond voor iedereen open. Wie wilde handelen in het 'Wettelijk Gebied' moest een vergunning aanvragen en legde zich daarmee vast te doen wat de overheid wilde. Nieuwe investeringen om aan de eisen te voldoen waren niet nodig. De extra kosten die men moest maken werden grotendeels gecompenseerd door de verhoging van de verkoopprijs.

We zagen reeds dat het aan het concentratiefront in 'West' zeer rustig was in de jaren dertig. Het instellen van de Consumptiemelkregeling in 1933 heeft hier zeker een rol in gespeeld. De rust was echter van korte duur. Nog in de jaren dertig zouden de eerste windvlagen van de op handen zijnde storm over het land waaien.

Een tweeling

In 1936 werd het de overheid duidelijk dat de maatregelen op den duur niet lang meer vol te hou-

Figuur 13 Het percentage vuil in de melk die bij het Melkcontrolestation te Utrecht werd aangeboden 1932-1936

den zouden zijn. Weliswaar werd algemeen erkend dat de Regeling goed was geweest voor het voortbestaan van de boerenstand in het gebied, het bureaucratische en onflexibele karakter ervan begon velen tegen te staan.

Het zal duidelijk zijn dat vooral in de krin- van de handel en de fabrieken de roep om meer flexibele aanpak steeds sterker werd. In najaar van 1936 maakte de toenmalige miter van Landbouw en visserij *Steenberghe* kend dat hij overwoog de uitvoering van de geling over te dragen aan een speciale instantie. Welke instantie dat moest zijn was hem op dat moment nog niet geheel duidelijk. Wat hij wel wist was dat in een nieuwe constructie alle belanghebbenden invloed mochten gaan uitoefenen.

gen
een
het
nis-
be-
Re-

Deze belanghebbenden werden op 1 december 1936 bij elkaar geroepen in Den Haag. Aanwezig waren vertegenwoordigers van het ministerie en van de verschillende verenigingen van handelaren en fabrikanten, crisisinstellingen en boerenbonden. Op de bijeenkomst bleek dat alle aanwezigen de noodzaak van een speciale instantie voor de consumptiemelk inzagen. Uit hun midden werd een commissie benoemd die moest gaan onderzoeken hoe de nieuwe organisatie er uit moest gaan zien. De commissie kwam 12 keer bijeen en adviseerde uiteindelijk de oprichting van een tweetal verenigingen: één voor de handel (inclusief de fabrieken) en één voor de boeren.

[118] Aldus geschiedde. De standsorganisaties van de boeren waren het eerst: zij richtten op 2 december 1937 de '*Consumptie Melk Centrale*' op, kortweg de **CMC**. Zes dagen later, op 8 december, volgde de handel met de '*Algemene Vereeniging voor Melkvoorziening*', de **AVM**. De *Crisis Zuivel Centrale* bleef zich nog met de zaken bemoeien tot april 1938. Daarna moesten CMC en AVM het zelf doen.

Nu werden de twee nieuwe organisaties daarbij geholpen door de overheid. Zowel AVM als CMC waren verenigingen met publiekrechtelijke karaktertrekken. Er mochten verordeningen uitgevaardigd worden, men mocht zelf controle uitoefenen op de naleving ervan en rechtspreken wanneer iemand ongehoorzaam was. De opdracht was simpel: het aanbrenge en handhaven van een zekere orde in de produktie en afzet van consumptiemelk. In feite kon men voortborduren op het werk dat tussen 1933 en 1937 was verricht in het kader van de consumptiemelkregeling. Individuele boeren of bedrijven konden geen lid ' worden van de CMC of de AVM. Dat konden .' alleen de bestaande verenigingen.

De CMC had 10 leden:

- 1) Bond van Melkveehouders te Rotterdam,
- 2) Bond van Melkveehouders te Amsterdam, .
- 3) Bond van Melkveehouders te Utrecht,
- 4) Christelijke Boeren- en Tuindersbond Utrecht te Utrecht,
- 5) Christelijke Boeren- en Tuindersbond Holland/Brabant te Haarlem,
- 6) R.K. Diocesane Land- en Tuinbouwbond Bisdom Haarlem,

- 7) Aartsdiocesane R.K. Boeren- en Tuindersbond te Arnhem,
- 8) Hollandsche Maatschappij van Land . bouw te Den Haag,'
- 9) Genootschap voor Landbouw en Kruidkunde kunde te Utrecht,
- 10) De gezamenlijke Melkveilingen: Rotterdam (2x), Leiden, Den Haag en De Lier).

De AVM telde zeven leden:

- 1) Vereeniging voor Zuivelindustrie en Melkhygiëne te Den Haag,
- 2) R.K. Bond van Handelaren in Melk en melkprodukten in Nederland te Delft,
- 3) R.K. Bond van Naamloze vennootschappen en Coöperatieve Centrale Melkinrichtingen van Melkhandelaren te Den Haag,
- 4) Prot. Chr. Bond van Handelaren in Melk en Zuivelprodukten in Nederland te Rotterdam,
- 5) Centrale Besturenbond van ZuivelHandelorganisaties te Den Haag,
- 6) Nederlandsche Bond van Melkgrossiers te Den Haag,
- 7) Algemeene Bond van Maatschappijen tot exploitatie van Melkinrichtingen en van Coöperatieve Centrale Melkinrichtingen van Melkhandelaren in Nederland te Den Haag.

Evolutie en revolutie

In het algemeen kan men stellen dat de AVM een meer behoudende koers heeft gevaren dan de CMC. In het eerste jaarverslag van de AVM meldt voorzitter Blink:

De CMC bleek reeds onmiddellijk zeer ver te willen gaan in het ombouwen van de bestaande toestanden door organisatorische voorschriften en afspraken, terwijl de AVM te dezen opzichte een veel voorzichtiger `standpunt innam...`"

De AVM koos aldus voor de weg van de geleidelijkheid, de CMC voor de revolutie. Zo was de laatste van mening dat alle directe contacten tussen veehouders en handelaren opgeheven moesten worden. Een standpunt dat door de AVM met hand en tand bestreden werd. De CMC vertoonde, en dit is van groot belang voor het verdere verloop van deze geschiedenis, vanaf het begin de neiging om zelf de melkhandel ter hand te nemen en daarmee de contacten met de leden van de AVM ten dele uit te schakelen. Voortdurend ook probeerden de verzamelde boerenorganisaties de melkprijzen omhoog te krijgen hetgeen voorzitter Blink in 1939 deed verzuchten:

'... bij ons is echter wel het inzicht ontstaan, dat aan CMC-zijde op wel eens te felle wijze getracht is om te komen tot een zeer eenzijdige en dus niet juiste uitlegging van hetgeen overeengekomen was. Met name werd aan de zijde der CMC of van den kant van bij de CMC betrokken organisaties soms met [120] een ongemotiveerde felheid en zuiver op gevoelsargumenten zelfs in het publiek gevochten voor het verkrijgen van melkprijzeveranderingen, die niet altijd gemotiveerd waren. Zeker waren die felheid en de aangewende pogingen, om op grond van verkeerde voorlichting publieke agitatie te verwekken in de oogen der AVM, veelal niet te verdedigen..."

De CMC ging er inderdaad flink tegenaan. Onder leiding van directeur *J. Kortleve* en adjunct-directeur *B. van der Heide* werd een groot aantal maatregelen genomen die veel verder gingen dan hetgeen de AVM wilde: alleen maar ordenen. In 1938 stelde de CMC het tbc-onderzoek voor alle koeien in het gebied verplicht. Tegelijkertijd werden premies uitgelooft voor *'...de reinheid van het melkmateriaal en de zindelijkheid van de stallen en de dieren...'*. Het bedrag dat in 1940 werd

uitgekeerd aan premies bedroeg maar liefst 800.000 gulden. In 1941 was dat al een miljoen.

Hoofdpuntenlijst

Jaar	Onderwerp	Bron op blz.
Fase-I	1930-1933: Ingrijpen Overheid alleen bij knelpunten, was tijdelijk!!!	
1930 28 april	Installatie regerings Landbouwcrisiscommissie: Het begin van de zg. Landbouw-crisispolitiek	
1930 1 aug.	Compenserend invoerrecht op witte suiker	
1930	Steun aan Bieten telers / Fabrieksaardappelen telers	
	Uitgebracht prae-advies (door Ver. vd. Staathuishoudkunde en de Statistiek - voorz. Dr. Ir. G. Minderhoud) over uiterst precaire toestand vd. landbouw	Sneller 507
1931 21 febr.	Tarwewet met mengverplichting binnen- en buitenlands graan – zeer ingrijpend	
1931	Crisis invoerwet: Contingentering voor vlees, boter en vet	
1931	Zomer: De Britten en Scandinavische landen – ook Denemarken - besluiten de gouden standaard los te laten. Hun munt zakt ca. 25% (Nederland is dus in een klap – 25% - duurder geworden!)	
1932 mei >	Indiening en behandeling - 2e en 1e kamer - van Crisis-Zuivelwet	
1932-06-16	Voorlopige inwerking treding Crisis-Zuivelwet / Verzoek Min. v EZ. Voor uitbetaling door gemeentes aan melkveehouders van f 2.25/ melkgevende koe.	
1932 17 juli	Crisispachtwet: Hierbij kon men minder pacht bedingen bij oude contrasten	
1932 21 juli	Crisiszuivelwet: Welke uit de gelden verkregen door accijnzen op boter, kaas, margarine e.d. in het Crisis-Zuivelfonds een financiële tegemoetkoming verleende dmv. toeslag per kg. melk – vet - aan rundveeouders. Er komt een <u>menggebod</u> van Margarine met natuurboter *	
1932 25 juli	Crisisvarkenswet: Heffing op accijns varkensvlees, werd besteed voor opkoop	
1931 maart	Consumptiemelkregeling in westen van ons land.	
Fase-II	1934-19xx: Grotere bevoegdheid Regering, na invoeren Landbouwcrisiswet	
1933 ingediend na aanpassingen 1934 27 juli officieel	Landbouwcrisiswet: Deze kwam er toen het bij de Regering Colijn doordrong dat de Crisis langer zou gaan duren dan enkele jaren! Waarbij de overheid productie, prijsstelling, invoer, uitvoer, handel, verwerking enz. onder controle kreeg. Alle voorgaande wetten, Tarwe, Varkens, Zuivel e.d. Kwamen nu onder één nw. wet; de Landbouwcrisis wet. Nog steeds product steun. Het Landbouwcrisisfonds werd opgericht, waarin de opbrengst van de verschillende heffingen en accijnzen terecht kwamen. Vooral de vele controlemaatregelen riepen veel weerstand op, door de vele opgelegde regelingen, waar onder <u>leveringscontracten</u> melk voor consumptiemelk.**	
1935	Instelling commissie prof. J. v. Loon uitzoeken van verbeteringen aan LCW. Advies voor decentrale regelingen, door sector zelf - Centrales	Sneller 519
1935	In dat jaar was het dieptepunt vd. Binnenlandse landbouw zo'n beetje bereikt	
1936 26 sept.	Opheffen 'gouden standaard'. Omdat andere landen waar Engeland dit al veel eerder hadden gedaan, zakte onze gulden weer tov. andere valuta's met ca. 20%.	
1937	Verbetering door o.a. clearing – betalingsafspraken – met Duitsland	
1937 1 dec.	Consumptiemelk-regeling - buitenwettelijk gebied – mogelijk door betrokkenen	

1938	In dat jaar maar vooral in 1939 werden voorraden gevormd ivm. oorlogsdreiging	
1938 3 april	Consumptiemelk-regeling - wettelijk gebied – door CMC en AVM ***	
1939	‘Sneller’ heeft het over bevredigende prijzen, na tien slechte jaren	

* Menggebod	Bij inwerkingstelling CZW kwam er een menggebod van natuurboter door margarine. Deze was in de wet geregeld voor maximaal 50%. In de praktijk is deze echter bijna nooit hoger geweest dan 25%. Een kleine uitschieter in voorjaar 1933 van 40% , die kort daarna weer terug ging naar 25%. Sept. 1935 werd ze gesteld op 10% om eind aug. 1937 te worden opgeheven
**regeringscontracten	Consumptiemelk leveranciers, werden vanaf het jaar 1933/'34 tot en met het jaar 1937/'38 afgesloten.
*** Consumptiemelk-regeling wettelijk gebied	In het wettelijk aangewezen gebied droeg de regering met ingang van 3 april 1938 de consumptiemelkregelingen over aan de belanghebbende veehouders en handelaren. De boeren hadden zich hiertoe verenigd in de Consumptiemelkcentrale, de melkinrichtingen en melkhandelaren in de Algemene Vereniging voor Melkvoorziening. Met verordenende bevoegdheden toegerust namen deze door de regering erkende bedrijfsorganisaties de ordening van de gehele melkproduktie en melkvoorziening op zich. De CMC en de AVM traden nu in het westen van het land als monopoliehouders op van de verkoop en de aankoop van

Regeringen Bron: www.parlement.com/9291000/modulesf/g0ekgugv

Periode	Kabinet	Minister die over Landbouw gaat	Min. van Landbouw onderdeel of zelfstandig
1929 - 1933	Ruijs de Beerenbroek III RKSP / ARP / CHU	Ruijs de Beerenbroek	Onderdeel van Binnenl. zaken
1933-1935	Colijn II (arp) RKSP / ARP / CHU / VDB / Vrijheidsbond	4 verschillende! minis- ters.....ook Steenberghe	Onderdeel van Economische zaken
1935-1937	Colijn III (arp) als boven	L. N. Deckers (rksp)	Eigen ministerie van Landbouw en Visserij
1937-1939	Colijn IV (arp) RKSP / ARP / CHU	M. P. L. Steenberghe (rksp)	Eigen ministerie van Landbouw en Visserij
1939	Colijn V (arp) ARP / CHU / Lib / xx	Colijn (arp)	Onderdeel van Economische zaken
1939-1940	De Geer II RKSP/CHU/SDAP/xx	A. A. v. Rhijn	Onderdeel van Economische zaken
1940-1941	Gerbrandy I	V Rhijn / Steenberghe	
1941-1945	Gerbrandy II	J. vd. Broek	

Melk- Boter en Kaasprijs

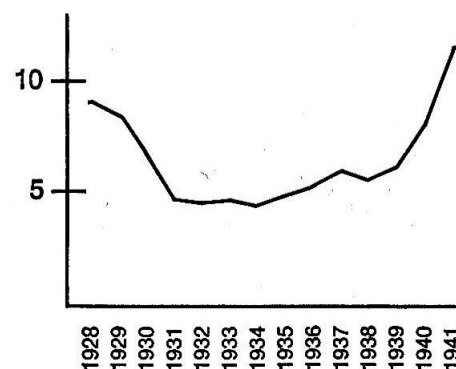
	Bavel melk #	Borger melk #	Eemster melk #	OZMI melk #	Ruinerwold melk #	ZOH melk #	Boterprijs &	Kaasprijs &
1928/'29*	7,50	8,80	6,84	9,15	8,54	9,36	1,96	0,87
1929/'30	7,45	8,13	6,55	8,52	8,06	8,65	2,00	0,83
1930/'31	5,98	6,38	5,17	7,21	6,36	6,77	1,66	0,72
1931/'32	4,99	4,74	3,87	6,00	4,77	4,94	1,37	0,60
1932/'33	4,09	4,28	3,60	4,56	4,26	4,70	1,00	0,47
1933/'34	3,91	4,38	3,72	4,36	4,45	4,67	0,73	0,45
1934/'35	3,84	4,40	3,73	4,43	4,19	4,57	0,67	0,46
1935/'36	4,01	4,67	4,18	4,20	4,71	5,07	0,62	0,40
1936/'37	4,23	4,90	4,44	4,62	4,86	5,15	0,67	0,42
1937/'38	4,58	5,71	4,90	5,31	5,63	5,98	0,82	0,48
1938/'39	4,94	5,58	4,93	5,47	5,41	5,76	0,86	0,50
1939/'40	5,05	5,71	5,12	5,41	5,90	6,20	0,82	0,49
1940/'41	6,23	6,75	-	6,78	6,08	8,05	0,97	0,61
1941/'42	9,63	10,41	-	9,82	9,84	11,29	1,98	0,77

* Heel 1928 of, xx Mei 1928 t/m xx Mei 1929

Bron:

Bavel: Boeren en boter in Bavel, B. Hulshof 1986 - blz. 124
 Borger: De geschiedenis van Borger R. Ootjers e.a. 1994 - blz. 258
 Eemster: Gedenkboek 40 Jr CZ. Eemster - 1940
 OZMI: OZMI Een fabriek van beton, C. Stolk - 1999 - blz. 209
 Ruinerwold: Gedenkboek 80 Jr CZ. Ruinerwold - W. Nijstad - 1983
 ZOH: 100 Jr Zuivelindustrie in Oosterwolde
 T. H. Oosterwijk 1989 - blz.124

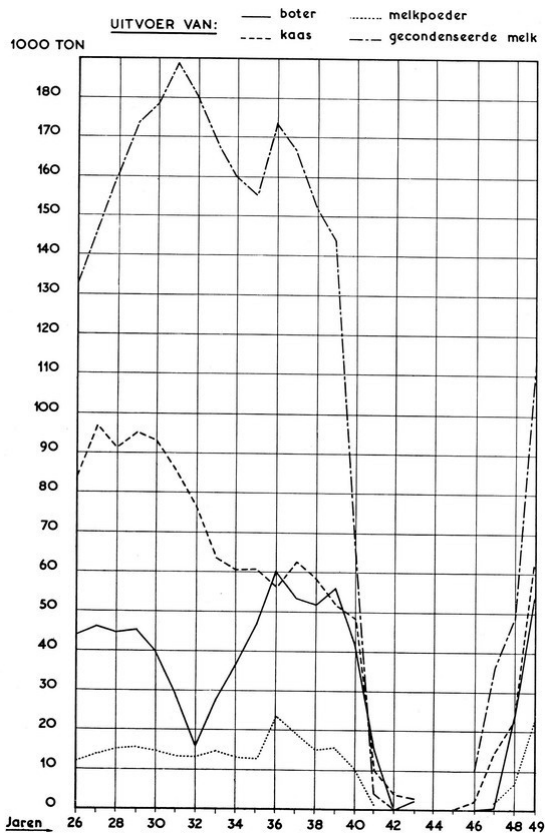
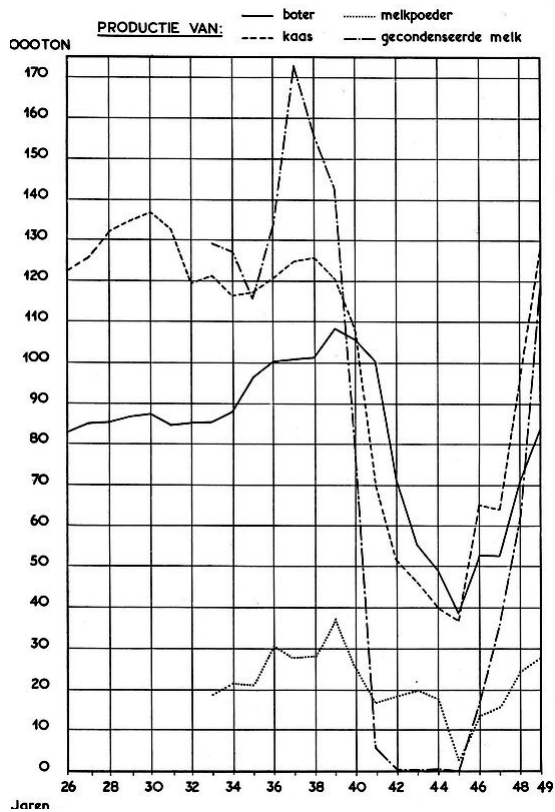
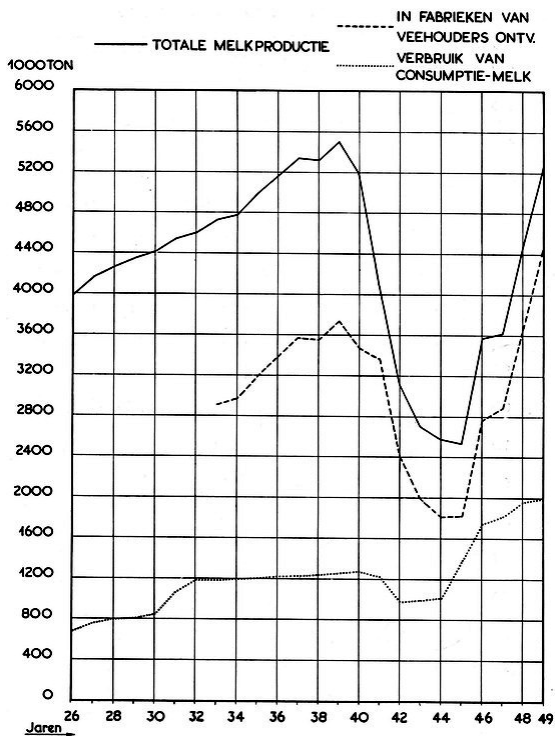
& Boter- en kaasprijs: Zuiveljaarboek 1955 V-6 (exportprijs/ per kg.)

FBvCZ - Bakens in de tijdstroom 1972

Opmerking: niet in de prijs vermeld, al of geen teruglevering van onder- en/of karnemelk!

Bron: 50 Jr. FNZ Van vader op zoon - 1950

Inhoudsopgave

Trefwoordenregister

A. V.M.....	235, 263
afslachtingsregeling rundvee.....	254
Algemene Vereniging van Melkdistribuanten zie AVM.....	231
AVM.....	6, 178, 231pp., 247, 260, 266, 269
B.Z.....	263p.
Bedum.....	260
beschermde gebied.....	252
beurscrash 1929.....	249
Bond van Kaasproducenten.....	253
boycotactie.....	253
boycotactie tegen Duitse goederen.....	250
Britzel L. F.....	254, 260
Buckmann L.....	255
buitenwettelijk gebied.....	246
Bunschoten.....	259
BvKP.....	243
C.C.F.....	240
C.M.C.....	185p., 235, 263p.
caseïne.....	108, 115, 241, 254, 258p.
Caseïne.....	258
Casolana.....	259
CCF.....	259p.
Centrale Commissie voor Melkcontrole.....	247
CMC.....	260, 269
COC.....	260
Commissie Van Loon.....	259
consumptiemelk.....	266
condens.....	254
consumptiemelk.....	246p.
consumptiemelk.....	247, 264
Consumptiemelk.....	245
consumptiemelk. .50, 66, 76, 78, 84, 92, 96, 119, 128, 130, 146, 148, 164, 167p., 170, 172, 178p., 231, 234, 244pp., 263p., 266	
Consumptiemelk.....	5, 119, 170p., 185, 245, 247, 268
CONSUMPTIEMELK.....	164, 172
ConsumptieMelk-Centrale zie CMC.....	235
consumptiemelk-gebied.....	252
consumptiemelk-regeling.....	258, 260
consumptiemelkgebied.....	234, 263
consumptiemelkregeling.....	269
Coöperatieve Condensfabriek „Friesland.....	240

Coöperatieve Melk Centrale.....	260
Crisis-melkbesluit	231
Crisis Pachtwet.....	240
Crisis Rundvee Centrale.....	255
Crisis Zuivel Bureau.....	253
Crisis Zuivel Centrale.....	253, 259
Crisis Zuivelcentrale.....	240
Crisis Zuivelwet.....	239
Crisis-Zuivel Centrale.....	234
Crisis-Zuivelbureau.....	243
Crisis-zuivelcentrale.....	246
Crisis-Zuivelcentrale.....	243p.
Crisis-Zuivelfonds.....	244
Crisis-Zuivelwet.....	243p., 253
crisisbotermerk.....	258
crisisjaren.....	238
Crisiszuivel-centrale.....	245
Crisiszuivelcentrale.....	240
crisiszuivelwet.....3p., 47, 50p., 54p., 57p., 61, 64, 72, 78, 81, 95, 98, 107, 112p., 115p., 119, 123, 128, 135, 147, 234	
Crisiszuivelwet.....	255
CZB zie Crisis-Zuivel-Bureau.....	253
CZC zie Crisis-Zuivel-Centrale.....	253
dagloon.....	237
devaluatie.....	251
Decker L. N. Minister v Landbouw 1935.....	257
Deense kroon.....	251
Denemarken.....	239, 255
Directie van de Landbouw.....	257
DOMO.....	260
Drenthe.....	260
Duitsland.....	241, 250, 253, 255, 257, 263
Engeland.....	240p., 254p., 260
F.N.Z.....	241
Finland.....	250
FNZ.....	243, 250, 252pp., 257p., 260p.
Frankrijk.....	260
Franse franc	251
Friesche Coöperatieve Bond.....	236
Gelissen.....	257
Gelissen Minister Econ. zaken 1936.....	253
Geluk.....	250, 258, 260
Gorter W. - directeur.....	242
gouden standaard.....	251
Gouden Standaard.....	255

Hatmaker melkpoeder.....	254
Hitler.....	255, 257, 260
industriemelk.....	62, 119, 163, 234, 244p., 265p.
inkrimping rundvee.....	256
Italië.....	257
kaas.....	254
Kaasfabriek.....	265
kalverschetsen.....	256
karnverbod.....	258
Koster H. K.....	261
Kunstwol.....	241
kwaliteit van de consumptiemelk.....	245
kwaliteits verbetering consumptiemelk.....	245
Landbouw en Maatschappij.....	259
Landbouwcrisisfonds.....	251
Landbouw-crisisfonds.....	252
Landbouw-crisisfonds.....	253
Landbouw-crisispolitiek.....	251
landbouw-crisiswet.....	252
Landbouw-crisiswet.....	255
Landbouwcrisiscommissie 28 april 1930.....	249
landbouwcrisispolitiek.....	249
landbouwcrisiswet.....	224
Landbouwcrisiswet.....	204, 221, 224p., 231, 240, 268
landbouwcrisiswet 1e ontwerp.....	249
Landbouwschap.....	261
Landbouwwitvoerwet.....	248
Lanital.....	259
Louwes.....	252, 259
magere melkpoeder.....	254
margarine.....	251, 254
Marrum.....	259
mélange.....	254
melkpoeder.....	254
Melkinrichting.....	235, 265
Melkpoeder.....	241
melkstandaardisatie.....	232
Melkwol.....	260
menggebod.....	244
Menggebod.....	258
menggebod boter - margarine.....	251
menggebod tarwe.....	250
Nederlands Zuivelbureau.....	253
Nederlandsche Zuivelcentrale.....	234, 263
Nederlandse Zuivel Centrale.....	259, 261

Nederlandse Zuivelcentrale.....	234, 243, 246
Nederlandse-zuivelcentrale.....	234, 243, 246
ondermelk.....	254
ondermelkcommissie.....	254
Ons.....	251
Oosterwolde.....	240
pond sterling valt zomer 1931.....	251
Posthuma.....	250, 254
Regerings-contracten.....	234
regeringscontract.....	245
regeringscontracten.....	252
rijksmerken.....	248
Roebroek.....	258
Roebroek A. L. H.....	257
Runderhorzelbestrijding.....	242
rundertuberculose.....	246
rundveestapel.....	244
slachten.....	244
stalhygiëne.....	246
Steenberghe.....	259
Steenberghe P. L.....	257
suikerbietenteelt.....	249
tarwe.....	250
taxemelken.....	245
Tbc-bestrijding.....	247
TBC-vrije dieren.....	259
teeltregeling rundvee.....	256
teruglevering ondermelk.....	256
Tuberculosebestrijding.....	242
Tweede Wereldoorlog.....	242
Varkenscentrale.....	255
volksmargarine.....	254
vrijhandelspolitiek.....	250
VVZM.....	6, 234, 236, 243, 253, 258, 263
Weperen L. J. van.....	242
West-Nederland.....	265
wettelijk consumptiemelkgebied.....	252
wettelijk gebied.....	246
wettelijke gebied.....	245
WO-II.....	237p., 263p.
zóneregeling.....	245
Zuivel Kwaliteitscontrôle Bureau	258